

מאמרי רמז"ל

מאמר
החכמה

- 3 תפילת ראש
השנה – הוספות
לקדושת השם
- 4 ספר החיים
- 4 מלכיות זכרונות
ושופרות
- 5 עלינו לשבח
- 6 מלוך
- 7 אתה זוכר
- 7 אתה נגלית
- 7 אחת ואחת
- 8 גלגול
- 7 תשליך
- 8 ליל הפסח
- 8 ד' כוסות
- 9 ספירות
- 12 ד' עולמות

מאמר
על

האגדות

17

מאמר

העיקרים

26

מאמר

הגאולה

- 27 קלקול הראשון
- 29 קלקול השני
- 30 קלקול השלישי
- 30 קלקול הרביעי
- 30 פקידה וזכירה
- 31 ירידת הצדיק
- 32 קימת השכינה
- 33 סדר הפסוקים
- 38 תיקון והכנת
המשיח
- 39 ביאור ענין
הזכירה
- 41 תיקון קלקול
הראשון
- 42 תיקון קלקול השני
- 45 תיקון קלקול

מאמרי רמז"ל

	השלישי	
47	ופתחו שעריך	
47	תיקון האומות	
51	ונגולו כספר	
52	ידין בגוים	
52	שני המשיחים	
53	סדר מאדם	
	הראשון	
54	מדור המבול עד	
	גלות מצרים	
54	מיציאת מצרים	
	עד הטא העגל	
56	בנין בית המקדש	
58	עליית השכינה עד	
	הכתר	
60	צד הקדושה מול	
	צד הטומאה	
61	כח הקלי' ומהותה	
69		דרך עין חיים

מאמרי רמוז"ל

מאמר החכמה
תפלת ראש השנה

בקדושת השם מוסיפים ובכך יתקדש שמך וכו".¹ והענין, דע כי הנה בכלל העולם יש הטוב והרע, וענפיהם במין האנושי ישראל ואומות העולם.² והנה תיקון העולם הוא שיהיה הטוב שולט והרע נכפה, ובמין האנושי ישראל שולטים ואומות העולם משתעבדים תחתיהם. והנה בהיות הדבר כן, הנה טוב לכל, כי הנה הקדושה מאירה בישראל ומתחזקת בהם. ובהיות אומות העולם משתעבדים תחתם נתקנים על ידם, ונמשך להם משך מן הקדושה היא. אך אם אומות העולם מתפרצים מתחת ידי ישראל ושולטים וישראל נכנעים, הנה ישראל מפסידים ואומות העולם עצמם מפסידים. ישראל מפסידים שהם בשפלות והקדושה איננה מתחזקת בעולם לפי שהמקום המיוחד לה שהוא בישראל איננו בתיקונו וחזקו, וכל שכן שמפסידים האומות עצמם שאין נמשך להם מהקדושה שום הארה כלל, אלא אדרבא מיטמאים והולכים ומתרחקים מן הטוב. ואמנם סבת ב' המצבים האלה שזכרנו, הנה היא הגלות מלכותו ית' בעולמו או התעלמה, כי אם היא מתגלית הנה הטוב שולט ומגיע הדבר לישראל שהם ישלטו, וההפך בהפך.

ואולם ביום ראש השנה, האדון ב"ה עומד כביכול בבחינת מלך על עולמו, ועל כן הנה השעה ראויה להתפלל לפניו שיגלה מלכותו לגמרי בעולם ויתוקן העולם על ידי זה, ועל עיקר זה נבנה כל הנוסח הנוסף הזה. והנה בתחלה נאמר יתקדש שמך וכו".², והיינו שיוֹדע מלכותו בעולם,³ ויתגלה בהתחזקה על ישראל, וזהו על ישראל עמך. ואמנם מזה ימשכו תיקוני העולם, והראשון שתכנס יראתו ית' בלב כל ברואיו וישתעבדו לו. והדבר כפול בתחתונים ובעליונים, דהיינו האומות למטה ושריהם למעלה, שיכירו כולם האמת וישתעבדו לקדושת מלכותו ית', וזהו ויראוך כל המעשים", אותם שלמטה בעולם השפל, וישתחוו לפניך כל הברואים אותם שלמעלה.

וצריך שתדע שהנה האדון ב"ה הוא אחד ואין הארתו מתחזקת אלא במה שמתאחד, והנה ישראל אע"פ שבאישיהם הם רבים, נקראים גוי אחד (&), והם ראויים לשתתחזק בהם הארתו ית'. אמנם האומות הם רבים ונפרדים לגמרי, ואינם נתקנים ביחוד, ונמצאים רחוקים מהתיקון לגמרי, ואין להם תיקון אלא שישתעבדו לישראל, ואז מה שמצד עצמם הם בריבוי כמ"ש, הנה מצד ישראל ישובו להתקשר ויחזרו גם הם לבחינת אחדות, ואז יהיו ראויים גם הם לקבל קצת הארה מאור היחוד, וזהו ויעשו כולם אגודה אחת", דהיינו כמו הענפים והבדים הרבים שחוזרים אחד בהתקשרם באגודה. ומה שעתה מתגבר בהם לב האבן,⁴ ונמשכים כולם אחר הטומאה ונוטים מקדושתו ית', הנה אז יתוקנו בלב מתוקן, ולא יכוונו גם הם אלא לעשות רצונו ית', וזהו לעשות רצונך בלבב שלם".

והנה היודעים סתרי ההנהגה באמת יודעים שאע"פ שלפי הנראה העולם נעזב למקרה או לבחירת בני האדם לגמרי, הנה השליטה לפניו לעשות מה שיחפוץ, ובזאת השליטה יתקן עולמו על כל פנים, וזהו שידענו ה' אלקינו שהשלטון וכו".

והנה צריך שתדע שאע"פ שישראל מצד עצמם כבר הם נבחרים ומקודשים ומעוטרים בעטרותיו ית', הנה עד שהעולם כולו בכל חלקיו אינו נתקן, גם ישראל אינם מגיעים לתכלית מעלתם. אמנם כשכבר יתגלה מלכותו ית' בעולמו, וישלוט הטוב וכפה הרע כראוי, אז יירשו ישראל מעלתם בשלימות, וזהו ובכך תן כבוד לעמך". וד' מיני טובה נזכרים כאן כנגד ד' אותיות

¹ עי' שעה"כ צז ע"ב ז"ל: אומות העולם אין להם בחי' רוח ומכ"ש נשמה רק בחי' נפש בלבד מעולם העשיה ואף נפש זו היא מן הקליפ' דעשיה הנק' רע. @ברור?

² תחילת ובכך תן פחדך ובכך יתקדש שמך ה' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מלכות בית דוד משיחך ועל מכוונך והיכלך".

³ עי' שעה"כ דף צז.

⁴

מאמרי רמז"ל

השם ב"ה, שבהם מתעטרים ישראל, והיינו כבוד ותהלה תקוה טובה ופתחון פה. והנה לשתתחוק הקדושה כראוי, צריך שיהיו ישראל בארץ ישראל, כי הם עם הנבחר והיא הארץ הנבחרת, ובאשר לא ימלוך מלך מבית דוד שהוא המלך הנבחר, ובו נקשרים כל ישראל ליקשר בקדושה. ואם אחד מהתנאים האלה חסר, אין הקדושה מתחזקת כראוי. ואמנם על פי הסדר הזה מתפללים, והיינו אחר שהתפללנו על עיטור כללם של ישראל, מתפללים על הארץ, והיינו שמחה לארצך וכו', ואחר כך על מלכות בית דוד, והיינו צמיחות וכו'.

ואולם מדריגות רבות יש בישראל כלן טובות מקבילות להארות העליונות. פירוש, יש צדיקים יש חסידים יש ישרים, וכבר מנו בספר התיקונים עשרה מדריגות על דרך זה⁵, ואמנם המבוקש הוא שכולם יהיו בשמחה ברוב הארה והשפעה, וכנגד זה מדריגות הרשעה יכנעו ויתבטלו, וזהו ובכן צדיקים וכו' ועולתה תקפוץ פיה". והעיקר בהעביר עמלק מן העולם, שעליו היתה השבועה שאין השם והכסא שלם עד שימחה (&), וזהו כי תעביר ממשלת וכו'⁶."

והנה המצב הטוב שישאר בו העולם, הוא שיהיו הברואים בכל ההכנה המצטרפת, ומלכותו ית' תהיה מתגלית עליהם תמיד, והם מקבלים מזה טובה אחר טובה עד אין תכלית. כי הנה הוא ית'ש בלתי בעל תכלית⁷, וטובו בלתי בעל תכלית. ובהיותו שורה עליהם ומתקשר בהם, ימצאו מקבלים טוב בלא תכלית, וזהו ותמלוך וכו'". והוא מה שאמר הכתוב, לדור ודור וכו' (&), כי מלכותו ית' יהיה לנצח נצחים, והזוכים לו נהנים בו לנצח נצחים.

והנה בסוף זה חוזר הענין להיות מעין לחתימה סמוך לחתימה, והיינו קדוש אתה וכו'."

ענין ספר החיים

הנה האדם נידון תחלה על פי מעשיו לימנות בצדיקים או ברשעים, וזה הנקרא ממש ספר החיים וספר מתים, דהיינו הנקבע בין הצדיקים הוא הנכתב בספר החיים, והנדהה ונקבע בין הרשעים הוא הנכתב בספר המתים. והתלוי ועומד הוא הבינוני, שאין דינו נגמר עד יוה"כ, ועל זה מתפללים ואומרים זכרנו לחיים". ואמנם עוד יש הגזירות על המקרים שבעולם הזה, כי אפשר לצדיק שיתיסר מפני היותו צדיק, ואפשר שמפני צדקו יצליח. ולרשע כמו כן אפשר שיצליח מפני היותו רשע. ואפשר שמפני רשעו יאבד או יתיסר, ונמצאו גזירות אלה נמשכות אחרי הדין הראשון שזכרנו. ואולם על כל הגזירות האלה מתפללים וכתוב לחיים טובים וכן בספר חיים ברכה וכו'."

מלכיות זכרונות ושופרות

הנה כבר אמרנו שביום זה הקב"ה עומד בבחינת מלך בעולמו. ואמנם בזה צריכים אנו להתחזק, כי זה כל טובנו וכל תקפנו. עוד הנה היום יום משפט ודין, וצריך להתעורר לפניו ית' שיעלה זכרוננו לפניו לטובה. ועוד ענין גדול יש ביום זה, והוא ענין השופר שנצטוינו בו, וזה כי סגולת השופר בתקיעתו למטה וכח שרשו למעלה הוא להחזיק הטוב ולכפות הרע. ותראה שמאחר חטאו של אדם הראשון הנה נתערב הטוב ברע ונכבש תחתיו, ובזמן המתן תורה הנה יצא הטוב מתוך הרע ונתגבר ושלם⁸. ואמנם לא הגיע עדיין להיות הוא כובש את הרע תחתיו,

⁵ עי' תיקו"ז א עב, ז"ל: שכינתא דאיהי כלילא מעשר ספירן ומתמן אתקריאו ישראל מלכים צדיקים חוזים נביאים מארי תורה גבורים חסידים נבונים חכמים ראשי אלפי ישראל.

⁶ עי' מגלה עמוקות - אופן סו: וסוד מלחמת עמלק. - וביקש להעביר ממשלת זדון. - ותקון הכסא. וסוד או"ה למושב לו.

⁷ נ"ל שתואר זו נוצר על ידי הרמח"ל והוא פירוש של אין סוף וצ"ע.

⁸ חרות ממלאך המות? חרות משעבוד מלכיות? יותר טוב פסקא זוהמתן.

מאמרי רמז"ל

אבל הגיע לצאת ממאסרו ולהתחזק בעצמו, ונשאר הרע הנפרד ממנו עומד בפני עצמו.⁹ אך לעתיד לבא, הנה ישתלם התיקון הזה, והטוב יכבוש את הרע לגמרי, ויהיה הטוב שולט לבדו. ואמנם החיזוק הא' שנעשה לטוב נעשה על ידי השופר דמתן תורה, והוא ענין (&) ויהי קול השופר וכו', והשלמת התיקון לעתיד לבא שהטוב ינצח נצחון גמור, גם הוא יהיה על ידי השופר, והוא ענין יתקע בשופר גדול (&).¹⁰ ולפי שתיקון זה יהיה גמור מה שלא היה במתן תורה, נקרא שופר גדול. ואולם נצטוינו לתקוע בשופר בראש השנה לחזק התיקון העשוי כבר במתן תורה, ולהזמין העתיד ליעשות לעתיד לבא. וכן כנגד זה נסדר הסדר בתפלה לעורר אותנו כראוי, נמצאו כללי הענינים הראויים להתעורר ביום זה ג': והם, המלכיות, זכרונות, ושופרות. והתיקון לסדר עשרה פסוקים בכל אחד מהסדרים כנגד עשרה מאמרות, והם הם סוד העשר ספירות.¹¹

עלינו לשבח

זה שבח שמשבחים לפניו ית' ומודים לו על הטובה שהטיב לנו, שבחר בנו וקרבנו לעבודתו. והנה האדון ב"ה אדון כל, באמת כי הוא לבדו המצוי הראשון, וכל הנמצאים מאתו ית' נמצאו¹², ונמצאים כולם שלו, ובבחינה זו נזכרהו בתואר זה של אדון הכל. ואמנם בבחינת סדרי הבריאה שברא, נקראה יוצר בראשית¹³. והנה יש לנו לשבח לפניו שנתן לנו חלק גדול ויקר במציאות, שהרי אנחנו המעותדים להדבק בו, ואנו הזוכים לעבוד לפניו ולהיות עובדים לפניו לנצח נצחים. וזהו שלא עשנו כגויי הארצות וכו'¹⁴, והיינו שבחינתנו בחינה נבדלת מכלם לגמרי ואנו מציאות אחד בפני עצמו מעותד לעבודתו ולדביקות בו ית', וזהו שלא שם חלקנו כהם וכו'". והנה סידרו ד' שבחים כנגד ד' אותיות השם ב"ה¹⁵, והם: עלינו לשבח, לתת גדולה, שלא עשנו, ולא שמנו. אחר כך מספר כנגד זה בננותה של הע"ז, והיינו: שלא שם חלקנו, וגורלנו, שהם משתחווים, ומתפללים. והנה חוזר ומבאר ענין השתעבדנו למלכותו ית', והיינו ואנחנו משתחווים וכו'.

והנה כלל הבריאה מתחלקת לב', והיינו מעלה ומטה. מעלה כלל המשפיעים, מטה כלל המקבלים, וזהו שהוא נוטה שמים", דהיינו מעלה, ויוסד ארץ מטה¹⁶. והנה השכינה מתגלית בכסא הכבוד, במדרגות העליונות בשמים, וזהו ומושב יקרו בשמים ממעל".

⁹ לכן היצר הרע היה צריך להראות את זה מבחוץ את משה עולה למעלה.

¹⁰ עי' ז"ח (&): שופר זעירא, בגין דאית אחרא דאקרי שופר גדול. שופר זעירא דא, אקרי שופר הולך גו תנועה דבוצינא, ה"ד ויהי קול השופר הולך. בגין דאחרא איהו שופר גניז וטמיר, ולא הולך. אבל דא זעירא, איהו הכא ביומא דשבועות, והאי איהו דאיתער ביומא דאורייתא, ביומא דשבועות:

¹¹ עי' תיק"ז (&): צלותא דאיהי שכינתא, סלקא לגבי דמלכא בעשרה זכרונות ובעשרה מלכיות ובעשרה שופרות, דאינון י"י, ועשרה כתות דמלאכים יתערון לגביהו, וסלקא לון לגבי עשר ספירן, ונגונין סלקין

¹² עי' לעיל הערה

13

¹⁴ עי' פע"ח שער קריאת ספר תורה פרק ו ז"ל: והנה לפי שתוקף הקליפות הם ביצירה ועשייה כי הבריאה שהוא כנגד הבינה אין לקליפות יכולת להתאחז שם ולכן לא הזכיר גנות הקליפות אלא ביצירה ועשייה וז"ש כגויי הארצות וכמשפחות האדמה שהם הקליפות וכבר בארנו כוונת גנאי הקליפות בשבח זה יותר מבשאר שבחי התפלה והסוד הוא כי לפי שאנו כוונתינו לגרש הקליפות ולהכניעם ואין להם שברון והכנעה כמו בזה שאנו מגנין אותם כשאנו משבחים להקב"ה ומגנין הקליפות אז הקליפות נכנעים אמנם אחר שבארנו לך והזכרנו לך קדושת ד' עולמות אלו אחר כך אנו מזכירין גנאי הקליפות שעומדין אחר כל העולמות האלו בסיום עולם עשייה וזהו שלא שם חלקנו כהם שהם משתחווים להבל ולריק ועי"כ הם משתברים ונכנעים ואז אנו כורעים להש"י ועי' כריעה זו יורד א"מ ומתבטלים כל החיצונים כמ"ש בעז"ה מע"ח.

¹⁵ עי' הערה הקודמת, וד' עולמות אביע, הם מקבילים לד' אותיות שם הו"ה.

¹⁶ נוטה שמים לז"א ויוסד ארץ מלכות (פע"ח שער קריאת התורה ה).

באמרי רמוז"ל

והנה הכבוד¹⁷ מתגלה בראש עולם הבריאה על הכסא¹⁸, והוא עצמו מתעלה בבחינה יותר מרוממת, והוא באצילות, ועליו נאמר ושכינת עוון בגבהי מרומים". והנה ממה שאנו מאמינים ומודים בפינו, הוא שהאדון ב"ה הוא מצוי ראשון מיוחד שאי אפשר שימצא אחר בלתי נברא ממנו¹⁹. ונמצא שהוא לבדו האלקים. והוא הראוי ליעבד²⁰, ואין אחר ראוי ליעבד כלל, והוא עצמו מצוי אמת²¹, פירוש שאי אפשר לו שלא ימצא, שאין ההעדר אפשרי בו כלל. וזהו הוא אלקינו, ואין אחר בבחינת היחוד שזכרנו, אמת מלכנו בבחינת אמתת המציאות, ואפס זולתו שאי אפשר לימצא מצוי אחר שיהיה מוכרח המציאות²² זולתו ית', כי אי אפשר לשני מצויים מוכרחים שימצאו.

והנה אחר שביארנו השתעבדנו אל מלכותו ית', נתפלל שיגלה מלכותו בעולם גילוי שלם, והוא מה שהבטיחנו שיהיה, והיינו על כן נקוה לך וכו', והנה תבער הטומאה מן הבריאה בכל בחינותיה, וזהו להעביר גילולים וכו', ואז לא יהיו עוד אלילים בעולם. והנה זה סדר התיקון באמת, כי בתחלה צריך שיוסר הרע שהוא המעכב את התיקון, אחר כך יתוקן העולם תיקון אחר תיקון, וזהו לתקן עולם במלכות וכו'. והנה יהפוך הקב"ה את כל הנמצאים מרעה לטובה, וזהו עיקר שבחו, וזהו להפנות אליך וכו', וכלם יכירו האמת בבירור מה שעתה נעלם מהם. ואחרי הידיעה הזאת ימשכו אל הקדושה, וזהו יכירו וידעו לפניך ה' אלקינו וכו'. והנה בתחלה יהיה תיקון ראשון שכל הנבראים יתקדשו בקדושתו ית' במה שישתעבדו למלכותו, אחר כך יתעלו עוד עילוי אחר להיות יותר ממה שהיא אפילו מדריגת ישראל עתה, וזה על ידי קבלת עול מלכותו ית' עליהם, ויהיה הוא ית"ש מולך עליהם, וזהו ויקבלו כלם וכו'. אחר כך שכבר ימצאו קשורים ומתדבקים בו ית', הנה יתעלו בו מעילוי לעילוי עד אין תכלית, וזהו כי המלכות שלך היא וכו'.

אלקינו ואלקי אבותינו מלוך – גם בנוסח זה ג' בקשות כנגד ג' עילויים שיהיו לעולם בגילוי מלכותו ית', והיינו מלוך על כל העולם, כנגד התיקון שיתקן בהארת ב' האותיות ו"ה של השם, והנשא עילוי ב' בסוד ו"ה של השם, והופע בהדר וכו' עילוי ג' כנגד קוץ ה"י. @ והנה מתפללים שתהיה ההשפעה בגילוי עד שירגישו הנבראים באמתתה וזהו וידע כל פעול וכו' והנה מדריגות הנבראים ג' והם המעשים היצורים והברואים בבחינת הג' עולמות ב"ע וכנגדם וידע כל פעול וכו'.

¹⁷ עי' & שכבוד הוא כינוי לשכינה.

¹⁸ היינו האדם היושב על הכסא.

¹⁹ עי' לעיל הערה &

²⁰ עי' י"ג עיקרים והיסוד החמישי הוא, שהקב"ה הוא לבדו הראוי להעבד ולגדל ולנצח, ולהרים קול ברוממותו ולא יעשה כן לזולתו, למצוי מן המצואים, מהמלאכים והכוכבים והגלגלים והיסודות, ומה שיורכב, כולם, כי כולם ממונים על פעולותיהם, אין להם לא שלטון ולא חפץ [בחירה], אלא אהבת הש"י [רצונו יתעלה] ואין ראוי לשומם אמצעיים בין בני אדם להקב"ה, אלא שיכוננו כל המחשבות לנגדו ויתרחקו מזולתו והיסוד החמישי הזה, אנו למדין מן המצוה שנצטוונו שלא נעבוד עבודה זרה, ורוב דברי התורה הם בזה הענין. ועי' רמב"ם (עבודת כוכבים א ג) כיון שנגמל איתן זה התחיל לשוטט בדעתו וכו' והתחיל להודיע לעם שאין ראוי לעבוד אלא לאלוה העולם ולו ראוי להשתחוות ולהקריב ולנסך, ואולי (עכו"ם ב א) עיקר הצווי בעבודת כוכבים שלא לעבוד אחד מכל הברואים לא מלאך ולא גלגל ולא כוכב ולא אחד מארבעה היסודות ולא אחד מכל הנבראים מהן ואע"פ שהעובד יודע שה' הוא האלהים וכו' כלומר שלא תטעו בהרהור הלב לעבוד אלו להיות סרסור ביניכם ובין הבורא:

²¹ עי' משנה תורה (הלכות יסודי התורה פרק א הלכות ב-ד): ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי אין דבר אחר יכול להמצאות. ואם יעלה על הדעת שאין כל הנמצאים מלבדו מצויים הוא לבדו יהיה מצוי, ולא יבטל הוא לבטולם, שכל הנמצאים צריכין לו והוא ברוך הוא אינו צריך להם ולא לאחד מהם, לפיכך אין אמתתו כאמתת אחד מהם. הוא שהנביא אומר וה' אלהים אמת, הוא לבדו האמת ואין לאחד אמת כאמתתו, והוא שהתורה אומרת אין עוד מלבדו, כלומר אין שם מצוי אמת מלבדו כמותו.

ועי' מורה נבוכים (חלק א פרק סג), ז"ל: הוא נמצא לא במציאות, ובא באור הענין ההוא ופרושו כן, הנמצא אשר הוא הנמצא, כלומר, המחויב המציאות. וזה אשר יביא אליו המופת בהכרח, שיש דבר מחויב המציאות לא נעדר ולא יעדר.

²² עי' הערה הקודמת.

מאמרי רמז"ל

ואמנם מלכותו בכל משלה הכונה השליטה הגמורה שהאדון שולט בכל שאפילו הרעה מחזירה לטובה

אתה זוכר וכו' הוא סדר הדין והנה הדין נעשה בהשקפה על כל העבר ההוה והעתיד וזהו אתה זוכר מעשה עולם והוא העבר והנה מעשה רומז על הגופנים יצורי על הרוחנים והנה יש דברים שמצד שרשם הם נגלות ומשתרשים בסוד הה' תחתונה של השם וכנגדם מעשה עולם ויצורי קדם ודברים שהם נסתרות משתרשים בה' העליונה והיינו לפניך נגלו כל תעלומות וכו' אתה זוכר כל המפעל ההוה מפעל לגופנים יצור לרוחנים הכל צפוי וכו' העתיד כי תביא חוק וזכרון הוא כח הדין השולט ביום ראש השנה להפקד כל רוח נשמות בני האדם ונפש כל שאר הנפשות שבבעלי חיים והצומחים להזכר מעשים רבים הגופנים כלם והמון נסתרות הנשמות שחוזן לגוף זה היום תחלת מעשיך שביום זה מתחיל התחדשות כל הבריאה ועל המדינות הוא הדין שעל הכללים ובריות הדין שעל הפרטים מעשה איש מה שמצד הבחירה ופקודתו מה שמצד הנגזר עליו וכל זה בנגלות ועלילות וכו' בנסתרות מחשבות אדם המחשבות בנגלות יצרי מעללי איש בנסתרות וגם את נח זה הוא ראשית שני שהיה לעולם שהרי מה שניתן לו באדם הראשון נתמוטט ונמחה בדור המבול מפני רוב הטומאה ששלטה בעולם ואחר כך חזר ונתחדש בנח שלא ימוט עוד אתה נגלית וכו' הוא סדר הגילוי שנתגלה במתן תורה והנה הענן הוא הלבוש שבו מתלבש האור העליון ליגלות למטה ואמנם תחלה השיגו הקול הנבואי נמשך מרום כל המדרגות והוא מה שאמר הכתוב ותמונה אינכם רואים זולתי קול וזהו מן השמים וכו' אחר כך נגלה בתמונות נבואיות על ידי לבושים נקראים ערפלי מוהר והנה רעש העולם ועל ידי זה יצאה ממנו הזוהמא שנשאבה בו מחטאו של אדם הראשון והנה שמעו הדברות ובהם נכללה התורה כלה ונקשרה בהם והכל מתוך האש והוא כח הדין העליון הקדוש המטהר מכל טומאה והמעביר כל הרע ובבחינה זו הקולות והברקים ועל הכל קול השופר שסגולתו הנכרת הטוב והכפית הרע כמש"ל וזהו בקולות וברקים וכו'

אחר כך מתפללים על השופר הגדל שיהיה לעתיד לבא וזהו תקע בשופר גדול לחירותינו

וכו'

אמירת תשליך אצל הנהר ענין מנהג אמירת פסוקי מי אל כמוך ביום ראש השנה על הנהר, כי הנה בראש השנה מחדש האדון ב"ה כל מציאות הנמצאים ומתכוין לקבוע הטוב שבהם שישאר לנצח ולדחות הרע שבהם עד שתטהר הבריאה ממנו ותהיה ראויה ליאור באור פניו לנצח נצחים והנה ברחמי ית' נושא העונות ועובר על הפשעים כפי מה שאפשר לפי נימום צדקתו למי שזוכה לזה וכל הרע שנתגבר בבריאה דוחה אותו ומעבירו מן המציאות וענין זה נכלל בפסוקים אלה מי אל כמוך וכו' ותשליך במצולות ים וכו' ואמנם בהיות שמן הראוי תמיד להשתמש מדברי העוה"ז לעניני ההילול לפניו ית' כפי מה שנרמז מסתרי חכמתו ית' בצורות הנמצאים האלה וחוקותיהם על כן הולכים אל המים שמראים בצורתם ענין השתקעות השוקעים במ ומראה על רז מרזי הנהגתו ית' שמשקע ומעביר הרע מבריותיו באופן שלא ישאר ממנו רושם כלל וכמו שמבאר הנביא עצמו בדבריו ותשליך במצולות ים כל הטאתם

ענין אחת אחת וכו' הוא כי הנה כל מה שגורמים החטאים הוא שאור הז"ת שבספירות יחשך ועל ידי זה יתגברו ח"ו החיצונים כפי שיעור החשך ההוא ופרטו ואמנם תיקון כל זה הוא על ידי שתאיר הבינה על כל אחת מהז' ספירות אלה ועל ידי זה חוזר אורם ומתגבר והחיצונים נכנעים ונשברים והנה על כן באה הזאה ראשונה לעורר אור הבינה והיינו אחת אחר כך חוזר ומזה ז' הזאות כלפי מטה להאיר ז' הספירות התחתונות וכדי להמשיך על כל אחת מהן כח הבינה חוזר ומזכירה על כל אחת מהן והיינו אחת אחת ושתים וכו' פירוש אחת שהזיתי למעלה והיא לבינה ואחת למטה והיא לחסד אחת שהזיתי למעלה בינה ושתים למטה לגבורה אחת למעלה בינה ושלוש למטה לת"ת וכן עד מלכות

מאמרי רמז"ל

ענין הגלגול יש בו פרטים רבים מאד אמנם כלל הענין הוא כי כבר ביארנו איך הנפש הנבדלת מתחלקת לחלקים רבים וכללם נפש רוח נשמה חיה יחידה וגם אלה החמשה חוורים ומתחלקים לחלקים פרטים רבים ואמנם כל אלה אפשר להם שיחזרו ויתגלגלו בנזף שני או שלישי וכן כמה פעמים ועל הרוב אינן מתגלגלות כלן כי הרי כפי הזכות שיש לנזף מן הגופים כל כך חלקים מנשמתו נתקנים באופן שלא יצטרכו להתגלגל עוד ושאר החלקים שלא נתקנו הם יתגלגלו ואולם כל זה בנפש הנבדלת כמ"ש שאין ענינה מוסיף או גורע בענין חיות האדם והשכלתו ועל כן לא יהיה יותר חי מי שיהיו לו דרך משל ת"ר חלקי נשמה ממי שיהיו לו כ' חלקים בלבד וכן לא ישכיל יותר אותו שבו ת"ר חלקים מאותו שיש בו כ' חלקים כי החיות וההשכלה תלויה בנפש המדברת שיש לכל אחד בפני עצמו אך בענין הקשרו בקשרים העליונים ודאי שאינו שוה מי שבו ת"ר חלקים למי שבו כ' ואין דבר זה נרגש אצלנו כלל אבל הוא ממה שנוגע להשלמת אילן הנשמות שביארנו במקום אחר ואולם זולת כל זה יש מין גלגול אחר והוא גלגול בזולת מין האדם והיינו בבעלי היים או צומחים או דוממים ואין ענינו כזה שזכרנו כי הנה זה שזכרנו הנפש המתגלגלת תשמש בנזף שתתגלגל לנפש לו ממש אך המתגלגלת דרך משל בבעל חי אינה משמשת לנפש לו כי זולתה תהיה לו נפשו הבהמית אך עומדת שם כמי שעומד בבית הסהר ויהיה מצבה במקום ההוא צער גדול לה עד שבוה יכופר עונה ובהיות ענין הבהמי הפכי לגמרי לענין הנשמה השכלית ועליונה על כן עמדה שם יהיה לה לצער היותר גדול שאפשר לשער כיון שתוכרה לעמוד במה שהוא הפך טבעה לגמרי וכן הגלגול בצומח ודומם כיוצא בזה הוא שאינה משמשת שם לנפש ולא נקשרת בנזף ההוא כלל כמו שמתקשרת המתגלגלת באדם אך יושבת שם כיושב במקום מה אלא שהמקום ההוא אינו הגון לה ומצטער בו ועונה מתמרק על ידו

ענין סדר ליל פסח הנה ביציאת מצרים נבררו ישראל ונבדלו מכל העמים להיות מתעלים במדריגתם ממדריגת האנושיות החומרית ולהיות ראויים להתעטר בעטרות הקדושה ומה שעד אותו הזמן היה חשך החומריות מתגבר בנזף וגורם לאור התורה והקדושה שלא יאיר הנה אחר שסבלו ישראל העינוי והשעבוד הגדול שסבלו נתפייסה מדת הדין ונשאר המקטרג בלי מענה ונזמנו ליאור באור העליון והנה בלילה זה כל זה מתחדש ומתעורר מה שנעשה בראשונה וזה עצמו סיוע אל הגאולה האחרונה שתעשה ואמנם עיקר הסדר תלוי בד' דברים והם פסח מצה מרור וד' כוסות ועתה נבאר ענינם

הנה צירוף הגלות כבר ביארנו שזה היה מה שטיהר את ישראל והוציא מהם הזוהמא כדי שיוכלו אחר כך לקבל אור הקדושה וזה ענין המרור שהוא וימררו את חייהם ואולם כשהגיע הזמן שיגאלו הוצרך שיגלה להם גילוי מאור קדושתו ית' ובו יתדבקו נשמותיהם של ישראל וימשכו אחריו ויתעלו משפלותם ויתפרדו מן הטומאה שהיו שקועים בה וזה נעשה על ידי קרבן הפסח ובו נאמר להם משכו וקחו לכם שפירשו ז"ל משכו ידיכם מע"ז וקחו לכם צאן של מצוה ואמנם עוד הוצרכו ישראל לשיהיה גופם מוכן ומזומן לאור הראוי שיוזנו ז' ימים אלה בשנה מן המצה שהיא מזון בבחינת יצר טוב לבד בלי יצר רע כלל ובהיות ניוונים בזה ימים אלה נשארה התולדה הטובה לכל השנה להיות כל השנה מוכנים לקדושה

אמנם ענין הד' כוסות הוא שהנה ידוע שמדריגות הס"א הם ד' וכלן שלטו מאחר הטאו של אדם וכלן היו מתנגדות אל הקדושה והטוב שלא ימצא בעולם והיו ישראל סגורים בתוכן שלא היו יכולים לצאת כלל עד שהאיר עליהם הקב"ה בכחו הגדול ושבר ד' הקליפות והוציא ישראל מתוכם וזה ענין ד' גאולות המוזכרים בפרשה ואולם זה עשה בהאיר על ישראל ד' אותיות השם ב"ה והנה ענין זה במצרים היתה התחלה לבד לשיצאו ישראל מהם אך סוף הכל צריך שיהיה שישלטו ישראל עליהם וכבשום לגמרי וזה יהיה לעתיד לבא אמנם הנה זה כמי שקוצב עץ אחד שמכה בו הכאה אחר הכאה עד שקוצב אותו לגמרי וכן עושים אנו בכל שנה ושנה מתעוררים בכח הא' שהאיר ובתיקון שנתקן אז ומתחזקים להמשיך הדבר לפנים עד שיגמר והנה בסוף הכל

מאמרי רמז"ל

הד' קליפות עצמם תתהפכנה על האומות ותאבדנה אותן והם ד' כוסות של פורענות שלהן ולישראל יהיו ד' כוסות של ישועה בהארית ד' אותיות השם ב"ה שזכרנו והנה מעיקר התיקון של הלילה הזה הוא להראות חירות של הנצחון שנצח הטוב את הרע ועל ידי זה נשבר כח הס"א ונכנעת הכנעה גדולה והנה כזית המצה שאוכלים הוא להמשיך המזון המקודש המחזיק היצר טוב שזכרנו אמנם כדי שישאר התיקון לכל השנה צריך לאכול האפיקומן אחר כך ושלא לאכול אחריו שום דבר שכמו שאין הטעם סר מן הפה כן אין האור סר מהנשמה

ענין הספירות בפרטיות קבלה נאמנה ביד חכמי ישראל שביון שרצה האדון ב"ה לברוא נבראים האיר מאור כבודו בדרך ידוע לפניו ית' ומאותו הגילוי וההארה הוליד כל ההויות והמציאות שגזר להמציא הם וכל חוקותיהם כללותיהם ופרטותיהם פירוש שהנה ברצונו ויכלתו גזר שמהויות הוא ית"ש מתגלה בגילוי ההוא ימשכו כמסובב מסבתו כל ההויות והמציאות בכל הגבולות שרצה בהם וכן מהויות מתמיד בגילוי ההוא תמשך התמדת קיום ההויות ההם בגבולותיהם כלם שאלו הוא ית"ש היה סר מהאיר בדרך הזה מציאות כלם היה מתבטל ברגע אחד ואמנם צריך שתתבונן שאין הכונה לומר שהיה האדון ב"ה מוכרח בדבר הזה שלא היה אפשר לו לברוא הנבראים זולת זה כי הנה אי אפשר לנו לדמות בו ית' הכרח כלל כי כל יכול הוא אמנם בחפצו ורצונו רצה בזה ועומק זה הענין הוא שהנה כיון שכל תכלית הבריאה לא היה אלא לשימצא מי שיוכל ליהנות בשלימות שבו ית' על כן גזרה חכמתו שיהיה הכל תלוי בו ונסמך עליו פירוש שהיה רצונו ית' ליעשות הוא עצמו יסוד וסמך לכל המציאות שיסמכו עליו ויתלה מציאותם בו ונמצא שלא הספיק לו להיות עם נבראיו ביחס הסבה הפועלת עם פעולה אבל רצה להתיחס להם כעין יחס המקור והשרש עם הנמשך ממנו ששניהם מין אחד והתולדה נמשכת ממולידה בהמשך טבעי פירוש שהנה התולדה ההיא לא תחדל לצאת מהמוליד ההוא אם לא יהיה לה מעכב וכן לא תצא מהמוליד ההוא תולדה אחרת תחתיה כן רצה להיות הוא עצמו מקור אל הברואים שגזר שימשכו ממנו בהמשך הטבעי הזה ואמנם דבר זה אי אפשר שימצא אצלו ית' מצד עצמותו כי אמתת מציאותו לא די שאינה נותנת שימשכו אחרים ממנה אלא אדרבא שוללת כל זולתו כי הרי אי אפשר שימצא מציאות מוכרח אלא אחד וכמ"ש במקום אחר אך ברצונו ית' ויכלתו הנה ודאי שהוא יכול ליעשות יסוד למציאות שירצה כפי מה שירצה לימצא להם ואולם כשרצה בזה הנה גזר לימצא אל מציאות והויות כפי מה שרצה שבהמצאו להם כן יהיה להם ליסוד ולמקור כמ"ש פירוש שמאותו המציאות שהוא נמצא להם יהיו הם מתהווים ומתקיימים כמ"ש וגם זה לא מצד טבע או חק מוכרח אלא מצד חפצו ית' וגזירת חכמתו שגזרת שמן המציאות ההוא ימשכו מיני המציאות שגזרה בהם ובו יתקיימו והנה המציאות הזה שזכרנו שהוא ית"ש נמצא להויות הוא מה שנקרא גילוי והארה ובבחינה זו נקראהו ית"ש סבה ומקור לנמצאים כיון שבגזירת רצונו הנה ההארה הזאת סבה לנמצאים אלה כסבה הטבעית אשר היא מין אחד עם תולדתה ולא תחדל תולדתה לצאת ממנה ולא תצא ממנה תולדה זולת המיוחדת לה ואין הבדל בדבר אלא שהסבה הטבעית כל זה שנבחין בה בחק טבעה הוא והיא ותולדתה מין אחד ובו ית"ש אין דבר חוקי ומוכרח אלא הכל מצד החפץ והיכולת ואין הנבראים עם הארתו מין אחד כי אין בינו ובין ברואיו שום ערך והנבראים כלם מחודשים מאין מוחלט אבל מתדמה ענין יציאתם והמשכם מהארתו לציאת התולדה הטבעית מסבתה והנה הגילוי הזה שזכרנו בכלל נקראהו הארה ופרטיו נקראם ספירות והם פרטי גילוי שהאדון ב"ה מתגלה ונמצא אל נמצאיו להיות מציאותיהם מתהווים ומתקיימים בהתלותם בו ואמנם כפי כל המצבים והמקרים שגזרה חכמתו ית' שימצאו בנבראים הנה כל כך הבחנות יבחנו בכלל הגילוי הזה שהוא הסבה לכלם ואולם הקבלה שבידנו היא שהפרטים האלה כלם נכללים תחת י' סוגים ונקראים עשר ספירות וכלם

מאמרי רמז"ל

אינם אלא אורו ית' שנמצא לנמצאים כפי מה שצריך להם ונבחנים בו הבחנות האלה לא מצד עצמו אלא מצד הנמצאים כפי בחינותיהם מצביהם ומקריהם

והנה כמו שנתגלה ית"ש ב' גילויים אלה בן ברא עשר נבראים זכים ורוחנים בתכלית מה שאפשר שימצא בנמצאים והוא ית"ש בעשר גילוייו מסתתר בהם וזורה מתוכם וגם הם נקראים עשר ספירות והם הנקראים כלים ממש כי הנה הם כמו כלים לאורו ית' המתעלם בתוכם וי' גילוייו ית' נקראים עצמות שאינם דבר אחר וזולתו ית' אלא אורו המיוחד הוא המתגלה לנבראים כמו שראוי להם ואעפ"כ בדרך השאלה נקרא לבחינות מן הגילויים האלה כלים ולבחינות אחרות עצמות מן הטעם שנבאר לפנינו בס"ד והנה עשר מאורות אלה שזכרנו אע"פ שהם בתכלית הזכות והרוחניות לא נתאר להם תואר אלקות כלל כי אינם אלא בראים נבראים ממנו ית' ונפרדים זה מזה ושייכים בהם מקרים וגבולים מה שאין שייך בו ית' כלל ועיקר

והנה אע"פ שהסוגים הכללים הם עשר בלבד הנה יתפרטו לענפים וענפי ענפים במדרגות רבות וחילוקים רבים אמנם כשנדקדק על שרשי הענפים נמצא היותם עשרה בלבד והנה נבחין בספירות אלה מדרגות ויחסים כפי המצבים הנולדים מהם בברואים והמקרים שיוסבבו מהם ועל כן נדבר בהם כאלו הם עצמים שונים ונפרדים אלה עליונים ואלה תחתונים אלה היצונים ואלה פנימים ונדרוש בהם תנועות שונות ואין הכונה בכל זה אלא לבאר בהשאלות גופניות פרטי ההשפעות לפי תולדותם

וכדי שתבין כל זה הענין לאמתו אציג לפניך משל איש חכם שנכנס בחברת בני אדם והוא לתכלית מה אינו רוצה להתודע ביניהם לחכם כמות שהוא באמת אלא רצונו שיחשבוהו כאחד העם הנה האיש ההוא באותה החברה ידבר ויתנהג בדרך שישגי התכלית הזו הנרצה ממנו דהיינו שלא יכירוהו מה שהוא אלא יחשבוהו מה שהוא רוצה להיות נחשב ביניהם והנה ישוה דיבורו ועניניו למה שמצטרך ונאות להשגת זה התכלית והנה אם נרצה לבאר מצב האיש ההוא בזמן ההוא ולהבחין בו מה שיש להבחין נבחין ראשונה מה שהוא באמת ב' מה שהוא נראה ונחשב בעיני האנשים ההם ג' התכלית אשר הוא מבקש להשיג על ידי היותו נחשב במדרגה ההוא ד' איך היותו נחשב כן מסכים עם התכלית ועל ידו יושג ה' פרטי הדיבורים שהוא מדבר והמעשים שהוא עושה איך מסכימים עם הכלל והולכים מהלך השגת התכלית ההוא ואמנם לשנוכל לדבר בענין כפי הצורך הנה נצטרך לתאר כל זה בתארים גופנים ומוחשים ולצייר הבחינות כאלו הם עצמים נפרדים למען הבין כל אחד מהן בצורתן בכל גבוליה ולהבין יחסיהן זו עם זו והנה נצייר המדרגה האמיתית של האדם ההוא עצם אחד והנראית עצם אחר ונאמר היות האמיתית פנימית מסתתרת ומתעלמת במדרגה הנראית שהיא היצונה לה ומשמשת שימוש הלבוש לגוף האדם עוד נבחין הסבה שממנה הנראית נולדת ואיך נולדת ממנה אם בחיוב או בבחירה עוד נבחין חלקי הנראית וגם הם נציירם כעצמים נפרדים שמתחברים ונקשרים זה עם זה ונבין יחסם עם הכלל ויחסם הכלל והפרטים עם התכלית והנה לפי האמת אין כאן ריבוי עצמים כלל ולא שינוי בעצם האיש המתנכר אלא שגילוייו לאותם האנשים נגבל בגבול שרצה לתכלית מבוקש ממנו והנה על פי משל זה תבין ענין הספירות כי האדון ב"ה מהותו ועצמותו דהיינו אמתת מציאותו אינו מתגלה אל נבראיו כפי מה שהוא אלא כפי מה שרצה להתגלות לתכלית נודע אצלו ואמנם יש לנו עתה להבחין אמתת מציאותו והגילוי שרצה להגלות ונדבר בהם כאלו הם עצמים נפרדים ונאמר שאמתת מציאותו מתעלמת בתוך הגילוי שרצה להגלות ונקרא לכלל הגילוי ההוא אור נאצל ולפרטיו ספירות וגם הם נדבר בהם כאלו הם עצמים נפרדים מתקשרים ומתיחסים זה לזה ונבחין התכלית בכללם ובפרטיהם ונבאר סבותיהם ותולדותיהם קודמיהם ונמשכיהם בכל מה שזכיר ונבאר בעצמים המוחשים ולאמתת מציאותו ית' נקרא א"ס ונאמר שהוא מסתתר ומתחפש בתוך הספירות והנה נבחין מה שיש להבחין ביחס הספירות עם הברואים וביחסיהם זה עם זה וביחסיהם עם הא"ס ב"ה ואין בכל זה שינוי כלל בו ית' כי אפילו באדם המתחפש אין שינוי

מאמרי רמז"ל

וכמ"ש כל שכן בו ית' שהוא כל יכול ויכול לעשות בלי שום גבול מה שאי אפשר לשום נברא שיעשהו אלא בגבולים מיוחדים והנה לפי מה שנבין בהנהגתו ית' נבאר יחסים בספירות בדרכים שונים ונדרוש בהם דרושים גופנים על העיקר הנה שביארתי וזכור זה מאד

והנה כמו שבבחינת המציאות של כל המצויים הוא ית"ש סבת כל המציאות וקיומם כן בבחינת טבע ומהות השפעות המצבים והמקרים הנשפעים ממנו ית' הנה היחוד והפשיטות שהוא הענין המיוחד לו ית' הוא שרש כל ההשפעות השונות הנשפעות ממנו למצבים ומקרים השונים האלה וכלם באמת אינם אלא גילוי האמת הזאת והיותם כל כך מתחלפים ורבים הוא שכיון שרצה האדון ב"ה בהדרגה לא יוכל זה הענין להגלות כי אם לבסוף אחר כל האמצעים האלה ונמצא שממה שיש בו ית' במציאות אחד שהוא היחוד והשלימות המציא לנמצאים בהדרגה רבה ומציאות שונים כפי מה שראוי להם והנה על כן נאמר שפשיטותו ית' הנה היא שורש כל הספירות ובו תלוי קיום כלם בכל בחינותיהם הפנימיות והחיצונות העליונות והתחתונות ודבר זה נבחנו בין בכלל הספירות בין בפרטיהם שכלם כללם ופרטיהם נמשכים באמת מן היחוד והפשיטות וכל כחם ופעולתם תלוי בו והנה פשיטותו ית' נקראה בשם א"ס ב"ה כמ"ש ואמנם נאמר שהוא בתוך כל ספירה ומקיף לכל ספירה ומקיף וסובב על כלל כל הספירות כלם וזה יורה על ג' עיקרים אמיתיים א' שאע"פ שחודשו הספירות הנה לא הגיע מזה שום שינוי או גבול אל המציאות האמיתי שהוא הפשיטות השלם אלא הוא נמצא באמת בכל מקום וענין ואין דבר שנאמר עליו היות הא"ס מוסר משם הב' ענין התלות כל המציאות במציאותו ית' המוכרח והיות כל קיומם תלוי בו עד שכל בחינותיהם הפרטים והכללים אינם היום ולא מתקיימים אלא מפני המציאות האמיתי המתלוח אל כלם ומקימם והג' בבחינת ההנהגה עצמה ששרש כל הענינים הוא אמתת יחודו ית' ופשיטותו וההנהגה כלה לגלות אמתת יחוד הנה עד שאין שום גילוי והשפעה יוצא מענין זה כלל אלא שנשלם הכל בדרכים הנאותים

והנה מלבד טעם ההבחנה [וההנהגה] שביארנו למעלה אשר הביאנו לדבר בספירות האלה בדרכים גופנים ומוחשים עוד טעם גדול יש בדבר והוא כי הנה גזר האדון ב"ה להיות מתגלה לבני אדם בנבואה על ידי תמונות ודמיונות נבואיים שמתוכם ישיגו ענינים אמיתיים ונשגבים בסתרי רוממותו ית' והשגחתו והנה על פי הציורים ודמיונות הנבואיים האלה נזכיר בספירות ענינים ותנועות כפי מה שנראה במראות הנבואיות ואולם בהשגה שמישגים הצדיקים בעולמות הרוחניים וההנאה שנהנים מזיו שכינתו ית' האמת הוא שאין משיגים עצמותו ית' כמות שהיא אבל מתגלה להם מזיוו מה שראוי להם בדרכים הראוים להם שמתוכם משיגים הענינים האמיתיים הניתנים להיות מושגים מהם וכן בבחינת ההתדבקות שמתדבקים בו ית' ומשתעשעים בו ונשלמים בשלימותו אין כל זה נעשה אלא באמצעות הגילויים האלה שהוא ית"ש מתגלה להם כפי מה שגזרת חכמתו היותו ראוי ונאות להם וכל זה מכלל מה שהאדון ב"ה נמצא לבריותיו כמ"ש"ל וכלל כל הדברים כלם הוא מה שנקרא ספירות ולפי בחינות אלה נזכירם בשם אורות או מדות או כחות או שרשים ונדרוש בהם דרושים שונים אחד לפי בחינה אחת ואחד לפי בחינה אחרת

וצריך שתדע שכפי התפרט ההשפעה וההארה פחות או יותר כן ייוחסו לה תארים שונים ותקרא אור הארה² מדה פרצוף או עולם כפי רבות הפרטים והתפשט הענין בהשלמת בחינותיו והנה שמות העשר ספירות בכללם הם כתר חכמה בינה חסד או גדולה גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות ואלה מתחלקים בחילוק אחר ונקראים ה' פרצופים כתר נקרא ארך אנפין חכמה אבא בינה אימא הו' שהם חג"ת נה"י מתחברים ונעשים פרצוף אחד ונקרא זעיר אנפין ומלכות פרצוף אחד ונקרא נוקבא

עוד צריך שתדע שהעשר ספירות נרמזים בשם יקוק ב"ה קוצו של יוד רומז לכתר וגוף היוד לחכמה הה' לבינה הו' לשש ספירות חג"ת נה"י ונקראים ו' קצוות וה' אחרונה למלכות

מאמרי רמז"ל

אלה האורות צריך שיאירו כלם בחיבור אחד וביהם מיוחד שנזרה עליו החכמה העליונה דהיינו הכתר בבחינת שרש ומקור לכל ואחריו במדרגה שני האורות חו"ב נקשרים בכתר והם עצמם מתחברים זה עם זה חיבור גדול ושניהם מתקשרים בו' קצוות והו"ק בחיבור אחד עם המלכות והנה בהיות האורות האלה מאירים על סדר זה נמשך מזה שיהיו הברואים עומדים במצב טוב והברכה והרוחה רבה בהם ואם אחד מהתנאים האלה יחסר הנה יחסר הטוב מהברואים

ואולם מה שאפשר ליחסר הוא אור המלכות שלא יאיר אלא מעט וז"א ולא יתחבר לה ואו"א לא יתחברו בז"א ונוק' אך או"א לא יתכן שלא יאירו תמיד בחיבור בלי הפסק ונולד מזה שיתקיים העולם ולא יחרב אך רוחתו תלוי בהתקשר חו"ב בז"א וז"א בנוק' ונקראו דרך משל ז"א ונוקבא חתן וכלה והחיבור ביניהם כמשוש חתן על כלה

וצריך שתדע שמכלל הספירות האלה הנה הוא הוית המצואים כלם שרצה וחדש הבורא ית' כמ"ש וכן מכלל ענינם הוא הולד בנמצאים מקרים וענינים כפי גזירת החכמה העליונה והוא מה שנקרא הנהגה והשגחה והנה כלל המקרים הנולדים בנמצאים מתחלק לב' מינים והם תיקון והפסד כללים או חלקיים פירוש שיקרה לאחד מן הנמצאים כלו או לחלקים ממנו ופעולת ב' הענינים האלה נקראת הטבה והרעה והנה רצה האדון ב"ה שתהיה ההארה הנזכרת שהיא גילוי באותם הדרכים והנבולים שרצה להגלות סבה לכל זה שמאחד ההארות או נאמר באחד מבחינות ההארה יולד ענין הנמצאים שיהיה מכלל הטבה ומבחינה אחרת יולד ענין אחר שהוא מכלל הרעה והנה כשנבחין כללי דרכי ההארה לפי מה שמולידים מן המקרים נמצאם ג' כלל שרש הטבה ונקרא חסד שרש הרעה ונקרא דין והממוצע בין הטבה והרעה ונקרא רחמים ועל פי שרש זה נקרא קצת מן ההארות חסדים וקצתם דינים ויקראום בעלי החכמה גבורות והנה כל מה שהוא ריבוי השפעה והארה נקראה חסד וכל מה שהוא העלם ומיעוט נקראה דין ואמנם כבר הקדמנו שכמו שכל ההנהגה נולדת מהספירות גם כל הנמצאים נולדים מהם ונמצא שכל הארה יש לה ב' תולדות אחד בנמצאות ואחד במקריהם דהיינו ההנהגה בהם ואולם עניני ההנהגה מובנים הם אצלנו ועומדים אנו על תוכנם כי הנה נבחין מה שהוא הטבה ומה שהוא הרעה מה שהוא ריבוי והארה ומה שהוא העלם וחסרון וכשקבצנו המינים לסוגים נמצאו הסוגים ג' והם חד"ר שזכרנו ועל פי זה העלינו תארים אלה לספירות כפי התולדה הנולדת מהם בהנהגה אך הנמצאים למיניהם כפי אורותיהם העצמיות אינן נודעים לנו ולא נוכל לקבץ אותם לסוגים ולא נוכל לתאר בהם תארים מיוחדים לספירות על מה שיולידום אבל נזכיר הספירות בתוארים הראויים להם כפי ההנהגה וניתם להם בנמצאים אותם שנולדים מהם דרך משל נאמר שהזהב יוצא מן הדין ורומז עליו והכסף מן החסד ורומז עליו וכיוצא בזה ואנחנו לא נבחין יותר דין בהמצאת הזהב מבהמצאת הכסף ולא יותר חסד בהמצאת הכסף מהזהב אבל הכונה שמן הספירה שממנה נשפע החסד בהנהגה יולד הכסף בנמצאים וכן כל כיוצא בזה ועל פי הכלל הזה צריך שתתבונן בדרושים להבחין בתוארים אם הם מיוחדים בדרוש ההוא כפי הנשואים שבו או אם הם בלתי מיוחדים ונמשכים אחר נשואים אחרים וטעם אחר וכמ"ש

והנה עשר הספירות לפי חילוק החד"ר נחלקים לג' חלקים ונקראים ג' קוים חכמה חסד ונצח נקראים קו החסד ונקרא על דרך המשל ימין בינה גבורה הוד קו הדין ונקרא שמאל כתר תפארת ויסוד קו הרחמים ונקרא אמצע ומלכות כלל כלם

וד' עולמות הם ונקראים אצילות בריאה יצירה עשיה והם עולם האלקות עולם הכסא עולם המלאכים ועולם התחתון ובכל אחד מהם נדרשים ספירות ופרצופים באלקותו ית' וכבודו המתגלה שם ובבי"ע יש הנפרדים גם כן דהיינו המאורות הברואים שזכרנו למעלה שמתחלקים גם הם במחלקות העשר ספירות וכל הברואים כלם עליונים ותחתונים שנולדים מהם וכמ"ש

שם הויה ב"ה מתמלא בד' מילואים כזה א' יוד קי ויו קי שעולה ע"ב ב' יוד קי ואו קי עולה ס"ג ג' יוד קא ואו קא שעולה מ"ה ד' יוד קק וו קק עולה ב"ן והנה ד' מילואים אלה מתיחסים לד'

מאמרי רמז"ל

אותיות השם עצמו ע"ב ל"י ס"ג לה' מ"ה לו' ב"ן לה' ומתחלקים בפרצופים ובספירות כמו שמתחלקות האותיות דהיינו ע"ב בכתר וחכמה ס"ג בבינה מ"ה בו"ק ב"ן במלכות ואמנם ד' האותיות וכן ד' המילואים מתפרשים כסדר הזה גם בעולמות ע"ב באצילות ס"ג בבריאה מ"ה ביצירה ב"ן בעשיה וכן י' באצילות ה' בבריאה ו' ביצירה ה' בעשיה

כנגד ד' אותיות השם ב"ה נמצאים בתורה ד' בחינות והם טעמים נקודות תגין ואותיות טעמים כנגד י' נקודות כנגד ה' תגין כנגד ו' אותיות כנגד ה'

הס"א היא כלל כחות נבראים ויש בה תחלה עשר מקורות מקבילים והפכים לעשר ספירות ונקראים גם כן בשם זה והיינו עשר ספירות דקליפה ונחלקים לד' עולמות אבי"ע מקבילים והפכים לאבי"ע דקדושה ואמנם ד' מדרגות של קליפה יש זו קשה מזו ובכל אחד מהם ד' עולמות אבי"ע והד' מדרגות נקראות רוח סערה ענן גדול אש מתלקחת ונוגה שלש מאלה הד' הם רע גמור אך קליפת נוגה יש לה זמנים ופעמים שמתחברת עם הג' ונעשית רע ופעמים משתעבדת לקדושה ונמטלת לה והיינו שנפרדת מן הג' ומתחברת לקדושה ומיטהרת ונקראת תוספת מחול על הקדש והיא טוב והנה מן המקורות האלה שזכרנו מתפשטים ענפים והם כלל מלאכי החבלה והשדים וכל המזיקים

הנשמה של האדם מתחלקת לה' בחינות נקראות נפש רוח נשמה חיה יחידה ובאות מהה' פרצופים נפש מנוק' רוח מז"א נשמה מאימא חיה מאבא יחידה מאריך אנפין עוד יש נשמות מעולם העשיה ונקראות נפשות ומעולם היצירה ונקראות רוחות ומהבריאה ונקראות נשמות ומהאצילות ונקראות נשמות לנשמות

ומלבד כ"י הבחינות האלה שזכרנו שיש לנשמה יש בחינה אחרת שנקראת מלבוש ונקראת צלם והוא בחינה אחת נפשית שבה מתלבשות כל אלה הבחינות הנזכרות כדי לבא ולעמוד בתוך הגוף ומלבד כל זה עוד בחינה תחתונה שנקראת כח הגוף ובאה מהגלגלים והנה הנפש שוכנת ומתגברת בכבוד והרוח בלב והנשמה במוח והחיה מקיפה את כל הגוף מבחוץ והיחידה מקיפה על הראש מלמעלה

כלל גדול בענין הספירות האדון ית"ש בבחינת פשיטותו נקרא א"ס ב"ה מאציל עלת כל העלות ובבחינת יחסו עם ברואיו דהיינו מה שהוא מתגלה להם ומה שהם משיגים ממנו נקרא דרך משל חכם נבון גדול גבור וכיוצא בזה מן התארים ובחי' הענינים האלה שבעבורם יתואר בתארים שזכרנו נקראות בהחלט גדולה גבורה חכמה בינה וכיוצא

יש אור אחד נמנה לפעמים בכלל העשר ספירות ונקרא דעת אמנם האמת הוא שאינו אור" שרשי כמו שהם עשר הספירות שהם עשר שרשים חלוקים זה מזה אבל הוא הארה אחד נולדת מחיבור ב' הספירות חכמה ובינה והנה החכמה היא מהקו הימני והבינה מהשמאלי על כן הדעת הוזה היוצא מהם יהיה מורכב וכלול מב' הבחינות הימין והשמאל והנה נקרא אמצע ויאמרו שהוא כלול מחסדים וגבורות פירוש אורות מבחינת החסד שהוא הקו הימני ואורות מבחינת הדין שהוא הקו" השמאלי והנה בזה יהיה קו האמצעי דעת ת"ת יסוד עוד דעת נחשב כמו נשמת הו"ק כלם דהיינו פנימיותם

דע שכל עולם נדרש בו עשר ספירות וכל ספירה כוללת עשר וכן כל אחד מהעשר כוללת עוד עשר וכן עד אין תכלית באופן שכל אור ואור שנבחיין ונזכיר באורות נבין בו היותו כולל עשר וזכור זה

הנה כלל ההשפעות הנשפעות ממנו ית' לנמצאיו שהם הם הספירות כמש"ל כבר ביארנו שיבחן בהם הסידור והיחס בין זו לזו ושבהיותן בסידור הראוי יצא מזה היות הנבראים בהצלחה ואולם אין ענין הסידור הזה כסידור שבעצמים הנפרדים אבל הוא סידור יבחן' במ מצד תולדתם במקבלים ובהגיע ההשפעות אל המקבלים בחיבור נאמר שהן מחוברות ובהעדר זה נאמר שהן

מאמרי רמוז"ל

בלתי מחוברות וכן בהניען כפי מה שנאות במקבלים נאמר שהן סדורות ואם לא נאמר שהן בלתי סדורות אע"פ שבעצמן באמת אין שינוי ועל דרך זה ידרש בהן שבירה ותיקון

הנה תראה במחברות המליצה שיסודרו מערכות של אותיות יקראו בדרכים שונים ויצאו מהם מאמרים שלימים פירוש שיקראו ביושר ובאלכסונים מלמטה למעלה ומלמעלה למטה וכיוצא בזה כפי בחירת המחבר והנה האותיות ההן אינן מושמות שם כפי מה שיודמן אבל הסדר הוא שבתחלה יסדר המחבר כל המאמרים שירצה לכלול במערכתו אחר כך יתחכם לסדר מערכת האותיות בדרך שעל ידי כל הצירופים ההם שיצטרפו באותם הדרכים שיבחר יכללו כל אותם המאמרים שתיקן מתחלה והנה מי שיצרף אותם האותיות בכל אותם הצירופים יוציא כל המאמרים שכלל המחבר במערכתו ולא ישאר שום מאמר שלא יצא אם יצרף המצרף כל הצירופים שאפשר לצרף באותם הדרכים שבחר המחבר וכן לא יוציא שום מאמר חדש לא שיערו המחבר תחלה ולא כלל אותו במערכתו אם ישמור החוקים שחקק לו המחבר ואמנם דומה לזה הוא ענין כתבי הקדש כי הנה הוא ית"ש בחכמתו הקיף וכלל כל הענינים האמיתים שבנושאים האמורים בכתבי הקדש ואולם אחרי שיערו כל הענינים האלה ערך ערך מלות שהם מלות פסוקי המקרא והנה הן מסודרות בתכונה זו שכאשר יתפרשו בכל הפירושים ששייך בהן כפי מדות ידועות יצאו מהן כל הענינים האמיתים שבנושא שהם נכללים במלות ההן עם כל ביאוריהן והנה נמצא כל הכתוב דומה אל מערכת האותיות והביאורים השייכים במלותיו דומים אל הצירופים השייכים באותיות המערכת כפי החוקים שחקק לזה המסדר והענינים היוצאים מביאורי המלות כמאמרים היוצאים מצירופי האותיות וכמו שהמאמרים ההם שוערו מתחלה ועל פיהם סודרו האותיות באופן שיצטרפו באותם הצירופים כן הענינים שוערו מתחלה ועל פיהם סודרו מלות הכתובים שיתכנו בהם אותם הביאורים וכמו שהמצרף האותיות בכל אותם הצירופים לא יסתר ממנו שום מאמר מהמאמרים שכלל שם המחבר וגם לא יוסיף עליהם כן אלו יבוארו הכתובים בכל הביאורים השייכים בהם לא היו נעלמים שום אחד מהענינים שרצה וכלל בס המחבר [בו] וגם לא היה נוסף עליהם דבר ואמנם אחרי הוצאת הענינים האלה מהכתובים עדיין צריך עיון אחר לדעת לישבם בנושאים והיינו לדעת באיזה יחס הם עם הנושא ואיך יקוימו בו והבן

כשנתבונן על כלל מצבי הבריאה נמצאם שנים הא' אמצעי והב' תכליתי האמצעי הוא כלל כל מה שקורה והולך עד סוף הסיבוב התכליתי מה שיקרה בסוף הכל האמצעי הוא על צורות רבות והיינו כלל מקרים רבים מתחלפים מה שאנחנו רואים שסובב והולך בעולם התכליתי יש לו צורה א' לבד והוא שיהיו הברואים דביקים בבורא ית' ושכינתו שורה עליהם בתמידות לא יפרדו ממנו ולא יפרד מהם ויהיו נמשכים אחריו לגמרי כצל אחר הגוף והנה סבת כל המצבים האלה הוא השפעתו ית' אל הברואים והמצאו להם כי כשיעור המצאו להם כן יהיה המצב שימצאו הם בו והנה כשיגלה האדון ב"ה לפי מה שחק טובו נותן ויחודו האמיתי תולדת זה בנמצאים יהיה המצב התכליתי שזכרנו ובהיותו ית"ש מתגלה להם לא כפי חק יחודו ושלימותו אלא כפי איזה טעם אחר הנה לא יולד בס המצב שזכרנו אלא מצב שיתיחס לגילוי ההוא שיתגלה והנה באמת כלל כל המצבים שתחת המצב האמצעי הם נמשכים מגילויים שהוא ית"ש מתגלה לא כחק שלימותו אלא כפי מה רוצה שיוולד בברואים כפי גזירת החכמה ואולם המצב האמצעי בכל חלקיו אע"פ שבצורתו הוא שונה מאד מהתכליתי אעפ"כ אינו נוסר" ממנו במהלכו כל שכן שאינו מתנגד אליו אלא אדרבא הוא הולך מהלך השגתו כי הוא אמצעי שצריך שיקדם לו כדי שיוכל להגיע הוא בסוף הכל והנה כל ההבחנות שנבחנו במצבים שהם התולדות נבחנו בהשפעה שהוא הסבה וכמ"ש במקום אחר והנה נמצא שההשפעה העיקרית היא אותה שכפי יחודו ית' והשאר אינם אלא אמצעיים לבא לזה ומשמישים לה ואמנם המלאכים גם עכשיו כבר הם במצב שצורתו כצורת המצב שיהיה לכל הברואים באחרונה והיינו שהם דביקים בו ית' ושכינתו שורה עליהם ומנהיגתם לאשר תחפוץ ואחריה הם נמשכים תמיד כצל אחר הגוף שזכרנו למעלה והנה הם

מאמרי רמז"ל

מודים לפניו ית' על טוב חלקם כמו שצריך להודות על כל מדה טובה ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד והיינו שם כבוד מלכותו ר"ל אותו ההתרוממות שהוא ית"ש מתרומם עליהם ואותה ההשראה ששורה עליהם ומשעבדתם למלכותו ית' להמשך ולהתנהג אחריו תמיד שהרי הוא עצמו ית' מתכבד בזה שזהו מה שחפץ שיהיו לו נבראים קדושים נמשכים אחריו ונהנים בטובו ואמנם בני האדם עתה אינם במצב זה אלא עתידים להיות ורק יעקב אבינו ע"ה זכה לו ובבחינה מה שמגיע לבנים² אביהם יש לנו קצת מן הקצת ממנו ובבחינה זו אנו משבחים זה השבח אך בחשאי זולתי יוה"כ שאנו מתעלים קצת לבחינת המלאכים

מאמר על ההגדות

ענין הגדות חז"ל למיניהם המאמרים בהגדות יתחלקו לב' מינים הא' כלל המאמרים הלימודיים והב' הביאורים הלימודיים הם המאמרים אשר יגידו במ עיקרים מעיקרי החכמה מוסרית או אלקית הביאורים הם אשר יבארו במ כתוב מכתבי הקדש והנה המאמרים הלימודיים המוסריים אין צורך לדבר עליהם עתה כי הנה תועלתם מפורסמת ויפתם גלויה ואין לטוען שיטעון עליהם ולא למתעקש ליכשל במ אך נדבר עתה מן הלימודיים האלקיים

והנה כבר ידעת שמה שהביא לחז"ל לכתוב דברי התורה שבעל פה אחר היות המקובל אצלם שדברים שבעל פה אסור ללמדם בכתב היה מה שראו שהיו הדיעות הולכות ומתחלשות באורך הגלות וחליפות הזמנים והזכרון מתמעט והסברא מתקצרת ונמצאת התורה משתכחת על כן בחרו משום עת לעשות לה' לחקוק בספר פירוש המצות כלו למען ישאר קיים כל הימים והוא כלל המשנה והגמרא והנה התבוננו עוד וראו שבחששא זאת שחששו על חלק המצות ראוי היה לחוש גם כן על חלק סתרי התורה ועיקרי האלקיות אך אין התיקון שמצאו לחלק המצות ראוי לחלק הסודות וזה כי ביאורי המצות והדינין אין היוק כלל אם יכתבו בספר בביאור גלוי לכל קורא אך חלק הסודות אין ראוי שימסר כך לפני כל הרוצה ליטול את השם לא מצד יקר המושכלות ולא מצד עמקם אם מצד יקרם כי אינו כבודו של הבורא ית' שימסרו סתרו ביד אנשי מדות רעות ואפילו שיהיו חכמים מחוכמים ואם מצד עמקם שהרי הענינים באמת עמוקים מאד ולא יצליחו במ אלא אנשים זכי השכל ומלומדים בדרכי העיון היטב ואם יפגעו במ שכלים גסים אף בלתי מלומדים בעיונים יוציאו הענינים האמיתיים היקרים לשיבושים ודיעות רעות על כן גמרו לבצוע את הדין והיינו לכתוב אותם למען לא יאבדו מן הדורות האחרונים אך בדרכים נעלמים ומיני חידות שלא יוכל לעמוד עליהם אלא מי שמסרו לו המפתחות דהיינו הכללים שבהם יובנו הרמזים ויפורשו החידות ההם ומי שלא נמסרו לו המפתחות יהיו לפניו כדברי הספר החתום וכאלו לא נכתבו כלל והמפתחות האלה השאירם בידי תלמידיהם שקבלום מידם ואמנם עליהם סמכו שלא ימסרום אלא לתלמידיהם אחרים³ הגונים כהם וכן מדור אל דור והמה הזהירו וכן צוו לכל משכיל ומלמד שיהיה מזהיר ומכריז לכל שדברי חכמים וחידותיהם צריכים למוד ושכל הקרוב להם ואין המפתחות בידו אינו אלא רוצה ליכשל ואולם אחרי הזהירם האזהרה הזאת אם יבא איש ויעפיל ליכנם במ והמפתחות אינם בידו וכשל אהור ונשבר הנה דמו בראשו יהיה והם את נפשם הצילו

אך הדרכים אשר העלימו במ את דבריהם שונים הם הא' הוא דרך ההשאלות והמשלים והם הדרכים ההלציים הידועים אצל בעלי המליצה אשר על יסוד הדמיון והמשל ייחסו מקרים ופעולות למי שאין המקרים ההם או הפעולות ההם נכונים לו כלל

הב' הוא דרך ההעלם והיינו שיעלימו תנאי הענין ולא יבארום ויאמרו מאמר מוחלט ואין אמתת המאמר ההוא אלא בנבול דהיינו לפי בחינה אחת או לפי זמן אחד או לפי נושא או מקום אחד ומי שיקח המאמר ההוא כולל ומוחלט יכשל וישתבש וכבר מאמרים רבים יראו כסותרים זה את זה יען לא פורשו תנאיהם והיודע כל דבר בגבולו ימצאם אמיתיים ובלי סתירה כלל וכבר

מאמרי רמז"ל

תראה שכמקרה הזה קרה גם להרבה ממאמרי הדינים והמצות אע"פ שלא נעשה הדבר בזאת הכונה שתמצא בש"ס מאמרים או ברייתות שבהבין אותם בהחלט לא יאותו עם האמת או יסתרו זה את זה ופירשום בש"ס באמרם הכא במאי עסקינן והעמידו כל אחד מהם בגבולו ונמצאו כולם נכוחים וישרים

והדרך הבי"ב היא הקלות והוא שאיזה עיקר גדול ונכבד ירמוזהו בדברים נראים לכאורה קלים ובלתי עיקריים כמשלי ההדיוטים והם מכוונים בזה על ענינים נכבדים ורמים אשר בדברים הקלים ההם הם הערה להם אצל מי שיודע ומכיר ברמיזות האלה ויודע לשוטט בשכלו ולנשא מחשבותיו מהדברים הגלויים לנסתרים ומהשפלים לרמים דרך משל כשאמרו ינוקתא כלילא דורדי סבותא כלילא דחילפי וכן אדלא אבידנא בחישנא ורבים מאד כאלה עוד צריך שתדע שדברים רבים מעיקרי הסודות ירמוזם חז"ל בענינים מן הטבע או התכונות וישתמשו מן הלימודים שהיו מלמדים בדורות ההם אנשי החכמה הטבעית והתכונה ואמנם אין העיקר להם הענין ההוא הטבעי או התכונני אלא הסוד שרצו לרמוז בזה ועל כן לא יוסף ולא יגרע על אמתת הענין הנרמז היות הלבוש המשליי הוא אשר הלבישוהו אמיתי או לא כי הכונה היתה להלביש הסוד ההוא במה שהיה מפורסם בדורות ההם בין החכמים ואותו הענין עצמו היה יכול להתלבש בלבוש אחר כפי המפורסם בדורות אחרים וכך היה מלביש אותו בעל אותו המאמר עצמו אלו היה אומר אותו בדורות ההם ועל כל אלה צריך שתדע שתחז"ל לשיטתם הולכים שהדברים הגשמיים מתנהגים ומתפעלים מכחות רוחניים למיניהם דהיינו המלאכים השדים והמזיקים וכל דברי העולם השפל מתנועעים בהשפעת העליונים וכן דברי הגשמים עושים רושם ברוחנים ומי שלא יכיר הדרך הזה אי אפשר לו מעולם לעמוד על דעתם ז"ל כלל ועיקר והנה עד הנה דברנו במאמרים הלימודיים ונדבר עתה במאמרים הביאוריים

דע שהמאמרים הביאוריים יתחלקו לג' מינים הא' הוא אשר יכוננו בס' אל ביאור הכתוב ממש ויהיה פירושו הכתוב ההוא לפי דעתם כאשר יאמרוהו

המין הב' הוא אשר לא יכוננו בס' אל ביאור הכתובים ממש אבל קבלה קבלו ז"ל שהבורא ית' שהכתיב את התורה וכן הנביאים והכתובים מלבד מה שרצה לכתוב בביאור שלשון הכתוב יורה עליו ויגידהו רצה גם כן לרמוז ענינים רבים אמיתיים במעשה ההוא או בדברים ההם הנאמרים והענינים ההם לא רצה לכתבם בביאור אלא לרמוז אותם בקצת אותיות או בקצת מלות והמה ז"ל קבלו הענינים ההם והרמיזות שבם נרמוז בכתובים ובודאי שלא יתכן לפרש לשון הכתוב כלו על פי הענין ההוא כלל כי הרי לא בזה רצה הבורא ית' שיהיה הכתוב מגיד הדבר ההוא אלא שיהיה רומז אותו

והמין הג' היא שעוד קבלו ז"ל שהבורא ית' הכתיב את ספרי הקדש בדרך שתכלול ההגדה ההיא ענינים רבים אמיתיים והקיף בחכמתו על כל הענינים אשר הם אמיתיים בנושא ההוא אע"פ שאמתם לא יהיה בדרך אחד אלא בדרכים רבים ושונים וכמ"ש בס"ד וכתב התורה בדרך ובאופן שכשתפורש בכל ההבנות שיוכלו לסבול המלות ההן על פי כללים ומדות ידועות יבוארו כל הענינים האמיתיים שרצה באמת לכלול בהגדה ההיא שהם כלל כל הענינים אשר יש להם מקום בצד חלק בנושא ההוא ונמצא שהנה הכתיב הכתובים כלם באופן שכל מה שיוכל להיות מובן מהמלות ההן על פי הכללים שזכרנו יהיה אמיתי בנושא אמנם עדין יצטרך לימוד גדול וחכמה רבה לדעת איך יהיו כלם אמיתיים בו כי הנה כבר אמרנו שאין אמתת כלם בצד אחד ובדרך אחד אלא בצדדין שונים ובדרכים מתחלפים מהם יהיו אמיתיים בבחינה אחת לבד מהם על צד הדמיון מהם על צד התולדה הנולדת מהם מהם על צד הגמול והוא ענין מעלה עליו הכתוב שנמצא הרבה בדבריהם ז"ל שהרי על צד הזכות והחובה השכר או העונש יחשב לפעמים המציאות כהעדר וההעדר כמציאות מפני איזה תנאים שיתלוו להם וכן יחשב המועט כמרובה והמרובה כמועט והוא מה שאמרו ז"ל בביאור מה אחרונים לא עשו ותלה בהן לשבת כך ראשונים לא עשו ותלה

מאמרי רמז"ל

בהן לגנאי [שבת נו ע"ב] ויש בדברים האלה פרטים רבים מאד אי אפשר לקבוץ אותם אך מה שיצטרך לך לדעת הוא כי באחד מכל הדרכים האלה אפשר שיובן מאמר או ביאור אחד ויהיה אמת ובשאר כל הדרכים לא יהיה אמת כ"ש בהחלט ועל כן אל תבהל בראותך מאמר שיראה לכאורה כוזב ובלתי נאות כי אם תחכם ותדע באיזה דרך ראוי שיובן תראה אמתו ותמצא נחת ואולם היודע עיקרי החכמה האלקית הוא ידע הדברים האלה בנבוליהם ואמנם הנה כבר הקדמתי לך שלא בהחלט נאמר שכל מה שיוכל להיות מובן במילות יהיה אמת על כל פנים אלא יש לדבר הזה מידות וכללים והם כללי ההגדה והנה כבר יוכל ליפול בזה הטעות בנקל אם ידרוש איש מקרא אחד והוא לא השתמש מן הכללים האלה שזכרנו שאז מה שיוציא בדרש ההוא אפשר שיהיה שקר גמור אשר לא יאומת בשום פנים ולא עוד אלא שאפילו אם יהיה העיקר שבדבריו אמיתי הנה אפשר שיהיה כוזב בכתוב ההוא כי אין הכוונה במלות ההן על הענין ההוא ומזה נמשך שתמצא לפעמים בחז"ל שיאמר אחד על דברי חבירו שהם מעות וזה כי לפי דעת החכם ההוא הנה השתבש שכנגדו בהוצאת הדרוש לפי כללי ההגדה שכבר היו מפורסמים ביניהם ואף שלא נתבאר לנו בדבריהם במה השתבש הדרוש הנה הם במלות קצרות ירמזו זה לזה מקום הטעות או ישיבו על הקושיות הכל לפי הדרכים שאצלם היו מפורסמים מה שאין כן אצלנו ועל כן יקשה לנו הבנת דבריהם בין בהנחותיהם בין בקושיותיהם בין בתירוציהם אך היודע הדרכים האלה לאמתם ימצא הכל גלוי לפניו על נכון דרך משל כשדרש ר' מאיר על פסוק לגנותן של ישראל אמרו לו אין דורשין שיר השירים לגנאי אלא לשבח לפי שכך היה הכלל בידם ונמצא הדרשו לגנאי נוטה מכוונת הרוח הקדש וכן כשדרש ר' לוי שאברהם מצא עצמו מהול [ב"ר מז יא]²³ וזה מפני כלל שבידם שבמעשה הצדיקים כל מה שיש לדרוש לשבח צריך לדרוש לשבח וברשעים להפך שכך היא הקבלה שכוונתו של הבורא ית' במלות שהכתיב היתה לרמזו על כל פרטי הרשע של הרשעים ולבאר כל חלקי גנותם ולהפך בצדיקים להעלים כל מה שאפשר שיהיה בהם מהגנאי ולבאר כל מה שבשבחם ומי שרוצה לדרוש דרש אמיתי צריך שילך לשיטת הכותב שאז יסכים לדעתו וזה פשוט

עוד קבלו ז"ל שכתובי התורה מלבד היותם רומזים גם על אותם הענינים שהם מגידים בספור רומזים גם כן על ענינים אחרים עתידים או עוברים על כן יפרשום איש לפי דרכו על פי החוקים והכללים ההגדה שהיו בידם וכבר היה אפשר שיטעה אחד במין הדרושים האלה אך על זה טרחו ועמלו מסדרי הש"ס והמדרשים אשר היו חכמים רשומים בדורותיהם וקבצו כל המאמרים ושקלום בחברת כל חבריהם ואשר מצאום ראויים ומאומתים בדרכים שראוי להם להתאמת סידרום במדרשיהם ומעתה הנה נתבאר לנו שכל הנמצא במדרשי ההגדות של התנאים והאמוראים הנה כלם ענינים אמיתיים כל ענין וענין לפי דרכו שכולם צורפו בכור מחקר המסדרים שזכרנו ונמצאו נאמנים ועליהם אנחנו סומכים שלא סידרו בספריהם אלא מה שחקרוהו ומצאוהו נאות כל דבר לפי הדרך הראוי לו והבן היטב יא"ו

מאמר העיקרים

בבורא ית'

מה שצריך שתדע בתחלת הכל, הוא שיש מצוי אחד ארון כל הנמצאות שהמציאם בעת שרצה, ומקיימם כל הזמן שירצה, ושולט בהם שליטה נמורה, הוא האלוה ית' שמו²³. המצוי הזה ית' הוא מצוי שלם בכל מיני שלימות, אין בו שום חסרון כלל ועיקר. אינו תלוי בזולתו ולא מתפעל מזולתו כלל. אין התחלה למציאותו ולא סוף כלל, פירושו, שלא נתהוה אחר

²³ עי' משנה תורה (הלכות יסודי התורה פ"א ה"א) יסוד היסודות ועמוד החכמות, לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו, ע"כ. ועי' דרך ה' ח"א פ"א אות א'.

מאמרי רמז"ל

ההעדר, ולא יבואהו ההעדר כלל, אבל תמיד היה ותמיד יהיה, אי אפשר העדרו כלל וכלל. הוא סבת כל ההוים ואין עליו סבה אחרת אלא הוא מעצמו מוכרח המציאות.

עוד צריך שתדע שהמצוי הזה ית"ש אין בו שום הרכבה ולא ריבוי בשום פנים, אלא הוא פשוט בתכלית הפשיטות, ואין שייך בו שום ענין מעניני הגופים ומקריהם, והוא משולל מכל גבול וגדר מכל יחס ומכל חוק טבעי.

ועל הכל צריך שתדע שאמיתת ענינו ומציאותו ית' אינה מושגת כלל, ואין לה דמיון עם שום אחד מן הענינים שבברואים ועם שום אחד מהצורות שמדמה הדמיון ומשכיל השכל, ואין מלות ותארים שיהיו ראויים לו ונאותים אליו באמת, אבל נדבר בו כל מה שנדבר במלות על דרך ההשאלה וההעקקה, כדי שנבין מה שיעטרך לנו להבין מענינו ית', כי כיון שאין אתנו אלא מלות יורו על ענינים טבעיים ומוגבלים בגבולי הנבראים אי אפשר לדבר בלא מלות אלה. אבל זו מודעא רבא לכל מה שנדרוש ונדבר בענינו ית' שאין התארים והמלות המתיחסות לו מתיחסות על צד האמת, אלא על צד ההשאלה, לא זולת, והזהר בזה מאד.

ברוחניים

האדון ית' שמו, כמו שביכלתו הבלתי בעל תכלית ברא הנמצאים הגופניים שרואים ענינו, כן רצה וברא נמצאים אחרים מעולים מכל אלה בלתי מורגשים ומוחשים מן החושים שלנו. וכמו שנתן לנמצאים הגופניים האלה גבולים מיוחדים, וחוקים, כן נתן חוקים אחרים לנמצאים המעולים האלה כפי מה שגזרה חכמתו היות נאות להם לפי ענינם. ואמנם למה שהוגבל בגבולים הנודעים אצלנו שהם הגבולים הטבעיים שבהם נרגשים מחושינו נקרא גופני, ומה ששולל מגבולים אלה נקרא רוחני, וגבוליו וחוקיו הם כפי מה שראוי לענינו וכמ"ש.

וצריך שתדע שכמו שבגופנים יש מינים שונים וכפי התחלף המין כן יתחלפו החוקים המיוחדים לו, כן ברוחניים ימצאו מינים שונים כולם מן הסוג הרוחני, ובהתחלקו המין יתחלפו החוקים אשר להם, אמנם כלל גדול הוא בכל הסוג הרוחני שאין ענינו ולא גבוליו מושג לנו באמת כמות שהוא, אבל ידענו מציאותם וקצת ענינים מעניניהם כפי מה שמסרו לנו הנביאים והחכמים ז"ל.

והנה מיני הסוג הזה שלשה, האחד נקרא כחות נבדלים, והשני מלאכים, והשלישי נשמות. הכחות הנבדלים הם נמצאים רוחניים משוללים מגופות, זכים ומעולים מאד והם היותר קרובים אל שכינתו ית', ועליהם הוא שורה תמיד, ונקראים בשמות כפי מדרגתם, גלגלי הכסא או אופנים וכיוצא. המלאכים, הם נמצאים רוחניים שנבראו לעשות שליחותו של הבורא ית' בכל מה שיחפוץ והם ממונים כל אחד על ענין מה שמסר לו הרצון העליון. ויש בהם מדרגות שונות זו למטה מזו וכל מדרגה מהם יש להם חוקים וגבולים כפי מה שנאות להם על פי החכמה העליונה. הנשמות, הם נמצאים רוחניים מעותדים לבא בגופות ולהתחבר בהם וליקשר" בהם קשר גדול, ולהם חוקים פרטיים כפי ענינם וכפי המצבים שלהם, פירוש, כי הנה מצבים שונים נמצאים לנשמות, שהרי יש להם מציאות חוץ לגוף ומציאות בתוך הגוף, והמציאות חוץ לגוף הם משני מינים, האחד מציאותן טרם היותן בגוף, והשני מציאותן חוץ לגוף אחר שכבר היו בו. וכפי כל המצבים האלה כן נגבלים בגבולים ונעשים עלולים למקרים שונים ומתחלפים כפי מה שיאות למצב שהן בו. המלאכים, כלם הנה הם משרתים ית' עושי דברו, וכל דברי העולם נעשים על ידיהם בין לטוב בין לרע, ומצד זה מתחלקים לשתי כתות, כת הטוב וכת הרע, פירוש, הממונים לטובות בין הטובות הגופניות בין הטובות הנפשיות, והממונים לרעות הגופניות והנפשיות, והממונים על הרעות נקראים מלאכי חבלה ומזיקין.

עוד מין אחר של נבראים נמצאים שהוא מין אמצעי בין גשמי ורוחני, והיינו שיש בו קצת מגבולי הגשם וענינו ומשולל מקצתם, ושם המין הזה נקראים שדים, ויש בהם קצת גופניות, אך

מאמרי רמז"ל

לא כנופניות שלנו, ויש בהם קצת עניני רוחניות אך לא כרוחנים ממש. וגם בהם יש מדרגות מדרגות ומינים שונים, וכפי מדריגותיהם כך הם החוקים והגבולים שלהם.

אין לך דבר בעולם התחתון בין עצם בין מקרה שלא ימצא כנגדו ענין מה למעלה בכחות הנבדלים, וכן אין לך דבר למטה שלא יהיו עליו ממונים מכת המלאכים שמנהיגים אותו ומחדשין בו ענינים ומקרים כפי מה שיגזור האדון ב"ה ומה"ש שפועלים העליונים בגשמיים נקראה השפעה. כל ההשפעות הבאות מן העליונים לצורך התחתונים עוברים דרך הכוכבים, ונמצאו הכוכבים המשפיעים היותר קרובים לתחתונים, ואולם השפעתם אינה אלא כפי מה שנמשך בהם מלמעלה.

לכל אלה הרוחנים נתן האדון ב"ה רשות לפעול בתחתונים פעולות שלא כדרך הטבעי כשיעוררו אותם התחתונים על ידי אמצעים ידועים שהוכנו ונתיחדו לזה. אמנם אין בכח שום אחד מהם לעשות כל מה שירצה, אלא לכל אחד יש גבול מה שהוגבל לו, שעד אותו הגבול ובאותם הדרכים בלבד שנמסרו לו, יוכל לפעול אותם הפעולות שנמסרו לו שיפעלם, ויש בדברים האלה דברים מותרים לנו, ודברים אסורים לנו, והוא ענין ספר יצירה ומעשה כשפים.

בתורה ומצות

עיקר הבריאה כלה היא שרצה הבורא ית' לברוא האדם שיהיה מתדבק בו ית' ונהנה בטובה האמיתית, וזה על ידי שיהיה לפניו שני דרכים דרך הטוב ודרך הרע ויהיה לו כח לבחור באיזה מהם שירצה, וכשיבחר בדעתו ובחפצו בטוב וימאס ברע, אז תנתן לו הטובה האמיתית הנצחית. ואמנם כל שאר הנבראים לא נבראו אלא שראתה החכמה העליונה צורך בהם לשימצא עולם שלם, ימצא בו האדם בבחינה זו שאמרנו, ויוכל לעבוד אותו ית' להשיג על ידי זה הטובה האמיתית. ואולם מה הוא הצורך שיש לעולם בכל הנבראים האלה איננו נודע אצלנו, אך מה שקבלנו מן החכמים ז"ל הוא שעיקר הכל האדם, ושבעבורו נבראו כל שאר הנבראים, ושעיקר בריאתו של האדם אינה אלא לשיזכה לטובה האמיתית. ואולם ראתה החכמה העליונה שכדי שישגו הטובה האמיתית הזאת ראוי בתחלה שינוסה ויעמוד בניסיון. והנה לצורך זה ברא לו עולם שיהיה בו מקום לינסות בו, דהיינו שיהיה בו מציאות טוב ומציאות רע, עד שיוכל למאוס ברע ולבחור בטוב.

ואמנם מציאות הטוב והרע האמיתי הוא שהנה שם האדון ב"ה בעולם קדושה וטומאה. פירוש, קדושה הוא מציאות קורבה אליו ית', וטומאה הוא מציאות ריחוק ממנו ית'. הקדושה היא השפעה שהאדון ב"ה משפיע במי שראוי לזה והשראה ששורה עליו, הטומאה היא ריחוק שהקב"ה מתרחק והעלם שמתעלם. אמנם האמת הוא שהנה ברא האדון ב"ה איזה כחות רוחנים לצורך ענין זה והם כחות יושפע מהם חושך וזוהמא, אשר בכל מקום שתמצא שם הזוהמא הוא מרחק ממנו הקדושה ויתעלם משם אורו ית', ואלה נקראים כחות הטומאה.

ואולם שם האדון ב"ה כח במעשי האדם לעורר את השרשים העליונים, והיינו שיהיו ממשיכים אור שפע קדושתו ית' ואור טובו, או המשך הזוהמא והטומאה ההיא. והנה יחד לו מעשים שעל ידם תמשך הקדושה וצוהו להתמיד בהם, והם כלל המצות, ויחד מעשים שעל ידם תמשך הזוהמא, וצוהו לימנע מהם, והם כלל האיסורים.

ואמנם הטובה האמיתית אינה אלא הדבקות בו ית'. והנה המצות כבר ביארנו שהם הממשיכים שפע קדושתו ית' ואור טובו על כן אלה הם האמצעיים שעל ידם תושג הטובה האמיתית, כי מי שהרבה להתקדש בשפע קדושתו ית', הוא ראוי להדבק בו, וליהנות בטובה האמיתית, ומי שהרבה ליטמא בזוהמא שזכרנו הוא יהיה בלתי ראוי לידבק בו, וידחה ממנו. ואמנם יש בכל הדברים האלה מדריגות רבות, בין בשפע הקדושה או הזוהמא שזכרנו. וכן בטובה

מאמרי רמז"ל

שנקנית על ידי המעשים הטובים והרחייה שנדחתה האדם ממנה על ידי הרעים, והוא ההפרש שבין אדם לחבירו במעלה האמיתית וכמ"ש עוד בס"ד.

וצריך שתדע שכמו שניתן לאדם שיהיה ממשיך לעצמו קדושה או זוהמא, כן ניתן לו שבכת מעשיו ימשיך בכל הבריאה כלה הקדושה או הזוהמא. ונמצא כל הבריאה מתקנת או מתקלקלת על ידי האדם, ויחשב זה לזכות לצדיקים שמטיבים לבריאה ולחובה לרשעים שמקלקלים אותה וכמ"ש לפני.

ואמנם הדרך שבו ממשיכים מעשי האדם את ההשפעות האלה הוא בכח הקבלה שזכרנו למעלה שיש בין הנמצאים השפלים ובין הכחות העליונים, עד שכאשר יתנועע אחד מן הנמצאים למטה הנה יגיע ההתעוררות אל הכח המקביל לו למעלה, ואז על ידי הכח ההוא תסובב התולדה שתסובב בהמשכת ההשפעות. כי הנה אם המעשה ההוא יהיה מחלק המצווים, יתעורר הכח שעליו ויתחזק, ועל ידו תמשך ההשפעה של קדושה ממנו ית' כפי ענין ההתעוררות שנתעורר. ואם יהיה המעשה מחלק הנמנעים יגרום פגם בכח העליון כפי ענין המעשה הרע ההוא ויתעלם כנגד זה אורו ית' ויתרחק, ויתעורר תחת זה אחד מן כחות הטומאה ההפכי להשפעות הקדושה שנתעלמה, וימשך ממנו משך זוהמא כפי ההתעוררות שנתעורר. ועל דרך זה בתשובה יסור הפגם ולא יהיה עוד כח לכח הטומאה לפעול, ותשוב השפעת הקדושה ותמשך כראוי.

בגמול

הנה מין האדם נתיחד מכל שאר המינים שניתנה לו הבחירה, וכח למעשיו להמשיך ההמשכות שזכרנו, ומצד זה נוסף בו ענין שאינו בשום אחד משאר המינים והוא, שיוגמלו מעשיו מדה כנגד מדה. והגמול הזה נחלק לשני חלקים, האחד בעולם הזה והאחר בעולם הבא. גמול העולם הבא הוא שכפי מעשיו שעשה בעולם הזה כן תקבע לו מדרגה בטובה האמיתית, שהיא הדבקות בו ית' ויהנה בה לנצח נצחים. וגם הוא יחולק לשני חלקים, בעולם הנשמות ובעולם התחיה, יבואר עוד לפני בס"ד. גמול העולם הזה הוא שכפי מעשיו יוגזר עליו הצלחה או צרות מאיזה מין שיהיה.

וצריך שתדע שעיקר השכר באמת הוא הטובה האמיתית שיזכו בה הצדיקים לעתיד לבא, וכן העונש היותר עצום הוא אבוד הטובה ההיא לגמרי. אמנם יש מצות שכפי מדת הדין הצודקת ראוי שיוגמלו בעולם הבא וגם בעולם הזה בהצלחות העולם הזה וטובותיו, וכן יש עבירות שכפי מדת הדין הצודקת ראוי שיענש עליהם בעולם הזה ובעולם הבא. ויש מצות שהדין נותן שיגמלו בעולם הבא ולא בעולם הזה. ועבירות שהדין נותן שיענש עליהם בעולם הבא ולא בעולם הזה. ומצות שהדין בהם שיוגמלו לגמרי בעולם הזה ואין נשאר לבעליהם כלום בעולם הבא. ועבירות שהדין עליהם לעולם הזה ולא יענשו בעליהם כלום בעולם הבא. והשופט הצדיק דן את הכל בשלימות באופן שהכל נעשה ביושר, בלי עולה כלל ועיקר.

והנה כמו שהגוף והנפש ביחד עושים המעשים בין הטובים בין הרעים, כן הגמול צריך שיוגמלו יחד. אמנם בחטאו של אדם הראשון נגזר על המין האנושי כלו מיתה, באופן שלא יוכל להגיע אל הטובה האמיתית בלי שימות. והענין כי הנה נשאב בגוף זוהמא שאי אפשר לו שיגיע לדביקות העליון בהיות זוהמא זו שאובה בו, ואינו יוצא ממנה עד שימות וישוב לעפר, ואז ינקה ממנה וישוב ויבנה בטהרה בלי זוהמא כלל, ואז תשוב בה הנשמה ויחיה ויחדיו יאירו באור החיים לנצח, ויהנו בטובה האמיתית כפי המעשים שעשו בחייהם בראשונה, וזה ענין תחית המתים המפורסם בכל ישראל.

ואמנם כל הזמן שהגוף בעפר הולך ואובד צורתו הראשונה, הנשמה עומדת במקום מנוחה אם זוכה, והיינו עולם הנשמות, ומשגת שם מעין מה שתשיג לעתיד לבא אחר התחיה כפי המעשים שעשתה בחייה.

מאמרי רמז"ל

בגן עדן וגהינם

והנה הוכנו מקומות לנשמות בצאתן מן הגוף, אחד לנוח בו אם זוכה עד זמן התחיה, ואחד ליצרף בו בעונשין אם עונות בה שמונעין אותה ממנוחה. והנה מקום המנוחה נקרא גן עדן, ויש בו מדריגות שונות, ויש גן עדן תחתון וגן עדן עליון. בתחתון יושבות הנשמות בדמות הגופים שהיו בהם, ונהנות שם במיני הנאות רוחניות, והמקום מוכן למיני ההנאות ההם שהוחקן לימצא שם. ובעליון, יושבות הנשמות בבחינת נשמות¹⁰ ממש ונהנות במיני הנאות רוחניות גדולות ונשגבות מההנאות שבתחתון, ויש שם חילוף זמנים ושנוי עתים להנאות שונות ומתחלפות ומדריגות שונות לנהנים בהם.

והגהינם הוא מקום לנשמות הראויות ליענש, ושם מגיע להם צער ומכאובים כפי מה ששייך בהם לפי ענינם. ויש מדריגות שונות של צער כמו שיש מדריגות שונות של תענוג. ובצער ההוא ישאו החוטאים את עונם. ואם ראויים הם לשכר אחר כך הנה יטהרו מחטאם וילכו למנוחה. ואם לא יענשו עד אבדם, ודבר זה לא יקרא "לישראל אלא מעט מן המעט".

בהשגחה

הנה הארון ב"ה משגיח תמיד על כל בריותיו, ומקיימם ומנהלם כפי התכלית שבעבורו בראם.

ואמנם בהיות שנתיהד המין האנושי להיות בו השכר והעונש כפי מעשיו וכמ"ש למעלה, גם ההשגחה בו משונה מההשגחה בשאר המינים. וזה כי ההשגחה בשאר המינים הוא לקיום המין ההוא באותם החוקים והגבולים שרצהו ית' שמו. והנה ישגיח בפרטי כל מין ומין, למה שמגיע מהם אל כלל המין כלו, אך לא למה הם אישים, כי הנה אין התכלית בהם אלא לשלימות המין הכללי. אמנם המין האנושי, כל איש ואיש ממנו מלבד מה שמגיע ממנו אל כללות המין, הנה יושגח ביחוד על מה שהוא בפני עצמו, ויודנו מעשיו כלם ביחוד ויגזרו עליו גזירות ביחוד, כפי פרטות ענינו.

וצריך שתדע שאמנם פעולות האדם תחלקנה לשני מינים, האחד הוא מה שהוא לו זכות או חובה, דהיינו שיעשה בה מצוה או עבירה. והשני מה שאינו לא זה ולא זה, כי אין בה ענין לא למצוה ולא לעבירה. והנה כל מה שנוגע למצוה או עבירה יהיה באיזה צד שיהיה כלו מסור בידו של האדם, אין לו מי שיכריחאו עליו כלל, ועל כלם ישקיף השופט העליון לדון אותם כפי מה שהם ולגזור כנגדם הגמול הראוי. ואשר אינו ענין לא למצוה ולא לעבירה, הנה ענין האדם בהם כענין שאר המינים במקריהם. שהנה יובא להם מכה עליון שינועעו אליו, אם לשמירת חוקת מינו, או להגיע לו שכר או עונש כפי מה שראוי לו.

והנה הארון ב"ה הוא המשגיח על הכל, ודן את הכל, וגוזר כל הגזירות. והמלאכים הם משרתיו ממונים כל אחד בתפקידתו להגיע את גבוליו, ואם להמציא לאדם כדרכיו על צד הגמול, כמו שאמרנו למעלה.

וצריך שתדע שאע"פ שהארון ב"ה באמת יודע כל, ולא נעלם ממנו דבר, ואין ידיעה מתחדשה אצלו כלל, הנה הנהגת עולמו ומשפטיו לא יסד אותה על פי זה אלא על פי סדר המשפטים שרצה בה, מתדמה לנימוסי מלכות הארץ, ודן את הדברים בבתי דינין של מלאכים בעדים שיעידו על הענינים, וקטגורין שיתבעו דין, ומליציה שיליצו זכות, וכלם מלאכים שמשאם מה שזכרנו, אלה (להעיר) [להעיד] על הנעשה בעולם, אלה לקטרג, ואלה להליץ, וגמר הדין כפי המשפט הנכון והישר.

בנבואה ונבואת משה

מאמרי רמז"ל

רצה האדון ב"ה והכין מין גלוי שיהיה מתגלה בו אל בני האדם עודם בחיים בעולם הזה שיתגלה להם ויגלה להם ענינים מה שיחפון מסתרי וסודותיו ומעניני השגחתו, וממה שיביא על בריותיו וזה נקרא נבואה.

הגילוי הזה הנה הוא בדרכים מיוחדים מה שראתה חכמתו ית' היותו נאות לזה, ויש בו מדריגות על מדריגות שונות, אך הכולל בכלם שיתברר לנביא בודאות גמור, שהמתגלה לו הוא כבודו ית' וישכיל מה שיגלה לו, ולא ישאר לו שום ספק בנבואתו כלל.

ואמנם בהגיע ענין זה לנביא הנה תקדם לו רעה גדולה, וכל איברי גופו יודעו ויבטלו הרגשותיו, וישאר כאיש ישן, ואז מתוך תרדימתו זאת יתראו לעיניו מראות מה שיתראו ישיג בהם גילוי הכבוד אליו, וידע מה שיהיה הרצון העליון שיודע לו. והנה מלבד הידיעות שירויה הנביא בגילוי הנבואה הנה מי שיגיע להיות נביא מוכרח הוא שנתדבק בו ית' דבקות גדול, עד שיזכה לגילוי הזה. ואולם מצד דביקותו זה תהיה מעלתו מעלה גדולה, וכבר יגיע לעשות נסים ונפלאות כפי מדריגת הדביקות שהשיג.

ואמנם צריך שתדע שכל המדריגות כלם שבנביאים, כלן שפלות ממדריגת נבואתו של משה רבינו ע"ה ונבדלות ממנה הבדל גדול, שכלן אפשר שיגיע להן כל אדם שיזכה, אך נבואת משה רבינו ע"ה היא מדריגה אחת שנתיהדה לו אי אפשר לאחר שישגיגה כלל.

והנה למטה ממדריגת הנבואה יש מדריגה נקראה רוח הקדש. ענין שיושפע שפע ממנו ית' אל שכל האדם בהגיעו אליו יוקבע בו ידיעת ענין מה בלתי ספק ובבלתי טעות, וידע הדבר בשלמות סבותיו ותולדותיו כל דבר במדריגתו.

ואולם על ידי השפע הזה אפשר שישכיל דברים שמגדר ההשכלה האנושית הטבעית להשכיל אותם, אמנם יתרון השכיל אותם על זה הדרך מהשכיל אותם על הדרך האנושי הוא, שעל זה הדרך יושגו בלי עמל ויושגו בלי טעות, ולא ישאר בהם ספק, מה שאין כן בהשכלה שעל דרך האנושי. ואפשר שישגיג גם כן ענינים מה שאין בגדר ההשכלה האנושית שתשכילם ומכללם הנסתרות והעתידות.

והנה רוח הקדש זה היה הוא נרגש למשיגיו, שהמקבלו יכיר בלי ספק שהוא שפע נשפע לו. אמנם עוד יקרה לפעמים שיושפע בלב אדם שפע שיעמידהו על תוכן ענין מהענינים אך לא ירגיש בו המושפע, אלא יגיע לו כמי שנופלת מחשבה בלבבו ונקרא על דרך ההרחבה ושלא בדקדוק רוח הקדש.

בגאולה

הנה מבהר המין האנושי הוא ישראל ועם¹ המעותדים לדביקות בו ית', וראוי להם שיהיו מעוטרים בעיטורי קדושה גדולה ותהיה שכינתו ית' שורה עליהם ומתדבקת בהם שישתלמו בה עד שיזכו לטובה האמיתית.

וצריך שתדע שאע"פ שהטובה האמיתית נקנת מכל אחד ואחד בפני עצמו כפי מעשיו, אמנם אין כלל הבריאה משתלם עד שתסודר כלל האומה הנבחרת בסדר נכון ותשתלם בכל עטוריה ותתדבק² בה השכינה, ואחר כך יגיע העולם למצב השלם ויזכו הפרטים כל אחד ואחד כפי מה שזכה במעשיו.

ואולם דבר זה עדיין לא נשלם מתחילת הבריאה ועד הנה, כי מיד שנברא אדם הטא, ואחר כך שהתחילו האבות ונמשכו הבנים אחריהם להיות לעם סגולה, עם כל זה מעולם לא נשלם הדבר כראוי מפני כמה הטאים שנוורו בהם אחור מהתיקון השלם, ונמצא שעל כל פנים צריך שנגיע לזה שתהיה האומה בשלימותה בכל התנאים הצריכים לזה, ותקבל הבריאה כלה שלימותה ואז יוקבע העולם במצב המתוקן שבו יוקבעו הצדיקים להנאה הנצחית ותהיה הנאתם בה כל אחד לפי מעשיהם.

מאמרי רמז"ל

והנה שיתא אלפי שנה הנבילה החכמה העליונה לעבודת בני האדם והשתדלותם על השלימות ואחר כך יתחדש העולם בצורה אחרת ראויה למה שיעשה בו אחרי כן, דהיינו ההנאה הנצחית לזוכים לה, וטרם יכלו ו' אלפים אלה הנה צריך שתעמוד האומה הנבחרת במצבה השלם, שיוכלו ליעתק הדברים אחר כך אל הנצחיות, וזה מה שהובטחנו עליו שיהיה על כל פנים, והאמצעי לזה יהיה אחד מזרע דוד שיבחרהו האדון ב"ה לזה ויעזרהו שיצליח בו, והוא מלך המשיח. והנה בזמנו ועל ידו יתוקנו ישראל תיקון גדול וכל הבריאה אחריהם שירבה הטוב בכל הצדדין ויסור הרע לגמרי, בין כמה שנוגע לנפש ובין כמה שנוגע לגוף, דהיינו לב האבן יעשה לב בשר, והוא שתגבר בבני האדם הנטיה לטובות ובאופן שלא ימשכו אחרי החומר כלל אלא ינטו תמיד לעבודה ולתורה ויתגברו בה, וכנגד זה תרבה השלוח והרוחה ולא ימצאו נזקים ולא הפסדים כלל, והוא מה שהבטיחו הנביאים, לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו', ולא יהיה סכלות בעולם אלא כל הלבבות יהיו מלאי חכמה ורוח הקדש יהיה שפוך על כל בשר באופן שיזכו לו הכל בלי קושי כלל, והוא מה שאמר הנביא, אשפוך רוחי על כל בשר וגו'. והנה ישמחו ויעלצו ברוב הטובה והם מתדבקים בבורא ית' ועובדים לפניו עבודה שלימה, ועל ידי זה יהיו מתעלים והולכים עילוי על עילוי עד שיגיעו למה שצריך שיגיעו לו לעבור ממנו אל מצב הנצחיות בחידוש העולם.

והנה באומות העולם יעשה בירור גדול באותם שימצאו באותו הזמן, אותם שכפי המשפט העליון יהיו ראויים לכליה ישמרו בחרב ובדבר וכל מיני עונשים, ואותם שיהיו ראויים להנצל ינצלו וישארו ויכירו האמת ויעזבו אליליהם וישתעבדו לישראל, ויהיה להם לתפארת עבוד את ישראל ושרת אותם, באשר יכירו וידעו שהנה על ידי זה יגיע להם מה שאפשר שיקבלו מן הקדושה ואור ה'. והנה ימצא העולם כלו נמשך אחר עבודת הבורא ית' ולא תהיה עבודה זרה כלל בעולם, והוא מה שאמר הנביא, אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגו' וכתוב, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

ואמנם החיים כלם צריך שימותו ויחזרו לעפר לפחות שעה אחת קודם תחית המתים ואחר כך ישובו ויחיו אותם הראויים לקום בתחיה.

והנה בתחיה יקומו צדיקים ורשעים, והרשעים שחטאו ולא נשלם בהם העונש הראוי יענשו אז כראוי להם. ואמנם אחרי התחיה יהיה יום הדין הגדול שידון הבורא ית' את כלם וישפוט הראויים לישאר לנצחיות, והראויים ליאבד. הראויים ליאבד יענשו כפי מה שראוי להם, ולבסוף יאבדו לגמרי, והראויים לישאר ישארו במדריגה שתגיע להם, כפי המשפט בעולם שיחודש.

והנה אחר שהוכנו הראויים לישאר בנצחיות כל אחד במדריגתו הנה העולם הזה יחזור לתהו ובהו, דהיינו שיפסד צורתו, וישוב מים במים כמו בתחלת הבריאה, ובין כך ובין כך הצדיקים שזומנו לנצחיות הקב"ה יעמידם במאמרו כמלאכי השרת בלי שיצטרכו לעולם זה. ואמנם לא ישיגו עדיין הטובה האמיתית הראויה להם, אלא אחר שעמד העולם תהו הזמן שגזרה החכמה העליונה, ישוב ויחודש בצורה אחרת נאותה למה שראוי שיהיה לנצחיות וישובו הצדיקים וישבו בו ויתקיימו בו לנצח נהנים בטובה האמיתית כל אחד כפי מדריגתו.

בענין הנסים

הנה כל הנבראים כלם לא נהיו אלא מפני שכך גזר רצונו ית'. וכן כל החוקים והגבולים שלהם לא הוחקו בהם, אלא מפני שכך גזרה חכמתו ית' היותו נאות בהם. ואמנם כמו שחקק כל החוקים האלה ברצונו, כך יכול לבטלם ולשנותם כרצונו, בכל עת וזמן שירצה. ואמנם בענינים שיחדש ית'ש בעולם שלא בדרך החק שחקק לטבע, הוא הנקרא נס. והנה על הרוב האדון ב"ה רוצה לקיים הטבע בחוקותיו, כי כיון שבחר בו ועשהו כמות שהוא ודאי שידע היות זה המובחר שבפנים. אמנם אעפ"כ לא יחדל מלשנות אותו בזמן שירצה לפעמים נודעים אצלו.

מאמרי רמז"ל

ואולם אפשר שיעשה נס להודיע אמתת השגחתו ויבלתו, ואפשר שיעשהו לפי שכך יאות במעשה ההוא. ואמתת הדבר אפשר שתהיה מושגת ונגלית לפי פשט המעשה וענינו המפורסם, ואפשר שיהיה לפי הנסתר שבדבר וסתרי ההשגחה שבו, ואפשר עוד שיהיה לטעמים אחרים רבים בלתי מושגים לנו כלל.

והנה כבר יקרה שיעשה הקב"ה נסים על ידי עבדיו הקרובים לו להראות החבה שהוא מחבב אותם והכח שמוסר להם להיותם שולמים על הבריאה, וכפי מדריגתם בקורבה אליו ית' כך יהיה כחם לשיעשו על ידם נסים ונפלאות.

ומכלל זה הענין שהנה רצה האדון ב"ה ליקרא בשמות שונים כפי סתרי ההשפעות שהוא משפיע לעולמו, וההנהגה שמנהיג, ואמנם רצה וחקק שבכח שמותיו הקדושים בהזכרם יתחדשו גם כן נפלאות רבות בעולם. ואולם חילק וסידר הדברים בחכמה נפלאה ושם סגולה בכל שם ושם, כמו שגזרה חכמתו להמשיך בהזכרתו השפעות מה שעל ידיהם יתחדשו הנפלאות האלה.

בענין התורה שבע"פ והש"ס

הנה האדון ב"ה לא רצה לכתוב את התורה בביאור מספיק שלא יצטרך לה פירוש, אלא אדרבא כתב בה דברים הרבה סתומים מאד שלא היה אפשר ביד אדם בעולם לעמוד על כוונתם האמיתית, בלי שימסר הפירוש בקבלה שתבא ממנו ית' שהוא בעל הדברים. דרך משל, מצות תפילין, מצות מזוזה וכיוצא בהם, שבא הציווי עליהם, ולא נתבאר בכתוב מה ענינם. אמנם האמת הוא, שבכוונה מכוונת העלים האדון ב"ה כוונת דבריו האמיתית לטעמים נודעים אצלו. ואמנם כל זה שהעלים בתורה שבכתב הנה מסרו למשה רבינו ע"ה בעל פה וממנו נמשך המסורת לחכמים דור אחר דור.

והנה במסורת הזו נתבארה כונת הכתובים לאמתה ונודע לנו אמתת מעשה המצות כמו שהאדון ב"ה רוצה בהם.

והנה נמצאו דברי התורה שבכתב בבחינת הסכמתם עם הפירוש המקובל מתחלקים לשלשה חלקים.

החלק הראשון הוא כלל ענינים בא כללם בכתוב, אך לא פרטיהם, ונתבארו הפרטים במסורת.

החלק השני הוא כלל כתובים שביאורם מסופק באשר יסבלו פירושים שונים, ונתבארה ההכרעה במסורת.

החלק השלישי הוא כלל כתובים שלפי המלות באמת תהיה הכונה אחת, ונתבאר במסורת היות הנרצה מתחלף מאד מהנראה. ועל זה אמרו ז"ל הלכה עוקפת את המקרא. אמנם אין פרטי החלק הזה רבים, ולא עוד אלא שאם תטרח ותעמיק בדבר תמצא שלא יהיה הפשט מכחיש לגמרי ההלכה ולא מתנגד לה, אבל יובן באיזה בחינה ובאיזה גבול.

וממה שקבלנו שאמנם בעל התורה ית"ש כתבה על דרכים פרטיים וחוקים מיוחדים, וכשנרצה להבין כונת בעל הדברים בה הנה צריך שנהלך בהם על פי החוקים ההם, ובדרכים ההם, וזולת זה אע"פ שכבר היה אפשר שינתן פירוש בדברים תסכולנה אותו המלות היטב, ואפשר שתורינה עליו ביותר הרוחה, אמנם על כל פנים לא יהיה הפירוש ההוא אמיתי בדברים ההם, כיון שבעל הדברים כיון בהם כונה שונה מזו. ואמנם החוקים האלה והדרכים הם כלל הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם עם כל פרטיהם.

וצריך שתדע עוד כי הנה עיקרי הדינים כלם מה שבמצות עשה ומה שבמצות לא תעשה כלם מקובלים הם ממש רבינו ע"ה, אמנם קבלו ז"ל שדברי המסורת רמזים הם בתורה שבכתב ברמזים שונים על פי דרכי הרמזיה ידועים להם, והיה מפורסם ומוסכם אצלם שטוב בעיני ה' שנעמל גם בזה החלק, פירוש, בידיעת מקום רמזי התורה שבעל פה בתורה שבכתב, ועל כן

מאמרי רמוז"ל

ימרחו כל אחד מהם לבקש הרמזים האלה, כפי מה שיראה לו יותר נכון, וזה מה שתמצא פעמים רבות בש"ס משא ומתן לבקש ראיות לדין מן הדינים, וכבר יהיה ביניהם מחלוקת על הראיות, ותמצא הראיות עצמן שאמנם לפי דרכי ההבנה הפשטית לא יאותו יפה. אך הענין הוא מה שאמרתי לך, שהנה הדין אצלם בקבלה, אבל ימרחו לבקש לו הרמז בתורה שבכתב על השורש שזכרנו למעלה. והנה לא ירצו באותם הפירושים שתהיה זאת כונת המשך המקרא ההוא, אבל ירצו שלזה כיון בעל התורה בה במה שרצה לרמוז בדרכי המקרא ההוא בדרכי הרמז נוסף על מה שרצה לבאר בדרכי הפשט, ויקראוהו לפעמים אסמכתא. והנה כל זה שאני מדבר עתה הוא בחלק המצות והדינים, אך בחלק ההגדות יש עוד עיקרים אחרים, ביארתים לך במקום בפני עצמו.

ואמנם יש עוד ענינים אחרים שהם תקנות מן החז"ל ואעפ"כ ימצאו להם רמז רחוק מאד בכתובים, ונקרא גם זה אסמכתא, אמנם היא אסמכתא יותר שטחיית הרבה מהראשונה שזכרנו, ויכונו בה לזכרון לענין, ולא יחדלו לכיוון בזה גם כן היות אפילו זה רמז בתורה אע"פ שהוא רמז רחוק מאד, והוא על צד הצפיה בעתידות, שהכל גלוי לפנינו ית' ועל הכל רמז, אלא שרמזו בדרך רחוקה כיון שאין הדבר ההוא חלק מביאור המצוה כלל. ואמנם יש עוד פרטי דינים שלא קבלום ויוציאום בדרכי הסברה או בדרכי המדות ואפשר שיחלקו בהם, וכפי הפסק שיהיה למחלוקת כן תהיה החובה עלינו לשמור ולעשות מבלי שיהיה המחלוקת שהיה בהם חולשה לפסק כלל, כי אולם כך צונו ית"ש שבהיות מחלוקת בדיני התורה יוכרע הדבר בבית דין ומה שיצא מן ההכרעה ישמר בכל תוקף.

וממה שקבלנו עוד שמצות לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, הכונה שכיון האדון ב"ה ית"ש במצוה זו היא שיהיה כח ביד בתי דיני ישראל וחכמיהם לגזור גזירות ולתקן תקנות ונהיה כלנו חיבים לשמוע להם, ושלא לעבור על דבריהם כלל. ונדע שכל התקנות האלה שיתוקנו לשמירת מצות התורה, ולעשות הרצוי לפנינו ית', הנה דעתו ית"ש מסכמת שישמרו שמירה מעולה ככל מצות התורה עצמה, ולא עוד אלא שכך באה המצוה בקבלה לעשות סייגים לתורה. וכבר היה ראוי שיצוה עליהם הוא ית"ש בתורה עצמה, אלא שהיה הרצון לפנינו שיבא הדבר מצדנו, ושנהיה אנחנו המעמידים עלינו מצות על פי דרך תורתו, ובאותם החוקים והגבולים שנתן לדבר. והנה אין הפרש בין חיובנו במצות המבוארות בתורה ובין חיובנו בתקנות החז"ל וגזירותיהם, שכך הרצון לפנינו שנשמור המבוארות בתורה כמו שנשמור את אלה, וכך ממרה את פיו העובר על המבוארות כעובר על אלה, ואין הבדל ביניהם אלא במה שהם ז"ל הבדילום, דהיינו שהספקות בדברי תורה יודנו לחומרא, ובדברי סופרים יודנו לקולא. והרי זו כמו שתאמר שהעריות תהיינה בכרת ומיתת בית דין ולבישת שעטני באזהרה, ושבשר בחלב יהיה אסור בהנאה וחלב יהיה מותר, שאין אלה אלא הגבולים שכפי רצונו ית'. אמנם בענין החיוב, המצות בגבול שהוגבלו אין הפרש בין אחד לאחד כלל. ומזה נמשך שישאו ויתנו כ"כ בתקנות רבות וגזירות רבות שבאמת אינם אלא מדברי סופרים, וירבו בהם הפרטים והמחלוקות, כל זה מפני ששוו בעיניהם הדברים האלה בבחינת החיוב בהם כמו כל שאר המצות שבתורה, שאמנם רצונו ית' היה שיבואו על זה הצד, פירוש שיבואו מאתנו. והנה הדבר שוה שיצוינו שנשים טומפות בין ענינו, או שיצוינו שנגזור עלינו גזירות לשמירת תורתו, זו מצוה שצורת עשייתה באופן זה, וזו צורת עשייתה באופן זה, וגדרם אחד שהוא עשית רצונו ית' וגזירתו.

וממה שקבלו ז"ל בפירוש המצוה הזאת גם כן הוא שיהיה כח ביד בית דין לבטל דבר מן התורה כשיהיה לתכלית שמירת התורה עצמה, ובגבול שיהיה בשב ואל תעשה, ולא בקום עשה, ועל פי זה השרש גזרו מה שגזרו בשופר ובלולב ביום שבת כמבואר במשנה וש"ס כפי הקבלה הזאת שהיתה בידם. תו'שיל'ב'ע'.

אל תשמחי איבתי²⁴ לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחשך ה' אור לי (מיכה ז ח), זה הפסוק מודיע סוד בטחון ישראל ותקוותם שיינאלו גאולה שלימה במהרה בימינו אמן. ולנאולה נמצאו הכנות רבות ופעולות גדולות וחזקות מאד, נודעות למשכילים אשר ניסו ללכת בדרכי החכמה ועמדו על אמיתה. וכאשר תתפשט החכמה בעולם²⁵, אז יראו וידעו הכל כמה הגדיל ה' לעשות עמנו. כי כאשר חשבו ישראל שהסתיר הקדוש ברוך הוא את פניו מהם ועזב אותם, אז היה מכין להם טובה וברכה²⁶, כי אז היה מכין להם אוצרות גדולים אשר לרחבם אין קץ ולגדולתם אין

²⁴ אויבי. בבל ורומי (רש"י).

²⁵ עי' ישעיה (יא ט) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

²⁶ עי' אפיקי ים (שבת דף קד ע"א): (גיטין נו ע"ב) מי כמוך באלים וכו' מי כמוך באלמים וכו', וכמ"ש (תהלים פג ב) אלקים אל דמי לך וכו', דבגלות ישראל בשפלות ואין ניכר מעלתם והם כמעט כמו שאינם במציאות רק בהסתר פנים שהן הן גבורותיו וכו', והוא כמו העיבור שניכר שעתידה להוליד, וכמ"ש במדרש (איכ"ר פ"א) מלך ברו"ד אבל מה הוא עושה יושב ודומם כך אני עושה וכו' [ז"ל: מהו בצע אמרתו מבזע פורפירא שלו מלך בשר ודם מה דרכו לעשות יושב ודומם כך אני עושה שנאמר (איכה ג) ישב בדד וידום מלך בשר ודם אבל מה דרכו לעשות יושב ובוכה כך אני עושה דכתיב (ישעיה כ"ב) ויקרא ה' אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ד"א איכה], וישראל נשארים סתומים במחשבה באימא.

עוד יש ענין פנימי בזה כי אמרו רז"ל (חגיגה יד ע"א) כל דבור ודבור שיוצא מפי הקב"ה נברא ממנו מלאך אחד וכו' ואמרו (פס"ר כא) בזמן שנחרב בהמ"ק כביכול כאלו נתמעטו פמליא של מעלה וכו'. והוא כי כתי' (תהלים לג ו) בדבר ה' שמים נעשו וכו', ויש מאמר פתוח ומאמר סתום, והם עלמין סתימין ועלמין דאתגליין. והוא כי בזמן שבהמ"ק היה קיים אז ה' חידוש בנבראים לגלות תוס' טובה גם למטה בגלוי לישראל ובבהמ"ק, והם עלמין דאתגליין שהקב"ה מחדש בכל יום מ"ב והם המלאכים המתחדשים בכל עת. וכשנחרב בהמ"ק אותם התיקונים מכל מצות ומ"ט של הצדיקים נשארים סתומין בעלמין דלעילא, וע"ז נאמר (תהלים קיט פט) לעולם ה' דברך נצב בשמים וכו' והוא מאמר סתום שלא באו בגלוי למטה, והם השמים החדשים הנבראים תמיד ע"י תורה שעוסקים בה למטה ונשארים סתימין וגנוזים במרום למעלה עד לע"ל שאז יהיו בסוד מאמר פתוח, כמ"ש (ישעיה מ ה) ונגלה כבוד ה' וכו' כי פי ה' דבר.

עי' תיקו"ז (יט ע"א): פתח אליהו ואמר רבון עלמין דאנת הוא חד ולא בחושבן אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין לית מחשבה תפיסא בך כלל אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינן לון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין ובהון אתכסיאת מבני נשא ואנת הוא דקשיר לון ומייחד לון ובגין דאנת מלגאו כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

תרגום: פתח אליהו ואמר, רבוננו של עולם, שאתה הוא אחד, ולא חשבון, אתה הוא עליון על כל העליונים, סתום על כל הסתומים, אין מחשבה נתפסת בך כלל. אתה הוא אשהוצאת עשר תיקונים וקראת להם עשר ספירות להנהיג בהם את העולמות הסתומים שלא מתגלים ועולמות שמתגלים, ובהם נתכסת מבני אדם ואתה הוא שקושר אותם ומייחד אותם וגלל שאתה מבפנים כל מי שמפריד חד מחבירו מאלה העשר נחשב כאילו מפריד בך.

גר"א: עלמין סתימין כו' - הן גופין ולבושין דבסמוך, שהן אצילות ובריא, ה"ה של השם, נגד חו"ב, שהן נסתרות כדלקמן: ועלמין דאתגליין - הן יצירה ועשיה, שהן ו"ה של השם, נגד זו"ן, שהן נגלות כדלקמן. עי' זהר ח"א ד ע"ב: בההיא שעתא ארח עתיק יומין בהאי מלה וניחא קמיה מכלא נטיל לההיא מלה ואעטר לה בתלת מאה ושבעין אלף עטרין ההיא מלה טסת וסלקא ונחתא ואתעבידא רקיעא חדא וכן כל מלה ומלה דחכמתא (ס"א אתעבדין ס"א רקיעין) קיימין בקיומא שלים קמי עתיק יומין והוא קרי לון שמים חדשים שמים מחודשים סתימין דרזין דחכמתא עלאה.

וכל אינון שאר מלין דאורייתא דמתחדשין קיימין קמי קב"ה וסלקין ואתעבידו ארצות החיים ונחתין ומתעטרין לגבי ארץ חד ואתחדש ואתעביד כלא ארץ חדשה מההיא מלה דאתחדש באורייתא ועל דא כתיב (ישעיה סו כב) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני וגו' עשיתי לא כתיב אלא עושה דעביד תדיר מאינון חדושין ורזין דאורייתא ועל דא כתיב (שם נא טז) ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתך לנטוע שמים וליסוד ארץ השמים לא כתיב אלא שמים.

תרגום: באותה השעה מריח עתיק הימים את הדבר הזה, וזה נוח לפנינו מן הכל. נוטל את אותו הדבר, ומעטר אותו בשלש מאות ושבעים אלף עטרות. אותו הדבר טס ועולה ויורד, ונעשה רקיע אחד. וכן כל דבר ודבר של חכמה (ס"א נעשים, וס"א רקיעים) עומדים בקיום שלם לפני עתיק הימים. והוא קורא להם שמים חדשים, שמים מחודשים, סתומים של סודות חכמה העליונה.

וכל אותם יתר דברי התורה שמתחדשים, עומדים לפני הקדוש ברוך הוא, ועולים ונעשים ארצות החיים, ויורדים ומתעטרים לארץ אחת, ומתחדש ונעשה הכל ארץ חדשה מאותו הדבר שהתחדש בתורה.

מאמרי רמז"ל

תכלית, ובאוצרות האלה היה נותן כל הון יקר ונעים, וכל סגולת מלכים בכל עת ובכל שעה, עד שנתמלאו אלה האוצרות מה שאין הפה יכול לדבר והאוזן לשמוע, ואפילו הלב להרהר. וכשיגיע זמן המנוחה הגדולה העתידה להיגלות בעולם, יפתחו כל האוצרות האלה, ומהם יצאו כל מיני מחמדים ויינתנו לישראל חלף עבודתם הקשה שעבדו בגלותם. ועל הסוד הגדול הזה נאמר (תהלים צ טו) שמחנו כימות עניתנו שנות ראינו רעה, כי כל הימים שהיו ישראל בגלות ואור לא נגה עליהם, אותו האור הראוי לאותם הימים לא אבד, אלא כל האור ההוא היה הקדוש ברוך הוא גונזו באלה האוצרות שאמרתי לך, וכשיהיה הזמן לפתוח אותם, אז יצא כל האור ההוא כאחד, ואז יהיה זמן שמחה לישראל אשר כמוה לא נהיתה, ויתקן העולם במנוחה והשקט, ולא יהיה עוד יגון בעולם כלל. ואם תאמר שאין הפסוק מדבר רק על מספר השנים, הרי לא נשאר בששת האלפים השנים אשר לעולם כימים שהיינו בגלות עד היום הזה.

וצריך שתדע כי גאולת מצרים והגאולה העתידה שוות הן בדברים הרבה, רק שהעתידה עוד תגדיל יותר, כי אז תמצא הבריאה מנוח אשר לא מצאה למיום היותה ועד עתה. והנני מפרש לך עניני גאולת מצרים וענינים רבים בגאולה העתידה, ותראה מפלאות תמים דעים, אפס כי לא אוכל עתה להאריך יותר, כי הדברים גדולים ונכבדים מאד. ומיקר החכמה שלא להרחיב בה²⁷, ועל כן אהיה מקצר ועולה, ואניח לפניך עיקרים רבים וחזקים מאד, ואתה תתגבר בשכלך להבין בהם ולרדת אל סופם, וה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה.

ועתה אבאר לך בראשונה כמה קלקולים גרמה הגלות, כדי שתוכל להבין עניני הגאולה היטב. כי כל הקלקולים עתידים הם ליתקן, ופה תראה חכמה עמוקה, כי אין מקרה קטן בעולם שלא נמצאו עליו כמה סודות גדולים ליודעי האמת.

קלקול הראשון: הסתר הסתר המאורות וחוסר השפע והכח

דע כי קלקולי הגלות רבים הם, ונמצאו נכללים בארבעה ראשים: הראשון, נתבאר בפסוק, ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא (דברים לא יח), וזה סוד גדול מאד, כי הקדוש ברוך הוא סידר המאורות שעל ידיהם יצא השפע לעולם, ועל כן הם²⁸ כולם מאירים זה בזה, ומאירים בענפיהם. ותדע שכל הבריאה היא ענף המאורות, כל המלאכים וכל בני האדם וכל הבריות כולם²⁸, ובהיות המאורות שמים פניהם להאיר לתחתונים, נמצאו כל חלונות האורה והברכה נפתחים. ועל כן ירבה הטוב בכל, ולא יהיה לא צער ולא יגון כלל בעולם.²²

וכאשר גרמו העוונות, אז הסתירו המאורות פניהם, ולא האירו זה לזה. וגם תולדותיהם לא לקחו מחיה די שביעתם, ואז תשש כח הקדושה²⁹ וכל הנמשכים אחריה, ונתגבר כנגד זה כח

ועל זה כתוב "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני וגו'". עשיתי לא כתוב, אלא "עושה", שעושה תמיד מאותם החדשים והסודות של התורה. ועל זה כתוב "ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתך לנטוע שמים וליסוד ארץ", השמים לא כתוב אלא "שמים".

²⁷ עי' זהר ח"ג (כח ע"א): דבגינייהו צריך לכסאה רזין דאורייתא כמה דאוקמוה (משלי כה ב) כבוד אלהים הסתר דבר עד דמתעברין מעלמא.

תרגום: שבשבילם [הערב רב] צריך לכסות את סודות התורה כמו שבארוה, (משלי כה) כבוד אלהים הסתר דבר, עד שעוברים מן העולם.

עי' שעה"כ (דרושי פסח יב): הכלל הנודע בכל החכמה הזו כי כבוד אלהים הסתר דבר ואין מקום להאריך בזה כי הדברים נודעים וכל מה שיסתיר האדם הסודות מלגלותם למי שאינו ראוי הוא משובח ומכובד בפמליא של מעלה.

²⁸ הלשון מגומגם וכוונתו שכל הבריאה שהיא המלכים והבני אדם והבריות.

²⁹ נראה שכוונתו לרמז למאמר חז"ל (ברכות דף לב ע"א): אמר רבי אלעזר אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם עכשיו יאמרו אומות העולם תשש כחו כנקבה ואינו יכול להציל, וכו' אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה משה רד מגדולתך כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל ועכשיו ישראל חטאו אתה למה לי מיד תשש כחו של משה ולא היה לו כח לדבר וכיון. ועי' עץ חיים (שער לד פרק ג): וזה סוד שאומרים תמיד בכל מקום תשש כחו כנקבה כי חלישת הכח הוא כינוי אל הנקבה משא"כ כשנתפשטו

באמרי רמוז"ל

הטומאה, והבן מאד כי כל זה גרמו עוונות ישראל, כי בחטאם נתחזקה הטומאה, והיתה מתגברת לעמוד במקומות מן הקדושה לפי חטאם.

ותדע שכל כך נתגברה, עד שאם היה הדבר נמשך יותר, כבר היה צריך העולם ליחרב. ומאהבת הקדוש ברוך הוא את ישראל, לא המתין להם עד מלאת סאתם, רק הקדים להגלותם, והוא ענין, וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו³⁰ (דניאל ט יד).³¹

והבן איך היה זה, כי בהיות המאורות מאירים ברווחה כמו שהיו, למי היה נמשך אותו השפע, הלא לישראל. על כן לא היו שולטות האומות עליהם להגלותם, וכל שכן שלא היו יכולות להחריב את הבית הקדוש. וכיון שהסתירו המאורות את פניהם, נתמעטה ההשפעה בישראל ומבית המקדש, ואז גברו עליהם האומות, והיתה הגלות. וכל זה לתועלת ישראל היה, כי אז קבלו המקטרגים חלקם, ונתפרשו מן הקודש שלא לטמא את הדרכים. ומאז והלאה נשארו הדברים כך, כי כל המאורות הם מעלימים את אורם. ולא תאמר שאין נמשך מהם שפע, כי אם כך היה, לא היה העולם עומד. אבל האמת שלא נמשך אלא מה שצריך בהכרח ואי אפשר זולתו. ונמצא הכל בצמצום, על כן אין שמחה³¹, וגם משרתים גדולים ושרים רבים ונכבדים בטלו מעבודתם, מפני חוסר השפע והושמו תחתיהם אחרים קטנים מהם. ומפני זה לא נמצא טעם בפירות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה³². וכל הדברים כך הם במיעוט ובשפלות רבה.

ונמצא שהצינור הגדול המשפיע לשכינה³³ הוא הנסתם תחילה, ולא נסתם לגמרי כמו שפירשתי, אלא שנקצר הפתח, ומה שיורד ממנו אינו יורד אלא בהעלם גדול.

ועתה אפרש לך זה הענין היטב. כי בראשונה היה השפע יורד ברווחה ובגילוי, ועל כן היתה השכינה מתחזקת בכבוד ובתפארת ובשמחה גדולה, מושלת על כל הצבאות והמחנות אשר לה. וישראל כמו כן היו מתגברים ברוב ההדר למשול על כל הגוים. ובהפך בלהות הזמן, נוטל הכבוד הזה, והשכינה אינה מקבלת רק בהסתר גדול, וכן ישראל. ועל כן לא נראית שליטת השכינה, ואין ממשלה לישראל. אך לא לקחה השכינה רק מידי היסוד³⁴, ולא ינקו ישראל אלא משרי אמם הקדושה³⁵. ונמצא שזהו הקלקול הראשון שגרמה הגלות, והוא הסתר אור המאורות

האורות תחלה בזכר שאז יצאו בגלוי מפי יסוד תבונה שהוא רחם נוקבא המלובש תוך הזכר ומשם יצאו בכחם בגלוי בלתי.

³⁰ עי' זהר ח"ג (נד ע"א): רבי שמעון אמר ואשה כי יזוב זוב דמה וגו' היינו דכתיב (שם לד ו) חרב ליהו"ה מלאה דם מלאה דם ודאי דכתיב כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה היינו דכתיב (דניאל ט יד) וישקוד יהו"ה על הרעה ויביאה עלינו דתנינן קודשא בריך הוא אקדים פורענותא לעלמא חייביא מקדמין פורענותא בחוביהון למיתי לעלמא.

תרגום: רבי שמעון אמר, ואשה כי יזוב זוב דמה וגו', היינו שכתוב חרב לה' מלאה דם, מלאה דם ודאי, שכתוב כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה, היינו שכתוב וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו, ששנינו הקדוש ברוך הוא מקדים פורענות לעולם, הרשעים מקדימים את הפרענות בחטאיהם לבא לעולם.

³¹ עי' לעיל הערה 26 בשם מדרש איכה רבה.

³² עי' סוטה מח ע"א: מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה ולא ירד הטל לברכה וניטל טעם הפירות ר' יוסי אומר אף ניטל שומן הפירות.

³³ תיקו"ז ו ע"א: שית סדרי משנה בארח רזא אינון מעמודא דאמצעייתא דכליל שית סדרי מתניתין ומאן דבעי לנטלא ליה בלא שכינתיה דאיהו יראת ה' עליה אתמר ונרגן מפריד אלוף כאלו עביד קצוץ ופרוד בין קודשא בריך הוא ושכינתיה.

תרגום: ששת סדרי המשנה בדרך סוד הם מעמוד האמצעי שכולל ששה סדרי משנה, ומי שרוצה לקחתו ללא שכינתו שהיא יראת ה', עליו נאמר "ונרגן מפריד אלוף" (משלי טז כח), כאלו עשה קצוץ ופירוד בין הקב"ה לשכינתו.

³⁴ ##*

³⁵ זהו נקרא יניקה בדברי האריז"ל, והוא הנזכר אז האם רובצת עליהם בסוד (דברים לב יא) על גוזליו ירחף (ע"ח שער עקודים פרק ב).

מאמרי רמז"ל

והוסר השפע והכח, וגם התורה חסרה בישראל מפני זה³⁶, וכן כל חכמה אבדה, כמו שאמר הכתוב (ישעיה כט יד) ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר.

קלקול השני התגברות בה השוממה

הקלקול השני גדול כמו כן מאד, והוא נמשך מן הראשון שפירשתי, ונרמז בכתוב (יחזקאל כו ב) אמלאה החרבה, אם מליאה זו חריבה זו (פסחים מב ע"ב), ועל כן בהחלש כח הקדושה גבר כח הטומאה, ולא יחלש עד שיתחזק תחתיו³⁷ צד הקדושה. ועתה אפרש לך זה הענין כראוי, כי בשני דברים תלוי זה הכח שאמרת: האחד בתיקון מדרגותיהם שנסדרו בסדרים שלא היו להם מתחילה, ואז נסדרו כשנתקלקלו בקדושה, סדר נגד סדר המתקלקל³⁷. והשני, הוא בכח שקבלו בעצמם בתחילה, שקבלו אותו בעת החרבן. ועוד שכמה מאורות מן הקדושה נפלו למטה, ומהם

³⁶ עי' איכה (ב ט) טבעו בארץ שעריה אבד ושבר בריחיה מלכה ושריה בגוים אין תורה גם נביאיה לא מצאו חזון מה'. ועי' חגיגה (דף ה ע"ב): כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה [הובא בגר"א בתחילת אד"ר כמקור שאין עמוד התורה בזמן הגלות].

³⁷ עי' ע"ח בשער הקליפות (פרק ג): והנה כאשר חטא אדה"ר נתהפך העולם וגרם פגם בארבע עולמות הקדושים, וגרם תיקון בד' עולמות דקליפה וזה ענינם. כי הנה על ידי חטא של {קי ע"ב} אדם הראשון הגיע הפגם בעולם אצילות עד א"א דקדושה כביכול, וזה סוד (תהלים יח יב) ישת חשך סתרו. ואז אין א"א דאצילות מאיר אבל נגזז באר"א, ואר"א הם מאירין באצילות וא"א מאיר על ידם מתוכם, והרי זה פגם אחד. לכן מזה הפגם נתוסף פגם אחר ג"כ, והוא כי כיון שנסתם אור א"א דאצילות גרם מיעוט אל נוקבא דז"א דאצילות, ונסתלקו ממנה כל ט' ספירות העליונים, ולא נשאר בה רק אור נקודה אחת לבד. ואז נתוסף ונעשה תיקון אל הקליפה דאצילות, והוא כי אותן הט"ס שנסתלקו מהנוקבא דקדושה נתלבשו בט"ס נקודות ראשונים של נוקבא דז"א דקליפה דאצילות, שהיא נקרא לילית הרשעה אשת סמאל הרשע שהוא ז"א דאצילות דקליפה, לפי שאז נתפשטה לילית ונעשה פרצוף שלם ב' ספירות, ונתלבשו אותן הט' ניצוצין של הנוקבא דאצילות בט' ספירות הראשונים שלה, ואותו ניצוץ נהירו דקיק שהיה בה תחלה כנ"ל ירד בספירה העשירית שלה. וז"ס שאמרו רבותינו ז"ל (רש"י בראשית כה כג) על אמלאה החרבה, לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים, כי ירושלים הוא נוקבא דז"א דקדושה נחרבה ונשארה בסוד נקודה אחת לבד, וצור שהיא לילית הרשעה צרתה, שפחה כי תירש גבירתה (משלי ל כג), נתמלאה ונעשית פרצוף שלם מ"ס, ממה שנחרבה ירושלים, שהם הט' ספירות הראשונים. ועל זה רמזו במסכת חגיגה (דף ה ע"ב) ע"פ ואם לא תשמעוהו במסתרים תבכה נפשי מפני גוה, מפני גאותן של ישראל כו', כי כבר בארנו במקום אחר כי ענין חטא אדם הראשון וענין גלות וחורבן בית המקדש הכל ענין אחד. וזה שאמר הכתוב (איכה ב א) השליך משמים ארץ תפארת ישראל, כי ת"ת ישראל שהוא ז"א, השליך מן השמים שהוא מקום הת"ת שבו, את הארץ שהיא נוקבא שהיתה שם במקום החזה כנודע. וגם השליכה מכנגד נצח הוד יסוד שבו, וזהו (איכה שם) ולא זכר הדום רגליו, שהם נה"י שבו, וירדה למטה מהיסוד שבו, בסוד נקודה אחת לבד כנ"ל. וזהו ענין פסוק (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה, שנתבאר בתקונים (קלד ע"ב) כי הוא סוד אדם דעשיה שנתלבש ב' קליפין שהיא נוקבא דז"א דאצילות הנקרא אדם דעשיה.

וכן עי' במיעוט הירח פרק ב: והנה ענין התלבשות אלו הט"ס שבה בקליפות, הענין כמ"ש במ"א, כי גם אלו הקליפות הם מבחינת אצילות בריאה יצירה הטמא, וכל עולם ועולם {נז ע"ב} כלול מ"ס, המתחלקים לה' פרצופים. והנה הנוקבא דזעיר אנפין דקליפה דאצילות היא לילית אשת סמאל, והיתה תחילה בבחי' נקודה כלול מ' תחת היסוד של סמאל בעלה, ועתה אלו הט"ס נתלבשו בה, ונעשין בה י"ס שלימות, וזהו ענין (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה, שאמרו בתקונים שהוא אדם דעשיה שנתלבש ב' קליפות. ואדם דעשיה הוא בחי' ט"ס אלו דמלכות דאצילות דקדושה, הנקרא עשייה שבאצילות, ונתלבשה בנוקבא דקליפה שהוא כדוגמתה בעולם הטמא דאצילות, וזהו ענין אמלאה החרבה שארז"ל (מגילה ו ע"א) לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים נוקבא דקדושה דאצילות. וזהו ענין במסכת חגיגה (דף ה ע"ב) ואם לא תשמעוהו במסתרים תבכה נפשי מפני גוה, מפני גאוותן של ישראל שנטלה מהם ונתנה לאר"ה והבן זה היטב.

עי' שם פרק ג: והנה אותן הט"ס של המלכות שניתנו לחיצונים, נרמזו במס' חגיגה (ה ע"ב) בפסוק ואם לא תשמעוהו במסתרים תבכה נפשי מפני גוה, מפני גאוותן של ישראל שניטלה מהם וניתנה לאר"ה, כי הוא דרוש הנ"ל ממש. וז"ס (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה, והוא באדם דעשייה שנתלבש ע"י הקלי', פי' המלכות דאצילות הנקרא אדם דעשייה, והבן בסוד לבישת שק, בענין עשו כולו כאדרת שער (בראשית כה כה), הוא ת' איש ואחיותו מד' עולמות שלהן, שיובן מזה שאין תיקון באצילות הטומאה רק בזו"נ סמאל"ל ולילית, שהוא ביצירת הטומאה נגד יעקב שמקנן ביצירה, והוא מקבל י"ג ת"ד דא"א, לכן עשו נקרא כולו כאדרת שער.

מאמרי רמוז"ל

נתחזקו בעצמם, וכן הם מתחזקים. ועל כן נמשך לאומות שפע גדול וכה וממשלה שלא היו כ"ה בהם בראשונה.

קלקול השלישי גלות השכינה

והקלקול השלישי איום ונורא הוא, שיצאה השכינה וגלתה בין שרי הטומאה, וכמה מיני מאורות עצומים וחזקים יצאו אחריה, ונמסרו ביד הקליפות. ועל זה הסוד כתוב (קהלת ח ט) עת אשר שלט האדם באדם לרע לו³⁸. והנה גם בזה מתחבר הקלקול השני שפירשתי כבר, כי בשלטם על אלה המאורות, לקחו מהם שפע וגבורה, ונתחזקו כמו שפירשתי. ונמצא להם גאון שבעת לחם³⁹, על כן אמרו ידנו רמה⁴⁰, ועבדים מתפרצים לפני אדוניהם⁴¹, וכן כתוב (קהלת י ז) ראיתי עבדים על סוסים ושרים הולכים כעבדים על הארץ.

קלקול הרביעי יסורי ישראל

הקלקול הרביעי, הוא היות ישראל מדוכאים בחבלי עוני, וגזירות קשות נתחדשו עליהם, אשר לחרב לחרב, ואשר לשבי לשבי. ובאמת כי זה צירוף הכור המצרף והמטהר, כי אלה היסורים לא לחנם הם, רק בהתחזק הגבורה הקשה מפני עוונותיהם, לקחו שרי העונש את תוקף הדין ההוא החזק, ובו פועלים פעולות נמשכות באכזריות חמה ושטף אף, ובהם מענישים את ישראל עד תתום חלאתם לבלתי פשע, ולהתם הטאת, ויהיו ישראל נשואים טהורים מכל טומאה, ולא יהיה עוד פתחון פה אל כל המקטרגים עליהם, כי כן לקחו חלקם למעלה ולמטה, ואת נפש ישראל עינו בלחץ אשר לחצום ואת מחיתם לקחו להם.

ואני איני מאריך עתה לבאר אלה הענינים, כי ביאור רחב היה צריך להם הרבה. על כן אני הולך בקצרה, וארשום דברי החכמה למבינים אותם לחדש עליהם חכמה נפלאה כאשר חנני אלהים. והרי כאן כללתי כל קלקולי הגלות בארבעה ראשים נוראים ואיומים, והתולדות המתפשטות מהם רבות מאד לחכמי לב, ולא ארחיב להן ביאור עד בואי לעניני הגאולה, להראות סתרי נפלאותיה ותעלומותיה אישים לאור בסייעתא דשמיא די הבין, והמשכילים יבינו.

ב' זמנים לגאולה: פקידה וזכירה

דע כי לגאולה נמצאו שני זמנים, ומצאנום בגאולת מצרים ובגאולת בבל. ונודע לנו שכן יהיה בעתידה להיגלות במהרה בימינו. ועל אלה שני הזמנים נאמר הפסוק שהתחלתי בו בראשונה, (מיכה ז ח) אל תשמחי איבתי לי, זהו הזמן הראשון, ונקרא פקידה⁴², כי אשב בחשך ה' אור לי, הוא השני, ונקרא זכירה. ולא בפסוק הזה לבד, כי בהרבה פסוקים נרמזו אלה שני הזמנים, וכן כתוב (ישעיה נב ב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלם, זוהי הפקידה, התפתחי מוסרי צוארך שביה בת ציון, זוהי הזכירה. וכן (ישעיה ס א) קומי אורי כי בא אורך, זמן הפקידה, וכבוד ה' עליך זרה, הוא זמן הזכירה.

ועתה אחל לפרש לך הזמנים האלה בסודות גדולים מאד, ולפי שהם גדולים כל כך, לא אפרשם הרבה, ולא אומר רק מה שאי אפשר להבין בלתו והבן מאד.

³⁸ עי' פע"ח שער ק"ש פרק ג: בשאר ארצות אע"פ שכאשר גלה ישראל ביניהם, הוא מכניע הקדושה ומכניסה הוא שם לצורך, בסוד עת אשר שלט האדם באדם לרע לו, אבל מי שחוזר ליכנס למצרים בחנם, הוא גורם גלות השכינה על חנם ללא תועלת, וחוזר ומחיה את החיצונים אחר שמתו.

³⁹ מלה"פ יחזקאל (טז מט): הנה זה היה עון סדם אחותך גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה ולבנותיה ויד עני ואביון לא החזיקה.

⁴⁰ מלה"פ דברים (לב כז) לולי כעס אויב אגור פן ינכרו צרימו פן יאמרו ידנו רמה ולא ה' פעל כל זאת.

⁴¹ מלה"פ שמואל א' (כח כג): וימאן ויאמר לא אכל ויפרצו בו עבדיו וגם האשה וישמע לקלם ויקם מהארץ וישב אל המטה.

⁴² עי' לקמן הערה 55.

מאמרי רבוז"ל

זמן הפקידה היה במצרים בראשונה, והוא שאמר הכתוב (שמות ב כה) וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים⁴³. ואומר לך, מה היא זאת הפקידה. ותדע שהקלקול הראשון לבד הוא המתתקן בזמן הפקידה, וגם לא לגמרי. ושאר הקלקולים אין תיקונם רק בזכירה, ושם כתוב (שמות ב כד) וישמע אלהים את נאקתם, ויזכור אלהים את בריתו. והאמת, כי בעלות החפץ לפני המושל היחיד לגאול את השכינה ואת ישראל, או יצא כה מלפניו, והתחיל לרדת בכל המדרגות, ממדרגה למדרגה. והאמת שבמקום הראשון ששם נתגבר זה הכח, והראה תוקפו וגבורתו, הם שני המאורות הגדולים⁴⁴ והנשגבים, אשר להם כל מעשי העולמות, ועל פיהם יצאו כל הפעולות לאורה, הם הנקראים במשל: מזל עליון ומזל תחתון. ובדרך עיקר יו"ד ה"י וי"ו ה"י אל"ף ה"י יו"ד ה"י, העומדים ברומו של עולם⁴⁵. ומספר שמותיהם רל"ג כמנין זכור⁴⁶, ועליהם נאמר ויזכור אלהים את בריתו (&). ונמצא שבהיגלות פעולות המאורות האלה לגמרי, או תהיה הזכירה, וקודם לזה נמצאת הפקידה. אבל האמת שקדימתה למטה ולא למעלה, כי למעלה הזכירה היא הראשונה וממנה יצאה הפקידה.

פעולה א': ירידת הצדיק והתחברות עם המלכות

ועדיין לא פירשתי לך מה היא הפקידה. בהגיע הכח⁴⁷ הנמשך מן השורש השלם עד הצדיק, הנקרא בתורה המלאך הגואל⁴⁷, אז ירד זה המאור ונגלה לשכינה, שהיא בת זוגו, ונתן לה כח שלא ניתן לה מיום גלות ישראל ועד היום ההוא. ואז נעשה חיבור ראשון שלא נתחבר מן היום שאמרתי עד הנה. ואחר כן אפרש לך למה נקרא פקידה. ותדע שהפקידה על ידי היסוד כמו שאמרתי לך, וגילוי הזכירה על ידי התפארת⁴⁸, ולכן נמצא כח למשיח בן יוסף ולמשיח בן דוד בשתי הפעולות, לקבל כח לעשות חיל לגאולה העתידה, בהגיע הצדיק הזה שנתחבר⁴⁸ עם השכינה, אז נפתחה הסתימה הנעשית בראשונה מפני הגלות כמו שאמרתי. ולא היה עוד בסתר⁴⁸ פנים כבראשונה, אבל שני דברים צריך שתדע, שלא הוסר הסתר פנים אלא לפני ולפנים, מקום נשמות ישראל ולא לחוץ מקום המשרתים והחיילים. ועוד תדע מזה לפנים. ושנית, שלא היתה

⁴³ עי' לקמן הערה 47.

⁴⁴ עי' זהר ח"א כ ע"א, שמשמע שזה הלשון שייך לזו"ן, כאשר הם שווים, וכנראה הוא מביא את הלשון של שוין לכאן.

⁴⁵ עי' תיקו"ז קטז ע"א וגר"א שם שמזל עליון ומזלן תחתון הם נוצר ונקח, והם תיקון ח' וי"ג דת"ד דא"א, והם חו"ב ולכן שם החכמה היא הו"ה במילוי יוד"ן, ובינה אה"ה במילוי יוד"ן. ועי' עוד אד"ר קלד ע"א.

⁴⁶ עי' ע"ח שער השבירה פרק ב.

⁴⁷ עי' ספר הפליאה: וראה והבן כשרצה הש"י לגאול את ישראל ממצרים חיבר מדת א"ל ח"י הנקרא גאולה למדת אדני הנקרא תפלה וזהו ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו וכתוב וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים. והיסוד, וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי, והנה היסוד גאולה ואדני"י תפלה. ולפעמים מלת אדני נקרא גואל כי בהתחבר אל חי עם אדני שהוא סוד הגאולה לתפלה הרי מלת אדני שהיא תפלה מתמלאת משפע הגאולה אז גם מלת אדני נקראת גאולה ופועלת גאולה בשליחות אל חי ומצלת הצדיקים וגואלת אותם מכל פגע ומחלה, ובאותה שעה נקרא המלאך הגואל שלפי שמלת אדני"י הנקראת תפלה היתה הולכת עם ישראל בשליחות א"ל ח"י. הלא תראה שהמדה הזאת היתה מהלכת עם יעקב אבינו ע"ה לגאול אותו מכל מיני פורעניות זהו שאמר יעקב המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים ומה שקורא (אותו) המדה זו מלאך לפי שאינה פועלת פעולה לגאול אלא בשליחות א"ל ח"י שהרי היא עצמה צריכה גאולה שכן ארז"ל גלו למצרים שכינה עמהם ולכן כשאדני"י פועל גאולה הוא בשליחות א"ל ח"י, ולכן נקרא המלאך הגואל השליח בשם משלחו. אך אדני"י לעולם תפלה כי דרך שם עוברת התפלה, והעיקר כי מדת היובל למעלה היא הבינה והיא הגאולה השלימה, ומהבינה מקבל א"ל ח"י שפע הגאולה ומביא גאולה לעולם כמו שמקבל מהבינה כח חיים. ועתה אומר לך אדני שפתי תפתח היא תפלה תסמוך אותה לגאל ישראל הוא יסוד שהוא הגאולה וע"ז נקרא היסוד א"ל ח"י בעבור שמקבל כח חיים מהבינה הנקרא יובל, אשר משם נגאלו ישראל ויצאו ממצרים שנאמר וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים.

⁴⁸ עי' זהר ח"א דף קטו ע"א: תנינן פקד את שרה, פקידה לנוקבא זכירה לדכורא ובגין כך ויהו"ה פקד את שרה כאשר אמר, ע"כ. ויש להדגיש שגילוי הזכירה שהיא חו"ב ע"י ת"ת.

מאמרי רמוז"ל

הפתיחה רק לשעתה ולא עמדה תמיד, אך עשתה פעולתה. ועוד נסגר השער אחריה עד עמוד גואל לעולם.⁴⁹

פעולה ב: קימת השכינה מן העפר

ופעולות נמצאו לפקידה רבות, ונכללו בפסוקי החכם בספר שיר השירים, כמו שאבאר לך בעזרת השם אחר כן.

והפעולה הראשונה נתבארה בפסוקים שהבאתי בתחילה, והיא קימת השכינה מן העפר, ועל כן כתוב (מיכה ז ח) כי נפלתי קמתי, וכן (ישעיה נב ב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלים. ואומר לך מה היא זאת הקימה, כי לא היה רק הושך ואפילה לישראל, ולא היה להם מנהם ברוב היגון והצרה המתגברת בכל יום תמיד, ועל כן שפלה נפשם לעפר, שהן הקליפות⁴⁹. ובהגיע הזמן הזה להתחבר הצדיק כמו שזכרתי, אז נמצא להם מנהם, וקמה השכינה מן העפר הזה, והיא מתחזקת בעצמה אף על פי שהיא בין הקליפות, כי עדין לא יצאה, אבל אינה כבראשונה, משפלת עצמה ומתבוססת כביכול בצערה, כי עתה לקחה אור הממלכה, ולא חסר ממנה רק הגילוי להראות את כל העמים ואת כל השרים את ממשלתה שתראה בעת הזכירה במהרה בימינו.

וכאשר נשלם החיבור הזה הראשון לא יספ עוד להיות כמוהו עד הזכירה, ועל כן כתוב (מיכה ז ח) כי אשב בחשך, משם והלאה, ה' אור לי, באחרית הזעם. ועוד אבינך כל⁵⁰ הענין הזה היטב, ונמצא שזה זמן הראשון היה במצרים, לעת שכתוב בו (שמות ב כה) וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים. ושתי פעמים אלהים נזכרו כאן, והאמת כי האחד הוא שם הקדוש ברוך הוא, ולמה קרא שמו אלהים, אלא מפני שעדיין היו המאורות מלאים גבורה ולא רחמים⁵⁰, רק אחר כן נזכר שמו ברוך הוא יהוה, וידע אלהים הוא הידיעה, את השכינה הנקראת גם כן אלהים⁵¹, והוא פקידתה כמו שאמרתי, ועל הפקידה נאמר (שמות ג טז) פקד פקדתי אתכם, ולא אמר פוקד אני אתכם, כי כבר היה זה, והזכירה עתידה.

ומשה יען ידע שעדיין לא היה זמן לזכירה ודאי, על כן היה ממאן ללכת, ואמר (שמות ד א) והן לא יאמינו לי, ואז השיבו הקדוש ברוך הוא (שמות ג יב) וזה לך האות כי אנכי שלחתיך, כי לולא כבר נתקנו הדברים תיקון, לא היה נשלח, כי לא לעורר את האהבה עד שתחפץ⁵².

ועתה אפרש לך פסוקים בשיר השירים שבהם נכללו עיקרים גדולים בעניני הפקידה הזאת: הנה כתוב (שיר השירים ה ב) אני ישנה ולבי ער, ונודע לנו שנמצא לשכינה שורש גדול

⁴⁹ עי' שער מיעוט הירח פרק ב.

⁵⁰ עי' זהר ח"ג יא ע"א שאלקים היא שם הגבורה.

⁵¹ עי' זהר ח"א כ ע"א את המאור הקטן אלה"ם סוף כל דרגין.

⁵² מלה"פ (שיה"ש ב ז): השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ.

ועי' זהר ח"ב ט ע"א: אמר רבי שמעון אלעזר ברי כל אלין מלין תשכח ברזא דתלתין ותרין שבילין דבשמה קדישא ועד דנסיין אלין לא יתעורון בעלמא לא ישתלם רזא דשמה קדישא ולא תתער לאהבה כמה דאת אמר (שיר ב ז) השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות בצבאות דא מלכא (נ"א משיחא) דאקרי צבאות או באילות השדה שאר חילין ומשריין דלתתא אם תעירו ואם תעוררו את האהבה דא ימינא דקב"ה דאקרי אהב"ה עד שתחפץ היא דשכיבת לעפרא ויהא רעותא דמלכא בה זכאה איהו מאן דיזכי לההוא דרא זכאה איהו בעלמא דין וזכאה איהו בעלמא דאתי.

תרגום: אמר רבי שמעון אלעזר בני כל הדברים הללו תמצא בסוד של שלשים ושנים שבילים של השם הקדוש ועד שהנסים הללו לא יתעוררו בעולם לא ישתלם סוד השם הקדוש ולא תתעורר לאהבה כמו שנאמר השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות בצבאות זה מלך (המשיח) שנקרא צבאות או באילות השדה שאר החיילות והמחנות שלמטה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה זה ימין של הקדוש ברוך הוא שנקרא אהב"ה עד שתחפץ אותה ששוכבת לעפר ויהיה רצון המלך בה אשרי מי שיזכה לאותו דור אשריו בעולם הזה ואשריו בעולם הבא.

מאמרי רמז"ל

שלא זו ממקום כבודו לעולם, ועליו נאמר, ולבי ער⁵³, שלא נפלה עליו תרדמת הגלות כמו השאר, והוא הנקרא "אני"⁵⁴, שאמר בו, אני ישנה.

והאמת שבהיות ישראל בתוקף החושך הגדול ובאחרית האפלה, ששם היא מתגברת יותר, ועוד שכבר נתרחקו מן המקור המרחק הגדול ביותר, אז צריכה להיות הפקידה. ועל כן אמר, קול דודי דופק, והוא פוקד, והכל הולך אל מקום אחד, כי לא באה הפקידה רק באור החכמה לבד. ומפני שהחכמה היא המאירה, על כן לא האירה רק כמו⁵⁵ מאחריה. וזה הסוד הוא פק"ד, ריבוע ע"ב⁵⁵. אך הבינה תאיר בזמן הזכירה, כי לא היא לבדה, אלא החכמה והבינה יחד דרך פניהם ולא מאחוריהם, והוא זכור⁵⁶. ובאמת בלתי החכמה לא נעשה דבר, כל שכן פתיחת השערים שאינה בלעדה. וזה נודע בסדר הנקודות קמ"ץ פת"ח⁵⁷, על כן בכחה ובמאמרה נעשית הפקידה הזאת. וזהו פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי (&). וארבעה תארים לארבע אותיות של אדנ"י, שראשי נמלא טל (שיה"ש ה ב) יו"ד ה"א וא"י⁵⁸, קווצותי רסיסי לילה (&) ה"א אחרונה (עי' תיקו"ז קנ"ג ע"א). ונמצא שעתה קוראה לחיבור, שכמה זמן הוא שלא נתחברו כך.

סדר הפסוקים

ועתה אודיעך בזה סודות גדולים לפי סדר הפסוקים.

בהיות הצדיק קורא את השכינה כמו שפירשתי, מרוב החושך שנתגבר עד הזמן ההוא, לא נראה מקום לאור כלל, ונתייאשו ישראל מן הגאולה מקוצר רוח ומעבודה קשה⁵⁹, על כן

⁵³ עי' זהר ח"ג צה ע"א: ובחדש הראשון בארבעה עשר יום לחדש וגו' ר' חייא פתח אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק וגו' אמרה כנסת ישראל אני ישנה בגלותא דמצרים דהוו בני שעבודא דקשיו ולבי ער לנטרא להו דלא ישתיצון בגלותא קול דודי דופק דא קב"ה דאמר ואזכור את בריתי פתחי לי פתחא כחדודא דמחטא ואנא אפתח לך תרעין עלאין.

תרגום: ובחדש הראשון בארבעה עשר יום לחדש וגו', רבי חייא פתח אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק וגו', אמרה כנסת ישראל, אני ישנה בגלות מצרים, שהיו בני בשעבוד של קשי. ולבי ער, לשמור אותם שלא יכלו בגלות. קול דודי דופק, זה הקדוש ברוך הוא שאמר, ואזכור את בריתי, פתחי לי פתח כפתחו של מחט ואני אפתח לכם שערים עליונים.

⁵⁴ עי' זהר ח"א (דף רד ע"ב): ובגין דא קב"ה אזהר להו לישראל לאתקדשא (כמה דאתמר ד"א דכתיב) (ויקרא יא מד) והייתם קדושים כי קדוש אני מאן אני דא קודשא בריך הוא מלכות שמים קדישא מלכותא אחרא דעעכ"ם אקרי אחר דכתיב (שמות לד יד) כי לא תשתחוה לאל אחר כי יהו"ה קנא שמו. תרגום: ומשום זה הקדוש ברוך הוא הזהיר את ישראל להתקדש, (כמו שנאמר ס"א שכתוב) "והייתם קדושים כי קדוש אני". מי זה "אני", זה הקדוש ברוך הוא, מלכות השמים הקדושה, המלכות האחרת של עובדי עבודת כוכבים ומזלות נקראת אחר, שכתוב "כי לא תשתחוה לאל אחר כי ה' קנא שמו".

⁵⁵ עי' שעה"פ יתרו: פקד עון אבות על בנים, דע, כי פק"ד חסר ו', והוא שם ע"ב במלואו מרובע, כזה, יו"ד, יו"ד ה"י, יו"ד ה"י ו"ו, יו"ד ה"י ו"ו ה"י. ושם זה עולה בגימטריא פק"ד. גם נרמז בפסוק, קול דודי דופק. ועי' ע"ח אור"א ה.

⁵⁶ עי' לעיל הערה 45.

⁵⁷ ע' תיקו"ז ח ע"א שקמץ היא חכמה ופתח היא בינה (אמנם בדף קנא ע"א שקמץ כתר ופתח חכמה, ואכמ"ל), ועי' ע"ח שער ח פרק א שקמץ היא מלשון סתום, ופתח מלשון פתיחה (על אף ששם מדבר על כתר וחכמה, וצ"ע)***.

⁵⁸ עי' תיקו"ז (יט ע"ב): שראשי נמלא טל⁵⁸ (שיה"ש ה ב) מאי נמלא טל אלא אמר קודשא בריך הוא אנת חשיבת דמיומא דאתחבר בי מקדשא דעאלנא בביתא דיילי ועאלנא בישובא לאו הכי דלא אעלנא כל זמנא דאנת בגלותא הרי לך סימנא שראשי נמלא טל ה"א שכינתא בגלותא שלימו דילה וחיים דילה איהו ט"ל ודא איהו יו"ד ה"א וא"ו וה"א איהי שכינתא דלא מחושבן ט"ל אלא יו"ד ה"א וא"ו דסליקו אתוון לחשבן ט"ל דאיהו מליא לשכינתא מנביעו דכל מקורין עלאין מיד קם רעיא מהימנא ואבהן קדישין עמיה תרגום: "שראשי נמלא טל", מהוא "נמלא טל", אלא אמר הקב"ה, אתה חשבת שמיום שנחרב בית המקדש שנכנסת בביתי ועליתי בישוב לא כן, שלא נכנס כל זמן שאתה בגלות הרי לך סימן שראשי נמלא טל, ה"א שכינה בגלות שלימות שלה וחיים שלה הוא ט"ל וזהו "יו"ד ה"א וא"ו וה"א" היא שכינה שלא מחשבן ט"ל אלא יו"ד ה"א וא"ו, שעולה אותיות לחשבון ט"ל שהו אמלא לשכינה מנביאעה של כל המקורות עליונים מיד קם רועה נאמן ואבות הקדושים עמו.

⁵⁹ מלה"פ שמות (ו ט) וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבדה קשה:

מאמרי רמוז"ל

השיבה לו (שיר השירים ה ג) פשטתי את כתנתי איכבה אלבשנה, ואומר לך מהו זה ה"כתנת", כי הוא מעיל יקר ונכבד הניתן לקומת שכינה מן הבינה, ועל זה הענין כתוב (דברים לב יא) כנשר יעיר קנו על גזוליו ירחף. ובהיות זה הלבוש עליה, כל זר לא יקרב אל הקודש⁶⁰, ובל יראה גאות⁶¹ ה' (ישעיה כו י). וכאשר ירדה השכינה בגלות, אז כתוב (ישעיה לב יא) פשוטה ועורה. והסוד, ובעירום ובחוסר כל (דברים כח מח), בעירום מן המעיל הזה, הוא העומד לצנה ולמגן. ובחוסר כל, הוא הצדיק⁶¹. ואז לבשה בגדים אחרים השוכים ושפלים ונקראים בגדי החול. ומפני שהעונות של ישראל רבים והקליפות נתגברו, על כן לא נראה דרך להשיב את המעיל הזה למקומו, ולכן אמרה, פשטתי את כתנתי איכבה אלבשנה.

ועוד פגם אחר נמצא, והוא שיטוף הרגלים, וזה נודע כי אחיזת הטומאה היא באלה הרגלים, וכתוב (משלי ה ה) רגליה יורדות מות⁶². ושני המשיחים הם שתי הרגלים האלה⁶³, שהם עתידים לגאול ישראל. ובהתחזק הפגם בשרשם, לא יעצרו כח לגאול, ועל כן אמרה, רחצתי את רגלי איכבה אמנפם. והאמת שהפסוק הזה כינוי לשון הוא, וכאילו אמר טינפתי את רגלי איכבה ארחצם. והנה נמצא, כי עד כאן היה קשה הדרך מאד לבוא אל התיקון ואל הגאולה, עד שנתחזק רצון המלך ברוך הוא, ואז נאמר (שיר השירים ה ד) דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו, ועתה הבן ותראה בכאן סודות גדולים.

בשעה שיצאו ישראל בגלות נפרש מסך גדול ומחיצה רעה ביניהם ובין אביהם שבשמים (ברכות לב ע"ב), וזהו שכתוב (ישעיה נט ב) כי אם עונותיכם היו מבדילים בינכם לבין אלהיכם. ונתפרש המעשה ביד ירמיה הנביא (איכה ג מד) סכותה בענן לך מעבור תפלה. ומפני רחמי הקדוש ברוך הוא, שהוא מרחם את ישראל, נתגבר אור הקדושה ובקע את המחיצה הזאת בקיעות רבות, ונמצאו הבקיעות האלה כמו חלונות כמו חרכים פתוחים במחיצה הזאת. אבל הפתח הגדול שהיה פתוח בראשונה לא היה פתוח אחרי כן. והנה על אלה הבקיעות נאמר (שיר השירים ב ט) משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. בהיות המלך העליון חפץ בגאולת ישראל, אז נאמר דודי שלח ידו מן החור, כי פתח לא נפתח עד היום ההוא, רק דרך החורים הוא שולח את ידו, ומהו ידו, אלא יד הימין היא שנסתרה בתוך החיק מיום החרבן, ועליה נאמר (איכה ב ג) השיב אחור ימינו מפני אויב, ואז דודי שלח ידו מן החור⁶⁴.

⁶⁰ מלה"פ במדבר (יח ד) ונלוו עליך ושמרו את משמרת אהל מועד לכל עבדת האהל וזר לא יקרב אליכם:

⁶¹ עי' תהילים (לז כא) לוח רשע ולא ישלם וצדיק חונן ונותן. היינו שעצם בחי' הצדיק קהיא הנתינה, ועצם בחי' המלכות שלא בשעת זיווג היא עי' תיקו"ז סה ע"א: ועוד שכינתא אתקריאת צדקה וקודשא בריך הוא בעל צדקה ובגלותא איהו עניה ובנהא עניים וקודשא בריך הוא כביכול איהו עני כד איהו בר מאתריה ובגינה אתמר הן אראלם צעקו חוצה וכו' ובאן אתר איהו עני ואיהו עניה בצדיק דאיהו ברית ובגין דחאבו ביה ישראל לתתא איהו נהר יחרב ויבש בבית ראשון ושני.

תרגום: ועוד שכינה נקראת צדקה והקדוש ברוך הוא בעל צדקה ובגלות היא עניה ובניה עניים והקדוש ברוך הוא כביכול הוא עני כשהוא מחוץ למקומו ובגללה נאמר הן אראלם צעקו חצה וכו' ובאיזה מקום הוא עני והיא עניה בצדיק שהוא ברית ומשום שחטאו בו ישראל למטה הנהר ההוא יחרב ויבש בבית ראשון ושני

⁶² עי' שער הכוונות (דרושי סדר שבת דרוש א ענין קבלת שבת): הנה"י הנה הם ירכין לבר מגופא אשר שם הוא עיקר אחיזת החיצונים

⁶³

⁶⁴ עי' זהר ח"ב נז ע"ב: תא חזי שירתא דא אתמר על ההוא זמנא ועל זמנא דאתי ביומי דיתער מלכא משיחא דכתיב ימין יהו"ה תרעץ אויב רעצת לא כתיב אלא תרעץ מה כתיב בקדמיתא (איכא א ג) השיב אחור ימינו מפני אויב בההוא זמנא היא תרעץ אויב לזמנא דאתי

תרגום: בא וראה שירה זו נאמרה על אותו זמן ועל הזמן שיבא לעתיד בימים שיתעורר מלך המשיח שכתוב ימין ה' תרעץ אויב לא כתב רעצת אלא תרעץ מה כתוב בתחלה השיב אחור ימינו מפני אויב באותו זמן היא תרעץ אויב לעתיד לבא

מאמרי רמז"ל

ועתה צריך שתדע כי כל אלה האורות וכל הדברים האלה, דרך פנימיות המאורות הם, ולא נראו החוזה. ועל כן לא הגיע מהם לא התעוררות ולא תיקון רק אל ישראל, ולא אל צבאות המלאכים ושרי המשמרות כלל. כי ישראל מבפנים הם יוצאים, והמלאכים מבחוץ, וזה נודע⁶⁵. ועל כן נאמר, ומעי המו עליו. ותדע שבהאיר המאורות בזאת החמדה והתשוקה, אז תימשך מהם לישראל אורה גדולה ועצומה אל כל נשמותיהם. ואפילו שלא נודעה בגילוי, אך נשמותיהם קבלו זאת ההארה, ויינתן בלבם לשוב אל ה' אלהיהם ולבקש אותו, ועל זה הענין כתוב (דברים ד ל) בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלהיך, ואז נאמר (שיר השירים ה ה) קמתי אני לפתוח לדודי. והבן כי זאת היא הקימה שזכרתי לך למעלה, והוא סוד גדול, כי עד היות כנסת ישראל שוכבת לעפר שהיא ברמז הקליפה⁶⁶, לא אפשר להימצא החיבור הקדוש, ועל כן צריך בתחילה שתקום, ואחר⁶⁷ יתחבר עמה דודה. וזהו קמתי אני לפתוח לדודי.

ועתה מפרש איך נעשית פתיחת השער, ואתה שמעת כבר, כי מכת אור החכמה היתה, ועל כן אמר, וידי נטפו מור ואצבעותי מור עובר (שיה"ש ה ה)⁶⁷. והבן, כי כל אלה הדברים מורים על מאורות גדולים ועצומים העומדים שם בהיכל אצל השער, כי שם נמצאו שני מאורות חזקים, יוצאים מן השבת העליון⁶⁸, ומגיעים אל אצל השער ונקראים במשל שתי ידי הנרמזות בפסוק, בידך אפקיד רוחי (תהלים לא ו)⁶⁹, ועוד חמשה אחרים מבני ההיכל ממש, ונקראים חמש

⁶⁵ עי' ע"ח שער הזווגים פרק א: לעולם בחי' זוג חיצון למלאכים וזוג פנימי לנשמות.

⁶⁶ עי' זהר ח"א כו ע"א: דבר אחר ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים אלין אינון ארבעה דנכנסו לפרדס חד עאל בפישורן דאיהו פי שונה הלכות תניינא עאל בגיחורן ותמן הוא קבור ההוא דאתמר ביה (ויקרא יא מב) כל הולך על גחון [עי' בהגר"א על ספד"צ י"ד ע"ד שזה משה רבינו, וצ"ע אם יש מקור יותר טוב] גבריא"ל גבר אל עליה אתמר (איוב ג כג) לגבר אשר דרכו נסתרה ויסך אלו"ה בעדו ולא ידע גבר ית קבורתיה עד יומא הדין דאתגלייא תמן ודא איהו רמז ולחכימא ברמיזא תרגום: דבר אחר "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", אלה אותם ארבעה שנכנסו לפרדס. אחד נכנס בפישורן שהוא פי שונה הלכות, השני נכנס בגיחורן ושם הוא קבור אותו שנאמר בו "כל הולך על גחון". גבריא"ל, גבר א"ל, עליו נאמר "לגבר אשר דרכו נסתרה ויסך אלוה בעדו". ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה שהתגלה שם, וזהו רמז ודי לחכימא ברמיזא.

⁶⁷ עי' פע"ח (ראש חדש חנוכה ופורים פרק ה): [מהחברים] והנה בחינת מרדכי, הוא סוד הארת יסוד אבא המתגלה בהיותו ברחל, כי מרדכי בא מאותו הבחינה, ומשם יונק שורש נשמתו, וזה סוד מרדכי, מרא דכיא, מר טהור, שהוא זך ונקי וב"ר, (ס"א - שלא נשברו מעולם בעולם התוהו, ונשאר זך ונקי) מצד אשר הוא היסוד דאבא. וזה סוד ואצבעותי מור עובר, והמבין יבין בסוד אצבעות שהוא מר עובר, (שהם חב"ד דאבא ואמא, אח"כ מתלבשים בנה"י שלהם בנוקבא) כי הם עוברים ויוצאים לחוץ, על כפות המנעול, והבן זה.

⁶⁸ עי' תיקו"ז (מ ע"א): ש' שבת הגדול בינה שבת הקטן מלכות ב' תרין דרועין גדולה גבורה ת' תפארת ביה שקיל שבת לכל אורייתא תלת כתרין דש תלת ספירן עלאין וכלהו כלילן בתיובתא דאיהי שכינתא עלאה.

תרגום: ש' שבת הגדול בינה, שבת הקטן מלכות. ב' שתי זרועות גדולה גבורה. ת' תפארת בו שקולה שבת לכל התורה. שלשה כתרין של ש, שלש ספירות עליונות, וכולם כלולים בתשובה, שהיא שכינה העליונה.

⁶⁹ עי' זהר ח"ב קיט ע"ב: זכאה מאן דסליק ליה במצוה דאיהי מצות תפילין דבהון ארבע פרשיות דבהון שם יהו"ה י' קדש לי ה' והיה כי יביאך ו' שמע ישראל ה' והיה אם שמוע במחשבה לקשרא לה ביד דשכינתא איהי י"ה כלילא ממעשה דאיהי ה' ודבור דאיהי בינה כלילא ו' ספיראן ובמחשבה דאיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א יהו"ה י"ד אתון כחושבן יד ואתרמיזו בארבע פרשיין וביתא דתפלין א' ותריין רצועי דרישא (נ"א ודידא) שבע דתריין שינין תשע וקשר דרצועה עשר וד' פרשיין דיד (ס"א הרי י"ד) יד דשכינתא יד יהו"ה בגינה אתמר (תהלים לא ו) בידך אפקיד רוחי וגו' רוח אתפקד ליהו"ה וקודשא בריך הוא נחית לגביה לקבלא ליה לגבי שכינתא ונטרי ליה קודשא בריך הוא ושכינתיה ומאן גרים דא מאן דבכל מצוה ומצוה סליק שכינתא לגבי קודשא בריך הוא

תרגום: אשרי מי שמעלהו במצוה שהיא מצות תפילין שבהן ארבע פרשיות שבהן שם יהו"ה י' קדש לי ה' והיה כי יביאך ו' שמע ישראל ה' והיה אם שמוע במחשבה לקשר אותה ביד שהשכינה היא י"ה וכלולה ממעשה שהיא ה' ודבור שהיא בינה כלולה ו' ספירות ובמחשבה שהוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א יהו"ה י"ד אותיות כחשבון יד ונרמזו בארבע פרשיות ובית התפלין א' ושתי רצועות הראש שבע שני שינין תשע וקשר הרצועה עשר וארבע פרשיות היד הרי י"ד יד השכינה יד יהו"ה.

מאמרי רמוז"ל

אצבעות⁷⁰. וכאשר נתגברה הארת החכמה בהם, נאמר, וידי נטפו מור ואצבעותי מור עובר על כפות המנעול. ואור החכמה הוא הנקרא מור, ובהיותו למעלה במקומו קבלו אותו הידים הנוכרות, ועל כן בבואן אל המקום אשר באו שם, היו נוטפות ממנו, ובעברו עוד והגיע למטה אז קבלו אותו האצבעות, ועל כן אמר ואצבעותי מור עובר. ותראה עד מי הגיע, זה המור הטהור על כפות המנעול. והצדיק הוא המנעול. וכפות הוא כמו כפות תמרים (ויקרא כג מ)⁷¹, בדיבוק המאורות וחיבורם. וגם הודיע בכאן, כי זה המור יורד עוד, ומגיע אל שני המשיחים, והם הם כפות המנעול. ועוד תראה לפניך על זה הענין סודות.

ונמצא שבשעת הפקידה נעשה זה החיבור, והאור מתגבר בפנים בכח גדול, ולא יעמוד זה החיבור, כי לשעתו הוא. ועל כן התעוררות גאולה ותשובה תהיה בישראל, ומשם חזון למועד ונקדש קדש. וזהו שאמר (שיר השירים ה ו) פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר⁷². ואל תאמר שלא עשתה פעולה הפקידה הזאת, כי אזלת לה, לכן השיב הכתוב ואמר, נפשי יצאה בדברו⁷³ (שם), כי כבר הנפש שנאמר בה, נפשי בתוך לבאים אשכבה (תהלים נז ה), כבר יצאה ממסגר, מעת דברו. והאמת, כי על כן היתה הפקידה הזאת.

ועתה הבן כי נמצאו במאורות בית וחזן, ונקראו במשל נפש וגוף, ותיקון הנפש הוא הנעשה בפקידה, ומשם והלאה צריך תיקון הגוף. ועל כן נמצא חושך אחריה, וברוב החושך התורה הולכת ומשתכחת, וכל יד אזלה, וכל זרוע חלשה, עד יאיר אור עולמים. ועל⁷⁴ כן גמר הכתוב ואמר (מיכה ז ח) כי אשב בחשך ה' אור לי, והוא מדבר על החושך הוזה המתחדש אחר הפקידה, שכבר הזכירה, כי נפלת קמתי.

ועתה אפרש לך עוד סוד אחר מה שנעשה בפקידה, והוא נכלל בפסוק (שיר השירים ב ח) קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות, והוא סוד גדול ועצום מאד. וצריך שתדע כי הפקידה מן היסוד היא⁷⁴, והזכירה מן התפארת. ובהגיע זמן הפקידה, נתעוררה התפארת בראשונה, והורידה היסוד אל השכינה העומדת בקץ החושך. וכשראתה אותו, ידעה כי התפארת

בשבילה נאמר (שם לא) בידך אפקיד רוחי וגו' הרוח נפקדה ליהו"ה והקדוש ברוך הוא יורד אליו לקבלו לשכינה ושומרים אותו הקדוש ברוך הוא ושכינתו ומי גורם את זה מי שבכל מצוה ומצוה מעלה שכינה אל הקדוש ברוך הוא.

⁷⁰ היינו ג'ג נה"י?

ע"י פע"ח טו ע"ד: כי החו"ג הם הזרועות של א"א ואצבעות הימין הם החסדים וה' אצבעות השמאל הם הגבורות (וכן הוא בשעה"כ ה ע"א).

ע"י שעה"כ ה ע"א שאצבע הוא ה' גבורות חג"ת נו"ה.

⁷¹ ע"י זהר ח"א רכ ע"ב: כפות תמרים דכתיב (תהלים צב יג) צדיק כתמר יפרח ולא אשתכח בניייהו פרודא ועל דא לא כתיב וכפות אלא כפות בגין דלא סליק דא בלא דא.

תרגום: "כפות תמרים", שכתוב "צדיק כתמר יפרח", ולא נמצא ביניהם פירוד. ולכן לא כתוב וכפות, אלא כפות, משום שלא עולה זה בלי זה. וכן ח"ב קפו ע"ב. וע"י אד"ז רצב ע"א שזה ז'ין בזיווג.

⁷² ע"י זהר ח"ב כו ע"א: וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני יהו"ה (&) רבי יהודה פתח (שיר ה ה) קמתי אני לפתוח לדודי ודודי חמק עבר וגו' קמתי אני לפתוח לדודי דא קלא תא חזי כנסת ישראל כד איהי בגלותא קלא אסתלק מינה ומלה אשתכך מינה כמה דאת אמר (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה ואי אתער מלתא מה כתיב ודודי חמק עבר דהא קלא אסתלק מינה ופסקא מלה (כד"א) ועל דא וידבר אלהים אל משה שריאת למללא ופסק ושתיק לבתר אשלים קלא ויאמר אליו אני יהו"ה:

תרגום: וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה' רבי יהודה פתח קמתי אני לפתוח לדודי ודודי חמק עבר וגו' קמתי אני לפתוח לדודי זה קול בא וראה כנסת ישראל כשהיא בגלות קול מסתלק ממנה והדיבור נשתתק ממנה כמו שנאמר נאלמתי דומיה ואם מתעורר דבר מה כתוב ודודי חמק עבר שהרי קול הסתלק ממנה ונפסק הדיבור (כמש"כ) ועל זה וידבר אלהים אל משה התחילה לדבר והפסיקה ושתקה אחר כך השלים הקול ואמר ויאמר אליו אני ה'.

צ"ע?

⁷³ ע"י זהר ח"א קעה ע"א שכאן רואים שיוצא נפש וחוזר.

⁷⁴ ע"י ע"ח א"כ ט: ישס"ת הם ת"ת מכריע בין א"א שהם חו"ג וכן יעקב ורחל הם יסוד המכריע בין נו"ה. וע"י שער הגלגולים הקדמה לט זזוג ב'.

מאמרי רמז"ל

היא שנתעוררה, אף על פי שהיורד אינו אלא היסוד. ולכן אמר קול דודי, והיא התפארת, פירוש שומעת אני את קול דודי⁷⁵. והאמת כי מרחוק שומעת, ולא קרב אליה רק היסוד, ועליו אמרה, הנה זה בא מדלג על ההרים מקפיץ על הגבעות.

וראה שבמצרים כתוב (שמות יב כג) ועבר ה' לנגוף את מצרים, וגם כתוב, ופסח ה' על הפתח, כי בהיות מצרים מלאה גילולים ושיקוצים, לא תעמוד בה הקדושה הרבה, כי רק דרך העברה, מדי בואה תצא, מיד ובכל פתחי הבתים שהיו שם בני ישראל, שם היתה דולגת הקדושה ושורה על הפתח, ועומדת שם לפי שעה, עד שבראות המשחית את הקדושה שורה שם, היה סר ולא היה קרב. אך הכל בדילוג היה, ולא עמדה הרבה מפני רוב הטומאה שהיתה שם, כי מרם תבין ותדע בדבר, כבר עברה משם הקדושה, ולא תהנה ממנה.

אך לעתיד לבא לא כך יהיה, כי תחת שבמצרים היה בחפזון, מזה הטעם שאמרתי, לעתיד כתוב (ישעיה נב יב) כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו, כי הולך לפניכם ה' הולך, ולא עובר⁷⁶. וכן כתוב (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום המוץ בנגדים מבצרה, זה הדור בלבושו צועה⁷⁷ ברוב כחו. כי התיקון יהיה גדול ושברון הטומאה שברון שלם. וכבר ייכנעו כולם לפני אדוניהם. ועל כן לא יהיה חפזון, וזה בזכירה. אך בפקידה לא כן, כי עדיין לא הגיע התיקון אל נכון. ועל כן כאן נאמר, מדלג על ההרים מקפיץ על הגבעות. וההרים האלה והגבעות הם הררי החשך וגבעות האפילה אשר לקליפה, ומפני היות ישראל אסורים שם עליהם ידלג.

פעולה שלישית: יציאת נשמות העשוקות מן הקליפה

אך עתה אפרש לך זה הענין היטב, ותבין סוד גדול מאד. כי כמה נשמות הן מעושקות מימים קדמוניות בקצבי ההרים האלה, אשר לא יצאו משם עד היום הזה, מפני רוב התגברות הטומאה המתגברת כנגדן, בל יתנו אתהן לצאת, והן עתידות לצאת מרם גאולתנו. ואיך תצאנה אם לא יכלו לצאת עד היום, אלא שברבות האור אליהן בפקידה תצאנה, כי אז יהיה מדלג הצדיק שאמרתי על כל ההרים ועל כל הגבעות אשר נמצאו שם הנשמות ההנה. ובהגיעו שם ילקחו

⁷⁵ עיי' שער מאמרי רשב"י ד ע"ד שקול היא ת"ת. ועיי' השל"ה (מסכת שבת - פרק תורה אור אות כו): תפארת הנקרא קול בסוד הזיווג, וסימן קול דודי דופק.

⁷⁶ עיי' תיקו"ז (טו ע"ב): ובגלותא קדמאה דלא חזרת למלכותא ברתא דמלכא ולא נפקת מההוא גופא לא נפקת חפשית ובגינהא אתמר בהון עבדים היינו לפרעה במצרים בגין דהוון תחות רשו דההוא עבד ובגין דא אמר פרעה בהאי אתר לא ידעתי את ה' וגם את ישראל לא אשלח ובגין דא נפקו במנוסה כעבדא דלית ליה כתב חירו וברח מרבניה

אבל בפורקנא בתראה לא נפקת ברתא בהאי עבדא כשפחה אלא בקודשא בריך הוא בגין דאורייתא (דאיהי) חירו איהי עמה בגלותא בתראה דאיהי חירו דילה מה דלא הוה הכי בגלותא קדמאה דלא הוה לה ולבנהא אורייתא דאיהי חירו דאורייתא ודאי איהי חירו במלכותא דילה ביקרא דילה הה"ד יקרה היא מפנינים ובגין דא לא תצא קצאת העבדים ודא הוא דאמר כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו כי הולך לפניכם ה' יהו"ה ודאי איהו יוקים לון מעפרא ואיהו נהיר על אנפוי דישראל וביה אשתמודעין כל עלמין דאינון זרע ברך ה'

תרגום: ובגלות הראשונה, שבת המלך לא חזרה למלכותה, ולא יצאה מאותו הגוף, לא יצאה חפשית, ובגללה נאמר בהם (דברים ו כא) "עבדים היינו לפרעה במצרים", משום שהיו תחת רשות אותו עבד, ומשום זה אמר פרעה במקום הזה (שמות ב ה) "לא ידעתי את יהו"ה וגם את ישראל לא אשלח". ומשום זה יצאו במנוסה, כעבד שאין לו כתב שחרור וברח מאדונו.

אבל בגאולה האחרונה, לא יוצאת הבת בעבד הזה כמו שפחה אלא בקדוש ברוך הוא, משום שתורה שהיא חרות היא עמה בגלות האחרונה, שהיא חרות שלה, מה שלא היה כך בגאולה הראשונה, שלא היה לה ולבניה תורה שהיא חרות, שתורה היא ודאי חרות במלכות שלה, בכבוד שלה, זהו שכתוב (משלי ג טו) "יקרה היא מפנינים", ומשום זה (שמות כא ז) "לא תצא קצאת העבדים". וזה שאמר (ישעיה נב יב) "כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו, כי הלך לפניכם יהו"ה", יהו"ה ודאי הוא יקים אותם מהעפר, והוא מאיר על פני ישראל, ובו נודעים כל העולמות שהם זרע ברך ה'.

⁷⁷ עיי' זהר ח"ג פט ע"א שצועה היא לשון של שבר, וצ"ע אם זה כוונתו?

מאמרי רמז"ל

הנשמות אור ממנו וכח גדול מאד, ובכח ההוא תצאנה משם, אך לא יעמוד הצדיק על ההרים והגבעות זמן הרבה, כי טרם תרגיש הקליפה צריך שהצדיק כבר חלף הלך לו. ותדע כי רוב הנשמות האלה הם בני דורו של משיח. וכבר ידעת למה נקרא בני הדור בנשמות, אך גם כן נשמות אחרות גדולות מאד תצאנה מן הזמן ההוא והלאה בעתן, להתתקן ולהיות העולם באורה רבה ועצומה.⁷⁷

פעולה רביעית: תיקון והפנת המשיח להיות גואל

ועוד פעולה אחרת נמצא לפקידה, וזה נראה בפסוק בגאולת מצרים, שמיד אחר וידע אלהים (שמות ב כה), כתיב (שמות ג א) ומשה היה רועה,⁷⁸ והבן היטב, כי מזמן הפקידה התחילה העמרה להיבנות למשיח⁷⁹. וזאת העמרה נודעת שהיא היחידה, ובתוך הזמן בין הפקידה לזכירה, האיש אשר לו משפט הגאולה לגאול ראוי להתקן, ולהיות נכון למעשהו. ועל כן יעלה בימים ההם במעלות גדולות עד אין קץ, שאז יעטרהו מלך מלכי המלכים עטרת כבודו, ולכן כתיב ומשה היה רועה, כי כן היה נתקן והולך עד שהגיע הזמן, ועמד בחורב וקבל שם מצות הגאולה. ועתה אכלול לך כל מה שאמרתי לך עד עתה בדברים מעטים, למען העמידך על האמת שלא תטעה ולא תיכשל.

נמצאת הפקידה תיקון הקלקול הראשון אשר מן הגלות, והוא הסתר הפנים וסתירות האור, ועל כן ירד הצדיק ויתחבר עם המלכות, ושם תקבל ממנו כח ועוצמה ותקום מן העפר, ואז כל הנשמות השקועות במחשכים תאמצנה כמו כן ותצאנה משם. והמשיח יתקן ויכין את עצמו להיות גואל. ועוד דבר אחר נמצא בתוך זה הזמן, והוא נכלל בתיקוני המשיח גם, כי לא פירשתיהו למעלה, והוא היות נשמות כל ישראל נקשרות בעמרה שמזמנים⁸⁰ למשיח, ועל ידי זה נמצאת תאות כל העם אל רועם ואהבתם ואמונתם אליו גדולה מאד, וזה יהיה קיום השלוח והמנוחה כל הימים, וכל זה לפני ולפנים הוא ולא נגלה החוצה.

כללות ענין הזכירה

ועד הנה דברתי מן הפקידה, ועתה אומר מן הזכירה, ואכלול אותה פה כמו כן במאמר קצר להיות הדבור שלם. כי בזכירה תרד התפארת גם כן ותתגלה על השכינה, ואז יהיה הכל בגלוי ולא בסתר. ועל זה הענין נאמר (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום⁸¹. וכל אלה הדברים שאני אומר לך עתה בקצור, עוד אפרשם לך דבר דבור על הכתובים. ובהיגלות המלך אל שכינתו, אז תיראה המרכבה לפני כל ישראל כמו שראוה על הר סיני, וזה נתבאר גם כן בפסוק (ישעיה כה ט) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו⁸². ומשם והלאה יקומו ישראל ויצאו מן הגלות,

⁷⁸ עי' שער הפסוקים (פרשת בא): וזיכור אלהים את בריתו. וירא אלהים את בני ישראל. וידע אלהים. ואז באה הגאולה, כנסמך (שם ז' י"ו) ומשה היה רועה.

⁷⁹ ?

⁸⁰ שמזמנים? לבודק ספינר

⁸¹ עי' ספר הפליאה (&): וראה והבן שעשו נאחז ביצחק ושרי האומות בעשו. וראה והבן שעשו יותר גבוה מכל שרי האומות השמאליים. ועליו נאמר זדון לבך השיאך שוכני בחגוי הסלע מרום שבתו, ובעבור שמצרים מצד ימין נאחז מישמעאל וישמעאל מאברהם והוא גבוה מעשו. ע"כ הוצרך השם להנקם ממנו ע"י הבינה, ולכן עתיד השם להנקם בעצמו מעשו הרשע ע"ז כתיב מי זה בא מאדום ר"ל המדה הנקראת מ"י היא תקח הנקמה מאדום וע"כ אמר אם תגביה כנשר ואם בין ככבים שים קנך משם אורידך. וראה והבן שעמלק

⁸² עי' זהר ח"ב (סא ע"א): תא חזי כד בעא קודשא בריך הוא לאזהרא לישראל על אורייתא בכמה מלין משיך להו בכמה משיכן דחביבותא כבר נש דמשיך בריה לבי רב ותא חזי לא בעא קודשא בריך הוא למיהב להו אורייתא עד דקריבו בהדיה ובמה קריבו בהדיה בגלויא דרשימא דא כמה דאתמר אמר רבי יהודה לא קריבו ישראל לטורא דסיני עד דעאלו בחולקא דצדיק וזכו ביה מנלן דכתיב (שמות יט א) ביום הזה באו מדבר סיני ביום הזה ממש דייקא וכתיב (ישעיהו כה ט) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו וגו'.

מאמרי רמז"ל

והמשיח הולך לפנייהם והמלך והמלכות בראשם, שכך נאמר (מיכה ב יג) ויעבור מלכם לפנייהם וה' בראשם. וכן, ילכו בחברה אחת עד הגיעם אל ארץ צבי ועד ירושלים אשר בחר בה, ושם תקבע לה השכינה והמלך עמה דירה בבית עולמים, והיא המנוחה אשר תמצא והנחלה שלא תפסוק עוד. ובקום המלך והמלכות ובעברם לפני בניהם מי הוא יערב לבו, יגש ויעמוד לפנייהם, כי כל השרים וכל הגוים יישברו ויבושו יחתו ויאבדו לפנייהם וישראל עושה חיל. וכן יסורי ישראל יהיו כלים מאחר ראשית הזכירה והלאה, ונמצאו כל קלקולי הגלות מתקנים כפלי כפלים, מאשר היו מקולקלים בראשונה, ובהיות הקלקולים ארבעה, והתיקונים כמו כן ארבעה לעומתם, על כן ארבע לשונות של גאולה נאמרו במצרים, (שמות ו ו-ז) והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי, והם מבוארים לנגד התיקונים שזכרתי, ועתה אחל לפרש ענין הזכירה היטב.

ביאור ענין הזכירה

כתוב (זכריה יד ט) והיה ה' למלך על כל הארץ, זוהי תכלית הטובה והשלום שהבטיח הקדוש ברוך הוא את ישראל שיתענגו בו לעתיד לבוא. והבן כי לא אמר והיה ה' מלך, אלא למלך⁸³. והענין כי כל המדריגות שנבראו עומדות בסדר זו תחת זו, ונמצאו המדריגות החיצונות עומדות תחת הקדושה ומשועבדות אליה. ובהיות הדברים כך, הכל הוא בתיקון. וזהו שיהיה לעתיד לבא. כי כיון שמרדה הקליפה באדוניה, הכל נתקלקל, ונאמר בה (משלי טז כח) ונרגן מפריד אלוף⁸⁴. כי בהאחזה במדריגות האור, שב לאחור. והמידות לא נתחברו אחת אל אחת, והשפע נמעט, וכח ישראל דל וחסר. ולעתיד לבא יוסר הרע מן הקליפה, ומה שיישאר ממנה ישוב תחת עבודת הקדושה, ויכירו הכל כי הקדושה היא השורש האמיתי ואדון הכל. ועל כן אמר, והיה ה' למלך על כל הארץ, כי מלך כל הארץ כבר הוא וכבר היה תמיד, כי אין שום נברא פועל בלא רשותו כלל. אלא שאין כל העבדים מכירים אותו. ולעתיד לבא יכירוהו הכל וישתעבדו אליו מרצונם, והוא מה שנאמר (צפניה ג ט) כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה'. ולכן אמר והיה ה' למלך, כי יכירוהו לאמיתו ויזכרוהו בשמו ובדרכיו. ואמר שם הקדוש הוי"ה ברוך הוא, שהוא כללות כל המאורות⁸⁵. אמנם חזר עוד ופירש בפרט (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד⁸⁶. והבן שכל התיקון תלוי בסוד הייחוד, להיות הכל קשר אחד ואין

תרגום: בא וראה כשרצה הקדוש ברוך הוא להזהיר את ישראל על התורה בכמה דברים משך אותם בכמה משיכות של אהבה כאדם שמושך בנו לבית הרב ובא וראה לא רצה הקדוש ברוך הוא לתת להם תורה עד שקרבו אליו ובמה קרבו אליו בגלוי של הרושם הזה כמו שנתבאר. אמר רבי יהודה לא קרבו ישראל להר סיני עד שנכנסו בחלק של צדיק וזכו בו מנין לנו שכתוב ביום הזה באו מדבר סיני ביום הזה ממש דווקא וכתוב ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו וגו'.

⁸³ עי' זהר ח"א קמג ע"ב: ובהאי זמנא כתיב (שם כא) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה ליהו"ה המלוכה הוא מלכו דעשו דנטל בהאי עלמא יחב ליה קב"ה (ס"א יהא ליה לקב"ה) בלחודוי וכי השתא לאו איהי מלכו מקב"ה אלא אף על גב דשליט קב"ה לעילא ותתא הא יחב לון לשאר עמין לכל חד וחד חולק ואחסנתא בהאי עלמא לאשתמשא ביה ובההוא זמנא יטול מכלהו מלכותא ותהא דיליה כלא דכתיב והיתה ליהו"ה המלוכה ליה בלחודוי דכתיב (זכריה יד ט) והיה יהו"ה למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד:

תרגום: ובזמן הזה כתוב, "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה", אותה מלכות עשו שנטל בעולם הזה, ינתן להקדוש ברוך הוא (תהיה לקדוש ברוך הוא) לבדו. וכי עכשיו היא אינה מלכות מהקדוש ברוך הוא, אלא אף על גב שהקדוש ברוך הוא שולט למעלה ולמטה, הנה נתן לשאר העמים לכל אחד ואחד חלק ונחלה בעולם הזה להשתמש בו, ובזמן ההוא יטול מכולם את המלכות וכולה תהיה שלו, שכתוב "והיתה לה' המלוכה", לו לבדו, שכתוב "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

⁸⁴ עי' תיקו"ז (ג ע"א): ונרגן מפריד אלוף (משלי טז כח) דאפריד אלופיה דעלמא משכינתא.

תרגום: "ונרגן מפריד אלוף", שהפריד אלופו של עולם מהשכינה.

⁸⁵ עי' זהר פנחס רטו ע"ב וז"ל יהו"ה דאיהו חיי כל כנויין וכל שם וכנוי סהיד עליה.

⁸⁶ עי' זהר ח"א יח ע"א: ו"יאמר אל"הים יק"ו "המים וגו' (בראשית א ט) בארח קו למהוי בארח מישר דהא מרזא דההיא נקודא קדמאה נפיק כלא בסתימו עד דמטי ואתכניש להיכלא עלאה ומתמן נפיק בקו

מאמרי רמז"ל

מפריד, שכל המאורות יהיו נקשרים ונאחזים זה בזה, וכל התולדות קשורות בשרשיהן, וכן קשורות זו בזו עד שיימצא הכל בייחוד אחד ובקשר אמיץ, ויתגבר האור תמיד והברכות תתחדשנה בכל שעה ברוב שלום ושמחה.

ואמנם אמר יהיה ה' אחד ושמו אחד, והאמת כי על התפארת ועל המלכות הוא מדבר, כי העליונים נעלמים, והם לתקן את התחתונים האלה, שבהם העולמות. ונמצא שעתה יש אלהים אחרים בעולם, כי אף על פי שבאמת אי אפשר לעשות דבר אשר לא ציוה עליו המלך, הנה הם פועלים במרדם ובגאותם, כאילו היה חס וחלילה שורש אחר נבדל מן האמיתי. כי באמת הקדושה מברלת עצמה ומתרחקת מן הטומאה, ועל כן אלהים אחרים הם נקראים⁸⁷. אבל כיון שתתוקן הבריאה כולה, והרע שבקליפה יכלה, והטוב ימשך אחר הקדושה כראוי, והוא סוד גרים גרורים הם (יבמות ע"א, ע"ז ג ע"ב), הנה אז יודע לכל כי לא יש רק שורש אחד יחיד ומיוחד⁸⁸, הוא אלהינו ואין עוד אחר, ולכן יהיה ה' אחד ושמו אחד.

ועתה הבן, כי מן התפארת נתפשטה כל המציאות למטה, ויצאו כל הבריאות אפילו אלה החיצונות. ובהתחברן אל שרשן יודע כי ה' אחד ואין שורש אחר זולתו, כי הכל ממנו הם יוצאים כענפים מגופו של אילן. והשכינה היא החוזרת וקושרת הדברים ומעלתם ומקריבתם לפני המלך להתברך, ונמצא שהאומות ושרשיהם בהימשכם אחרי השיקוצים והגילולים העבודות הנכריות, בחרו להן בורות נשברים⁸⁹ תחת השכינה, וכולן באחת⁹⁰ יבערו ויכסלו⁹¹, היא לילית הזונה⁹¹. אבל

מישר לשאר דרגין עד דמטי לההוא אתר חד דכניש כלא בכלל דכר ונוקבא ומאן איהו חי עלמין המים דנפקי מלעיל מאת ה' עלאה מתחת השמים ו' זעירא ועל דא ר"ו חד שמים וחד מתחת השמים כדין (שם) ותראה היבשה דא ה' תתאה דא אתגלי וכל שאר אתכסי ומגו האי בתראה אשתמע בסוכלתנו ההוא דאתכסי אל מקום אחד בגין דהכא הוא קשורא דיחודא דעלמא עלאה יה"ה אחד ושמו אחד תרין יחודין חד דעלמא עלאה לאתיחדא בדרגוי וחד דעלמא תתאה לאתיחדא בדרגוי קשורא דיחודא דעלמא עלאה עד הכא איהו.

תרגום: "ויאמר אלהים יקוו המים וגו'", בדרך קו, להיות בדרך ישרה. שהרי מסוד של אותה נקודה ראשונה הכל יצא סתום, עד שהגיע והתכנס להיכל עליון, ומשם יצא בקו ישר לשאר הדרגות, עד שמגיע לאותו מקום אחד שכונס הכל בכלל של זכר ונקבה, ומיהו, חי העולמים. המים שיוצאים מלמעלה מאות ה' העליונה. "מתחת השמים" ו' קטנה, ועל זה ר"ו, אחד שמים, ואחד מתחת השמים, אז "ותראה היבשה" זו ה' תחתונה. זה התגלה, וכל השאר התכסה. ומתוך האחרונה הזו נודע בתבונה אותה שהתכסה. "אל מקום אחד", בגלל שכאן הוא קשר היחוד של העולם העליון. "יהוה" אחד ושמו אחד. שני יחודים, אחד של העולם העליון להתייחד בדרגותיו, ואחד של העולם התחתון להתייחד בדרגותיו. קשר היחוד של העולם העליון עד כאן הוא.

עיי"ש ח"ב קלד ע"א: אחד לעילא ואחד לתתא כמה דאת אמר (זכריה יד ט) יהיה יהוה אחד ושמו אחד אחד לעילא בשית סטרין דכתיב (דברים ו ד) שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד הא שית תיבין לקבל שית סטרין אחד לתתא בשית סטרין (הדא הוא דכתיב) ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הא שית סטרין אחרנין בשית תיבין יהוה אחד לעילא ושמו אחד לתתא.

תרגום: אחד למעלה ואחד למטה כמו שנאמר (זכריה ד) יהיה ה' אחד ושמו אחד אחד למעלה בששה צדדים שכתוב שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד הרי שש תבות כנגד ששה צדדים אחד למטה בששה צדדים (זהו שכתוב) ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הרי ששה צדדים אחרים בשש תבות ה' אחד למעלה ושמו אחד למטה.

87

88 מלשון תפילת ר' נחוניא בן הקנה.

89 עי' (ירמיה ב יג) כי שתים רעות עשה עמי אתי עזבו מקור מים חיים לחצב להם בארות בארת נשברים אשר לא יכלו המים.

90 עי' שם (י ח) ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הבלים עץ הוא.

91 עי' זהר ח"ג רסו ע"א: עד דהוו אזלי אמר רבי אבא מאי דכתיב (&) אותי עזבו מים חיים לחצוב להם בארות וגו' אותי עזבו דא הוא מאן דמשקר באת רשימא קדישא ובמה משקר ביה דעייל ליה ברשותא אחרא כד"א (&) ובעל בת אל נכר דאקרי בורות נשברים דהא עמין עובדי עכו"ם אקרו בורות נשברים ודישראל אקרי באר מקור מים חיים דא רשותא קדישא מהימנותא קדישא ואקרי באר מבועי דמיין צילין נפקין ונזלין מנה כד"א (&) ונוזלים מן לבנון (&) ונוזלים מתוך בארך וכתיב (&) מעין גנים באר מים חיים סטרא אחרא אקרי בורות נשברים אשר לא יכלו המים (ס"א מהו אלא ההוא וכו'):

מאמרי רמוז"ל

לעתיד לבא שמו אחד, השכינה לבדה תהיה בעולם, אם הבנים שמחה (&)⁹², לנהל צבאותיה ולתת טרף לביתה וחוק לנערותיה (&). ונמצא שזוהי תכלית הטוב והתיקון, והוא ילך ממדריגה למדריגה עד הגיעו אל המדריגה הזאת.

תיקון של קלקול הראשון – הסתר הפנים וסתימת המאורות

והנה כתוב (שיר השירים ב י) ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך. הנה הפסוקים האלה מדברים בעניני הזכירה, ואתה כבר הודעתך כי שתי מדריגות נמצאו: מדריגת הנשמה לפנים, ומדריגת הגוף אשר לחוץ. ובפקידה קמה הנשמה, והיא הקימה שנזכרה בפסוקים קומי אורי (ישעיה ס א), התנערי מעפר קומי (ישעיה נב ב). ובזכירה קם הגוף גם כן⁹³, ועל כן כתוב ולכי לך, כי לא עוד להתמהמה. ועתה ראה, כי אמר רעיתי יפתי, לדבר על שתי המדריגות האלה, כי לפנימיות קרא רעיתי שהיא בריעות עמו תמיד, ולחיצונה קרא יפתי, והוא סוד גדול מאד, כי על זה הענין נאמר (שיר השירים א ה) שחורה אני ונאווה בנות ירושלים, כי בחוץ היא שחורה, ובפנים היא נאווה. ובהיתקן גם הגוף הזה שהוא החיצוניות, אז תחזור השחורה להיות נאווה ועל כן אמר יפתי.

ואמר (שיר השירים ב יא) כי הנה הסתו עבר הגשם חלף הלך לו, ואתה הבן מאד, כי סודות גדולים נכללו באלה הפסוקים.

וצריך שתדע כי ארבעה זמנים יש בשנה, ובאמת הם שנים. כי יש הקור הגדול שבסתיו והחום הגדול שבקיץ. ויש שני זמני הרוויה, והם ניסן ותשרי. ותדע שכל ההנהגה נמשכת מדרכי המדריגות שלמעלה. ונמצא שארבעה זמנים אלה נחלקים שנים לזמני הדין, ושנים לזמני החסד. ותדע שפעולות הגבורה נמשכות בשני דרכים: האחד, הוא לעצור מהלך האורות ולסתום את הפתחים, ומן הדרך הזה יצא הסתיו למטה. ויש דרך אחר, והוא בהתגבר הגבורה ברוב יכלתה, נתחזקה מאד והיתה לאש אוכלת המלחמת כל הנמצא לפניה, ומן זה הדרך יצא חום הקיץ. ומפני שאין הקדוש ברוך הוא רוצה להניח לגבורה שתצא מגבולה יותר, פן תחריב את העולם, על כן אפילו בתוך שליטת הגבורה יערב כחות מן החסד, ונמצא העולם מתבסס⁹⁴. והבן זה מאד, כי על כן בהיסגר הפתחים והדרכים יהיו נסתמים בזמן הסתיו, הקדוש ברוך הוא מגביר הימין ונפתחו הפרחים ויצאו הגשמים, ועל כן ברדת הגשמים בסתיו, לא יהיה הקור כל כך, כי משליטת החסד הם יוצאים, אף על פי שנמשכו בתוך הגבורה הקשה, ומהם יתבסס העולם. וגם בתוך החום הגדול לפעמים ימטיר הקדוש ברוך הוא. וכבר אמרתי שמשליטת החסד הוא יורד, ועל כן יתקרר הזמן בקיץ בבוא הגשם. ועתה תדע שגאולת ישראל צריכה להיות בניסן, כי הוא זמן השפעת החסד כמו שאמרתי. ועל כן תהיה בנחת ובשלווה. וזהו שאמר הכתוב, כי הנה הסתיו עבר (שיר"ש ב יא), שהוא עצירת האורה כמו שפירשתי לך, ואם עבר הסתיו אין צורך עוד לגשם, על כן הגשם חלף הלך לו (שם).

תרגום: עד שהיו הולכים אמר רבי אבא מה זה שכתוב אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות וגו' אותי עזבו זהו מי שמשקר באות הרושם הקדוש ובמה משקר בו שמכניסו ברשות אחרת כמו שנאמר ובעל בת אל נכר שנקראת בורות נשברים שהרי עמים עובדי עובדי כוכבים ומזלות נקראו בורות נשברים. ושל ישראל נקראת באר מקור מים חיים זו הרשות הקדושה האמונה הקדושה ונקראת באר נובעת שמים צלולים יוצאים ונוזלים ממנו כמו שנאמר "ונוזלים מן לבנון" "ונוזלים מתוך באר" וכתוב "מעייין גנים באר מים חיים" הצד האחר נקרא בארת נשברים אשר לא יכלו המים (מהו אלא ההוא וכו').

⁹² עי' זהר ח"א קנד ע"א וקנו ע"ב שעקרת הבית היא רחל, ואם הבנים היא לאה, וצ"ע אם כוונתו שהם יתחברו להיות א'.

⁹³ עי' שער מ פרק ג: כל עליית התפלה אפי' בשבתות אין עלייה והתכללותם⁹³ רק בפנימיות העולמות ולא בחיצוניות⁹³ עד ימות המשיח דוקא ועי' שער מ דרוש ח: אין חיצוניות העולמות עולין, דא"כ היינו רואין⁹³ בעינינו עלייתן.

⁹⁴ כך הוא לשון הזהר בכ"מ לתיקון העולם.

באמרי רמוז"ל

אמנם צריך שתדע עוד ענין אחר, כי מחשבות הבורא עמוקות מאד ואין להן סוף, והוא כולל במעשה אחד סודות רבים ונכבדים. כי הנה הגשמים בסתיו הם באים, ואז לוקחת הארץ את פרנסתה. וזה צריך לה ודאי. ואחר כן בכח המטר שכבר קבלה, תוציא צמחה וזרועיה לעדן כל רואיה. ונמצא שזהו זמן הטיוול והתענוג גדול כמו שאמרתי לך. ותבין בכאן סודות גדולים, כי לא אמר הגשם נכלא, אבל חלף הלך לו. והאמת כי ממקום למקום הלך, כי מן המקור העליון הוא יוצא והולך אל ארץ החיים להולידה ולהצמיחה. וכיון שכבר כך הוא, והתיקון הזה כבר נעשה, עד היות השכינה בגלות עצמה, עתה הוא זמן התענוג, שכבר תראה היא את יפיה ואת הדרה ואת רוב תולדותיהם הנאהבים והנעימים, ואז יטייל המלך בנגנו בשמחה גדולה. ונמצא שהמלך היה צריך⁹⁵ להתחזק ולהתקיים, וכיון שכבר שבעו כל רעבים, אז הוא זמן הטיוול ליאור באור פני מלך חיים, כי לא יזוז המלך מן הגן, ומרוב אור פניו יאיר הגן אורה גדולה, מי יוכל לספר רוב השמחה העצומה הנראית בזמן ההוא, כי הכל בשמחה עומדים, ונהנים באור זיוו הגדול. מלבד לחם החוק, שהוא ניתן להם, הם עומדים תמיד באורה וברכה, ועל זה נאמר (ישעיה נח יא) והיית כגן רוח, וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, כי באמת השפע אינו נפסק אחרי השובע, אלא נמשך תמיד לענג הנפשות ולעדן.

והנה אמר (שיר השירים ב יב) הניצנים נראו בארץ, והם התולדות הצומחות, ובראשם המשיחים. ואז לא נפסק החיבור חלילה, אלא נתאמץ יותר ונתחזק מאד בתשוקה רבה ובאהבה עצומה. וזהו שאמר, עת הזמיר הגיע (שם), שהשכינה מזמרת לבעלה. וקול התור נשמע בארצנו (שם), כי לא יצא המלך מן הגן, אלא הוא מתהלך בו, ובו שמחים כל הצדיקים וכל ישראל הנגאלים מגלותם. וזאת היא השמחה הגדולה שתהיה לישראל תמיד מזמן הגאולה והלאה, כי כאשר נתקן הראשון בתוך הגלות עצמה, טרם שיצאו משם מן הזמן ההוא והלאה, יישאר הכל בחיבור אחד תמיד, והאורות מתרבים בכל עת ובכל שעה, ונמצא שהשמחה תגיע לשיעור שאי אפשר לפרשה.

תיקון קלקול ב' – התגברות כח הטומאה

והנה עתה אפרש לך ענין גדול מה שיהיה באחרית הימים, כי כל הניצוצות של הקדושה צריכים לחזור למקומם, ואז יתכנסו הגלויות. ותדע ששלוש מדריגות מן הקדושה נמצאו שירדו למטה, ואתה הבן מאד עומק המידות האלה, כי אני אינני יכול לפרש הדברים הרבה במקום שאמרו לסתום, והמשכילים יבינו. יש ניצוצות הקדושה הם הנשמות המיינ⁹⁵ נוקבין לבינה ולמלכות, ויש חלקים מן האורות עצמם, ויש חלק אחד קטן מן הקדושה המחיה את החיצונים. וכל אלה צריכים הם לעלות. ושלוש פעולות נמצאו בשלושה זמנים להעלותם, והנשמות תצאנה בראשונה, עד שבהתימן⁹⁵ לצאת באה הגאולה, וחלקי המאורות יצאו על ידי משיח בן יוסף, שאם לא היתה זכות בדור, היה צריך למות, ובמותו היה מעלה אותם. ובהיות זכות בדור, יעלם גם בלא מות. אבל ביום הקרב, אשר את ארמילוס הרשע⁹⁶, כי צדיק מצרה נחליץ ויבא רשע תחתיו (משלי יא ח), ובכח תיקונו יעלו הנופלים האלה.

⁹⁵ ?

⁹⁶ עי' שער הכוונות (דרושי העמידה דרוש ו): ובאומרו וכסא דוד עבדך מהרה בתוכה תכין צריך לכוין וכו' להתפלל לשי"ת על משיח בן יוסף שיחיה ולא ימות ע"י ארמילוס רשיעא כמ"ש רז"ל על פסוק חיים שאל ממך נתת לו כו' ונודע מספר הזוהר בר"מ פ' תצא דרע"ו ע"ב דמשה סביל כמה מכתשין בגין דלא יתקטיל משיח בן יוסף כו'.

עי' סוכה נב ע"א: תנו רבנן משיח בן דוד שעתיד להגלות במהרה בימינו אומר לו הקדוש ברוך הוא שאל ממני דבר ואתן לך שנאמר אספרה אל חוק וגו' אני היום ילדתיך שאל ממני ואתנה גוים נחלתך וכיון שראה משיח בן יוסף שנהרג אומר לפניו רבונו של עולם איני מבקש ממך אלא חיים אומר לו חיים עד שלא אמרת כבר התנבא עליך דוד אביך שנאמר חיים שאל ממך נתתה לו וגו'.

מאמרי רמז"ל

ועתה אומר לך זה הסוד כאשר אוכל, כי סתום וחתום הוא. והאמת כי כח הייחוד העליון הוא המגין עליו. ובניהו בן יהודע היה איש חי (שמואל ב' כג כ), מפני הייחודים החזקים שהיה עושה, וכח הייחוד העליון עמד עליו, והגבירו עד שהכה את הארי בתוך הבור ביום השלג (שם). ואפרש לך זה הענין היטב, כי בכח מעשיו הגדולים והחזקים ירד והכה את הארי הרע, הוא הארי המורף ושואג בהיותו מתחבר אל הבור הריק⁹⁷, שהוא בת זוגו הטמאה, שם הכה אותו ושם הכריעו ביום השלג, ביום תוקף הדין הגדול. ואומר לך איך השלג מורה דין. והאמת שאנו אומרים (נגעים פ"ד מ"ז) בהרת עזה כשלג. וסוד הדבר הוא, כי הלא השלג הוא לבן, ומן החסד הוא הלוכז. אמנם בהיותו קפוא ועומד, מורה שנתגבר בו הדין, כי מים הם ניגרים ואינם מתעכבים. ונמצא שבהיות השלג הזה לבן, ואף גם זאת הוא קרוש, נודע שכח הדין נתקשה מאד, עד שגבר על החסד ולא נכנע תחתיו. ועם כל זה ודאי שאם לא היה בו אפילו זה הכח של החסד, כבר היה העולם חרב מפניו. והנה בניהו בן יהודע גם ביום כזה יכול להכות את הארי כאשר זכרתי, אין זה אלא כח ותוקף גדול, כי איש חיל הוא ורב פעלים.

ועתה תדע שהכל צריך לעולם, ואין לך שום דבר לבטלה, כי הגשם והשלג לשניהם יש פעולה בפני עצמה, והארץ צריכה לשניהם. והגשם הם מים הזכרים⁹⁸, והשלג הם מים הנקבות, על כן כתוב (איוב לו ו) לשלג יאמר הוה ארץ, כי במדרגת הארץ הוא עומד. אבל גשם מן הזכר, ועל כן קראו לו רביעה, שהוא רובע את האדמה (תענית ו ע"ב). וזה סוף הפסוק, וגשם מטר וגשם מטרות עוזו והבן.

ונחזור לענין, כי כח הייחוד העליון הוא המגין, והרי רמזתי לך סוד גדול ולא אפרש יותר. וכתוב (ירמיה לא כ) הבן יקיר לי אפרים, ולמה יקיר, אלא מפני שכל יקר ראתה עינו⁹⁹, והוא סוד החכמה¹⁰⁰. ובכח האורות האלה המתעצמים מאד נעשה השעשוע, והוא סוד ילד שעשועים. ומפני שתיקונו תיקון גדול, נאמר כי מדי דברי בו, זכור אזכרנו עוד. כי גדלה האהבה והסוף², על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה', כי בהידבקו בחיים ימצא חיים. וכבר דברתי בזה, ותדע שבהתברר הברורים, כמו כן יצאו ישראל מן הגלות, וכאשר יגיעו לאמנה יאמרו שירה.

ועתה אודיעך סוד נאה ונעים בענין השירה הזאת, או מי יאמר אותה. ותדע, כי כל העולה, בשירה הוא עולה¹⁰¹. ובזמן הגאולה תהיה עליה גדולה לכל המדרגות והמאורות, ובעלות הקדושה

ז"ל הזהר: ובגין דאינון גרמו לך ועבידו עמך טבין אנת סבילת בגינייהו כמה מכתשין בגין דלא יתקטיל משיח בן יוסף דאתמר ביה (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל מזרעא דיוסף דאתמר ביה (דברים לג יז) בכור שורו הדר לו:

תרגום: ומשום שהם גרמו לך ועשו עמך טובות אתה סבלת בגללם כמה מכות כדי שלא יהרג משיח בן יוסף שנאמר בו ופני השור מהשמאל מזרע יוסף שנאמר בו בכור שורו הדר לו.

⁹⁷ עי' זהר ח"ג רעט ע"א: נוקבא בישא והבור רק דכורא (נ"א דבורא) רק בלא תורה אבל נחשים ועקרבים יש בו. ודא גלותא רביעאה דור דרשעים מלא נחשים ועקרבים רמאים כנחשים ועקרבים דעקרין מלי דרבנן ודינין לשקרא עליהו אתמר היו צריה לראש.

תרגום:

⁹⁸ מקור?

⁹⁹ מלה"פ (איוב כח י): בצורות יארים בקע וכל יקר ראתה עינו.

¹⁰⁰ צ"ע שהרי המדרש במ"ר יט ו לומד מפסוק זה שדברים שלא נגלו למשה רבינו נגלו לר"ע וחביריו. והובא ברבינו על הנ"ך על הפסוק הבן יקיר לי אפרים.

¹⁰¹ עי' תיקר"ז (כז ע"ב): דאית היכלא דדמעה דלית לה רשו למפתח אלא בדמעה ואית היכלא דנגונא דלית לה רשו למפתח אלא בנגונא ובגין דא דוד מתקרב לה הוא היכלא בנגונא הה"ד (מלכים ב' ג) והיה כנגן המנגן ואית היכלא דנהורא דלא מתפתחא אלא לבר נש דהוה מתעסק בנהורא דאורייתא תרגום: שיש היכל של דמעה שאין לה רשות לפתוח אלא בדמעה, ויש היכל הנגון, שאין לה רשות לפתוח אלא בנגון. ולכן דוד מתקרב לאותו היכל בנגון, זהו שכתוב "והיה כנגן המנגן" (מלכים ב' ג &). ויש היכל של אור שלא נפתח אלא לאדם שהיה מתעסק באור התורה.

ועי' שם עוד (נח ע"א): ועוד שופ"ר הולך רב"ע דרגא תרי טעמ"י בההוא זמנא דיתמחון חייביא מעלמא סלקא צלותא בנגונא בארבע מינין דאינון שיר פשוט ודא י' שיר כפול ודא י"ה שיר משולש ודא יק"ו שיר

מאמרי רמז"ל

יעלו ישראל אחריה, וגם המשרתים נמשכים והולכים אחר אדוניהם, והבן, שמזה נמשך רוב הטוב והשלום הגדול, כי בעלות המציאות יקבל מעלה גדולה וחזק רב, ולא יהיו הדברים כבראשונה, אלא בחשיבות רבה יותר. ומזה נמשכה השלוחה ופתיחת המאורות, כי באמת כל השערים יפתחו, וכל מבואות הברכה. ועל כן רווחה גדולה תהיה לכל נברא, אין חוסר ואין דלות. ואז יתקיים הכתוב (דברים טו ד) אפס כי לא יהיה בך אביון. וכל הנבראים יגדילו כמותם ומהותם מפני עלית השרשים ופתיחת המאורות שזכרתי, ועל זה הסוד כתוב (תהלים עב טז) יהי פסת בר בארץ בראש הרים. ותדע כי כפי פתיחת המאורות האלה ורב הברכה, כן יינתן כח לישראל לקבלה.

מרובע ודא יה"ה בשמא דיה"ה סלקא צלותא דאיהי שכינתא אורייתא בנגונא שכינתא בנגונא ישראל סלקין מגו גלותא בנגונא הה"ד (שמות טו א) אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' תרגום: ועוד שופ"ר הולך רבי"ע דרג"א תרי טעמ"י באותו זמן שימחו הרשעים מן העולם עולה תפילה בנגון בארבעה מינים שהם שיר פשוט וזה ' שיר כפול וזה 'ה שיר משלש וזה יה"ו שיר מרבע וזה יה"ה בשם של יה"ה עולה התפלה שהיא השכינה התורה בנגון השכינה בנגון ישראל עולים מתוך הגלות בנגון זהו שכתוב אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליה"ה

ועי' עוד (סז ע"ב): דבההוא זמנא דאתלבש באלין לבושין אתמר ביה (דברים ל"ב) ויאמר אסתירה פני מהם לבתר דאתפשט מנייהו וייראו העם את ה' וכל ינוקין אחזין ליה באצבע הה"ד (שמות ט"ו) זה אל"י ואנוהו ובגלותא ישת חשך סתרו (תהלים יח יב) ובגין דא אמר דניאל ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שריה ובההוא זמנא דאיהו בחשוכא מתלבש בתהו ובהו ובחשך ותהום כביכול אתוון אינון בפרודא ולא מתיחדין תמן ולבתר דנפיק מנייהו והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד בההוא זמנא כל חיוון יתערו בנגונא וכנפיהם פרודות מלמעלה לקבלא ליה בחדוה וכלהון יהון רצין ושבין בנגונא ושליחותא לגביה הה"ד והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק (יחזקאל א יד) לבשרא לישראל ובההוא זמנא הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהומות וגו' כלהו לעילא ולתתא כל מה דאתברי עד יתוש זעירא כלהו משבחין ליה כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים בההוא זמנא יתקיים קרא (צפניה ג) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' וגו'

ה' תתאה דאיהי תמורה בההוא דאתמר ביה אל תמירני בו ואינון ה"ה וזאת דא בן ובת ישראל דא אב ובגין דא לתתא איהו תמורות אתוון יה"ה באדנ"י אבל לעלמא דאתי לית תמורה כמה דאוקמוהו מארי מתניתין לא כשאני נכתב אני נקרא בעולם הזה נכתב ביה"ה ונקרא באדנ"י ובעולם הבא נכתב ביה"ה ונקרא ביה"ה

תרגום: שבאותו זמן שהתלבש בלבושים הללו נאמר בו ויאמר אסתירה פני מהם אחר שהתפשט מהם וייראו העם את יה"ה וכל התינוקות הראו אותו באצבע זהו שכתוב זה אלי ואנוהו ובגלות ישת חשך סתרו ומשום זה אמר דניאל יודע מה בחשך והאור עמו שורה ובאותו זמן שהוא בחשכה מתלבש בתהו ובהו ובחשך ותהום כביכול האותיות הן בפרוד ולא מתיחדות שם ואחר שיוצא מהם והיה יה"ה למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יה"ה אחד ושמו אחד

באותו זמן כל החיות יתעוררו בנגון וכנפיהן פרודות מלמעלה (יחזקאל א יא) לקבלו בשמחה וכלם יהיו רצים ושבין בנגון ושליחות אליו זהו שכתוב והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק לבשר לישראל ובאותו זמן הללו את יה"ה מן הארץ תנינים וכל תהומות וגו' כולם למעלה ולמטה מה שנברא עד היתוש הקטן כולם משבחים אותו כי מלאה הארץ דעה את יה"ה כמים לים מכסים באותו זמן יתקיים הכתוב כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם יה"ה וגו'

באותו זמן נבנה בית השכינה שהיא בית הבחירה על יד הקדוש ברוך הוא שנאמר בה ואני אהיה לה נאם יה"ה חומת אש סביב ואני אבנה אותן אבנים טובות שנבנה ממונה זהו שכתוב ואבנה גם אנכי ממונה נטיעות קדושות זהו שכתוב נצר מטעי מעשה ידי להתפאר ובנין בית המקדש יהיה בנוי מכסף וזהב ואבנים יקרות ותהיה מרקמת מכל ציור של מעשה בראשית ועליה מאירה ירושלים של מעלה למעלה מרקמת מכל מיני גונים של אור וסוד הדבר ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדו להאיר על גבו

באותו זמן יתקיים בישראל לא יבא עוד שמשך וירחך לא יאסף וגו' ומתעורר שיר השירים בעולם ומדליק אור על זית ונר שישראל הם פתילה התורה שמן והשכינה נר זהו שכתוב בהלו נרו עלי ראשי באותו זמן נאמר בשכינה וחלצה נעלו נעלו של הקדוש ברוך הוא לקיים בו של נעליך ומתיחד עם השכינה שלו שנקראת חליצה והוא חלוץ הנעל ולא צריכים להתחבר בדרך יבוס לעולם שנאמר בה וזאת לפנים בישראל וגו' שלף איש נעלו ונתן לרעהו מה זה נעלו זה כנ"י אותו שנאמר בו גן נעול נפתח אותו נעול המפתח משום שלפתח חטאת רבץ נעבר אותו חטאת ונפתח השער זהו שכתוב זה השער ליה"ה ויראו שם שכינה שנאמר בה וזאת לפנים בישראל

דבר אחר וזאת לפנים בישראל על הגאלה ועל התמורה על הגאלה זו שכינה העליונה ה' העליונה ועל התמורה זו שכינה התחתונה שהיא תמורה באותו שנאמר בו אל תמירני בו והם ה"ה וזאת זה בן ובת ישראל זה אב ומשום זה למטה הוא תמורות האותיות יה"ה באדנ"י אבל לעולם הבא אין תמורה כמו שבארוהו בעלי המשנה לא כשאני נכתב אני נקרא בעולם הזה נכתב ביה"ה ונקרא באדנ"י ובעולם הבא נכתב ביה"ה ונקרא ביה"ה

מאמרי רמז"ל

שאם לא היה ניתן להם, לא היו יכולים לעמוד ברוב הטובה, אלא שכבר גם הם יעלו במדרגתם כמו ששמעת. ומזה יגיע אליהם אורך הימים ורוב החכמה גם כן, מלבד פתיחת המאורות העליונים באמת. ועל זה הענין נאמר (ישעיה סו יד) וראיתם ושש לבכם ועצמותיכם כדשא תפרחנה. ואומר לך מהו דשא, כי הן המדרגות התלויות בארץ העליונה. ועוד הן דשא בארץ התחתונה גם כן, אבל הכל בדרך אחד הוא.

וכוונת הנביא להודיע כי ישמחו ישראל ברוב השמחה הזאת, ועם היות השמחה רבה מאד, הנה גם הם עצמם יפרחו ויוסיפו כח כמו שמוסיפות כח שאר הבריות. ועל זה הענין עצמו נאמר בפסוק האחר (תהלים עב טז) ויציצו מעיר כעשב הארץ, כי כברכה הניתנת בעשב הארץ כך ינתן לאדם עצמו¹⁰² אשר יהנה ממנו. ועל כן תבין כי משפט אחד לכל לאדם ולבריות העולם. ובהיות האדם בנן עדן, חומרו היה זך מאד, ואחריו היתה נמשכת כל הבריאה, להיות בשלימות גדולה. וכאשר חטא ונתעבה גופו, ירדו בירידתו כל המדרגות וכל הנבראים. ותיקון העתיד יהיה שוה לכולם, כמו שהיה שוה הקלקול. ונמצא שבעבור העליה הזאת תהיה השירה אשר ישירו כינוסי הגלויות בהגיעם¹⁰² אל אמנה, כי בשירה תהיה העליה הזאת.

ועתה אודיעך עוד סוד גדול מה שרצה הקדוש ברוך הוא לעשות לתקן את ישראל, להסיר מהם כל שנאה וכל קנאה. וכבר הבטיח זה הנביא (ישעיה יא ג) וסרה קנאת אפרים וצוררי יהודה יכרתו. אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצר את אפרים. והבן כי שני השבטים היו ליהודה, והעשרה לאפרים. ולעתיד ייקבצו השנים על ידי משיח בן אפרים, ויהיו נקשרים בו, והם יאמרו השירה הזאת, ותתחיל העליה. והעשרה האחרים יבואו על ידי משיח בן דוד. ונמצאו נקשרים של זה בזה ושל זה בזה, ואז נאמר (יחזקאל לו יז) והיו לאחדים בידך. אך תכלית העליה אינה עתה רק אחרי כן.

ועתה הנני מפרש לך סוד אחד חתום מאד, והוא מה שכתוב (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום, וכל זה הוא הצדיק, והוא משיח בן יוסף. ותדע כי אחרי התיישב השכינה במקומה, יחזור משיח בן יוסף, ושרשו יהיה מתחזק עליו. ואז, אל בצרה ילך, ושם ידרוך הפורה, להוציא משם מה שראוי להוציא. וכבר נתבאר הסוד הזה היטב במקום אחר, בפסוק וירד מיעקב (במדבר כד יט), עיין שם¹⁰². והשכינה ממקומה תראה בנקמת אויביה, והבן היטב.

תיקון קלקול הג' – גלות השכינה

ועתה אודיעך ענין אחר מתיקוני הגאולה, כי כל אשר נתקלקל בגלות יתוקן בגאולה. וכל השרים והחיילים שנתבטלו מעבודתם וממשאם כמו ששמעת למעלה, הנה עתה יחזרו למשמרתם. ועל זה הענין נאמר (ישעיה סו י) שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה. כי אוהביה הם ישראל, והמתאבלים עליה הם המלאכים. ולמה נקראו המלאכים כך, אלא כי בהיות דרכי ציון אבלות (איכה א ד), וכבר נתבאר מהו אבלותם, שהוא מבלי באי מועד, ונמצא שכיון שבטלו הדרכים מן העבודה, נקראו אבלות, וכולם שבטלו אחריה ועמה נקראו כמו כן מתאבלים עליה. ועליה, כמו ועליו מטה מנשה (במדבר ב כ), שפירושו עמה. ועל הענין הזה נאמר גם כן (ישעיה נא ג) כי נחם ה' ציון נחם כל חרבותיה, והם כל צבאות המשרתים. ונקראים חרבותיה, כי בהתחרבה נחרבו. ובאותו הזמן, וישם מדברה כעדן וערבתה

¹⁰² עי' ר' בחיי במדבר (כד יז) אראנו ולא עתה ע"ד הפשט התנבא על דוד ע"ה ואמר ולא עתה כי אחרי ארבע מאות שנה היתה נבואה זו כי הוא מחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת ושת היה עיקר תולדותיו של אדם או ירצה לומר בני שת היסודות מן (תהלים יא ג) כי השתות כלומר יקרקר ויהרס המדינות והיה אדום ירשה מצינו בדוד שגברה ידו על אדום ושעיר וירד מיעקב יקום רודה מיעקב והאביד שריד מעיר כלומר מכל עיר עכו"ם והוא דוד שכתוב בו (מלכים - א יא טז) עד הכרית כל זכר באדום ורש"י ז"ל פירש וירד מיעקב ועוד יהיה מושל אחר ביעקב והאביד שריד מעיר החשובה של אדום היא רומי וירד מיעקב זהו המשיח שנאמר עליו (תהלים עב ח) וירד מים עד ים והאביד שריד זהו שכתוב (עובדיה א יח) ולא יהיה שריד לבית עשו

מאמרי רמוז"ל

כגן ה' (&), והן שתי המדרגות הנקראות שכינה עליונה ותחתונה¹⁰³. והעליונה נאמר בה, וישם מדברה כעדן. והתחתונה, וערבתה כגן ה'. כי אז ששון ושמחה ימצא בה, בריבוי האורות ונעימתם, ועוד תודה וקול זמרה הוא שירת המלאכים.

וכאן נכלל סוד גדול מאד, והוא כי הנה כתוב (ישעיה מ לא) וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים. וזה, כי נודע לנו שהשמחה תהיה גדולה מאד בזמן ההוא, והברכה תתגבר בכל עת ובכל שעה. וכל המלאכים מוציאי הפעולות לאור, הנה יקבלו תמיד בלא הפסק שפע גדול. ומפני כח התיקון העצום נאמר (ירמיה לא ז) הרה ויולדת יחדו¹⁰⁴, כי הלא בכל זמן אחר, נמצא זמן העיבור אחר הזיווג, ושם נתקן הולד. ובליל תשעים צריך ליוזר מתשמיש, פן ירבה האור בהיעשותו צורה, ואם ירבה לא יסבלהו ויישבר מלפניו. אך לעתיד לא יצטרך זמן ארוך כלל, כי ברגע אחד ייעשה הכל. ומי גורם כל זה, אלא מפני שהנחש יתבטל מן העולם, כי אין עצלה רק מצד הטומאה¹⁰⁵. וכאשר עברה הטומאה לגמרי, אז נאמר הרה ויולדת יחדו.

והנה ישראל כמו כן יהיו בברכה הזאת שלא תיפסק, ונאמר (תהלים פד ח) ילכו מחיל אל חיל¹⁰⁶, מפני ביאת האורות החדשים תמיד. אך המלאכים עליהם המשא לעשות הדברים אשר צוו עליהם, ונמצא שהם מקבלים תמיד פעולות חדשות, וכבר נאמר על הענין הזה (ויקרא כו י) וישן מפני חדש תוציאו. והנה על המלאכים האלה נאמר וקוי ה' יחליפו כח (&), כי המה הגבורים העומדים למצות המלך ומייחלים לדברו, כמו שאמר הכתוב (תהלים קג כ) גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו¹⁰⁷. והם מחליפים כח תמיד, לפי הכח המתחדש בהם. ונמצא שהם חוזרים ומתחדשים תמיד עד אין תכלית. ולכן אמר יעלו אבר כנשרים (&), ואמר ירוצו ולא ייגעו. כי החיות הם רצוא ושוב (יחזקאל א יד), רצוא להשפיע ושוב לקבל¹⁰⁸. ונגד שני אלה אמר ירוצו ולא ייגעו, בצאתם חוצה, ילכו ולא ייעפו, בשובם לקבל שנית מאת המלך.

ועתה תדע שזה יקיים השמחה בישראל יותר דכל¹⁰⁹ אור, כי בחידוש הברכה הוא רוב השמחה. והנה כתוב (ישעיה ס י) כי בקצפי הכייתך וברצוני רחמתיך. ובאמת כי ישראל כל מעשיהם וכל מקריהם מתנהגים על סדר ההנהגה העליונה. ובהיות המאורות ברעש ונתגבר בהם

¹⁰³ עי' תיקו"ז ב ע"א שזה בינה ומלכות.

¹⁰⁴ עי' ליקוטי הש"ס (מסכת שבת): אמר רבי עתידה אשה שתלד בכל יום שנ' הרה ויולדת יחדו וגו' דע כי בימות המשיח יאבדו הקליפות ולא יהיו הנשמות צריכים אל הברור כמו בזמן הזה באורך המשך ימי העיבור ולכן א"צ זמן רק הרה ויולדת יחדו בו ביום כמו שהי' בתחלת הבריאה באדה"ר שעלו למטה שנים וירדו וכו'. ג"ז מהרב זל"ה:

¹⁰⁵ עי' מסילת ישרים פרק ו: המלאכים נשתבחו במדה הטובה הזאת¹⁰⁵, שנאמר בהם (תהלים קג) גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. ואומר (יחזקאל א): והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק. ועי' זוהר חלק ב דף ג ע"א: במהימנותא עלאה, ואמרו (שמות כד ז) כל אשר דבר יהו"ה נעשה ונשמע, והווי במתקלא חדא כמלאכין עלאין, דהכי כתיב בהו (תהלים קג כ) ברכו יהו"ה מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע

¹⁰⁶ עי' ברכות דף סד ע"א: אלא לך בשלום שנאמר ואתה תבוא אל אבותיך בשלום: אמר רבי לוי בר חייא היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש ועוסק בתורה זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון אמר רבי חייא בר אשי אמר רב תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון: אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים

¹⁰⁷ עי' לעיל הערה 105.

¹⁰⁸ ועי' תז"ח מב ע"א: רצוא ושוב רצו"א דא נוריאל ושר"ב מטטרון

ועי' גר"א מב ע"א: ר"ל תרין דרגין מט"ט ונוריאל. כי ד' חיות הן ד' אותיות שבשם ט"ט מחכמה ולמטה ומט"ט הוא חיה החמישי פרצוף החמישי כתר היצירה שבו שני בחינות של כתר ע"ק [נדצל"ע] וא"א כידוע מופלא ומכוסה שעליו נאמר ואראה ואפול על כו' ובחינה הראשונה הוא מט"ט שבו מתלבש שם ה' בבריאה כמו כל עתיק כידוע ונוריאל הוא בחינה האחרונה שלכן הוא נחשב בכלל החיות ארגמן כידוע בכל כתר וז"ש והחיות רצוא כו' שבסט' דנוריאל רצין להשיגו ושוב בסט' דמט"ט שעתיק נקרא רישא דלא אתיידע:

באמרי רמוז"ל

הדין שלט עליהם והוכיחם, וזהו בקצפי הכיתוך. ובהגיע זמן הרצון, יתעורר הוא בכל תקפו, ואז יאמר וברצוני רחמתיך. ונודע שבהתעורר הרצון יהיה תמיד עת רצון, וההשפעה תהיה תמיד ומיתוק הגבורה לא יפסוק.

ואשלים הענין שאני בו שהוא תודה וקול זמרה, כי באמת המלאכים מברכים את מלכם פעמים, אחת טרם שיקחו ממנו השפעה, ואחת אחר שלקחוהו. וכן נתקנו שתי הברכות למזון והשבת, שהם נותנים טרם לקיחתם אותו, נקרא בפסוק קול זמרה והשבת, שנותנים אחר^מ כן נקרא תודה, התודה על הטוב, שכבר קבלו. ונמצא שבהשלים התודה ישוב מיד וקול זמרה, ולפי הסוד הזה נאמר (ויקרא כו ה) והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע. ותדע שבהיות זמן מוכן לתת שפע אל החיילים, הנה יודע להם מפי כרוזי המלכות העוברים ומעבירים קול בכל העולמות. ואז יזדמנו כולם בשירה ובשבת, והוא הקול זמרה שאמרתי לך, וזה הענין בארו דוד המלך עליו השלום בפסוק אחד, והוא (תהלים קמה טו) עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו. כי המלאכים ישאו עיניהם אל יד אדוניהם לקבל את פרנסתם, ובנשואתם זאת יתנו קולם בשירה ובזמרה כאשר זכרתי. אך הכל נעשה בעתו, כי לא בכל זמן אלא כפי אשר יעירו מלמעלה כמו שפירשתי.

ופתחו שעריך

ועתה אפרש לך פסוק אחד, ובו תראה ענין אחד גדול, ונכבד מאד בענין רוב ההשפעה אשר יהיה באותו הזמן. והוא מה שכתוב (ישעיה ס יא) ופתחו שעריך תמיד יומם ולילה לא יסגרו, והוא סוד גדול, כי אז מערב עד ערב ימצאו חיבור המאורות להשפיע למטה. ובאמת כי המאור שנתחבר עתה לא יתחבר אחר כן, כי לכל זמן אך חיבור ימצא תמיד לזה או לזה. ועל כן לא אמר שעריך אלא שעריך, כי רבים השערים, ומהם יהיו פתוחים תמיד. ואל יקשה בעיניך, ואם תמיד יהיה החיבור מי יתן יום או לילה, או למה תפיל תרדמה על אנשים, ואני כבר נזכרתי בדברי, כי לא כל המאורות יהיו תמיד בחיבור, אלא תמיד יהיה חיבור מאורות, ולפי שינוי המתחברים יהיה שינוי הזמן, וגם שינה תהיה, כי האנשים לפי המלך והמלכות הם מתנהגים, ושינה תהיה במקום אשר תהיה, כי בהתחבר יעקב אל לאה עד הצות, הלא שינה אל ישראל יהיה כל הזמן ההוא וזה ברור. והנה מה^מ שאמר להביא אליך חיל גוים, תבין באמת, כי הכל נמשך מזה, כי עד שהקליפה עומדת במרדה, לא ימצא תיקון גדול לעולמות, כי היא הגורמת פירוד וקלקול. וכאשר ייבלע הרע והטוב, ממנה ישוב אל תחת הקדושה, על כן לא יהיה לטובה מונע. וזהו שאמר להביא אליך חיל גוים ומלכיהם, נהוגים הם האומות ושריהם, ואמר נהוגים והוא סוד, כי אין מקבלים גרים לימות המשיח, אלא גרים גרורים הם (יבמות כד ב ע"ז ג ע"ב???) נמשכים אחר עליית המדרגות, וזהו נהוגים כי הלא כל הרע ייבלע, וזהו שאמר (ישעיה ס יב) כי הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו, ובאבוד השורש למעלה, לא יישארו ענפים למטה, ולכן אמר והגוים הרוב יחרבו.

תיקון האומות

והנה צריך שתדע, כי אף על פי שגם מן האומות יתקנו, הנה ייבחנו תמיד בני ישראל מהן, ועל זה הסוד כתוב (תהלים קכו ב) הגדיל ה' לעשות עם אלה. כי אף בחזור פלחי כוכביא אל תחת הקדושה, עוד תגדל מעלת ישראל עליהם הרבה, ועל זה הסוד אמר בלעם הרשע (במדבר כג ט), הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב, כי בהיותו בגלות הוא עם לבדד ישכון^מ אף על פי שהוא בהם, ניכר הוא ונבדל, והוא מה שאמרו המצרים (שמות א ט) הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו, כי מצויינים היו לגוי גדול ועצום, וגם לזמן העתיד שישבו כל האומות אל האמת, ובגוים לא יתחשב, כי כל האומות לא יהיו אלא במדרגת עבדים, שכן נאמר בהן (צפניה ג ט) לעבדו שכם אחד, אבל ישראל בנים המה לה'. ועל כן הירוד שבישראל יותר הוא ממלך שבאומות, ובהכיר כל

מאמרי רמז"ל

הגויים האמת הזאת מעצמם, יבואו, ומאהבתם¹⁰⁹ לשרת את ישראל, כי אז טוב להם, וזהו שנאמר (ישעיה מט כג) והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך. והנביא אמר (ישעיה סא ט) כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה', ואמר ברוך, כי הלא יודע שהגויים הם עתה מקרוב באו לחסות תחת כנפי השכינה, אבל ישראל מעולם נקשרו במלכם ולא עזבוהו, ועל כן הוא היה מברכם תמיד בכל עת ובכל שעה, ואפילו בזמן גלותם.

והרי פירשתי לך היטב איך כל מה שנפגם ונתקלקל בגלות, חוזר ונתקן בגאולה, ונתקן יותר ממה שנתקלקל. ונמצא שאז תהיה השכינה מתוקנת ומקושטת יותר ממה שהיתה מאז היות העולם, ועל זה הענין אמר הכתוב (שיר השירים ז יב) לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים. והנה הפסוק הזה השכינה אומרת אותו להקדוש ברוך הוא, ומה היא אומרת, לכה דודי כי בהיותה עדיין בגלות שלא יצאה ממנה אומרת כן. אבל בזמן הגאולה ששם דודה עמה, אומרת לו נצא, נצא מן הגלות, נצא השדה הוא המקום העליון, מקום השמחה והעונג. שדה אשר ברכו ה' (בראשית כז כז), נשכימה לכרמים (שיר השירים ז יג). ותדע שהשכינה היא הנקראת כרם, בהיות התחתונים בה כענבים באשכולות, ובהיותה נתקנת כך, שכל היילותיה תלויים בה בכבוד גדול ואין מחריד, אז אמרה נשכימה לכרמים. וכל השכמה בחסד, וכן כתוב (בראשית כב ג) וישכם אברהם בבקר. והנה החסד יהיה גובר מאד באותו הזמן, וממנו רוב השלום והמנוחה, נראה אם פרחת הגפן, זה מדבר על חזרת החיילות למשמרותיהם ועומדים על תילם מתאחים בשרשיהם כראוי. ונשמות בני ישראל כמו כן, כי אז נראית הגפן פורחת ברוב יפיה ושלימותה, פתח הסמדר, כי הסמדר הוא שאינו מתוקן ושלם, והדין גובר בו, ולכן אין טעמו טוב לחיך. ובהתגבר החסד אז יפתח הסמדר, כי הגבורה סותמת והרחמים פותחים.

הנצו הרמונים, ועתה אומר לך מה הם הרמונים שנזכרו כאן, כי הם הנקראים שדים, והם המשקים חלב לשובע לכל הקרב אליהם. ותדע כי הדדים מכח שתי הבריכות הם יוצאים¹¹⁰, שעליהם נאמר גומל חסדים טובים, ולכן נקראו רמונים, ובהם נתגברו הרחמים תגבורת גדולה. ולכן הם מניקים ומשביעים רעבים גם צמאים.

וצריך שתדע כי דרכים רבים להשפעה ופעולות שונות, ואין דבר דומה להבירו ולא לבטלה. והנה הלחם הוא המזון, והוא יוצא מן הארץ, ונותן הקיום והמחיה, והחלב הוא שפע מתוק מאד, נותן כח לשותה אותו ומחזיקו ומענגו. והבן היטב, כי כל אלה הדברים צריכים עיון גדול, והם משתרשים בעמקי החכמה.

והנה אמר נלינה בכפרים (&), והוא סוד מה שכתוב (זכריה ב ח) פרוזת תשב ירושלם, וזה מורה סוד הגבול המונע, ותהיה ההשפעה בריוח גדול, וזה נקרא נחלה בלי מצרים¹¹¹, כבינה. וסוד הענין הזה, מי זאת כבר הושוו זה לזו ברוב השלוח והשלימות הגדולה, והבן מאד. ונמצא שבזמן הגאולה יהיו הבינה והתפארת והמלכות כולן בחיבור אחד ובקשר אמיץ, ועל כן כתוב (שיר

¹⁰⁹ נדצ"ל מאהבתם.

¹¹⁰ עי' תיקו"ז (עט ע"ב): ומאי נינהו תרי סמכי קשוט ואינון תרי רמונים. ועי' ספר פרי עץ חיים (שער קריאת ספר תורה - פרק א): סוד תרין רמונים. כבר נודע כי הז"א שהוא בן או"א, הוא בחי' התורה, שנובלת חכמה של מעלה תורה. והנה ידוע, כי בן היקר, ירית תרין עטרין מסטרא דאבא עטרא דחסד, ומסטרא דאמא עטרא דגבורה, וכנגדן אנו משימין על ס"ת ב' רמונים. וכשמישים רמון ורמון, יכוין רמון ימין בעטרא דחסד, וברמון שמאל בעטרא דגבורה:

¹¹¹ עי' שבת קיח ע"א: אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר אז תתענג על ה' והרכבתך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך וגו' לא כאברהם שכתוב בו קום התהלך בארץ לארכה וגו' ולא כיצחק שכתוב בו כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל אלא כיעקב שכתוב בו ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה.

מאמרי רמז"ל

השירים ה' ה) מי זאת עולה מן המדבר מתרפקת על דודה¹¹², כי באהבה גדולה תהיה לה עליו שעשועים. תחת התפוח עוררתיך (&¹¹³), כי שם מקום שרשה, שנאמר בה (שיר השירים ח ו) שימני כחותם על לבך, והוא תחת התפוח, שהם חסד גבורה תפארת. שמה חבלתך אמך (&), ותבין כי לשון חבל הוא, וקשר החיבור הגדול, כי שם המקום מקום חיבור לבינה ולתפארת גם יחד, ושם תתחבר אליהם המלכות, והיו לאחדים. ומה שאמר אמך וגם ילדתך להורות על הבינה ועל התבונה¹¹⁴.

כריתת הקל"י

והנה עד עתה פירשתי לך מתיקון הקדושה, ועתה אומר לך מענין כריתת הקליפות, ותראה סודות נפלאים מאד. והנה כתוב (ישעיה לד ד) ונמקן כל צבא השמים ונגולו כספר השמים וכל צבאם יבול, והבן עתה הסוד הגדול הזה, כי אילן הקדושה מתחזק בענפיו לכל הצדדים¹¹⁵, והענפים עלו במספרם שבעים בראשונה¹¹⁶, ואחריהם עד אין תכלית. ושבעים אילנות אחרים נמצאו סביב סביב והגבול בינותם להבדיל בין הקודש ובין החול, ועם כל זה בחטאת האדם

¹¹² עי' זהר ח"א י ע"א: פתח רבי אלעזר ואמר (שיר ג ו) מי¹¹² זאת עולה מן המדבר וגו' מי זאת כללא דתרין קדושין דתרין עלמין בחבורא חדא וקשורא חדא עולה ממש למהוי קדש קדשין דהא קדש קדשין מ"י ואתחברא בזא"ת בגין למהוי עולה דאיהי קדש קדשין. תרגום: פתח רבי אלעזר ואמר, "מי זאת עולה מן המדבר וגו'", "מי זאת" הכלל של שני קדושים של שני עולמות בחיבור אחד וקשר אחד, עולה ממש להיות קודש קדשים, שהרי קודש קדשים מ"י, ומתחבר עם זא"ת כדי להיות עולה, שהיא קודש קדשים. ועי' תיקו"ז (פח ע"א): ובהוא זמנא שכינתא עלאה ותתאה סלקין דא על גב דא כגוונא דאתמר בטורא דסיני דאתמר תמן מי זאת עולה מן המדבר מי בזאת עולה מ"י אימא עלאה דבה פתח קודשא בריך הוא בטורא דסיני אנכי

תרגום: ובאותו הזמן השכינה העליונה והתחתונה עולות זו על גב זו כמו שנאמר בהר סיני שנאמר שם מי זאת עולה מן המדבר מי בזאת עולה מ"י האם העליונה שבה פתח הקדוש ברוך הוא בהר סיני אנכי

¹¹³ עי' זהר ח"ג רפז ע"ב: ת"ח קב"ה כתפוח דאית ביה תלת גוונים כ"י כשושנה מאן שושנה א"ר אבא שושנה סוגה סתם שושנה דאתכלילת בשית טרפי שושנה דא גווינה חווק וסומק וכלא הוא תרין גווני סומק וחורר הכי כ"י קב"ה כתפוח כ"י כשושנה דהכי אמרה כ"י (&) תחת התפוח עוררתיך תחת התפוח באן אתר היא אלא אלן אבהתיך דאמרן ר' יוסי אמר דא יובלא ר' אבא אמר כלא שפיר אלא אלן אבהן דקאמרן אלן אינון ג' גווני דמתחברן בתפוח ר' יצחק אמר באן אתר אתכלילת כ"י בשושנה באינון נשיקין דרחימותא דאתדבקת במלכא עלאה נטלה תרי שושנים כד"א (&) שפתותיו שושנים ובג"כ אמרה כ"י (&) ישקני מנשיקות פיהו (כד"א (&)) ועל פיך ישק כל עמי) בגין דאתכלילת בשושנים בתרי שפון דיליה:

תרגום: בא וראה הקדוש ברוך הוא כתפוח שיש בו שלשה צבעים כנסת ישראל כמו שושנה איזו שושנה אמר רבי אבא שושנה מקפת סתם שושנה שנכללת בששה עלים שושנה זו גווינה לבן ואדום והכל הוא שני צבעים אדום ולבן כך כנסת ישראל. הקדוש ברוך הוא כמו תפוח כנסת ישראל כמו שושנה שכך אמרה כנסת ישראל תחת התפוח עוררתיך תחת התפוח באיזה מקום זה אלא אלו האבות שאמרנו רבי יוסי אמר זה יובל רבי אבא אמר הכל יפה אלא אלו האבות שאנו אומרים אלו הם שלשה צבעים שמתחברים בתפוח. רבי יצחק אמר באיזה מקום נכללת כנסת ישראל בשושנה באלו הנשיקות של אהבה שנדבקת במלך העליון לוקחת שתי שושנים כמו שנאמר שפתותיו שושנים ומשום זה אמרה כנסת ישראל ישקני מנשיקות פיהו (כמו שנאמר ועל פיך ישק כל עמי) משום שנכללת בשושנים בשתי שפתים שלו.

¹¹⁴ רמ"ע מפאנו יונת אלם סז.

¹¹⁵ עי' זהר ח"ב קכא ע"א: ובגין דא באילן דאיהו עץ החיים באורייתא באילן דמשתדלין בה אזלין בתר חנטה ומעשרין ליה דשריא יו"ד עלייהו דאיהי חכמה אחד מעשרה ובה מתכנסין ה' ה' דאינון פירות האילן ומאן אילן ו' אבל שאר עמא אחר לקיטתו מן גלותא עשורו אינון צדיקים דאתמר בהון (ויקרא כג מ) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר הדר בעובדיהון דאחידאן במארי תורה ומצות אחר לקיטה אזלין לגבייהו (ד"א ולגבי זרעים דתבואה ואחר חנטה אזלין לגבייהו) כאילן

תרגום: ומשום זה באילן שהוא עץ החיים בתורה באלו שעוסקים בה הולכים אחר חנטה ומעשרים אותו ששורה עליהם יו"ד שהיא חכמה א' מ' ובה מתכנסים ה"ה שהם פרות האילן ומהו האילן ו' אבל שאר העם אחר לקיטתו מן הגלות עשורו אותם צדיקים שנאמר בהם (ויקרא כג) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר הדר במעשיהם שאחוזים בבעלי תורה ומצוות ואחר לקיטה הולכים לגביהם (ולגבי זרעים של תבואה ואחר חנטה הולכים אליהם) כאילן.

¹¹⁶ עי' זהר ח"ב קכג ע"א: ע' שמהן דקב"ה, לקבלהון בארעא (בראשית מו כז) כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים, דהא יעקב אילנא בארעא, ואינון ע' נפש, ע' ענפין.

באמרי רמוז"ל

נתערבו ענפי האילנות החיצונים בענפי האילן הפנימי, ומפני העירוב הזה מתחזקים האילנות האלה¹¹⁷.

ואפרש לך זה הענין כי עמוק הוא, הנה לא יוכלו האילנות האלה להתחזק בקדושה, כי זרים המה ומדריגתם החוצה. אבל הטאות בני אדם גורמים לחלקים מן האילנות האלה הנקראים לו ענפים להתערב ולהידבק בענפי הקדושה בסופם או יותר כמו החטא¹¹⁸, וזה ידוע למשכילים. ונמצא שבהתגבר האילנות האלה לבלתי הכיר את אדוניהם, נתקלקלו הדברים, וישראל באילים מצאו שבעים תמרים (שמות טו כז), והם נגד השבעים האלה, כי כולם נשתעבדו ונכנעו תחתם בהתערב הענפים כמו שזכרתי. הנה הסרה שליטת הקדושה ונמצאו עבדים (רוכבים) על סוסים, ושרים הולכים כעבדים על הארץ (קהלת י ז). ולתקן הקלקול הזה, הנה צריך להתזו הנמישות¹¹⁹ הזרות, וצריך לעקור אותן מן הנוף, שהן קבועות בו, אז תפולנה לארץ. ועל כן לא ירע לענפים המהורים כלל והבן היטב.

וזהו שנאמר (ישעיה י לד) ונקף סבכי היער בברזל והלבנון באדיר יפול. וסבכי הוא ענין הסביכה הזאת שנסתבכו ענפים בענפים, ולכן ייכרתו הטמאים ונשארו המהורים בטהרתם, והבן. מי יעשה זאת, כי הברזל הוא כח הגבורה החזקה, ובה ייכרתו. והנה בהיות הנביא מתנבא בראשונה טרם הרב הבית, על כן אמר בכאן והלבנון באדיר יפול, והוא הרבן הבית, כי מפני ההסתבכות הזו הרב, ועל כן כיון שהזכיר ונקף סבכי היער בברזל, אמר והלבנון באדיר יפול, כי כך ידע שיהיה, שהיה עתיד הלבנון לנפול כך, אבל באחרית הימים עוד הסבכים האלה כליל ייכרתו. וזהו שגמר ואמר (ישעיה יא א) ויצא חטר מגזע ישי, כי בכלל אמר "ונקף סבכי היער בברזל" וחזר ופירש, כי בראשונה, והלבנון באדיר יפול, ואחרי כן, ויצא חטר מגזע ישי.

ונשלים לבאר הענין הזה של כריתת הטומאה, כי גם תחילה אמר (ישעיה י לג) הנה האדון ה' צבאות מסעף פארה במערצה, והכל ענין אחד¹¹⁹. ואני פירשתי לך הפסוק השני בראשונה, כי ממנו יתבאר הראשון, כי על כריתת הענפים האלה מדבר, שהם ייפסקו בראשונה, ומאז לא נמשך עוד כח לאילנות לעמוד, ואז נאמר, ורמי הקומה גדועים (שם), שהם האילנות האלה, והם השרים של האומות, והגבהים ישפלו (&), הם האומות עצמן שהיו גבוהות ושולטות. ונמצא שגוף השרים האלה ייפסד, ויהיה נימוק בנפילת אבריהם, כי נפילת האברים היא ממש האברים, שבם נתחזקו לידבק לפנים. ועל כן נאמר, ונמקו כל צבא השמים (ישעיה לד ד), נמיקה ממש, והבן היטב.

ואמר עוד, ונגולו כספר השמים (ישעיה לד ד), וזה גם כן סוד גדול, כי בהיות הקליפות שולטות נתפשטה הקדושה לחוץ וממנה היו יונקים, אבל עתה הנה תאסוף רגליה אל המקום למעלה עד שלא יינקו ממנה עוד. והבן איך הדברים הולכים בסדר גדול, כי בתחילה יוסר הסיבוב והעירוב שהיה מונע התיקון. ונמצא שלא יישאר עוד כח לקליפה, ועוד תשוב הקדושה תאסף

¹¹⁷ עי' אד"ר (קכז ע"ב) שצדיקים נקראים מחצדי חקלא.

¹¹⁸ ?

¹¹⁹ עי' זהר ח"ב קכד ע"א: רבי חייא אמר בזכות ישראל גזירין אתכנעו שנאיהון תחותיהון וירתי אחסנתיהון תא חזי מה כתיב (שמות לד כג) יראה כל זכורך וכתוב (&) בתריה כי אורישי גוים מפניך והרחבתי את גבולך דקב"ה עקר דירין מאתרייהו ואתיב דירין לאתרייהו ובגיני כך יראה כל זכורך את פני האדון יהו"ה רבי יהודה אמר האדון כמה דכתיב (ישעיה י לג) הנה האדון יהו"ה צבאות מסעף פוארה וגו' (שם יא א) ויצא חוטר וגו' וכלא חד מעקר דירין ואתיב דירין רבי יצחק אמר אית אדון ואית אדון וכלא בחד תליא

תרגום: רבי חייא אמר בזכות ישראל מהולים נכנעים שונאיהם תחתיהם ויורשים נחלתם בא וראה מה כתוב יראה כל זכורך וכתוב אחריו כי אורישי גוים מפניך והרחבתי את גבולך שהקדוש ברוך הוא עוקר דירים ממקומם ומושיב דירים למקומם ולכן יראה כל זכורך את פני האדון ה' רבי יהודה אמר האדון כמו שכתוב הנה האדון ה' צבאות מסעף פארה וגו' ויצא חטר וגו' והכל אחד מעקר דירים ומושיב דירים רבי יצחק אמר יש אדון ויש אדון והכל באחד תלוי.

מאמרי רמז"ל

הביתה למקומה, ואז יתחזקו ישראל בפנים ולא יעצרו כח הקליפות כלל, כי לא יוכלו להיות נכללות באסיפת המעלה ההיא, ויישארו נובלות מעצמן, וזהו שאמר וכל צבאם יבול.

ועוד הבן ענין ונגולו כספר השמים, כי הוא כמו הספר שקוראים בו, וכאשר נגמרה הקריאה גוללים אותו. והקריאה היא רמז לנילוי האור, והגלילה לסתימתו. ונמצא שער עתה האירה הקדושה לכל צד ונהנו הקליפות ונתקיימו. אך עתה, לא כך יהיה עוד אלא ונגולו כספר השמים, כבר תהיה גלילת הספר אחר תום הקריאה, ואז וכל צבאם יבול כעלה נובל¹²⁰ מחוסר הלחות והיניקה, כן יבולו אלה. ועתה הבן, כי אין מקבלים גרים לימות המשיח (&), ולכן אמר ונגולו כספר, כי כבר נגלל הספר ונסתם, על כן לא יהיה מקום לבא עוד אל הקודש פנימה, כי בתחילה כנפי השכינה היו פרושות לקבל את כל הבא לחסות תחתיהן, אך עתה ונגולו כספר השמים, ורק הטוב שיישאר יהיו גרים גרורים, ולא עתה יגררו, כי אחרי כן כאשר תשמע עוד בסוד דריכת הפורה.

ואמת סוד גדול הוא מאד ומושרש בעמקי החכמה, על כן צריך שתהיה מבין היטב, כי הנה כתוב (ישעיה סג ג) פורה דרכתי לבדי ומעמים אין איש אתי ואדרכם באפי וארמסם בחמתי ויו נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי. ועתה אפרש לך הענין היטב, והוא מה שאמר כאן הנביא (ישעיה לד ו) חרב לה' מלאה דם. והבן היטב, כי תוקף הדין הקשה הוא דם. והנה זה זמן המלחמה הגדולה הוא שתילחם הקדושה עם הטומאה, ובהתעורר אלה כנגד אלה, יעפילו שרי הטומאה להתחזק, ובהתחזקם נמצאת הטומאה קשה מאד, והיא דם טמא. ועל כן הכינה הקדושה לזאת בראשונה, ועל כן נמלאת החרב דם, והוא דם טהור נגד הדם הטמא להכניעו מאד.

ותדע מי הוא זה החרב, כי הוא משיח בן יוסף, ושרשו עליו שעליו כתוב (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום כמו שזכרתי למעלה. והשכינה ממקומה רואה בנקמה אשר ינקם המלך מאויביה, והנה אז ידרוך המלך את הפורה הזאת. והנה מפני כי הטומאה מגברת עצמה להתחזק, הנה ממנה תזיד להתגבר ותחשוב לידבק בבגדים, שהם הלבושים החיצוניים של הקדושה, ועל כן נאמר, וכל מלבושי אגאלתי (&), והבן מאד. ובהיות הקליפה מתגאה בעצמה, כך הנה היא לא תעצור כח ולא תוכל לעלות. אך החלק הטוב אשר בה, והוא ה"אל" מ"סמאל", מתוך קפיצת הטומאה שקפצה יעלה, ויהיה נמשך אחר הבגדים, כי הוא לא ירד, והרע ירד ולא יוכל לעלות. ועל זה הטוב נאמר, ויו נצחם על בגדי, כי זה כחם וכל תקפם. והנה אחר כן יטהרו עוד הבגדים מן הטומאה, ויישאר הטוב בסוד הגרים הגרורים כמו שאמרתי למעלה. והנה אמר (ישעיה לד ה) כי רותה בשמים חרבי¹²¹, כי היא תעשה הנקמה למעלה בראשונה ואחר כן למטה, ובחרב ההיא יפולו גם שרי האומות, גם סמאל ולילית מוסר כלמתם. ולכן אמר (ישעיה לד ז) וירדו ראמים עמם ופרים עם אבירים¹²², והם סמאל ולילית בראשונה, ואחריהם שני השרים הגדולים בשרי המשחית, שר עשו

¹²⁰ כעלה נובל – לשון הפסוק כעלה נובל.

¹²¹ עי' זהר ח"ב יט ע"ב: אמר רבי אבא כשהקדוש ברוך הוא עושה דין בשרים של מעלה מה כתיב (שם לד ה) כי רותה בשמים חרבי וכי חרב אית¹²¹ ליה"ה אלא אמר רבי יצחק חרב אית ליה דכתיב (שם ו) חרב ליה"ה מלאה דם וכתיב (שם טז) ובחרבו את כל בשר אמר רבי אבא החרב הזה הוא הדין שעושה דכתיב (ד"ה א כא טז) וירא (דוד)¹²¹ את מלאך יה"ה עומד בין הארץ ובין השמים וחרבו שלופה בידו וכי חרב שלופה היתה ביד המלאך אלא שהיתה הרשות נתונה בידו לעשות דין.

תרגום: אמר רבי אבא כשהקדוש ברוך הוא עושה דין בשרים של מעלה מה כתיב כי רותה בשמים חרבי וכי יש לה' חרב, אלא אמר רבי יצחק חרב יש לו שכתוב חרב לה' מלאה דם וכתוב "ובחרבו את כל בשר". אמר רבי אבא החרב הזה הוא הדין שעושה שכתוב וירא (דוד) את מלאך ה' עמד בין הארץ ובין השמים וחרבו שלופה בידו וכי חרב שלופה היתה ביד המלאך אלא שהיתה הרשות נתונה בידו לעשות דין.

¹²² עי' זהר ח"ג רעד ע"ב: לדון בסייף למאן לסמאל ה"ד כי רותה בשמים חרבי הנה על אדום תרד. חרב דקב"ה י' רישא דחרבא ו' גופא דחרבא ה"א ה"א תרין פיפיות דילה. ועי' שערי אורה כח ע"ב שזה הסמאל הוא שרו של עשו וצ"ע.

ועי' פסיקתא רבתי פרשה יז: הגדול שבהם והרגו אף אדום כן וירד (ראימות) [ראמים עמם] (שם שם ז) רומיים עמם.

מאמרי רמוז"ל

ושר ישמעאל, כי כבר ברדת אלה ירדו אחריהם מעצמם כל שאר השרים אשר תחתיהם לימין ולשמאל, וזה נתבאר במקומות אחרים רבים.

ידין בגרים

וצריך שתדע כי על זה הענין כתוב (תהלים קי ו) ידין בגוים מלא גויות מהין ראש על ארץ רבה. והוא סוד הפורפירא ששם נרשמים הרוגי המלכות, כי חילם יתעורר בזמן ההוא לעשות המעשה הזה עם המשיח בן יוסף, וגם להעלות הטוב הזה שאמרתי לך, ואז ימחין ראש, שהוא סמאל, ועל זה הענין נאמר (שמואל א' ב י) ה' יחתו מריביו, והם שנים סמאל למעלה וגו' תחתיו למטה. ובתחילה יקשה לבם ויניחם להתחזק בנפשם ולהשוב כח לעצמם כאשר עשה לפרעה במצרים, אבל אחר כן ברוב גבורותיו יחיתם ויפילם. ו"יחתו" לשון ירדת נפילה היא, כמו וברגע שאול יחתו (איוב כא יג). והאמת כי הנה הם יתאמצו לעלות כאשר אמרתי, אך בכח הגבורה החזקה ייכנעו ויפלו למטה. והנה בראשונה עליו בשמים ירעם, וזה מורה שמדבר על הענין הזה, כמו שכתוב (תהלים ב ד) יושב בשמים ישחק. ונמצא באמת ש"עליו בשמים ירעם" הוא הפלת סמאל מלמעלה, ו"ה' ידין אפסי ארץ" למטה, ואז "יתן עוז למלכו" הוא משיח בן יוסף¹²³, "יתן עוז" כי לא יחלש תחת ארמילום הרשע¹²⁴, "וירם קרן משיחו" הוא משיח בן דוד בהיות התיקון בשלימותו.

שני המשיחים

ובאמת כי שני המשיחים נקראים במשל שתי קרנים, כי מן הנצח וההוד הם שהם שתי קרנים¹²⁵, אך משיח בן דוד הוא הראשון במלכות, ועל כן אמר וירם קרן משיחו, כי קרנו רמה מקרן משיח בן יוסף, בסוד מי בראש בן ישי בראש (סנהדרין קב ע"א)¹²⁶, כי כך צריך לפי

ועי' פסיקתא דרב כהנא (פסקא ז אות יא): ואכלתם חלב לשבעה ושתינתם דם וגו' (שם לט יז יט) מה מצרי' חשך אף אדום כן ונטה עליה קו תוהו ואבני בהו (ישעיה לד יא) מה מצרי' הגדול גדול שבהם הרגו אף אדום כן וירדו ראמים עמם ופרים וכו' (עיי' שם שם ז) אמ' ר' מאיר וירדו רומיים עמם:

¹²³ עי' זהר ח"א פד עא, שלומד את זה על מב"ד ואין קושיא אנמם עי' זהר ח"ג יט ע"ב: ויתן עז למלכו, דא קודשא בריך הוא, וירם קרן משיחו, דא כנסת ישראל.

¹²⁴ עי' תרגום יונתן (ישעיה יא ד): וידין בקושטא מסכינין ויוכח בהימנותא מחשיכי עמא דארעא וימחי חיבי ארעא במימר פומיה ובממליל ספותיה יהי ממת ארמילוס רשיעא:

עי' בתי מדרשות (חלק א - פרקי היכלות רבתי פרק לט אות ב): רואה ואומר לו אני רואה צלם שיש ודמות פניה כאשה יפה ועין ויאמר אלי האיש המדבר בי ויאמר הצלם הזה אשת בליעל היה ובשעה שידע הבליעל את הצלם ותהר ותלד זה ארמילוס והוא יהיה לראש לכל עבודה זרה ויהיה כל חתוך מצד אחד כי חציו מן האבן וחציו מן הבליעל וחציו שמן האבן יהיה חתום כמראה אבן:

ועי' פע"ח (עמידה יט): תשכון - במלת וכסא דוד עבדך, הזהיר לנו מורי זלה"ה מאוד, ביום א' שהלכנו על ציון שמעיה ואבטליון בהתפללנו שם, והכפיל שם לנו לומר, שנזכיר בכל תפלה ותפלה, לכיון במלת דוד עבדך, שיחיה משיח בן יוסף, ולא ימות ע"י ארמילוס הרשע, והוא נקרא כסא דוד עבדך. וזה סוד, חיים שאל ממך, כמ"ש בר"מ שעתיד משיח בן יוסף למות. ולא הבינו דבריו, והשם יודע נסתרות, וסופו מוכיח על תחלתו, שמת מורי החסיד זלה"ה בעו"ה. מע"ח - ארז"ל, והשימותי את מקדשכם, קדושתן עליהן

¹²⁵ עי' פע"ח (לולב ג): החסדים, וכללותן אחר תערובתן, הוא הנשאר ביסוד כנודע, ולכן נקרא מערב. מעלה ומטה, הם נ"ה, וכן תמצא כתוב בתיקונים בפירוש, והענין, כי נ"ה הם סוד שחקים ורחיים העליונים, הטוחנין מן לצדיקים, והם ב' רחיים זה על גב זה, והעליון נקרא נצח, ותחתון הוד. גם הסוד הוא במה שידעת, כי יעקב ורחל כשמזדווגים, זה בנצח וזה בהוד, ואז יעקב אתי על רחל, לכן נקרא נ"ה מעלה ומטה. גם הענין במה שידעת, כי הם סוד שתי קרנים, והאחת גבוהה מחברתה, לכן הנצח נקרא עליונה וגבוהה, והוד נקרא תחתונה. גם זה סוד הרמוז בהיכלות פרשת פקודי, כי ב' היכלות הם נ"ה, היכל עצם השמים והיכל נוגה, והנה ראוי היה שיהיו סמוכים זה אצל זה, ועל כל זה אינו כן, רק היכל נוגה אשר הוא כנגד הנצח, למעלה מהיכל עצם השמים שהוא הוד:

¹²⁶ עי' לקוטי תורה (מלכים א' יא) וירבעם יצא כו' והוא מתכסה בשלמה חדשה. הנה ירבעם היה נשמת יוסף וכשחטא פרחא אותו נשמה ממנו בסוד ויאשם בבעל וימות, והנה יוסף היה מכוסה בשמלה ותתפשוהו בבגדו וגם אותו תפש הקב"ה בבגדו לזכותו ואמר מי בראש בן ישי בסוד עטרת היסוד דוד כתר מלכות:

מאמרי רמוז"ל

המדריגות. והטוב הגדול יותר שיהיה לישראל הוא סור¹²⁷ הקנאה ואפילות היצר הרע, כי בהכיר כל אחד את מקומו לפי המדריגה, הנה יהיה זה למעלה וזה למטה, ואף גם זאת אין קנאה ואין שנאה, כי כך הסדר לפי המדריגות, ובחשיבות זה העליון חשיבות זה התחתון, בהיות כל אחד מרכבה למאורות העליונים, איש על מקומו ואין יוצא מגבולו, כמאורות העליונים. ונמצא משיח בן דוד הראשון במלכות בסוד המלכות ממש, ומשיח בן יוסף בסוד ויוסף הוא השליט על הארץ (בראשית מב ו). ואין בן דוד עושה רק מאמר בן אפרים, ובן אפרים רצון בן דוד הוא עושה, ולכן אמר (יחזקאל לו יז) והיו לאחדים בידך. והוא ענין עמוק וארוך מאד, ודי בזה למי שיש לו לב לדעת ועינים לראות והבן היטב.

סדר מאדה"ר עד אחרית הימים

ועתה אפרש לך סדר הדברים היטב איפה הלכו למיום היות אדם על הארץ ועד אחרית כל הימים, ותראה עומק מחשבות אלהינו ברוך הוא בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את בריותיו, גם לקליפה הניח מציאות בסוף כל המדריגות, לנסות בה את בני האדם, שיהיה להם שכר טוב בעמלם. ותדע שעל הזמן ההוא נאמר (קהלת ז יד) גם את זה לעמת זה עשה האלהים, כי לא היו מתדבקות הקדושה והטומאה זו בזו כלל, רק הקליפה עומדת נוכח הקדושה, ותאוותה להידבק, אך לא ניתן לה רשות, כי חוק הושם עליה ולא תעברנהו. ותדע שלא ברא הקדוש ברוך הוא את האדם רק בסוד הבינה, ועל כן נברא זכר ונקבה בפרצוף אחד, אחוריהם ביתה (מלכים א' ז כה)¹²⁸, זה כנגד זה, כי עליו היה המשא להשלים התיקון בסוד החכמה כמו שאפרש לך עוד לפנים, ואם היה המאציל מתקן העולמות ראשונה בסוד החכמה, היתה הקליפה אובדת. ונמצא שביד האדם היה תלוי התיקון, וזה הענין נזכר בפסוק (בראשית ב טו) ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, ואמרו (תיקון"ז סט ע"א) לעבדה אלו מצוות עשה ולשמרה אלו מצוות לא תעשה. ואודיעך בזה סוד גדול מאד, כי בדרך הזה אמרו גם כן במתן תורה (שמות כד ז) נעשה ונשמע, אבל במקום אחר כתוב (תהלים לד טו) סור מרע ועשה טוב. והאמת כי עתה אחר חטא אדם הראשון כבר הקליפה נתדבקה בקדושה, ועל כן לא יוכל איש לתקן תיקונים עד שלא יפריד הקליפה ממנה כי לא יצלח¹²⁹, אבל בראשונה לא כך היה, כי כבר היו נבדלים הקודש והחול זה מזה, ועל כן לא היה צריך לזה הדרך, אלא בדרך אחר היה צריך להיות התיקון.

והענין כי המצוות עשה הן בסוד החסד, ומצוות לא תעשה הן בסוד הגבורה¹³⁰. והנה היה צריך להשלים בנין הגן בראשונה בסוד המצוות עשה, ובהיות הבנין הזה נשלם, אז תבא השמירה.

¹²⁷ סוד?

¹²⁸ עי' זהר ח"א קנד ע"א שזה בחי' אחוריים, וכנראה שכוונתו לענין של כותל א' לשניהם (עי' נקודות ו') וכן הוא בנהר שלום סוף ז ע"א.

¹²⁹ עי' לעיל הערה 93.

¹³⁰ עי' זו"ח (&) ות"ח כד יהיב קב"ה אורייתא לישראל רשים לה ברזא דשמא קדישא ואמר אנכי ה' אלקיך ברזא דחסד דאברהם אחיד בה ולקבליה מ"ע ורזא דא תפקידתא קמייתא דפקיד קב"ה לאברהם מצות עשה הוה דכתיב לך מארצך ובג"כ מ"ע רמ"ח כחושבן אברהם לא יהיה לך אלקים אחרים ברזא דגבורה דאחיד בה יצחק דכל אינון אלקים אחרים ואינון סרכין ממנן מסטריה ינקין וכן עשו וכל אינון ממנן דיליה דהא יצחק במצות ל"ת אחיד ותפקידתא קמייתא דיליה מצות לא תעשה הוה דכתיב אל תרד מצרימה ומל"ת מסטרא דדינא אתי דהא מענישין ליה לב"נ כד עבר עלה

תרגום: ובא ראה כשנתן הקדוש ברוך הוא התורה לישראל רשם אותה בסוד השם הקדוש ואמר (שם כ) אנכי ה' אלהיך בסוד שחסד אברהם אחוז בה וכנגדו מצוות עשה וזה הסוד שהמצוה הראשונה שצוה הקדוש ברוך הוא את אברהם היתה מצות עשה נאמר (בראשית יב) לך מארצך ומשום כך מצוות עשה מאתים ארבעים ושמונה כחשבון אברהם

לא יהיה לך אלהים אחרים (שמות כ) בסוד הגבורה שאחוז בה יצחק שכל אותם אלהים אחרים ואותם השרים הממנים יונקים מצדו וכן עשו וכל אותם הממנים שלו שהרי יצחק אחוז במצוות לא תעשה והמצוה הראשונה שלו היתה מצות לא תעשה נאמר (בראשית כו) אל תרד מצרימה ומצות לא תעשה באה מצד הדין שהרי מענישין את האדם כשעובר עליה

מאמרי רמוז"ל

ועוד אבינך זה הענין באר היטב. הנה לחוץ צריך תמיד להימצא הגבורה הסותמת, והיא נקראת קליפה, ומבית יהיה האור הנקרא מוח. והנה עתה היתה הקליפה טמאה, והיא צריכה ושימושה לשמור המוח. אבל כשתעבור מן העולם, לא יישמר המוח בלתי קליפה, רק שהקליפה תהיה גם היא במדרגת קדושה, כי לא תהיה רק הדין הסותם כמו שאמרתי, וזה צריך תמיד, כי אין המקבלים יכולים לקבל אלא בגבול, ומה שכתוב (ישעיה ל ב) ולא יכנף עוד מוריד, הוא כי בהיות הקליפה טמאה, אז היא מחשכת האור ונשאר רק הושך ולא אור. אבל בהיות הקליפה סוד הגבורה לבד, הנה גם היא תאיר ולא תחשיך ולא יהיה שימושה אלא לתת גבול, אבל ריוח גדול יימצא כמו ששמעת עד הנה.

ונמצא שכך היה צריך אדם הראשון לתקן תיקונו להשלים בנינו בראשונה במצוות עשה, ואחר כן לשית השמירה סביב והוא סוד הגבורה, ואז יישאר הכל בתיקון, והקליפה לא ישאנה לבבה עוד להידבק בקדושה, אך תיבלע לעולם. ואתה כבר שמעת כי בהיתקן מדרגות הבריאה באור החכמה, כבר היתה הקליפה אובדת, ועל ידי אדם היה נעשה זה, ונשאר לו השכר לנצח, כי אחר יתקן המאציל המדרגות להיות השפע שלם לנצח נצחים כאשר יהיה בחידוש העולם, והוא (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך.

והנה לתיקון הזה הגיעו ישראל במתן תורה, על כן אמרו נעשה על המצוות עשה, ונשמע שלא לעבור על המצוות לא תעשה. אבל בשאר הזמנים לא זו הדרך, אלא סוד מרע ועשה טוב¹³¹. ונמצא שנצטווה אדם להשלים הבנין, וכן כתוב (בראשית ב טז) מכל עץ הגן אכל תאכל, והוא מצות עשה לתקן הבנין כמו שאמרתי, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל (בראשית ב יז), הוא הלא תעשה. וכאשר הטא האדם, אז נתערב החול בקודש, ולא היו עוד זה לעומת זה לבד, כי כבר נתדבק מדרגות החול במדרגות הקדושה, ומשם והלאה נתחזקה הרבה להתפשט בכל העולם ובכל עשרה¹³² הדורות שמסוד אדם עצמו נתחזקה הרבה, והנה היצר הרע מתחילה לא היה רע באדם ונעשה רע אחר כן.

מדור המבול עד גלות מצרים

ובדור המבול היה הזמן שנתגבר יותר, ושם נאמר (בראשית ו ה) וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום. והנה הקליפה היתה מתפשטת לכל הצדדים בכל העולם כולו, ולא היתה נותנת מקום לקדושה כלל, ועל כן בסוף עשרה¹³³ הדורות, הוצרך לתת לקליפה חלקה, ואז נטלה כל¹³⁴ חלקה בכל בני העולם, וגם בעולם עצמו, כי כמעט שחזר העולם לתוהו ובוהו, וכיון שלקחה חלקה זה הגדול, הנה עוד לא היתה שליטה כבראשונה בשום דבר, אך עדיין נמצא לה כח גדול, ועל כן גם דורות נח לא הצליחו, אלא שבסופם לא הוצרכו כליה, אבל שם נעשה ענין ההפלגה, והוא כי ניתן מקום וגבול לטומאה והקדושה, לקחה לה מקום וגזע מיוחד, והוא שורש אברהם אבינו עליו השלום, ועדיין היתה מתפשטת בשאר העולם בערבוביא, ובצאת עשו וישמעאל, אז גם נסדרו, וזה היה תיקון לעולם להיותם מתחלקים אלו לכאן ואלו לכאן ממה שיהיו הולכים בערבוביא כחיות המשולחות מן היער. והנה משם והלאה הלכו ונתפשטו כן, צד החול לעברו וצד הקדושה לעברו, אך צד הקדושה לא נתחזק עדיין, וצד החול שלט הרבה. ועל כל זה כתוב (בראשית לג יב) נסעה ונלכה ואלכה לנגדך, כי כן היו מתפשטים זה כנגד זה, אבל צד הקדושה לא נטהר היטב מן הדיבוק הראשון שנתדבק החול בקודש, וסוף טהרתם היה במצרים כור הברזל ששם נטהרו.

מייציאת מצרים עד הטא העגל

¹³¹ עי' למקן הערה 136.

מאמרי רמוז"ל

ובצאתם קבלו התורה, ואז נתחזקו בתיקונם היטב, ואז נימלה השליטה מן האומות, ובראשן עשו וישמעאל, כמו שנתבאר וזהו שאמר (דברים לג ב) ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קדש¹³².

ואז לא די שלא שלטו האומות בישראל, אלא שישראל לקחו הם הממשלה, אם לא שחטאו בעגל. והנה בעגל חזר הרע שכבר יצא ונדבק בהם, ואז נאמר (שמות לג ו) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב, והבן מהו זה ה"עדי", כי מה שלקחו מן עשו ומן ישמעאל נעשה להם עדי יקר סביבם¹³³, כי באמת לבוש הוא על גביהם. וכן הוא לפי סדר המדריוגות, כנודע למי שהוא רגיל בארחות האמת. והנה אז התנצלו אותו, ולכן ניתנה עוד ממשלה לאומות העולם, ומאז שלטו בהם. והנה להם היו שני כתרים כנגד נעשה ונשמע (שבת פח ע"א), והכל סוד אחד, כי הם בסוד החסד והגבורה, והם סוד תפארת ומלכות, והם נגד עשו וישמעאל¹³⁴. וזה מה שהתנצלו שם,

¹³² עי' ספרי פרשת ברכה פסקא ב: ד"א ויאמר ה' מסיני בא כשנגלה המקום ליתן תורה לישראל לא על ישראל בלבד הוא נגלה אלא על כל האומות בתחילה הלך אצל בני עשו ואמר להם מקבלים אתם את התורה אמרו לו מה כתוב בה אמר להם לא תרצח אמרו רבש"ע כל עצמו של אותו אביהם רוצח הוא שני' והידים ידי עשו ועל כך הבטיחו אביו שנאמר בראשית כז על חרבך תחיה. הלך לו אצל בני עמון ומואב ואמ' להם מקבלים אתם את התורה אמרו לו מה כתוב בו אמר להם לא תנאף אמרו לפניו רבש"ע עצמה של ערוה להם היא שני' ותהרן שתי בנות לוט מאביהם. הלך ומצא בני ישמעאל אמר להם מקבלים אתם את התורה אמרו לו מה כתוב בה אמר להם לא תגנוב אמרו לפניו רבש"ע כל עצמו אביהם לסטים היה שנא' והוא יהיה פרא אדם לא היתה אומר באומות שלא הלך ודבר ודפק על פתח' מה ירצו ויקבלו את התורה וכן הוא אומר תהלים קנח יודוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך. יכול שמעו וקיבלו ת"ל יחזקאל לג ואתם לא תעשו ואומר מיכה ה ועשיתי באף ובחמה נקם את הגוי אשר לא שמעו אלא אפילו שבע מצות שקיבלו עליהם בני נח לא יכלו לעמוד בהם עד שפרקום ונתנום לישראל.

¹³³ עי' זהר ח"ג קסט ע"ב: א"ל אוירא דג"ע נשיבו דרוח קודשא אינון ומתלבשן ביה צדיקיא כגוונא דהווי בהאי עלמא ולבתר רוח קודשא שראת על רישא דכל חד וחד ואתעטר ואתעבידא ליה עטרא וכך הוה למרדכי דכתיב (&) בלבוש מלכות דיוקנא דההוא עלמא ולבתר ועטרת זהב גדולה דא עטרת דשריאת על רישיהון דצדיקיא בההוא עלמא כד קבילו ישראל אורייתא כגוונא דא הוה להון עד דחבו דכתיב בהו (&) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב אתפשטו מההוא לבושא וכן כתיב ביהושע כהנא רבא (&) הסירו הבגדים הצואים מעליו וכתיב (&) וילבישוהו בגדים אלון לבושין דההוא עלמא מהכא מלין קדמאין ומהכא דכל זמנא דגופא דהאי עלמא קיימא בקברא בקיומא לא אתלבש רוחא בלבושא דההוא עלמא דכתיב (&) ויסירו הבגדים הצואים מעליו בקדמיתא ולבתר (&) וילבישוהו בגדים ומלאך יי' עומד מהו עומד אלא דא היא עטרא דאקרי מלאך יי' דקיימא על רישיהון דצדיקיי' ודא איהו עומד עומד על רישא לעילא ולבתר דאתלבשן בהאי לבושא דיקר:

תרגום: אמר לו אויר גן עדן נשיבת רוח הקודש הם, ובו מתלבשים הצדיקים כדוגמא שהיו בעולם הזה, ואחר כך רוח הקודש שורה על ראש כל אחד ואחד, ומתעטר ונעשית לו עטרה. וכך היה למרדכי, שכתוב "בלבוש מלכות", דמות אותו העולם, אחר כך "ועטרת זהב גדולה" זו עטרת ששורה על ראשי הצדיקים באותו עולם, כשקבלו ישראל תורה כדוגמא זה היה להם, עד שחטאו שכתוב בהם "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב", התפשטו מאותו לבוש. וכן כתוב ביהושע כהן גדול "הסירו הבגדים הצואים מעליו" וכתוב "וילבישוהו בגדים" אלו לבושי העולם ההוא, מכאן דברים ראשונים¹³³, ומכאן שכל זמן שגוף העולם הזה קיים בקבר בקיומו, לא מתלבש רוח בלבוש אותו עולם, שכתוב "ויסירו הבגדים הצואים מעליו" בהתחלה, ואחר כך "וילבישוהו בגדים". "ומלאך ה' עומד", מה זה "עומד", אלא זוהי עטרה שנקראת מלאך ה', שעומדת על ראשי הצדיקים, וזהו "עומד", עומד על הראש למעלה, לאחר שמתלבשים בלבוש כבוד זה. יש לדייק שאחרי הלבוש בא המוחין, ועי' זהר ח"א נב עב, שהיו רואים באספקלריא המאירה וכאשר חטאו לא יכלו להסתכל בפני משה.

¹³⁴ עי' תיקו"ז (קעב ע"א): בשור ובחמור דאינון ממנן דעשו וישמעאל יתון רכיבין עלייהו תרין משיחין ושלטין עלייהו ומארי מתניתין שלטין עלייהו ועלייהו אמר יעקב ויהי לי שור וחמור (בראשית לב ה) דשליט עלייהו בתלמודא ובמדרשים וכו'

תרגום: הממונים של עשו וישמעאל יבואו רכובים עליהם שני משיחים ושולטים עליהם ובעלי המשנה שולטים עליהם ועליהם אמר יעקב ויהי לי שור וחמור ששולט עליהם בתלמוד ובמדרשים ועי' זהר ח"ג רמו ע"ב: בימינא דאברהם דדרגיה חסד נטיל נוקמא מישמעאל וממנא דיליה ובשמאלא דיצחק דדרגיה פחד נטיל נוקמא מעשו וממנא דיליה בתרין משיחין דאינון חד מימינא משיח בן דוד וחד משמאלא משיח בן יוסף

מאמרי רמז"ל

ואלמלא חטאו היו הולכים מיד לארץ, ושם היו נתקנים תיקון גדול, עד שהיו מגיעים לתיקון הראשון. אבל כיון שחטאו, לא עלה בידם, וכל שכן שחזרו עוד וקלקלו במרגלים, ולא אבו ללכת אל הארץ וניטל מהם הכת, ועל כן עמדו ארבעים שנה במדבר בסוד כללות הקליפות ששלטו עליהם.

בנין בית המקדש והרבנו

והאמת, שזה הרע שחזר ונדבק, עדן לא הטהרנו ממנו, וזה נמעט וחסר או חזר ונתגבר, אך לא יצא לגמרי¹³⁵, אלא שבזמן שלמה עמדו בתיקון ונבנה הבית, ונאמר (מלכים א' ה יח) אין שטן ואין פגע רע¹³⁶. ובאמת אלמלא בת פרעה¹³⁷ היה הרע מסתלק וכלה, אלא שעל ידה עוד נשאר לפנים אלא שמעט היה, וחזר עוד ונתגבר עד שהחריב את הבית, ועמדו בגלות שבעים שנה לפי הכח שקבלה הקליפה. וכאשר הניחתם מעט, חזרו ובנו את הבית. אך לא נסתלק אלא נמעט ונחלש, ועל כן היה להם לישראל מקום להתחזק, אבל לא עמדו הרבה עד שחזרו ונחשב להם אור חושך לגמרי. ועמדו בחשוכתו עד עמוד לכסא משיח צדק, כי בזמן ההוא יעמדו שני המשיחים, ובהם יתקן העולם, ומשה הרועה הנאמן יהיה להשלים תיקונם של ישראל. והנה בזמן ההוא כבר תתבלע הקליפה, כי הטוב מן הטומאה יסתלק ויהיה נמשך אחר הקדושה, והרע ידחה למטה, והשאר נדבק בעובדי אלילים שכבר מתו בגיהנם. ובאמת שצערם גדול יהיה בזמן ההוא, בהיות הקליפה עצמה בלא שום אור וטוב, ויישאר הרע ההוא עד סוף ימי הארץ. והנה אז בהיות הקדושה

תרגום: בימין, אברהם, שדרגתו חסד, נוטל נקמה מישמעאל והממונה שלו, ובשמאל יצחק שדרגתו פחד, נוטל נקמה מעשו והממונה שלו בשני משיחים, שהם אחד מימין משיח בן דוד, ואחד משמאל משיח בן יוסף.

¹³⁵ עי' לעיל הערה 93.

¹³⁶ עי' שער מאמרי רשב"י ה ע"א: נשמע דא יום ששי דכתי' נעשה אדם דהוה עתיד למקדם עשיה לשמיעה דכתיב הכא נעשה אדם וכתיב התם נעשה ונשמע. הנה עשיה ירמוז לבינה כד"א עשית בבינה כנז' בפ' תזריע דמ"ג ע"א ושמיעה למלכו' כנודע וכנז' בפ' בהר דק"ח ע"ב ע"ש והנה המלאכי' שרשם בבינה כי משם חיותם ומזווג חכמה ובינה נעשים ולפיכך הם חיים וקיימים כי זווג חכמה ובינה תמידי דלא מתפרשאו לעלמין ולפיכך כשהם מקדשים את השם אין אומרים רק ברוך כבוד ה' ממקומו הרומז לזווג חכמה ובינה ולפיכך מקדימין עשיה לשמיעה כי מעשיה עליונה יצאו וכאשר יצאו ישראל ממצרים ומנו חמשים יום בסוד היובל ונדבקו בבינה מקום החיים העליונים הקדימו עשיה לשמיעה ולפי' יצתה אז בת קול ואמר' מי גילה רז זה לבני מ"י ודאי וכל דור המדבר מסטרא דיובלא הוה והנה יום ששי הוא ברית קדש כי אחר שנתבשל זרע קדש בתרין ביעין כמשה' וקול התור יוצא הזרע דרך ברית קדש לנקודת ציון ועם היות כי שמיעה היא במלכות קרא ליום ששי ישמע להיות כי נכלל הוא במלכות ונקרא הוא בשמה להורות כי היא המושלת כנז' בפ' חקת בדקפ"ג ע"ב והיא עולה למעלה למעלה עד אין סוף וזה מצד עשיה אימא דמסטרא דילה שלטא נוקבא על דכורא בסוד עטרת בעלה ובסוד ה"י מן אלהי' ובסוד ה' ד' על ו' בסוד עולם הבא ורמז לאדם שנברא בו שהוא עתיד להקדים עשיה לשמיעה ולעלות בסוד עולם הבא עד אין סוף הנה אם כן באומרו נשמע ביסוד ירמוז התגברות המלכות ועלותה למעלה למקום שחוצבה עד שתקדם בינה למלכות ממטה למעלה וכו'.

נזכרה ה' בששי שאמר הכתוב יום הששי להורות כי יום שתיתאי סליק בדרגוי ובעאת מכולהו ואמרה נעשה אדם כדאיתא לקמן וזהו דוגמת הקדמת עשיה לשמיעה כי בעלותה למעלה למעלה נמצאת עשיה קודמת לשמיעה ודוגמת זה עשו ישראל שנתעלית על ידם עד אין סוף ונמצאת עשיה קודמת לשמיעה ולפיכך הקדימוהו ישראל ואח"כ ביום שבת נהיה הזווג העליון נזווג ת"ת עם מלכות ואלמלא לא חטא אדם היה העולם בהשקט ובשלוה אין שטן ואין פגע רע והיה זווג העליון אנפין באנפין על ידו אלא שגרם החטא בע"ה. הנצנים אילין אינון אבהן דעאלו במחשבה ועאלו בעלמא דאתי ואתגניזו תמן ומתמן נפקו בגניזו ואטמירו גו נביאי קשוט. (דף ז' ע"א) (הנה להיות כי ביום ששי עלתה המלכ' למעל' למעל' למשוך אור עליון מכל האצילות ולהוריד לאדם. באופן שתהיה נשמתו כלולה מכל האצילות מראש המדרגות ועד סופם ולפיכך נזכרה ה' בהששי שאמר הכתוב יום הששי להורות כי יום שתיתאי סליק בדרגוי ובעאת מכולהו ואמרה נעשה אדם.

¹³⁷ עי' שבת נו ע"ב: ויעש הרע בעיני ה' אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שנשא שלמה את לו אלף מיני זמר ואמרה לו כך עושיין לעבודה זרה פלונית וכך עושים לעבודה זרה. אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה בו שירטון ועליו נבנה כרך גדול [של רומי].

מאמרי רמז"ל

שולמת לבדה, יהיה התיקון תיקון גדול כאשר היה יכול לתקן אדם הראשון בראשונה, ואז ישתלם הבנין שלא נשלם, וזה בכל ימי המשיח.

ובסוף הימים יהיה עוד יום הדין הגדול להשלים צירוף כל הנשמות וכל הבריאה, וזה נתבאר במקום אחר, ולא אאריך בו עתה. ובדין ההוא תישאר כל הבריאה טהורה לגמרי, וכל הרע יאבד ויכלה, ומשם והלאה ייבנה העולם בנין חדש אשר לא פורש ואשר לא נודע לעמוד לנצח נצחים.

והרי כללתי לפניך כל מקרי העולם למיום היוסדו¹³⁸ ועד סוף כל הדורות, ותדע כמה עמק מחשבות האל ברוך הוא וכמה שגבו דרכיו מדרכי בני האדם במאד מאד עד אפס ערך.

ועתה אודיעך סוד גדול בענין תיקון העולם, כי הנה כתוב (ישעיה נד ב) הרחיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך יטו אל תחשוכי¹³⁸. והוא סוד גדול, כי בזמן בית המקדש היתה הקדושה מצומצמת בארץ הצבי, ולא היתה יוצאת החוצה. ובזמן הגלות נצטמצמה יותר, וחזרה להיות נקודה קטנה. והנה בזמן הגאולה במהרה בימינו, תשוב להתרחב על הארץ הקדושה, שגם היא תהיה עוד רחבת ידים מאד, ועל זה נאמר, הרחיבי מקום אהלך. ואמנם מן המדריגה התחתונה החיצונה שבמלכות, יתפשטו ענפים לכסות על פני האדמה, כי כבר נטהרה מטומאתה, ואז תהיה כל הארץ טהורה ולא קדושה, כי אין קדושה אלא לארץ ישראל, ושאר כל העולם יהיה כסוריא, כיבוש יחיד. ורק כי כיבוש יחיד הוא בסוד השכינה, שהיא הבת היחידה, הפורשת כנפיה ממקום כבודה, ומכסה על המקומות ההם. אך ארץ ישראל עצמה נקראת כיבוש רבים, כי כל עשרת המאורות העליונים מאירים הם שם עליה, מה שאין כן זאת הארץ שהיא כיבוש יחיד, שאינה אלא תחת הנהגת המלכות, ומכנפיה היא מקבלת. ועל כל¹³⁹ זה כתוב האריכי מיתריך, וכל יתר מן היסוד הוא. והענין כי בכל המקום שנפרשו שם בכנפים¹⁴⁰ האלה, יתלווה אליהם מאור היסוד, כי היחוד עצום ולא ייבדל בשום מקום, וכן יימצאו מלאכים ממונים להוציא פעולות הארצות ההן הכל מצד הקדושה, ולא כראשונה בזמן עבודת כוכבים ומזלות שהיתה אדמה טמאה בשלוט עליה שרי בטומאה. ואלה הפקידים נקראים יתדות, כמו יתדות המשכן, ועליהם אמר ויתדותיך חזקי.

והנה זה הענין הוא מה שכתוב בו (זכריה יד ט) והיה ה' למלך על כל הארץ, כי הקדושה תשלוט בכל ותנהיג את הכל. ומשיח נאמר בו מפני זה (תהלים עב ח) וירד מים עד ים, בכח

¹³⁸ עי' ז"ח: ודא איהי צאי לך צאי לא כתיב אלא צאי לך כד"א הרחיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך וכו' דהא בקדמיתא לא הוית אלא נקודה חדא שחורה דלית בה אתר אחרא אלא איהי סתימא בגווה השתא דסלקא ואיהי מתחברא בבעלה איהו אמר לה צאי לך הרחיבי מקום אהלך פשיטי גרמיך וכדין ורעי את גדיותיך תוכלי למלקט עודנין וכיסופין תרגום: וזה הוא צאי לך לא כתוב צאי אלא צאי לך כמו שנאמר (ישעיה נד) הרחיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך וכו' שהרי בראשונה לא היית אלא נקדה אחת שחורה שאין בה מקום אחר אלא היא נסתרת בתוכה כעת שעולה והיא מתחברת עם בעלה הוא אומר לה צאי לך הרחיבי מקום אהלך פשטי את עצמך ואז ורעי את גדיותיך תוכלי ללקט עדונים וכסופים עי' מיעוט הירח שזה גידול המלכות.

עי' שעה"כ (קבלת שבת א): הנה בתחי' תשים נגד עיניך ד' העולמות אבי"ע כסדרן והם עסמ"ב ואח"כ תתחי' ותאמר מזמור לדוד הבו לה' בני אלים כו' ותכוין כי ע"י ג"פ הבו הנז' בזה המזמור אנו מעללי חיצוניו' דג"ר דעשי' במלכו' דעולם היצירה ואז המלכו' דיצירה אשר נודע כי היא עומדת באחורים דנה"י דז"א דיצירה ובעלות חיצוניות ג"ר דעשי' שם עמהם כולם מתקבצים ומתחברים שם בסוד הרחיבי מקום אהלך כו' כנודע כי המלכות היא סוד א"י הנק' ארץ צבי כמשאז"ל שנמשלה לצבי מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו כך א"י כו' כי הנה בהיות הצבי חי היה עורו מחזיק את בשרו והיה אז מחזיק כפלי כפלים ממה שמחזיק לאחר שחיטתו וכן הענין בא"י כי בהיו' בישובה היתה מחזקת בריות רבות בתוכה אלף אלפים ורבי רבבו' ועתה אחר חורבנה נתכווצה ואינה מחזקת אלא דבר מועט וכן הענין במלכות דיצירה כי היא מתרחבת ומקבלת בתוכה כל ג' עליונות דעשיה ונמצא כי ג"ר דעשיה גם הם עומדות כנגד אחורי נה"י דז"א דיצירה אבל אינם עומדות רק בתוך המל' לבדה דיצירה כנז':

באמרי רמוז"ל

התפשטות כנפי השכינה הזה. וזהו שאמר (ישעיה נד ג) וזרעך גוים יירש. ואמר, וערים נשמות יושיבו (&), הן ערי הארץ הקדושה שיישארו מתוקנות בסוד היישוב בגילוי האורות, ולא מדבר בסתימתם. ועוד אמר, וזרעך גוים יירש, והוא הענין כמו שפירשתי לך במתן תורה, שממה שנמלו ישראל מעשו ומישמעאל יושיבו עריהם הנשמות. והנה אמר, כי ימין ושמאל תפרוצי (&), כי תפרוץ הגדר בכנפיה השכינה לימין ולשמאל, ובהן היא בוקעת ונכנסת, ואז ישתעבדו תחתיה לעבוד את ה' שכם אחד (&), וכבר נאמר (ישעיה מט כג) והיו מלכים אומניך ושרותיהם מיניקותיך¹³⁹.

עליית השכינה עד הכתר

ועתה אפרש לך עיקר אחד, ותבין תיקון העולם מה תיקון יהיה. כי הנה הנהגת התחתונים על ידי התפארת והמלכות היא תמיד, ולפי הרבות כוחם תהיה ההנהגה שלימה יותר. ובאמת המלכות היא שנאמר בה (משלי לא טו) ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה, על כן על פיה יחנו ועל פיה יסעו (&)¹⁴⁰. ובהתגבר אורה יתגברו המה, ובהיחלש כחה נחלשו המה. ונודע לנו שלעתיד יהיה תיקונה תיקון גדול ואורה רב מאד, וכחה שלא היה כמוהו, ועל כן גם ישראל יהיו במעלה יתירה מאד. ועל זה הענין נאמר (ישעיה ל כו) והיה אור הלבנה כאור החמה, כי לא יהיה עוד פחות ממנו אלא שקול כמוהו, ואז יהיו שני המלכים משתמשים בכתר אחד (עי' חולין ס ע"א) והבן היטב זה הענין. כי הנה כתוב (ישעיה ב ב) נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים, והיא החכמה העומדת בראש ההרים, ושם תעלה המלכות, ואז תשרה הבינה על בניה, כנשר יעיר קנו (&), והיא תהיה שם כתר לראשה גם יחד איש כאחיו. ונודע שהזכר יהיה גנוז יותר ופנימי מהנקבה¹⁴¹, כי לא ישתנה הסדר אלא ששניהם יהיו בשלימותם כראוי, על כן לא יגרע איש מרעהו. והנה על זה הענין עצמו נאמר (יחזקאל לו יז) והיו לאחדים בידך, והוא למעלה ומשתלשל למטה בשני המשיחים. והבן בכאן סוד, כי אחד הוא שלש עשרה, ובהיות שניהם מתוקנים כראוי, הנה נמצאו שלשה עשר מאורות לאחד, עשר בסוד עשר הספירות עד החכמה, ושלשה הם הכתר ושני הצללים העומדים ממעל להם כידוע¹⁴². ונמצא ששניהם סוד אחד הם, והוא סוד ה' אחד ושמו אחד (זכריה יד ט). ובהתחברם יחד נאמר, והיו לאחדים בידך, ונשלם בם השם הקדוש יהו"ה ברוך הוא העולה שתי פעמים אחד.

ועתה אשוב אפרש לך מה יהיה בסוף הדברים בהגיע עת מועד קץ, ועל זה הסוד אמר אדונינו משה רבינו עליו השלום (דברים ד ל) בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה. ודוד בהסתכלו בזה הזמן אמר גם כן (תהלים י א) למה ה' תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה. והבן היטב דע כי הנה פתח גדול היה נפתח בראשונה על הארץ הקדושה, והוא השער שממנו היו יוצאים כל הברכה וכל השלום בריוח ולא בצמצום. וכאשר גרמו העוונות והבית הקדוש חרב, אז נסגר השער הזה ונפתחו תחתיו חלונות קטנים. והאמת כי חלונות האלה הם ממשלות קטנות מממשלת השער

¹³⁹ עי' ר' בחיי (בראשית כח ו): וכשם שמצינו ששרו של עשו הסכים על הברכות שנאמר (בראשית לב) ויברך אותו שם, כן בזמן הגאולה עתידים מלכי הגוים שיסכימו בברכותינו, הוא שהבטיחנו הנביא (ישעיה מט) והיו מלכים אומניך ושרותיהם מיניקותיך אפים ארץ ישתחו לך ועפר רגליך ילחכו וידעת כי אני ה' אשר לא יבושו קוי:

¹⁴⁰ עי' במדבר (ט יח) על פי ידוד יסעו בני ישראל ועל פי ידוד יחנו כל ימי אשר ישכן הענין על המשכן יחנו. ועיי"ש בר' בחיי וצ"ע.

¹⁴¹ עי' אד"ז (רצא ע"א): הני אב ואם כלילן ומתחברן דא בדא ואבא טמיר יתיר.

תרגום: אלו האב והאם נכללים ומתחברים זה בזה ואבא הוא נעלם יותר.

¹⁴² עי' שער הכוונות (דרושי חזרת העמידה דרוש ה) שהם ל"מ דצל"ם? ועי' דרושי סוכות דרוש ז' ופע"ח שער הלולב פרק ה.

באמרי רמוז"ל

מאד, ועליהם נאמר (שיר השירים ב ט) משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים¹⁴³. והנה החלונות האלה מאז נפתחו ניתן להם חוק וגבול לעמוד פתוחים כל ימי הגלות, ולא ייסגרו פן יחרב העולם רגע אחד. וכאשר תבוא נאולתנו במהרה בימינו, הנה יפתח השער הסגור שנית, והחלונות לא ייזכרו.

והאמת כי כבר כלו פעולתם והלכו להם, וכבר נאמר (סנהדרין ח ע"א) דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור, ועל כן בבוא ממשלת השער לא תעמוד ממשלת החלונות כלל. וסוד הענין (ברכות מה ע"ב) אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא. ונמצא שכשיגיע זמן הגאולה, יתחיל השער, ויתעורר להיפתח. ובהתעוררו, יזרח אור הגדול, ויצא דרך החלונות עצמם, כי אין מקום לממשלה אחרת בזמן ההוא. ומאותו היום והלאה יהיה השער הולך ונבנה בכל פרטיו ומשפטי בנינו, והחלונות יהיו הולכים ומסתלקים. ונמצא שהשער יהיה נבנה, אבל למעלה, ולא נודע ממנו למטה עד תום ממשלת החלונות, כאשר ניתן להם בראשונה. והבן מאד כי הדברים עצומים ומושרשים בעמקי החכמה.

ועל כן האור יהיה הולך ומחשיך, כי החלונות נסתמים, ואור השער לא נגלה. והנה בשעה אחת ישלימו להיסתם החלונות, ותתגלה מיד פתיחת השער. ונמצא שאין בין זה לזה כלום, אלא זה נכנס וזה יוצא, שאם לא כן באותו הרגע היה העולם חרב. אך עם כל זה, כיון שכבר יגיעו החלונות לסתימה הזאת, נראית פעולתם למטה, והיא עת השיבה גדולה, והיא לא תעמוד הרבה, כי פתיחת השער תתחזק, וישוב האור חזק מבראשונה. אמנם אחר שנעשה הענין הזה למעלה, נראית פעולתו למטה, כי לפי השפעת המאורות נעשות הפעולות בעולם. וכל אלה הדברים מובנים מאד ליודעי דרך החכמה. ועל זה הזמן כתוב (דברים ד ל) בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה, וכן (תהלים קיח ה) מן המצר קראתי יה, וכן (ירמיה ל ז) ועת צרה היא ליעקב. והכל דרך אחד, כי מפני הצרות והסתימה נולד זה. ועל כן היה דוד מחזיק את ישראל בדבריו, ואומר (תהלים לא כה) חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה, כי באמת חזק לב ואומץ גדול צריך לתוחלת הזאת, מפני תוקף הזמן הצר והחשוך שזכרתי.

והנה על כן היה דוד אומר בתפילתו (תהלים י א) למה ה' תעמוד ברחוק, והוא הסוד הגדול מרחוק ה' נראה לי (ירמיה לא ב), כי ההארה הראשונה יצאה מן התפארת אל המלכות, אך מרחוק באה ולא מקרוב¹⁴⁴, עד שנתקרבו אחר כן והיו לאחדים, ועל כן היה דוד מתפלל שלא

¹⁴³ עי' זהר ח"ב רנ ע"א: תריסר גלגלין אינון דסחראן גו היכלא דא ואינון אקרון שרפים דתרין גונון חוור וסומק רחמי ודינא אלין אינון קיימי לאשגחא תדיר על כל אינון מארי דצערא דצערין לון שאר עמין ודחקין לון ואקרון חלונות והיינו דכתיב (שיר ב ט) משגיח מן החלונות תרגום: שנים עשר גלגלים הם שסובבים לתוך ההיכל הזה והם נקראים שרפים בשני צבעים לבן ואדם רחמים ודין אלה הם עומדים להשגיח תמיד על כל אותם בעלי הצער שמצערם אותם שאר העמים ודוחקים אותם ונקראים חלונות והיינו מה שכתוב משגיח מן החלונות.

ועי"ש ע"ב: ביומא דראש השנה כד קודשא בריך הוא קאים בדינא על עלמא והוא סטרא בישא אתי לאסטאא כדין מתכנפי כל הני וקיימן קמי קודשא בריך הוא וכדין מתעטרן כלהו וקיימן קמי קודשא בריך הוא בהוא זמנא מה כתיב (&) משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים מציץ כמאן דאשגח מאתר דקיק דחמי ולא חמי כל מה דאצטרך ולבתר משגיח מן החלונות אתר אשגחותר יתיר דפתח פתחין לרחמא על כלא וכד קודשא בריך הוא אשגח על עלמא אסתכל באלין חלונות ובאלין חרכים וחייל על כלא תרגום: ביום של ראש השנה כשהקדוש ברוך הוא עומד בדין על העולם ואותו צד הרע בא להשטין אז מתכנסים כל אלה ועומדים לפני הקדוש ברוך הוא ואז מתעטרים כולם ועומדים לפני הקדוש ברוך הוא באותו זמן מה כתוב (שיר השירים ב) משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים מציץ כמי שמשגיח ממקום דק שרואה ולא רואה כל מה שצריך ואחר כך משגיח מן החלונות מקום של השגחה יתרה שפותח פתחים לרחם על הכל וכשהקדוש ברוך הוא משגיח על העולם מסתכל בחלונות הללו ובחרכים הללו וחס על הכל.

¹⁴⁴ עי' זהר ח"א ה ע"ב: דתרין שלומות לתתא חד יעק"ב וחד יוס"ף ובגין כך כתיב תרי זמני (ישעיה נז ט) שלום שלום לרחוק ולקרוב לרחוק דא יעקב ולקרוב דא יוסף לרחוק כמה דאת אמר (ירמיה לא ב) מרחוק יהו"ה נראה לי (שמות ב ד) ותתצב אחותו מרחוק ולקרוב כמה דאת אמר (דברים לב יז) חדשים מקרוב באו

מאמרי רמז"ל

הרבה יהיה הזמן הזה תעלים לעתות בצרה, הוא הזמן הזה שפירשתי לך, שבו ועת צרה היא ליעקב, שהאור מתעלם ומסתתר בזמן ההוא, ואמר (תהלים י ב) בגאות רשע ידלק עני, והוא סוד גדול, כי מפני זה האור הגדול שמתגלה בראשונה ולא ייאסף עוד כל זמן החשיכה, על כן נתקשו בלבבם יותר השונאים הרשעים, כי בעבורו נתקנאו, ולא נמצא כח בישראל עדיין לעמוד נגד פניהם. ולכן בגאות רשע ידלק עני, כי הנה על אותו הזמן נאמר (משלי טז יח) לפני שבר גאון, והוא גאות הסמאל למרוד על אדוניו, ואז נאמר ידלק עני.

ובמלה הזאת כלל דוד השכינה ושני המשיחים, כי כולם נקראים כך. השכינה נאמר בה (תהלים מ יח) ואני עני ואביון. משיח בן דוד עני ורוכב על המור (זכריה ט ט), משיח בן יוסף איש מסכן חכם (קהלת ט טו). והסמאל דולק אחרי כל מי שנקרא בשם הזה. אך סוף דבר, ייתפשו במזמות זו חשבו, כי כן תיעשה בהם הנקמה לעתיד, ואתה כבר שמעת סוד, ויז נצחם על בגדי (ישעיה סג ג), כי בחשבם לעלות ניטל מהם טובם, והמה שאול יחתו לחרפות ולדראון עולם.

צד הקדושה מול צד הטומאה

והנה עד עתה הודעתך סודות גדולים ועצומים וראית דרך הגאולה דרך נשגב ורם במחשבות יוצרנו ועצתו התמימה, ועתה אודיעך עוד סודות גדולים לראות איך הדברים נקשרים זה בזה. כי בראשונה עשה המאציל צד הקדושה וצד הטומאה, ובוה הענין תלויים כל עניני העולם למגדול ועד קטן. ואומר לך עתה סוד יפה מאד, כי הנה כתוב (עמוס ט יג) הנה ימים באים נאם ה' ונגש חורש בקוצר ודרך ענבים במשך הזרע. ולהעמידך על אמיתת הענין, אקדים לך הקדמות בקצרה. ותדע כי כשהשכינה מאירה בכל תיקוניה הגדולים, מאור אחד תפש לו מקום בראשונה שאין אור אחר נחשב לפניו מפני רוב גדולתו ותפארתו, ונקרא שם המאור הזה שלום¹⁴⁵, בהיות המאור הזה מתחזק, בו נקשרים כל הבריות מקטנן ועד גדולן. וכאשר יהיה הוא משפיע בהן, הנה כולן יהיו במנוחה גדולה, ותדע מאין יצא המאור הזה, כי הוא מאור אחד מעצם היסוד, הוא נמצא. וכאשר נתחברה התפארת עם המלכות בראשונה לברוא את העולם, אז נתחזק המאור הזה מאוד. ולמה נתחזק, אלא שכן נתחבר בו היסוד העליון הנקרא גם כן שלום, ואז נקרא שם המאור התחתון כמו כן שלום כמו העליון המאיר בו¹⁴⁶, ובהתחבר השלום העליון והתחתון, נאמר (ישעיה נז יט) בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב¹⁴⁷, כי אז נמצא השפע שלם והמנוחה מתפשטת בכל, והקליפה שונאה השלום הזה, שכן כתוב (תהלים קכ ו) רבת שכנה לה נפשי עם

תרגום: משום ששני שלומות למטה, אחד יעקב ואחד יוסף. ולכן כתוב פעמיים "שלום שלום לרחוק ולקרוב", "לרחוק" זה יעקב, "ולקרוב" זה יוסף. לרחוק כמו שנאמר "מרחוק ה' נראה לי", "ותתצב אחותו מרחוק". ולקרוב, כמו שנאמר "חדשים מקרוב באו".
וכן הוא בתיקו"ז מו ע"א.

¹⁴⁵ עי' שערי אורה כ ע"ב: והנה המידה הזאת [יסוד] נקראת בכל התורה כולה שלום (עי' זהר ח"ג קטו ע"ב). והטעם כבר הודענוך, בהיות ישראל צדיקים וטובים, אזי מידת אדני' במילוי ובשלימות, ובכל מיני שפע וברכה. ואם ה' יצאו ישראל מחפץ השם יתברך, אזי מידת רחמים הנקראת יהו"ה מסתלקת מהיכל אדני', ואז נשארת ריקנית ושפלה. ובהיות צדי"ק מתעורר בעולם לשוב בתשובה או לתקן הקלקול, אזי המידה הזאת הנקראת שלום, מליץ טוב בין יהו"ה ובין אדני', והוא המטיל שלום ביניהם ומקרב אותם, לשכון ביחד בלי פירוד וקיצוץ בעולם. ונמצא יהו"ה אחד¹⁴⁵ באותה שעה.

¹⁴⁶ עי' רמב"ן שמות ג ב, וירא מלאך ה' אליו בלבת אש - ועל דרך האמת, המלאך הזה הוא המלאך הגואל¹⁴⁶ שנאמר כי שמי בקרבו (להלן כג א)¹⁴⁶, "ע"כ עי' רבינו במדבר ו כה שזה כינוי לשכינה. עי' עבודת הקודש חלק ב פרק כז, ז"ל, נבואתו [של משה] היתה באספקלריא שאינה מאירה, בתחלה וירא אליו מלאך יי' סוד המלאך הגואל, ואחר הרגילו לאט ועלה אל מעלת הנבואה בשם הגדול אשר לא עלה אליה שום נברא, עכ"ל, דהיינו שהמלאך הגואל הוא בחי' השכינה, ו"השם הגדול" הוא הו"ה. וז"ל הלש"ו בספר הביאורים (ח"ב ע ע"ג) כל אור תחתון הוא בבחי' מלאך לאור העליון, וכנודע בסוד המלאך הגואל, עכ"ל. ועי' זהר נח דף סא ע"א וכן ויגש דף רה ע"ב, וכן ואתחנן דף ער ע"א ועוד.
¹⁴⁷ עי' זהר לעיל הערה 144.

מאמרי רמוז"ל

שונא שלום¹⁴⁸, כי במקום שנמצא השלום הזה בצד הקדושה, נמצאת המלחמה כנגדה בצד הטומאה. ועל זה הסוד נאמר (קהלת ג ח) עת מלחמה ועת שלום, כי לילית היא עת מלחמה, והשכינה הקדושה היא עת שלום.

ועתה תבין הענין עוד היטב, כי בהתגבר מדריגות הקדושה ובהתחזקן לשלום, יימשכו כל הדברים בשמחה ובאהבה גדולה וייחוד ביניהם, כי כן הם מיוחדים בשרשם. אבל הטומאה היא להיפך, כי כולם פרודים הם מפני הדין הקשה המתגבר בהם, ולא נמצא ביניהם אהבה ואחוה ולא ייחוד כלל, אלא בהתחזקם לפעול לא יצא מהם אלא ריבות ומדנים, והוא הענין שנאמר (תהלים צב י) יתפרדו כל פועלי און¹⁴⁹. ועל כן נאמר עת מלחמה ועת שלום, כי במקום ששם נמצא השלום בקדושה, שם המלחמה בטומאה. ואלה הדברים נודעים למי שהורגל מאד בדרכי החכמה, כי הם עמוקים מאד. והנה על זה הענין נאמר (פסחים מט ע"ב) עם הארץ מכה ובוועל, כי כן בשרשם, ולא אאריך פה בזה.

כח הקלי' ומהותה

ונחזור לעניננו, כי הקליפה שונאה השלום הזה. וכאשר יותן לה כח ממעשה התחתונים, הנה תחשיך אור זה השלום, והוא מה שכתוב (זכריה ח י) וליוצא ולבא אין שלום¹⁵⁰. אבל בשעה שהקדושה עומדת בתוקפה, אז יתחזק השלום הזה מאד, ובו יהיו נחות ושוקטות כל הבריות, כי כולן מקבלות על ידו במנוחה רבה. ועל זה הענין נאמר (ויקרא כו ו) ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד. והענין כי השלום העליון הוא המחזיק התחתון להיראות ולהיגלות ברוב כח ועוצמה גדולה, כי בהחשיך הקליפה נסתר השלום, ובהיחלשה נאמר ונתתי שלום בארץ, כי אז מתגבר ונראה בכח העליון שנתחבר בו. והנה אז ושכבתם ואין מחריד. וסוד ושכבתם הוא סוד, וישכב במקום ההוא (בראשית כח יא). ואמר והשבתי חיה רעה מן הארץ, כי לא יוסיף יבוא עוד במקום הקודש ערל וטמא, ועל כן וחרב לא תעבור בארצכם. ואמרו החכמים זכרונם לברכה (תענית כב ע"ב) אפילו חרב של שלום, והוא סוד גדול מאד. כי הנה השלום הזה הוא ששנאוהו הרשעים אנשי הטומאה, כמו שפירשתי לך על הפסוק עם שונא שלום (תהלים קכ ו), וכאשר יתעורר המלך ברוך הוא לגאול את עמו, ובכל פעם שהושיעם, אז הוציא חרב נוקמת מן השלום הזה, והיא החרב שנאמר בה (תהלים קמט ו) וחרב פיפיות בידם, כי כן מתחזק להיות שלום לישראל, וזה נקרא חרב של שלום. ונמצא שבהתגבר הטומאה תצא החרב הזאת ותתגבר לקראתה, והיא תכלנה. אך להיות כי שורש החרב הוא השלום, על כן כתוב (דברים כ י) כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום, כי אם ירצו להשתעבד תחת השלום, יש להם מקום, ואם לא ירצו וימרודו, אז והכית את כל זכורה לפי חרב (דברים כ יג). ונמצא שזאת היא החרב היוצאת מן השלום. אך כאשר יהיה העולם בתיקונו, לא תהיה עוד החיה רעה הזאת, כי כן כתוב (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח, ואז לא יהיה צורך לזאת החרב כלל, כי הכל בשלוה ונחת יהיה, ועל זה הענין אמר הכתוב (ישעיה יא י) והיתה מנוחתו כבוד.

ונמצא לך שתיקון כל הבריאה תלוי בהכרת הקליפות, כי הלא אלה הן המחשיכות אור השלום הזה, שבו תלויה כל שלוות העולם. וכאשר יעברו אלה מן העולם, יישאר העולם בשלום

¹⁴⁸ עי' מדרש תהילים (מזמור קכ): רבת שכנה לה נפשי וגו'. וכי יש אדם שונא שלום. עשו שונא השלום, וכן הוא אומר, (ויקרא כו ו) ונתתי שלום בארץ. אימתי יהיה כן, והשבתי חיה רעה מן הארץ. ואין חיה רעה אלא חזיר, שנאמר (תהלים פ, יד) יכרסמנה חזיר מיער. זה עשו הרשע. אני שלום וכי אדבר וגו'.

¹⁴⁹ עי' שער מאמרי רז"ל (&): ק"ר כי אז נתפרדו נחש ורוכבו ולא יכלו להזדווג יחד כי היסוד שלו נכרת מן הנצח הוד שלו ונעשה סריס ונתקרה וזהו ק"ר וז"ס כי הנה אויביך ה' כי הנה אויביך יאבדו יתפרדו כל פועלי און ולכן נרמז זה ביום שבת כי אז בתחלת ליל שבת נעשה שדה כנו' והם רוצים להתחבר שם בשד' במעשה קין וזהמא דנחש דכתיב ביה ויהי בהיותם בשדה וגו' ואז יתפרדו כל פועלי און ואין להם כח להזדווג.

¹⁵⁰ עי' חגיגה י ע"א שדורש את זה על המבטל מדברי תורה.

מאמרי רמז"ל

לבדו ובמנוחה, וזה הטוב המובחר שבכל הנחמות שאנו מצפים להיות תיקון העולם ברוב שלימותו מאין מחיר. והנה צריך שתדע שכל הדברים בגבול הם עומדים, ואינם יוצאים מתחומם, והשפע כמו כן במידה הוא יורד שיקבלוהו התחתונים, ואם יותר היה לא היו מקבלים אותו כי אין בהם כח לקבלו. אך הקליפה בהיות כי כל הפצה למנוע הטוב, על כן תתחזק לסתום האור ולהסיג הגבול, ובאמת כי על זה נאמר (דברים כז יז) ארור מסיג גבול רעהו, כי המסיג גבול גורם שתתחזק הקליפה ותמעט רוחב השבילים והמסילות אשר לשפע¹⁵¹. ועל כן היה שלמה מזהיר מאד ואומר (משלי כב כח) אל תסג גבול עולם, והוא הגבול אשר גבלו ראשונים (דברים יט יד), כי הגבול צריך, ובאין הגבול לא היו הבריות יכולות להתקיים, אבל לא תהיה גורם בחטאין להסיג עוד הגבול הזה וימעט יותר, כי כן ימעט השפע וכח הקדושה וישראל.

והנה לעתיד לבוא בהיות הדברים חוזרים לתיקון גדול, אז אלו מסיגי הגבול יאבדו, והגבול יתרחב, והאמת שיתרחב יותר מבראשונה. ועל זה הענין נאמר (ישעיה נד ב) הרחיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך ימו אל תחשוכי. ואפרש לך זה הענין, כי הלא לפי מדרגת הנבראים וחשיבותם, כך הוא גבולם. ומפני שכל נברא יעלה ממדרגתו שהוא בה עתה הרבה, וחשיבותו תהיה יותר מאד, על כן גם הגבול יתרחב.

והנה על זה הענין אמר הנביא (ישעיה סא ז) לכן בארצם משנה יירשו כי ארץ הצבי קצרה לה, ולעתיד תחזור להתפשט בראשונה, וגם יותר מבראשונה הרבה, וזהו משנה. ונמצא שבהיות הדברים כך, אז כל הגבולים יתרחבו והבדל מעט יינתן בין מדרגה למדרגה. והאמת כי מפעולות השלום היא זאת, כי הנה הגבול מכח הגבורה הוא יוצא, ובהיות השלום מתחזק מאד, יגביר החסד על הגבורה, ואז יהיו נקרבים כל המאורות, אחד אל אחד בקורבה גדולה, כי יגבר במאורות כח הקורבה והייחוד, וגם במקבלים כך, שהם החיילים כל הצבאות למשמרותם, ועל כן יהיה נגש החורש בקוצר, כי כל כח יתקרב לחבירו, ואין צריך כל כך גבול, כי כבר כל מאור קרב וכל הפעולות לא תתרחקנה. ונמצאו כל המאורות מוציאים כל פעולותיהם כמעט בבת אחת, ולא תאמר שערבוביא היא זאת, כי כח השלום המתחזק הוא, ומיוחד הכל בייחוד גמור, עד שנמצאו המאורות פועלים בייחוד, והמקבלים מקבלים בייחוד, ומוציאים הפעולות גם כן זו אחר זו בלא הפסק גדול, והבן היטב, כי הסוד עמוק מאד.

ועתה אשוב לעניני שהייתי מדבר בראשונה, כי כל מקרי העולם אחר זה הם נמשכים, בהתגבר צד הקדושה על הטומאה או להיפך, ומפני שהקליפה תוסר בזמן העתיד, על כן יהיו המאורות כולם מאירים בכח גדול. ועתה לא אאריך בזה, כי כבר פירשתי אלה הענינים היטב במקום אחר. אמנם אפרש לך שני פסוקים בישעיה, ששניהם ענינם אחד, ויש ביניהם מעט הפרש, ובאמת הם כוללים סוד גדול מאד, ואלה הם הפסוקים: האחד, ופדויי ה' ישובו ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה (ישעיה לה י). והאחר, ששון ושמחה ישיגו נסו יגון ואנחה (ישעיה נא יא). נמצא ההפרש לבדה, שבמקום אחד הוא אומר ישיגו נסו יגון ואנחה, ובמקום אחר ישיגו ונסו יגון ואנחה. ובאמת לא לחנם הוא זה, אבל צריך שתדע כי כל ששון מן היסוד הוא¹⁵², והנה כתוב (דברים כח סג) כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם ולהרבות אתכם, כן ישיש ה' עליכם להאביד אתכם. והוא סוד גדול כי כל התוכחות והיסורים שבאו על ישראל בגלות, לא היו מצד הקליפה שיהיו מסורים בידם לכלה חס ושלום, אלא מן הקדוש ברוך הוא יצאו, והוא מה שכתוב (דברים ח ה) כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך, ועל כן כמו

¹⁵¹ ע"י רבינו בחיי (דברים יט יד): ואפשר לומר שיכלול הכתוב אזהרה לקדמות העולם, כי הכופר בחדוש יקרא מסיג גבול כי הוא משיב אחור אמנות חדוש העולם שהוא גבולו של הקב"ה שחדשו והגבילו בזמן רצונו.

¹⁵² ע"י זהר ח"ג ריב ע"ב.

מאמרי רמז"ל

שיצאו הטובות מן היסוד אל המלכות לתת אל ישראל, כך יצאו היסורים, כי אין דבר בעולם שלא יצא מן הזיווג הזה.

ונמצא שאפילו שהם בגלות, לא נעתקו משרשם ואין להם רועה אחר אלא הקדוש ברוך הוא ושכינתו. ועל זה הסוד אמר (ויקרא כו מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם, והבן הפסוק הזה, ותראה סודות גדולים, ותבין שאין ישראל יכולים ליעקר חס ושלוה, כי משורש הקדושה יצאו. ואף שהרע נדבק בהם מפני הטאתם, לא ידבק לעולם כל כך, עד שיחזרו כולם רע¹⁵³ שיוכלו ליקרא נמאסים, בסוד כסף נמאס קראו להם (ירמיה ו ל). והנה אלמלי כך, היו חס ושלוה נגעלים משרשם ונעקרים מן הקדושה. אבל באמת לא ייעשה זה, והשורש יהיה קיים, כי הכל חיבור אחד, ואי אפשר לגעול בישראל אם לא יגעול בשורש חס ושלוה. וזהו שאמר, להפר בריתי אתם, כי לולי היו הם נגעלים חס ושלוה, גם הברית שהיא השכינה היתה חס וחלילה. והנה מה שכתוב ולא געלתים לכלותם, גם כן נכלל בו סוד גדול ותבין, כי אפילו שהיתה הקליפה רודפת ותופסת בישראל מפני הטאותיהם, אם לא היה מוסר אותם בידם המלך, לא היו יכולים להם, וזהו שכתוב (דברים לב ל) אם לא כי צורם מחרם וה' הסגירם. ועל כן לא עשו השונאים בישראל אלא מפני שמסרם הקדוש ברוך הוא בידם, אבל לא מסרם אלא בשיעור ולא לכלותם. וסיים, כי אני ה' אלהיהם, והוא הקדוש ברוך הוא ושכינתו שהם מנהלים אותם תמיד אפילו בגלותם, והבן היטב.

ונחזור לעניננו, כי אפילו היסורים מן היסוד אל המלכות יצאו, וזהו כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם, ותראה איך ששון הוא ביסוד, שני שיניין, הם שלשה וויין לאחד, והם חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, והם שש ביסוד עצמו, והכל נכלל ונעשה ו' אחת, ומשם מתחברים אחר כן זכר ונקבה בנוין הארוכה כידוע¹⁵⁴. ותדע כי הששון הוא מן היסוד כמו שאמרת.

והשמחה מן המלכות¹⁵⁵. והנה בזמן הגלות כתוב (תהלים י א) למה ה' תעמוד ברחוק, כי באמת אף על פי שקרוב הוא לישראל תמיד, נראה ברחוק, ונקרא, אל מסתתר (ישעיה מה טו). ואומר לך הטעם למה היה כך, כי כן נאמר (ירמיה יג יז) במסתרים תבכה נפשי מפני גוה, כי הקדוש ברוך הוא מסתתר מפני גאות הקליפות¹⁵⁶. ואיך היה זה, אלא שהטאות ישראל התישיד כח המאורות, והקליפה בחציפות פנים היתה מתגאה להידבק במקום לא לה, ועל כן אמר מפני גוה. אך האמת, שאין הקליפה מעיזה פניה כך, אלא כשהמאורות מעלימים כחם מפני הטאת ישראל כמו שאמרת. אבל כשהם מתחזקים באורותיהם, אין כח לקליפה להסתכל בפניהם, והיא הופכת פניה, ואז הקדושה משלחת אחריה רוב גבורתה הקשה ודינה החזק, ובה תכניע אותה. ועל זה הסוד נאמר (שמות כג כז) ונתתי את כל אויביך אליך ערף.

ומפני שבזמן הגאולה יתגלו כל אלה המאורות העליונים שלא היו מושגים עתה, על כן כתוב (&) ששון ושמחה ישיגו, ואז (שם) ונסו יגון ואנחה, כי לא יוכלו לעמוד. ואחר (&) ינקום ה' את נקמתו מהם. אמנם עתה תראה ראשית הענין שהתחלתי בו, איך הדברים כולם נקשרים זה בזה. כי חולשת אור המאורות גרמה שתוכל הסיטרא אחרא להתחזק, ובהתחזקה נסתם אור הקדושה עוד סיתום אחר קשה מהראשון הרבה. אבל כשתהיה הגאולה, הנה יתחזקו המאורות בראשונה, עד שישברו לפניהם הקליפות. וזהו שנתבאר בפסוק שזכרתי, ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה.

¹⁵³ נוסח ???

¹⁵⁴ עי' זהר ח"א קמט ע"ב: שנא"ן שו"ר, נש"ר, אר"ה, ו' אדם כליל דכר ונוקבא

¹⁵⁵ עי' זהר ח"ג ריב ע"ב.

¹⁵⁶ עי' ע"ח (שער לו פרק ב): עי' חגיגה ואם לא תשמעוה במסתרים תבכה נפשי מפני גוה מפני גאוותן של ישראל שנטלה מהם ונתנה לאו"ה והבן זה היטב. נמצא כי בהתלבט ט"ס דמלכות כלילית דקליפה עיקר האבדה זו הוא לז"א כי ממנו יצאו.

מאמרי רמוז"ל

אך כאשר תתבלע הקליפה, בסוד בלע המות לנצח (ישעיה כה ח)¹⁵⁷, ולא יהיה למוב שום מונע, הנה יחזרו המאורות ויאירו גילוי אחר גילוי, אור אחר אור, והיה האור גדול הרבה מאד, ואז נאמר, ששון ושמחה ישיגון נסו יגון ואנחה, כי מפני שכבר נסו יגון ואנחה, על כן ששון ושמחה ישיגון. והוא הגילוי השני שהוא הנשאר אחר כן עד העולם. וכאן נמצאת הנו"ן פשוטה כי שם יהיה¹⁵⁸ נקבע החיבור לנצח נצחים, ושם יתגלה הכתר שהוא שער החמישים. ולמה יתגלה, אלא מפני שכבר יגיע אליו שפע הכתר הנישא ורם אשר בראש האצילות כולה, והוא שנאמר (ישעיה יא ב) ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה¹⁵⁸.

ובראות הנביא גודל השמחה שתהיה לישראל באותו הזמן, אמר (ישעיה סא י) שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי. ובזה הפסוק תראה סודות נעלמים מאד, ותדע כי שני מיני שפע נמצאו לשכינה: אחד, למה שהוא חלק עצמה ולתיקון מדרגותיה ואורותיה, ועל זה אמר שוש אשיש בה'. וכבר ביארתי לך איך הששון מורה על היסוד, ואמרו שוש אשיש יורה על התמדת השפע, שפע אחר שפע, ברכה אחר ברכה. ויש שפע אחר שהוא לתת אל כל צבאותיה, ובפרט לישראל שהם בני הקדוש ברוך הוא והשכינה, ועל זה אמר תגל נפשי באלהי. והנה גם הגילה בצדיק, אבל מפני היותו אב לישראל שהם צדיקים, יען מהם נגזרו ויצאו. והרמוז על זה (משלי כג כד) גיל יגיל אבי צדיק, ועל כן אמר, תגל נפשי באלהי, ואמר כי הלבישני בגדי ישע.

והסוד הלבושים המכסים על הגוף, וכל לבוש הוא חיצון והוא מצד הגבורה, כי החסד נגזר לפנים. והנה בגלות היו הלבושים לבושי קדרות ואפילה, בסוד הקליפה הסובבת על המוח, ועל כן למענם יימנע האור ולא יאיר. אבל בזמן הגאולה, הנה יהיו הלבושים בגדי ישע (&). והגבורה נקראת כך. וגם הבינה, להיותה לשמאל. והאמת שממנה יוצאים הבגדים האלה, ועל הכל מעיל צדקה יעטני (&), והוא המעיל היקר והנכבד הניתן לה מאת המלך. ומפני שמעת החיבור ניתן נקרא מעיל צדקה, כי הצדקה היא החיבור העליון, ואמר כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה, וזה יורה רוב התחדשות האורות תמיד. ומפני שאמר בתחילה שוש אשיש בה' שהוא המלך, על כן אמר (&) כחתן יכהן פאר. והוא אל"י המלך הנוכח למעלה. וככלה תעדה כליה, מדבר על השכינה עצמה. ואמר כחתן יכהן פאר, בהיותו מתעמר תמיד בעטרות חדשות מלמעלה, וככלה תעדה כליה בהיותה מתקשטת בקישוטיה מלמטה¹⁵⁹. וכל זה נמשך מהיפרד הקליפה והיכרתה לעולם, והוא הסוד שהזכרתי למעלה בפסוק, והשבת חיה רעה מן הארץ (ויקרא כו ו).

¹⁵⁷ עי' זהר ח"א נד ע"א: בעי בר נש לאסתמרא בכל סטרוי מסטרא דהאי חויה בישא דלא ישלוט עלוי זמין קב"ה לעלמא דאתי לאעברא ליה מעלמא הדא הוא דכתיב (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ (וכדין ד"א וכתיב) (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח וגו' תרגום: צריך האדם להישמר בכל צדדיו מצד הנחש הרע הזה שלא ישלוט עליו. ועתיד הקדוש ברוך הוא לעולם הבא לבטלו מן העולם. זהו שכתוב "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ואז כתוב "בלע המות לנצח וגו'".

¹⁵⁸ עי' זהר ח"ג רכז ע"ב: דא הוא רוחו דמשיח דאתמר ביה ונחה עליו רוח יי'.
¹⁵⁹ כל קישוטי כלה הם עליית מ"ן שהם כל המעשי מצות שלנו שמעלים אורות למעלה הנקראים מים נוקבים, ולמעלה הם גורמים זיווג בין האורות העליונים, וזה מוריד מוחין חדשים לפרצופים התחתונים, וזה נקרא עטרות.

עי' תיקו"ז (קעא ע"א): הא ציון דאיהי שכינתא נפקא בכל קשוטין דילה וכל עלמא מורין לה באצבע הה"ד (ישעיה ל"ג) חזה ציון קרית מועדנו וחתן נפיק מעוטר לגבה וכל עלמא אמרי צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו חתונתו שכינתא עלאה שמחת לבו שכינתא תתאה יום דתרוייהו עמודא דאמצעייתא בוצינא קדישא הא כלה מתקשטא לגבי בעלה דאיהו יהו"ה ברא דמלכא

תרגום: הנה ציון שהיא השכינה יוצאת בכל הקשוטים שלה וכל העולם מורים עליה באצבע זהו שכתוב חזה ציון קרית מועדנו והחתן יוצא מעטר אליה וכל העולם אומרים צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה

באמרי רמוז"ל

ועתה עוד אפרש לך בזה ענין גדול, והבן כי אין יניקת הסיטרא אחרא אלא מסוף המלכות¹⁶⁰, והוא הסוד שנאמר (איכה א ט) טומאתה בשוליה לא זכרה אחריתה. והנה על זה אמרו (בראשית רבה פרשה כב &) טב לביש לא תעביד וביש לא ימטי לך. שהרי הקליפה מתחזקת בכח שלוקחת מן הכנפות האלה, ואחר בגאווה ובגודל לבב חושבת למרוד בגבירתה. ולעתיד לבא נאמר (איוב לח יג) לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה, ואז לא יתחזקו עוד בכנפים האלה לעבור אחר כן את גבולה, בסוד נחלה עבר על נפשנו (תהלים קכד ד). כי הנה גבולות הושמו לה, אבל כשבעה ותרם לבה לעבור הגבול למרוד. אבל לעתיד לא תינק עוד מן הכנפים כאשר אמרתי, ולא תוכל להתחזק ולעבור גבולה, ואז תיבלע. ולכן אמר (ויקרא כו ו) והשבתי חיה רעה מן הארץ, כי בתחילה יוסרו ממנה צלה וכחה, שבהם היתה מתחזקת מכנפות הארץ שאמרתי. ומשם והלאה, וחרב לא תעבור בארצכם.

והנה כיון שתחלש¹⁶¹ כבר הסיטרא אחרא שלא תהיה לה יניקה, הנה אז תילקח מהם הנקמה. ואומר לך על מה יותר יכעס הקדוש ברוך הוא, על האומות עובדי כוכבים ומזלות, או מה המשפטים אשר יעשה בהן. וזה נתבאר בפסוק, אמונים נוצר ה' ומשלם על יתר עושה גאווה (תהלים לא כד). ותבין מי הם האמונים האלה, כי הם השכינה הנקראת אמונה¹⁶², וכן ישראל המאמינים במלכם. וה' שהוא המלך הקדוש ברוך הוא הוא הנוצר אותם בגלותם. והנה כתוב (יואל ד כא) ונקיתי דמם לא נקיתי וה' שוכן בציון. וזה סוד גדול, כי באמת עד שלא נקה הדם ההוא מהם, בהעלות מתוכם כל וכל טוב¹⁶³, לא נמצא למעלה החיבור לעולם. אבל כשינקה זה, הנה אז יאבדו בחוסר כל, ולכן לא ימצא מונע בחיבור¹⁶⁴ שזכרתי, והרי איך הכל תלוי בהכרת הקליפה.

ועתה אודיעך סוד אחר, כי הנה כתוב (שמות ב כה) וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים¹⁶⁴. והענין כי הקדוש ברוך הוא כל זמן הגלות נאמר בו, ישן הוא אלהים של אלו (מגילה &), וגם כן כתוב (תהלים י א) למה ה' תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה, כי איננו מתגלה ועל כן נראה כאילו איננו רואה ומביט. ומפני העלם ההבטה נתחזקו הקליפות, אך כשיתעורר לראות משם והלאה, תתחיל הגאולה. ולכן מיד אחר וירא כתיב וידע. ובאמת שעד כאן היה הענין במחשבה וממנה יצא אל הדיבור, ואז נצטווה משה על הגאולה, וממנה יצא אל המעשה. והנה כן הוא בגאולה העתידה, שכן כתוב (איכה ג ג) עד ישקיף וירא ה' משמים. והבן מלת משמים, כי היא רומזת הרבה, כי בגלות הוא על השמים, כי נתעלה אל¹⁶⁵ המקום שנאמר בו (ישעיה מה טו) אתה

שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו חתנתו השכינה העליונה שמחת לבו השכינה התחתונה היום של שניהם העמוד האמצעי הנר הקדוש הרי הכלה מקשטת לבעלה שהוא יהו"ה בן המלך.

¹⁶⁰ עי' ע"ח שער המוחין פרק ט: ומהם יונקים הקליפות הטמאים יען הם גבורות דנוקבא ששם אחיזת הקליפות.

¹⁶¹ שנחלש? שתתלחש?

¹⁶² עי' זהר ח"א קמא ע"א.

¹⁶³ נוסח??

¹⁶⁴ עי' ספר הפליאה: וראה והבן כשרצה הש"י לגאול את ישראל ממצרים חיבר מדת א"ל ח"י הנקרא גאולה למדת אדני הנקרא תפלה וזהו ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו וכתב וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים. והיסוד, וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי, והנה היסוד גאולה ואדני"י תפלה. ולפעמים מלת אדני נקרא גואל כי בהתחבר אל חי עם אדני שהוא סוד הגאולה לתפלה הרי מלת אדני שהיא תפלה מתמלאת משפע הגאולה אז גם מלת אדני נקראת גאולה ופועלת גאולה בשליחות אל חי ומצלת הצדיקים וגואלת אותם מכל פגע ומחלה, ובאותה שעה נקרא המלאך הגואל שלפי שמלת אדני"י הנקראת תפלה היתה הולכת עם ישראל בשליחות א"ל ח"י. הלא תראה שהמדה הזאת היתה מהלכת עם יעקב אבינו ע"ה לגאול אותו מכל מיני פורעניות זהו שאמר יעקב המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים ומה שקורא (אותו) המדה זו מלאך לפי שאינה פועלת פעולה לגאול אלא בשליחות א"ל ח"י שהרי היא עצמה צריכה גאולה שכן ארז"ל גלו למצרים שכינה עמהם ולכן כשאדני"י פועל גאולה הוא בשליחות א"ל ח"י, ולכן נקרא המלאך הגואל השליח בשם משלחו.

באמרי רמוז"ל

אל מסתתר, וצריך שישוב אל מקומו, השמים, ומשם יראה וישקיף, וזהו עד ישקיף וירא ה' משמים.

והנני אומר עתה סוד אחד מסודות המשיח ותראה בזה הקדמות גדולות. והוא, כי הנה כתוב (משלי כג כה) ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך, ובאמת כאן נראה כפל הפסוק, כי כיון שאמר אמך למה יחזור לומר ותגל יולדתך. וצריך שתדע כי המשיח הוא היחידה כאשר שמעת פעמים אחרות, ומאז חרב הבית נאמר בו (ישעיה נג ה) והוא מחולל מפשעינו מדכא מעונותינו, והוא לא זו מן השכינה אלא לשעות ידועות שנמצאו לו פעולות למעלה. אבל בשאר כל הזמן, הנה עמה הוא יושב תמיד אפתחא דרומי בין סובלי חלאים (סנהדרין צח ע"א). ואפרש לך בכאן סוד גדול מאד, כי השכינה הנה עליה נאמר (משלי לא ל) אשה יראת ה' היא תתהלל, כי אשת חיל היא וחומה למלך, בסוד אני חומה (שיר השירים ח י), והיא לקחה על עצמה כפרת חטאי ישראל ונקיון פגמיהם, כי גם למעלה פגמו, וכדי שלא תחריב הקליפה את העולם, נתרצתה בזה לשאת היא לברכה ולכפר על בניה. וזהו שבחה ותהלתה והאהבה אשר לא תכבה. וכמו כן משיח מקבל יסורי ישראל, שאם לא כן לא היו יכולים לעמוד. ועל כן המשיח והשכינה שניהם עומדים ביחד לא יפרדו זה מזה כאשר שמעת. ולזמן היגלות המשיח במהרה בימינו, הנה ישוב אל אמו. ובהיותו שם כמה מאורות יתעוררו לתת לו עטרות גדולות ולשכינה כמו כן בעדו. ובאמת שהמאורות האלה גם למלך יינתנו בראשונה, והוא נותן אותם לשכינה, ואז נאמר ישמח אביך ואמך, ובצאת משם המשיח לבא אל המקום אשר יבא שם, הנה יותר ויותר תרבה המעלה אל השכינה, שנאמר בה (תהלים ב ז) אני היום ילדתיך. כי עטרות אחרות הוא צריך לקבל מלבד הראשונות, והנה נכבדות מהראשונות הרבה. ונמצא שמפני היותו נולד משם תרבה שם השמחה, וזהו ותגל יולדתך, כי ראשונה תשמח עם האב יחד להיותה אמו, וזהו בזמן הזיווג והעיבור, ואחר ותגל יולדתך, כי ילדתהו, ומי תלד כזה בן חביב למלך מעלתה תגדל ואהבתה תרבה. והנה באלה העטרות המתחדשות אל המשיח יצא לעולם לעשות מעשהו, כי בהן יתחזק הוא ויתחזקו ישראל עמו לשלוט על הסיטרא אחרא ולהתגבר ממקורם לשמוח בשלוחה הבאה לרגלו.

ועדיין נשאר לי לפרש סוד והוא עיקר גדול, וזה נרמו בפסוק (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר, והלא נראה כי בן היה לו ליקרא. ונודע שזה הפסוק מדבר על המשיח. וכבר נאמר במקום אחר (תהלים ב ז) ה' אמר אלי בני אתה¹⁶⁵. אבל האמת הוא שהתיקון הגדול שיתקון בימות המשיח במהרה בימינו, הוא תיקון הגוף מלבד תיקון הנשמה, וזה עיקר גדול¹⁶⁶. כי באמת בזה תלוי הרבה תיקון העולם, כי זה נתקלקל בחטוא האדם, ואחריו נמשכים

¹⁶⁵ ע"י תיקו"ז (ז ע"א): וצקן דפורקנא מלג על ההרים (סיה"ש ז ח) לא מ"ה ולית הרים אלא חכמה לאינון מרכבתיה אוף הכי מקפץ על הגבעות אינון אמנהו אהי"ה חכ"י צההוא זמנא אז יסיר משה וכו' (שמות טו א) וכלא אתקשר ואתכליל חכ"י צרכאן דלכותא דכלילן חכ"י עלמין הדא הוא דכתיב צרכות לראש דליק¹⁶⁵ (משלי י ו) ואית כבוד נברא כגוונא דכבוד נאלל מסטרא דכבוד נברא אמרין ישראל לגבי דדון על כלל אס כעבדים¹⁶⁵ ומסטרא דכבוד נאלל אתמר צהון אס כבנים איהו עלת על כלל לית חלוק עליה ולא תחותיה ולא לארבע סטרין איהו ממלח כל עלמין¹⁶⁵

תרגום: ובקץ הגאולה "מדלג על ההרים", זה מ"ה, ואין הרים אלא האבות, שהם מרכבתו. כמו כן כאן "מקפץ על הגבעות" הן האמהות, אה"ה אדנ"י. באותו זמן "א"ז ישיר משה וכו'", והכל נקשר ונכלל בח"י ברכת התפילה שכלולים בח"י העולמים, וזה שכתוב "ברכות לראש צדיק". ויש כבוד נברא כדוגמת כבוד נאצל, מצדו של כבוד נברא אומרים ישראל אל אדון על הכל "אם כעבדים" (תפילת ימים נוראים), ומצד של כבוד נאצל נאמר בהם "אם כבנים", הוא עלת על הכל, אין אלוה עליו ולא תחתיו ולא לארבעה צדדים, הוא ממלא כל העולמות.

¹⁶⁶ ע"י זהר ח"אקלה ע"ב: ¹⁶⁶ ז"ל בשלימות: אמר רב יהודה אמר רב עתיד הקדוש ברוך הוא לשמוח באותו זמן עם הצדיקים להשרות שכינתו עמהם והכל ישמחו באותה שמחה¹⁶⁶ הדא הוא דכתיב (תהלים קד לא) ישמח יהו"ה במעשיו אמר רבי יהודה עתידים הצדיקים באותו זמן לברא עולמות ולהחיות מתים אמר ליה רבי יוסי והתנן (קהלת א ט) אין כל חדש תחת השמש אמר ליה רבי יהודה ת"ש בעוד שהרשעים בעולם וירבו כל העולם אינו בקיום וכשהצדיקים בעולם אזי העולם מתקיים ועתידים להחיות מתים כדקאמרן

מאמרי רמז"ל

שאר הקלקולים. והדברים נודעים ליודעי האמת, ובמקום אחר דברתי מזה הרבה, ולא אאריך עתה. ועל כן צריכים הדברים לחזור לתיקונם הראשון, וזה העיקר הגדול. והנה הנשמה היא שנאמר בה, בני אתה. אבל הגוף שכבר נתקן, נאמר בו ויאמר לי עבדי אתה. ועל ישראל שכבר נתקנו כמוהו, נאמר ישראל אשר בך אתפאר. כי האמת תפארת הקדושה תגדל בגוף מבנשמה, כי הלא על כן שולחה הנשמה לעולם לתקן את הגוף העומד במדריגה התחתונה כידוע. והנה בהיות הגוף נתקן נאמר בו (ישעיה מ ה) וראו כל בשר יחדו, והוא עצמו יהא מזהיר כאשר קרן עור פני משה (&). ותדע מהיכן קירון העור של פני משה, כי הנה מן האור הגנוז ניתן לו. ותדע שזה האור הגנוז הוא מן החסד העליון המתגבר בכחו מאד ולא נגלה ממנו למטה, אלא השמש הוא המאיר שהוא במדריגת התפארת. ואין אורו כל כך פשוט כאור החסד, כי כבר נתערב בו כח הגבורה, והאור הזה נגנז למעלה.

והאמת כי בזיווג הצדיק וצדק¹⁶⁷ הוא נמשך. ומשה כיון שעלה למעלה ועמד במקום התפארת עצמו, קבל מאור הזה שלמעלה ממנו, ולכן קרן עור פניו¹⁶⁸. וחכמים אמרו (שמות רבה פרשה מז &) שמשוירי הדיו שבקולמוס היה. והאמת כי הקולמוס הנה הוא הצדיק הכתוב בספר, והכתיבה באור הזה היא. ועל כן משם נטל זה הקירון. והנה לעתיד לבא ייגלה זה האור הגנוז כיון שאין עוד קליפה ולא רשעים, והוא שנאמר בו (ישעיה ס א) קומי אורי כי בא אורך, ולכן יימשך האור הזה אל ישראל ויהיה גופם זך מכח האור ההוא.

ועל המשיחים כתוב (דניאל יב ג) והמשכילים יזהירו כוזהר הרקיע, והם שני המשיחים בסוד הנצח וההוד. ומצדיקי הרבים ככוכבים, הם שאר השרים אשר יקומו לרעות את ישראל תחת המשיחים, והם יהיו ככוכבים המקבלים אורם מן השמש. ונודע שהשכינה עצמה תהיה

(זכריה ח ד) עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרוב ימים כדכתיב לעיל¹⁶⁶ באותו זמן ישיגו הצדיקים דעת שלימה דאמר רבי יוסי ביומא דיחדי קודשא בריך הוא בעובדוי זמינין אינון צדיקיא למנדע ליה בלבהון וכדין יסגי סכלתנו בלבהון כאילו חזו ליה בעינא¹⁶⁶ הדא הוא דכתיב (ישעיה כה ט) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה וגו' ושמחת הנשמה בגוף יתר מכלם על שיהיו שניהם קיימים וידעו וישיגו את בוראם ויהנו מזיו השכינה וזהו הטוב הגנוז לצדיקים לעתיד לבא הדא הוא דכתיב (בראשית כה יט) ואלה תולדות יצחק בן אברהם אלו הם תולדות השמחה והשחוק שיהא בעולם באותו זמן בן אברהם היא הנשמה הזוכה לכך ולהיות שלימה במעלתה אברהם הוליד את יצחק (שם) הנשמה מולידה השמחה והשחוק הזה בעולם:

¹⁶⁷ עי' זהר חלק ב דף נז ע"א: מי בקש זאת מידכם מאי קא מיירי אלא מאן דאתי ליחדא שמא קדישא עלאה בעי ליחדא מסטרא דזאת כמה דכתיב (ויקרא טז) בזאת יבא אהרן אל הקדש בגין דיזדווגון כחדא אינון תרין צדיק וצדק בזווגא חדא בגין דיתברכון כלא מנייהו ואלין אקרון חצריך כמה דכתיב (תהלים סה ה) אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך ואי איהו אתי ליחדא שמא קדישא ולא יתכוון ביה ברעותא דלבא בדחילו ורחימו קודשא בריך הוא אמר מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי זאת ודאי דהא לא אשתכחו בהו ברכאן ולא די דלא אשתכחו בהו ברכאן אלא דשריא בהו דינא ואשתכח דינא בכלא: תרגום: מי בקש זאת מידכם במה מדובר אלא מי שבא ליחד את השם הקדוש העליון צריך ליחד מצד של "זאת" כמו שכתוב יבא אהרן אל הקדש כדי שיזדווגו כאחד אותם השנים צדיק וצדק בזווג אחד כדי שיתברכו הכל מהם ואלה נקראים חצריך ככתוב אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך. ואם הוא בא ליחד את השם הקדוש ולא מתכוון בו ברצון הלב ביראה ואהבה הקדוש ברוך הוא אומר מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי זאת ודאי שהרי לא נמצא בהם ברכות ולא די שלא נמצא בהם ברכות אלא ששרוי בהם הדין ונמצא דין בכל.

¹⁶⁸ (1) ספר עבודת הקודש - חלק ב פרק כט

ויש בזה הענין עוד טעם נפלא מספיק מאד ומסלק כל הספקות והמבוכות, והוא סוד נעלם גנוז באוצרות המעמיקים בחכמה העליונה ראיתיו לאחד מהחכמים האחרונים, והוא כי כבר התבאר בזה הספר כי הנפש בבאה אל הגוף מתלבשת בגויה אחת רוחנית לקוחה מגן עדן של מטה, והיא המחברת בין הנפש הדקה ובין הגוף הגס. והתבאר בפרק שלפני זה ענין שני הדרכים הנמסרים ביד האדם וברשותו אין אונס אותו על שום אחד מהם, אבל הוא עצמו בבחירתו יטה עצמו אל איזה מהם שירצה, ואם בחר דרך הטוב הנה הטוב מתרבה על ידו וצורתו וגויתו נעשית כסא למקורה הטוב, והרי הענף רבה בשרשו ויונק תמיד מזיוו והדרו, ואפילו החמר עצמו יזדכך ויזהיר כוזהר הרקיע ויעשה בשרו לפידי אש, וחנוך, ואלהיו, ופניו של משה. יוכיחו, ואם חס ושלום נטה אל הרע מצד החלק????

מאמרי רמוז"ל

סובבת על המשיחים ומקפת סביבותיהם, וסוד זה נתבאר בפסוק ונגד זקניו כבוד (ישעיה כד כג), והם זקנים שקנו חכמה, בסוד ונחה עליו רוח ה' (ישעיה יא ב) שהוא אור החכמה הסתומה. ועוד זקנים מפני היחידה עצמה שהיא כך. והנה בכל שאר הפעמים היתה השכינה מתלבשת בתוך חכמי הדורות ומשם מאיר לישראל. ואפילו משה כך היה, אלא שבכח גדול היה האור בוקע ויוצא. אבל במשיחים כתוב (ישעיה ל כ) ולא יכנף עוד מוריד, כי השכינה מלבד שכנה בתוכם, עוד תסובבם ויהנו ישראל מזיווה בגילוי. והנה האמת שגם משה תהיה לו המעלה הזאת עם המשיחים וגם יותר. וזה כבר נתפרש במקום אחר, בסוד ולא קם נביא עוד בישראל כמשה (דברים לד י), ונמצא שעתה יהנו ישראל מאור השכינה הרבה, ועל כן כי מלאה הארץ דעה את ה' (ישעיה יא ט).

ועתה אפרש לך סוד אחר גדול מאד, והוא מה שכתוב (ישעיה כז יג) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור והנדהים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלם. והסוד עמוק, ותדע כי כאשר היה במצרים כן יהיה בנאולה העתידה, וסוף נאולת מצרים היתה קריעת ים סוף, ששם נאמר (שמות יד טו) מה תצעק אלי. וכבר אמרו (זוהר פרשת בשלח &) בעתיקא תליא מילתא¹⁶⁹. ועתה אבינך הסוד הזה כי רב הוא. דע שאחיות הקליפות ויניקתן היא למטה, אבל תוקפן הוא מאחרי הבינה. והבן היטב, כי מלכי אדום הראשונים מן הבינה יצאו, על כן משם הם מתחזקים למטה להתקיים. והבן היטב, כי הבינה דינין מתערין מינה (&), ומשם מתחזקים אלה למטה, אבל ממנה ולמעלה הכל רחמים נמורים. והנה כשיצאו ישראל ממצרים, בראשונה מתוך תגבורת המאורות, היה שלא יכלה הקליפה לעמוד ברוב אורם, אבל אחר כן חוזרת ומקשה ערפה ורוצה להתדבק. והאמת שיותר מבראשונה היתה רוצה להתחזק, כי כבר יצאו מתחת ידה פעם אחת, ואז נתעורר העתיקא ונגלה למטה, וקרע את הים העליון לפניו. ובקרו הים הזה, שהוא הבינה, הנה נכרתו הקליפות שלא יעצרו כח עוד כאשר עשו בראשונה מן המקום שאמרת, ואז נכרתו ואבדו. והנה כן יעשה עוד לעתיד, אחר שישובו האומות ויתיצבו על ה' ועל משיחו (&), כי יתקע בשופר גדול (&) שהוא הבינה¹⁷⁰. והתוקע למה לא נזכר, אלא שהוא פלאי¹⁷¹ ולא נזכר שמו. והנה אז יאבד כל כח מהקליפה לגמרי, ועל כן על אותה שעה נאמר (ישעיה מט ט) לאמר לאסורים צאו לאשר בחשך הגלוי, כי לא יהיה להם עוד כח לעכב עליהם כבראשונה. וכבר ידעת שאשור ומצרים הם שני ראשי הקליפה¹⁷¹, ובצאת העשוקים מתחת ידם, יבואו וישתחוו בהר הקדש בירושלים, והרי פירשתי לך סוד גדול מאד.

ועתה אודיעך עוד עיקר אחר ובו אחתום מאמרי. והוא מה שכתוב (הושע ב כא) וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים וארשתיך לי באמונה. והם שלשה וארשתיך, נגד שלשת האבות. ואומר לך מה ענינם, כי סודם סוד שלושת גווני הקשת שיהיו מאירים באור הגדול. ונאמר בהם (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור. והענין כי אז תהיה נשלמת ההנהגה על יד השכינה, וההנהגה בסוד שלשת האבות היא לחסד לדין ולרחמים, ולכן כללות השכינה בתיקונה נקרא שבת, כי היא בת יחידה ונכללת בשלשת האבות הנרמזים בשי"ן¹⁷². ותהיה ההשפעה שלימה לפי האור הגדול אשר יאיר בזמן ההוא, כי השכינה תהיה מתחזקת מאד בכבוד גדול ושמחה רבה, אשר כמותה לא

¹⁶⁹ ז"ל:

תרגום:

170

171

(205-206) זוהר חלק ב דף נז/ב

שלישייה למצרים ולאשור, ברכה בקרב הארץ, אשר ברכו יהו"ה צבאות, לאמר, ברוך עמי מצרים ומעשה ידי אשור ונחלתי ישראל, וכי אשור ומצרים קריבין אינן לקודשא בריך הוא, אלא על גלותא ??? ?
¹⁷² עי' זוהר ח"א כג ע"ב, ועי' שעה"כ קבלת שבת א'.

מאמרי רמז"ל

נהיתה. ועל הזמן ההוא כתוב (שיר השירים ב יב) הניצנים נראו בארץ, והם שלשת האבות¹⁷³ אשר זכרתי, שבהם היא נקשרת ומנהגת כל הנמצאים. וכל זמן שאינה נכללת מכולם אין ההנהגה שלימה, על כן כולם יהיו נכללים בה בזמן ההוא באור הגדול כאשר אמרתי, שיהא מאיר באותו הזמן, ואז עת הזמיר הגיע (&). ותדע שבשלשת האבות הנה יעקב הוא המתחזק יותר, כי הוא בעלה של כנסת ישראל, והשנים מתחברים בו, ועל כן אמר (&) וקול התור נשמע בארצנו, כי הוא המתגבר כאשר אמרתי.

והרי פירשתי לך עניני הגאולה באר היטב בסדר לפי התיקונים אשר יתקנו להשלים הצלחת ישראל, ותיקון כל העולם בתיקון המאורות העליונים, יהי רצון שיהיה במהרה בימינו אמן.

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

ספר דרך עין היים

והוא הקדמה לספר פתחי חכמה והוא מיוסד על ספר עין החיים למהרח"ו זלה"ה יוצר האדם ומנהיגו הוא עשהו ויכוננהו מוכן להבין ולהשכיל השכלה גדולה יותר ממלאכי השרת (עי' סנהדרין צג ע"א). וכבר אמרו רבותינו זכרונם לברכה (בראשית רבה יז &) אמר להם חכמתו מרובה משלכם, וכאשר יחפוץ בתבונה על פי דרכו ינחהו להשיג עד שמי השמים דברים שהם כבשונו של עולם שכיסם עתיק יומין¹⁷⁴.

אך הנה טובו בידו, ולו משפט הבחירה להתחכם ולדעת או לישאר ערום מכל חכמה, הגם שהלב והשכל בקרב גופו. וזה תראה כי שנים הם בתבונה אחת נבראו, שכל האדם והתורה המשכלת אותו. על התורה נאמר (ירמיה כג כט) הלוא כה דברי כאש נאם ה', והודיענו בזה כי אמת הדבר שהתורה היא ממש אור אחד ניתן לישראל לאור בו, כי לא כחכמות הנכריות וידיעות החול שאינן אלא ידיעת דבר מה אשר ישיג השכל בטרחו, אך התורה הנה קודש ה' אשר לה מציאות גבוהה בגבהי מרומים, וכאשר יעסוק בה האדם למטה, אור היא אשר תאיר בנשמתו להגיע אותו אל גנוי מרומים, גנוי הבורא יתברך שמו בדרך הארה ופעולה חזקה אשר היא פועלת בה.

והוא דבר החכם (משלי ו כג) ותורה אור, אור ממש ולא חכמה לבד, ולא שמראה אור בדרך דמיון אלא אור ממש, כי זו מציאותה למעלה, ובהיכנסה בנשמה יכנס אור בה, כאשר יכנס ניצוץ השמש באחד הבתים. ואף גם זאת, הנה בדקדוק גדול נמשלה לאש ובהשוואה מדוקדקת, כי כאשר תראה הנחלת שאינה מלוכה, השלהבת היא בתוכה כמוסה וסגורה, אשר בהפית בה אז תתפשט ותתלהב ותצא מתרחבת והולכת, ובשלהבת ההיא נראים כמה מיני גוונים מה שלא נראה בתחילה בגחלת, והכל מן הנחלת יוצא.

כן התורה הזאת אשר לפנינו, כי כל מלותיה ואותיותיה כמו גחלת הן, אשר בהצית אותן, כן כאשר הן לא יראו כי אם גחלים וגם כמעט עמומות, ומי שישתדל לעסוק בה, אז תתלהב מכל אות שלהבת גדולה ממולאה בכמה גוונים, הן הידיעות העומדות צפונות בתוך האות ההיא, וכבר פירשו זה בספר הזוהר (&) על אל"ף בי"ת, ואין הדבר משל אלא עצמי כפשוטו ממש, כי כל האותיות שאנו רואים בתורה כולן מורות על עשרים ושנים אורות הנמצאים למעלה¹⁷⁵. והאורות ההם העליונים מזהירים על האותיות, ומכאן נמשכה קדושת התורה קדושת ספר התורה ותפילין ומוזוות וכל כתבי הקודש. ולפי הקדושה שבה נכתבים, כך תגדל ההשראה וההארה של האורות

¹⁷³ זהר ח"א א ע"ב.

¹⁷⁴ עי' פסחים קיט ע"א: ז"ל: מאי למכסה עתיק (יומין) זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי נינהו סתרי תורה ואיכא דאמרי זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין מאי נינהו טעמי תורה.

¹⁷⁵ עי' ס"י &

מאמרי רמז"ל

ההם על אותיותיהם, ולכך ספר התורה שיש בו פיסול אחד נפסל כולו, כי אין ההארה עומדת עליו כראוי שתימשך ממנו הקדושה לעם בכח הקריאה בו.

ונשוב לענין, כי האורות עומדים על האותיות, ובאותם האורות כלולות כל הבחינות הפרטיות שיש על כל אות ואות כאשר זכרתי. אך אין מגיע לנשמת הרואה את האותיות ההן אלא אור אחד סתום כמו הגחלת, אך כשמשתדל האדם להבין וקורא וחוזר וקורא ומתחזק להתבונן, הנה כל כך מתלהטים האורות ההם ויוצאים כמו שלהבת מן הגחלת בנשמה, ועל זה אמר התנא (אבות ה' &) הפוך בה והפוך בה דכולא בה, כי צריכים העוסקים להיות הופכים והופכים עד שתלהב כמעשה האש ממש.

והנה בהיות השלהבת מתלהטת, כבר אמרתי שיש בה כמה גוונים מרוקמים, וכן נמצאים כמה ענינים גדולים נכללים בשלהבת של האור הזה. אמנם עוד ענין אחר נמצא, כי יש כמה פנים לתורה, וכבר קבלו הקדמונים (&) שלכל שורש מנשמות ישראל יש כולם בתורה, עד שיש ששים רבוא פירושים לכל התורה, מחולקים לששים רבוא נפשות של ישראל. וזה נקרא שהתורה מתפוצצת לכמה ניצוצות, כי בתחילה מתלהטת, ואז נראים בה כל האורות הראויים לענין ההוא, ואותם האורות עצמם מאירים בששים רבוא דרכים בששים רבוא של ישראל. וזה סוד (ירמיה כג כט) וכפטיש יפוצץ סלע. הרי לך שאף על פי שהתורה היא בלי תכלית, ואפילו כל אות ממנה היא כן, אך צריך ללבותה ואז תלהב.

וכנגדה שכל האדם עשוי כן, כי גם כן יש לו כח השגה רבה, אך כאשר יתלהט בכח התבוננות, ועל זה כתיב (משלי ב' ו') כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. וזה כי כל הנמצאים מדיבורו של הקדוש ברוך הוא נעשו, כמו שכתוב (תהלים לג ו') בדבר ה' שמים נעשו, נמצא שהפה הזה הוא השורש לכל הנבראים, וזה עצמו מקיים אותם. והבל היוצא מן הפה הזה, רוצה לומר ההשפעה היוצאת אל כל הנבראים מן המקור שהוציא אותם, ועל כן נאמר (דברים ח' ג') כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, שהוא זה ההבל היוצא ומקיים, והוא המתלבש בדברים הנאכלים לזון האדם שכך צריך לו.

והנה החכמה כבר ניתנה מן הקדוש ברוך הוא בלב כל בני האדם, אך כדי שתתגבר צריך שאותו הפה המקיים אותה ינשב בכח, ואז נעשה ממש כמו האש גם כן שכשנפחים בה מתלהבת, כן כשזאת ההשפעה תרד מן הפה כמו נשיבה, תלהט החכמה, וייראו הדעת והתבונה הכלולות בה כבר, אלא שלא היו נראות כי לא היה נראה כי אם חכמה שהיא השכל עצמו. אך התבונה היא בינת השכל, המחברת דבר אל דבר ומקיימת דבר בדבר, והדעת היא התולדה היוצאת מכל אלה, ואלה לא יעשו פעולתן אלא בכח נשיבה שינשב הפה העליון בהן.

ונמצא שהחכמה כבר ניתנה, והפה אינו אלא מקיים אותה. אך הדעת והתבונה הן מתחדשות, דהיינו שמתחדש גילויין תמיד רק בכח נשיבת הפה. ועל כן אמר אליהוא (איוב לב ח') אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינם, ולשון נשמת הוא כמו נשמת ה' כנחל גפרית (ישעיה ל לג) שהוא מלשון נשימה¹⁷⁶ ולא מלשון נשמה, דהיינו נשימת הפה נשיבת הרוח, וזאת היא הנותנת הבינה ולא הימים או השנים.

הנה על כן חוב הוא מוטל על האדם לשים עצמו להתבונן, כי אם אינו מתבונן ומחשב הנה לא תבוא חכמה לבקש אותה, ונשאר בחושך בלא ידיעה, והולך בדרכי ההבל ובאפילה. וסוף דבר יתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא על שלא נשתמש מן החכמה ומן הכח אשר הטביע בו לעשות חיל, זה ודאי פיתוי היצר הסיטרא אחרא, אשר ישתדל בכל עוז להפילו בזה ובבא, כי כבר ידע אם נפל בזה מעט נשאר לו לשוב ולהתקומם, כי ידיעת האמת מחזקת הנשמה ומרחקת ממנה היצר ודאי, ואין דבר מחליש הנשמה לפי היצר כחסרון הידיעה.

¹⁷⁶ כרש"י ש.ס.

מאמרי רמוז"ל

ואם היתה הידיעה רחבה ועומדת על לב בני האדם, לא היו חוטאים לעולם. אך לא היה אפילו היצר קרוב אליהם ושולט עליהם, כמו שאינו שולט במלאכים. ולהיות שהקדוש ברוך הוא רצה שהאדם יהיה בעל יצר, שיוכל להיות מנוצה או נוצה בשיקול אחד, לכן שם בהם הידיעה, אך סגורה כנחלת ושתוכל להתפשט כשלהבת, והבחירה ביד האדם וחכמינו זכרונם לברכה אמרו (בבא בתרא ע"ב) על כן יאמרו המושלים בואו חשבון (במדבר כא כז), המושלים אלו המושלים ביצרם, בואו חשבון בואו ונחשוב חשבוננו של עולם. כי מי שאינו מושל ביצרו, לא ישים עצמו לזה לעולם, אך המושלים ביצרם הם יעשו את הדבר הזה וילמדוהו לאחרים לעשות אותו.

הלא האדם רוב שנות ימיו עומד לחשוב חשבונות עסקיו עסקי חיי שעה, ולמה לא ישים אל לבבו אפילו שעה אחת גם לזאת לחשוב מחשבת ממש, מה הוא ולמה בא לעולם, או מה מבקש ממנו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ומה יהיה סוף כל עניניו. זאת היא התרופה היותר גדולה והזקה שתוכל להמציא נגד היצר, והיא קלה ופעולתה גדולה ופריה רב, שיעמוד האדם בכל יום לפחות שעה אחת פנוי משאר כל המחשבות לחשוב רק על הענין הזה שאמרת, ויבקש בלבבו מה עשו הראשונים אבות העולם שכך חשק ה' בהם, מה עשה משה רבינו עליו השלום, מה עשה דוד משיח ה' וכל הגדולים אשר היו לפנינו, ויעלה בשכלו מה טוב לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם הוא וטוב לו.

או יתורו מחשבותיו לדעת באיזה מצב הוא נמצא ועומד לפי הנרצה בדרך אשר דרכו אנשי השם אלה, אשר מעולם המה, ואם אין ואם רב ממנו כה היצר ולא יכול לדין עם שתקיף ממנו, הן לזאת חרד היה וצווה ככרוכי הקדוש רבי שמעון בן יוחאי בתיקוניו תיקון עשירי (&), וזה לשונו: ווי לון לבני נשא דקודש בריך הוא אסיר עמהון בגלותא ויפן כה וכה וירא כי אין איש אלא איש לדרכו פנו בעסקין דלהון בארתיין דלהון¹⁷⁷.

כלל הדברים, האדם שאינו חושב על זה, קשה לו מאוד מאוד להגיע אל השלימות. והאדם החושב על זה, קרוב אליה מאוד. והחכמים הולכים הלך וחשוב תמיד, לא יפנו דעתם מזאת, ולכן יצליחו בכל מעשיהם. אך הממעיט לא ימעיט מלהיות לו קביעות זמן לפחות, לשים אל לבו אם מעט, ואם הרבה כי אז יצליח את דרכו ואז ישיביל.

אחר שידעת זה, היות המשא הזה עליך להתבונן ולהשכיל על זאת, עתה אשכילך ואורך מה הדברים אשר עליהם תעמוד להתבונן ולחקור.

הנה החקירה הראשונה אשר תחקור הלא היא על כוונתו יתברך שמו על מה ולמה ברא את כל הבריאה הגדולה הזאת. ואל תאמר ומה האדם שיבוא אחרי המלך לבקש את מחשבתו, והמקרא מעיד (תהלים צב ו) מאד עמקו מחשבותיך, וזה נראה כגאווה וכגודל לבב לאמר שיוכל למצוא כוונת המאציל יתברך שמו. אדרבה, על זה נאמר (שם כה יד) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. והוא הסוד הכולל כל ענין המעשים אשר עשה ואשר הוא עושה, ושאחריו נמשכים כל חוקות הבריאה כאשר שם לשמים ולארץ וכל תולדותיהם, כי הלא לכל המעשים הרבים והגדולים האלה ימצא סוף ותכלית אחד, וזה הוא הסוד המוזכר כאן בפסוק, והחוקים אשר הושמו על פי הכוונה הזאת. כללותם הוא הברית אשר הזכיר, ובריתו להודיעם, הוא הברית אשר שם לכל נברא לעמוד על מתכונתו ולא יסור. והוא הנרמז במלת בראשית ברית אש, כמו שפירשוהו בתיקונים תיקון כ"א (&)¹⁷⁸.

אך כדי להגיעם תתחיל לדרוש בנבראים מי הוא העיקרי, הדומם והצומח והחי הם אינם העיקרים ודאי, כי אין תועלת במעשיהם, ואין להם שכל והבנה. נמצא נשאים בני האדם

¹⁷⁷ ז"ל בשלימות:

תרגום:

¹⁷⁸ ז"ל:

תרגום:

מאמרי רמז"ל

והמלאכים, וכשתדרוש על עניניהם, תמצא היות בן האדם עיקר והמלאכים מפלים להם, וזה הסוד פירשו המשורר (שם ח ב) ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים, כי הוא ידע הענין על אמיתו, איך שהקדוש ברוך הוא מקבל כח כביכול ממעשה בני האדם לפעול טובה עמהם ועם כל הבריות, וזה סוד (שם סח לה) תנו עוז לאלהים, וגם משה רבינו עליו השלום אמר (דברים לב יח) צור ילדך תשי, וידענו מזה כי מעשי ישראל מוסיפים כח בגבורתו של מעלה¹⁷⁹.

וזה סדר ההתעוררות לפי החוק אשר שם המאציל יתברך שמו ישראל פועלים למטה בארץ ומחזיקים כחו של הקדוש ברוך הוא, ואז הכח שנתחזק מראה הודו במשרתים העומדים על פקודת המעשים לעשותם כפי מה שהוא מתעורר לעשות, ולכן כל התעוררות שיהיה המלך ברוך הוא מתעורר לעשות יראה הענין במשרתיו העומדים על פקודת המעשים לעשותם כפי מה שהוא מתעורר לעשות בזיו המגיע לו ממנו.

ועתה נחזור לשורש הענין. נמצא כי הזיו אשר בהם מהתעוררות המלך, והתעוררות המלך ממעשה ישראל, הרי ישראל עיקר הכל, ולכן נאמר (&) מה אדיר שמך בכל הארץ. זה הוא הכח המקבל שם הקדוש בארץ בסוד (&) תנו עוז לאלהים שזכרתי. אשר תנה הודך על השמים, הוא ההוד המתאצל בהתעוררות ומתפשט על השמים במשרתים העומדים שם.

ופירש עוד תיקון גדול שנעשה על ידי בני האדם והוא מה שאמר (תהלים ח ג) מפני עוללים ויונקים יסדת עוו. וזה כי המלאכים כיון שאין להם יצר הרע, אין מעשיהם יכולים להעביר אותם, אבל בני אדם שיש להם יצר הרע הם יכולים להעביר אותם, וכדי לתת להם כח יותר שיעשו זה התיקון בכח גדול, מה עשה, נתן להם שני הערלה, שהן כל הזמן עד שהאדם נכנס למצוות, ואז הסיטרא אחרא מתדבקת בהם יותר, וזה סוד (משלי כב טו) אולת קשורה בלב נער. אך באותו הזמן העוונות אינם נחשבים, והתורה אדרבה היא חשובה יותר, והוא ענין הבל פיהם של תינוקות¹⁸⁰, וההבל משבית הסיטרא אחרא לגמרי. וזהו מפני עוללים ויונקים יסדת עוו להשבית אויב, וזהו לשון להשבית, שהוא כאחד שעומד במלאכה אחת ושובת ממנה. ובמלאכים אין שייך זה, כי כיון שאין יצר שולט בהם, אינם משביתים אותם אלא מגרשים אותם. אבל בני האדם, להם נוגע להשבית.

ואפרש לך עתה לשון יסדת עוו. הנה התורה היא הנקראת עוו כידוע¹⁸¹, שהיא הנותנת כח לקדושה, בסוד תנו עוז לאלהים. והנה קודם שהאדם נולד, מלמדים אותו כל התורה כולה¹⁸², וזה לתת כח לנשמתו קודם שתכנס בגוף, שתהיה כלולה מכל התורה לתקן כל מדריגות הקדושה כראוי. אבל בצאתה לעולם בא מלאך ומשכחו, וזה כדי לתת מקום ליצר להתאחו בו, שאם לא כן

¹⁷⁹ ע"י מדרש:
¹⁸⁰

(1) תלמוד בבלי מסכת שבת דף קט"ב

אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו אל תגעו במשיחי אלו תינוקות של בית רבן ובנביאי אל תרעו אלו תלמידי חכמים אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן אמר ליה רב פפא לאביי דידי ודידך מאי אמר ליה אינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא ואמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש.

(3) זוהר חלק ב דף לט"א

ותאנא אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן שלא חטאו, שלא חטאו ממש,

(6) ספר עבודת הקודש - חלק ג פרק ד

חיל, וכדאיתא באיכה רבתי. ובוה אשר תנה הודך על השמים וכענין שפרשתי למעלה. מפני עוללים ויונקים יסדת עוו יש לפרשו על תינוקות של בית רבן, וכן אמרו בפרק כל כתבי אמר רב כהנא לא חרבה ירושלם אלא בשביל שבטלו בה תינוקות של בית רבן שנאמר שפוך על עולל בחוץ מה טעם שפוך משום דעולל בחוץ פירוש בטלים מבית רבן. ואמרו עוד שם אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן. ובמדרשו של רשב"י ע"ה (ח"ג י"ז ע"ב) ורעי את גדיותיך וגו' אלין אנון תינוקות של בית רבן דעלמא מתקיימא בנינהון יהבין חילא לכנסת ישראל בגלותא עד כאן. וזה סוד אמרו יסדת עוו בסוד תנו עוז לאלהים למען צורריך להשבית אויב ומתנקם ובמדרש צורריך שנים, אויב

¹⁸¹ ה' עוז לעמו יתן &

¹⁸² ע"י נדה ל ע"ב.

מאמרי רמז"ל

היה נגרש מכח הקדושה, והיה שב להיות כמו מלאך. וגם לא היה נעשה תיקון ההשבתה שזכרנו, על כן אז נסתם בו אור התורה והסיטרא אחרא שולטת עליו, וזה נקרא שני הערלה שלו. ובאותו זמן צריך לייסרו, כמו שאמר (שם) שבט מוסר ירחיקנה ממנו, ואומר (שם כג יד) אתה בשבט תכנו ונפשו משאול תציל, שהיא הערלה ממש שאמרו עליה (פסחים צב ע"א) הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר, כי היא ממש קבר ממה שגורמת לה חשיכה שלא יגיע לה אור העליון, ונקראת כאילו היא מתה ממש בקבר, וזה סוד (איכה ג ו) במחשכים הושיבני כמתי עולם.

ובתחילה כשהערלה בגוף, מעבירים אותה אחר שמונה ימים. אך הערלה הפנימית, שהיא ערלת הלב, אינה סרה אלא לאחר שלוש עשרה שנים ויום אחד, ולכן כל אותו הזמן הוא פטור מן המצוות. ועם כל זה באותו הזמן צריך לייסרו כמו שאמרת, שזה גורם לו שתפרד הערלה ממנו היטב, ואז היא פורשת ממנו לגמרי בזמן המוכן, כנאמר למעלה, ועל כן אמר ירחיקנה ממנו ולא אמר יסירנה ממנו, כי אין זה להסירה כי אם בזמנה תסור. אבל זהו ממש ענין חיבוט הקבר, שהחבטה עשויה לרוב הקשר הנמצא לזוהמא של נחש, שאינה יכולה להפרד אלא אחר החיבוט, והצדיקים המתקנים עצמם כראוי מרחיקים אותה מהם כל כך, עד שאין צריך לחיבוט.

והנה כן הדבר הזה בנער, כי האולת קשורה בו וצריך חיבוט כדי להרחיקה מן הקשר והדיבוק הזה, שאז כשיהיה זמנה להתפרש, תתפרש לגמרי מכל וכל. ואם הוא הולך בדרך טוב, הוא מרחיקה מעצמו. והנה בזמן הזה שהוא הרחק הערלה ההבל היוצא מפיו, הוא מכניע סיטרא אחרא ושוברה שבירה גדולה, וחוזר וממשיך הכח של התורה שקיבל בראשונה קודם שנולד, וכיון שהשלים לקבל הכח, אז יש לו לעשות ולכן הוא חייב במצוות.

ותדע בודאי בהבל פיהם של תינוקות העולם מתקיים, וזה כי התורה מתחלשת לפעמים ולפעמים מתחזקת, מתחלשת על בני האדם מפני החטאים, ובפרט הערב רב שבישראל כמו שאמרו בתיקונים, והקדוש ברוך הוא עושה בסיס לתורה מזה ההבל שאין בו חטא, ובו התורה מתחזקת, כי כבר הוא מוכן לזה להמשיך כח התורה כנאמר למעלה, וזהו מפי עוללים ויונקים יסדת עון, והוא ממש יסדת. וזהו למען צורריך, שהם הערב רב, להשבית אויב שהוא הסיטרא אחרא, להשבית ממש.

ואמר ומתנקם, והוא סוד הנחש שהוא נוקם ונוטר, וזהו סוד לנחש קצצו רגליו, שנאמר בו (בראשית ג יד) על גחונך תלך. ולנקום זה הוא רודף אחר הרגלים, שהוא ענין (ברכות ו ע"ג) ברכי דרבנן דשילהי. והן סוד הרגלים של מעלה התומכות לגוף¹⁸³, ובהן תלוי כח תמיכות התורה, לחזיק אותה שלא תמוט, בסוד (משלי ג יח) ותומכיה מאושר. נמצא שהנחש רודף אחר ענין זה, שלא להניח סמך לתורה חס וחלילה, כי הנחש הוא שקרא דלא קאי (&), אך התורה היא קושטא קאי. והוא היה רוצה להנקם מזה ולגרום לתורה חס וחלילה שלא יהיה לה סמך בישראל ותסתלק ותשכח מהם חס וחלילה. והבל פה התינוקות מתקן ממש תיקון זה, כי הם תלויים ממש באלו הרגלים העליונות הנקראות תינוקות של בית רבן כמפורש בזוהר, והם סמכי קשוט בסוד קושטא קאי, וזהו להשבית אויב ומתנקם.

נמצא איך שהתיקון הגדול נמצא ביד האדם ולא ביד המלאכים, על כן נדע שהוא ודאי עיקר כל הבריאה. ומכאן תדע כי רק זו היא התכלית אשר בעבורה נברא האדם, ולא היה ראוי להמצא לו עסק אחר אלא העבודה הזאת. וכן היה מתחלה שנאמר (בראשית ב טו) ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, שפירשו חכמינו זכרונם לברכה (&) זו מצות עשה ומצות לא תעשה. והכל במנוחה, כמו שדרשו על מלת ויניחהו (&) רק אחר שחטא הנה הוא מתהלך בשני דרכים, על פי שני מנהיגים, כמאמרם זכרונם לברכה (ברכות סא ע"א) אוי לי מיוצרי אוי לי מיצרי.

¹⁸³ נ"ה תומכים את הת"ת.

מאמרי רמז"ל

ועל כן יתבאר לך שכל מה שהאדם עושה לעבודת ה', הוא מה שהוא עושה לפי התכלית שבעבודה בראו הבורא יתברך שמו. וכל מה שהוא חוץ מזה, הוא לפי דעתו של הנחש המקטרג וחפץ לשקעו בדברים אחרים, להרחיקו מן הבורא יתברך שמו, בהפריעו אותו מעבודתו, וניתן לו לעונש לסבול הדבר הזה, על דרך (דברים יא טז) ועבדתם אלהים אחרים. כי בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכים אותו (&), וכיון שהוא בחר בתחילה לשמוע אל הנחש, כן יהיה משפטו שלא יעשה בן חורין מעולו, אלא יסבלהו נגד הזמן אשר נגזר עליו, וזוהי גזירת (בראשית ג יט) בזיעת אפיך תאכל לחם, וזה הצער היותר גדול שבכל מיני הצער לנשמה, שסוף סוף תשוקתה אל מקורה.

אך האיש החכם המבין דבר לאשורו, הנה בהשכילו על מוצא דבר, ויראה איך כל עסקי העולם אינם אלא ממה שנשאר האדם בעל כרחו להיות לדעתו של נחש, בדבר הזה שלא יוכל להיות תמיד בדרך אחד בעבודת ה' יום ולילה, כי אם יצטרך ללכת אחרי הבלי העולם הזה, על כן יבחר להיות בוחר הרע במיעוטו, וימעט בעסק כל מה שיוכל, וישתדל להרבות בתורה ובעבודתו בכל אשר תשיג ידו.

ודבר זה פירש אליפו אל איוב (איוב ה ו) כי לא יצא מעפר און. הענין כי הנה כתיב (בראשית ב ז) וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה, והיה די לומר עפר או מן האדמה. אך הענין הוא, כי רצה המקרא לבאר שני ענינים באדם, הלא תראה כי הוא נקרא אדם על שם אדמה, ולא עפר על שם העפר. אך זה הוא לפי קשר הנמצא בין האדמה ובינו, והוא כי השפע הנשפע מלמעלה יורד מן השמים עד הארץ, ואחר כן מקבל אותו האדם. וסוד זה, כי זה למטה בסוד חיבור המאורות העליונים, בסוד דוכרא ונוקבא. ואחר כן יוצא השפע כלול משניהם, כי כן ראוי לפי הסדר העליון, וזה סוד (דברים ח ט) ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם, וכך המוציא לחם מן הארץ, שרומז אל ההשפעה העליונה.

ועל כן נקרא האדם עץ השדה, כמו שפירשו על פסוק (שם כ יט) כי האדם עץ השדה. יען באמת הוא מן הארץ כמו העץ, ונמצא שהחומר של אדם הוא עפר, והוא דבק באדמה שהוא המקום שמקבל כחו, ועל כן נקרא על שמה. ושום אחד מאלה הדברים לא היה גורם לאדם לא עמל ולא טורח, וגם שהיצר הרע שהיה לאדם הראשון היה ממש כחוט של בוכיא, כמאמרם זכרונם לברכה (סוכה נב ע"א) על פסוק (ישעיה ה יח) הוי מושכי העון בחבלי השוא¹⁸⁴. ונמצא שאף על פי שחומרם גם, לא זה היה גורם תוקף היצר הרע שיש בו עתה, והאדמה שהיא מקום קבלת ההשפעה לא היתה גורמת עמל וטורח לקבל המזון, ולכן אמר כי לא יצא מעפר און ומאדמה לא יצמח עמל, כי אם העמל יצא מפני העון, שאז הגיע בחלקו לטרוח בהשתדלות שאינו הולך אל התכלית אשר אליה נברא.

ומה שלא עשתה האדמה לאדם שיצא ממנה, עשתה האשה. כי כשיצא מן האדמה, יצא בלא עמל, וכשנולד מאשה יצא לעמל. ופירש בכאן עיקר גדול, שעיקר העמל הוא אחר שהתחילו האנשים להוליד, והיינו קין קינא דמסאבותא כמו שפירשו בזוהר (&), כי אף על פי שגם אדם נטמא בחטאו, אבל עיקר זוהמת הנחש יצאה בבני חוה, כי בה הוטל הזוהמא (&). ונמצא שהלידה כך היתה לעמל, ולכן קין היה עובד אדמה, כי האדמה כבר נאררה בעבור האדם, כמו שנאמר (בראשית ג יז) ארורה האדמה בעבורך. כי כאשר היה ראוי אדם להיות לו מנוחה מכל העמל, הנה האדמה המשפעת מוכרח שכך תעלה כחה, ולכן נאררה. וקין שיצא בבחינת עמל לכן היה עובד את האדמה.

והנה בתחילה השדים וכל מדריגות הטומאה היו שקועים בנוקבא דתהומא רבה, ולא היה להם לשוטט בעולם כלל. וכיון שהאדם ירד במדריגות כנגדו, עלו השדים ממקומם ומלאו כל

¹⁸⁴ ת"ל:

מאמרי רמוז"ל

העולם, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו ע"א) וקיימי עלן ככסלא לאוגיא, וזה כי כבר הוכן האדם להיות ניוזק חס וחלילה. נמצאת למד כי האדם לא לתכלית עמל נברא, ולא היה לו להשתדל בזה, אלא מפני שסר לדעתו של נחש, גרם לו שלא יוכל לצאת מתחת ידו עד עת קץ. וזהו מה שאמר שלמה (קהלת א יג) הוא ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו. ענין רע ממש, מבחינת הרע. והוא להם למה, שלא היו חורין¹⁸⁵ ממנו עד זמן התיקון השלם. ולזאת הכוונה אמרו גם כן במדרש (בראשית רבה יט &) איכה איך הוה לך אתמול היית לדעתי ועכשיו לדעתו של נחש, כי לא היה לאדם לעשות אלא מה שהוא לתכליתו של הבורא יתברך שמו. וכשחטא נתן עצמו להיות פועל לפי מה שגורם לו הנחש.

והנה על כן ראוי לו לאדם למאוס ודאי בכל ענייני העולם, ולהתאוות רק לפי מה שהוא לפי תכלית הבורא יתברך שמו. ומה שהוא מוכרח לעשות מדברי העולם, לא יעשה באהבה כלל, אלא כמו שכפאחו שד¹⁸⁶. ולכן השלים אליפו (איוב ה ח) אולם אני אדרוש אֵל אֵל וְאֵל אֱלֹהִים אֲשֵׁים דְּבִרְתִּי. אניה הבלי שוא של העולם כולו, ולכן אדרוש אל אל, ואשים עניני לפי מה שכיון בבריאתי הבורא יתברך שמו. אם לזאת הודית איפה שאין לך לבקש ולדרוש אלא מה לעשות לפי התכלית שכיון כך בוראך. עתה אבאר לך היטב את הדרך אשר תלך בה לאחוז בחכמה על דרך נכון שמענה ואתה דע לך.

הנה זאת אפרש לך ראשונה, מה כל שכר עבודת האדם וצדקתו לפני ה'. הנה הגוף הוא הנושא של כל הענין הזה, כי הגוף בהיותו חשוך, הנה הוא קרוב אל הסיטרא אחרא, ויש לה שייכות בו. וכבר רצון המאציל יתברך שמו הוא שלא לפשוט ולהשרות קדושתו במקום אשר יש שם טענה ושייכות לסיטרא אחרא, ועל כן הקדושה לא היה לה לשרות על הגוף. אך הנשמה הנכנסת בו, יש לה לעשות מעשים על ידו שבכחם יתוקן, והיינו מעשי המצוות שהם כמו כן כמו חלקי הגוף, וכל מצוה שהוא עושה, הרי זו קריאה לקדושה לבוא ולשרות על חלק מן החלקים שבגוף המקבל למצוה ההיא, והרי נפדה החלק ההוא של הגוף ושורה עליו הקדושה.

ותבין בזה למה נברא האדם מחובר משתי בריות, נשמה וגוף, כי אי אפשר לעשות עבודה כזו אלא במה שיש שייכות לרע כמו שבארתי בנתיב¹⁸⁷ הקודם לזה, מה שיש מעלה יותר לבני האדם על המלאכים. אך מצד אחר, אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים (&), ועל כן מי שיש בו הרע אי אפשר ליפדות ממנו לעצמו, ועל כן עשה הקדוש ברוך הוא את הגוף שבו הרע, ושם בו הנשמה שהיא טהורה כדי שהיא תתקנה ותפדה מן הסיטרא אחרא. וזוהי כוונת מה שאמרו שצריך לאמלכא לקודשא בריך הוא בכל אבר ואבר, כי הקדוש ברוך הוא אינו רוצה להתפשט בקדושתו על איברי הגוף כיון שיש לרע שייכות בהם, עד שימליכוהו עליהם על ידי המצוות כנאמר למעלה.

והנה זה מה שהיה מודיע אליהוא לאיוב באמרו (שם לה ה ז) הבט שמים וראה ושור שחקים גבהו ממך אם צדקת מה תתן לו. כי רצה להודיעו בתחילה איך שאין המאציל יתברך שמו מקבל שום שינוי מעניני התחתונים, ולקח לו למופת השמים, והוא על דרך מה שאמר ישעיה (ישעיה נה ט) כי גבהו שמים מארץ. וזה הנה תראה, כי בהתחבר למעלה בגלגלים איזה כוכב עם כוכב אחר, במבטם יולידו טובה בארץ, ואחרים בהתחברם יולידו רעה חס וחלילה, ולא מפני זה יש שום שינוי בשמים בזמן מבט אחד לזמן מבט אחר, אלא השמים עומדים בסיבובם ומקומותיהם, ואין להם ענין אחר חוץ מזה. וכך הם בענינם בהולד מהם הטוב כמו בהולד מהם

¹⁸⁵ חוזרים?

¹⁸⁶ ע"י נדרים (כ ע,ב) וכשהוא מספר [פי' הר"ן וכשהוא מספר - כשהוא משמש מטתו] מגלה טפח ומכסה טפח ודומה עליו כמי שכפאו שד.

¹⁸⁷ נתיב???

מאמרי רמז"ל

הרע חס וחלילה. ונמצא שאף על פי שהם עומדים להשפיע לארץ, וכל ענינם הוא השפעה הזאת, הם אינם משתנים בהשפעתם כלל.

וכן תדמה בשכלך איך שאין המאציל יתברך מקבל שום שינוי מהשפיעו, כי אף על פי שודאי הוא אינו צריך לבריותיו, היה אפשר לחשוב שמצד רצונו, אם לא מצד הכרח ברצונו להשקיף ולהשגיח על בריותיו להעניש ולהשכיר, נמצא זה עשה בו חס וחלילה איזה שינוי, על כן הודיעו אליהוא שאינו כן, אלא המאציל יתברך שמו לא עסק ולא עוסק ולא יעסוק כי אם בשלימותו, ושלימותו היא לעשות היותר טוב ולהחזיר כל רע לטוב. ונמצא הוא עוסק בשלימותו עד שהשמים עוסקים בסיבובם, ונמשך ממנו לכל אחד לפי מעשיו, והוא אינו משנה עסקו משלימותו. וזהו ענין הגובה שיש לשמים על הארץ, שאף על פי שהם משפיעים אליה, הם מרוממים מענינה, ואינם משתנים לפי השתנות ההתפעלות שלה. ולכן אמר, הבט שמים וראה ושור שחקים גבהו ממך.

והנה השמים נקראים בשם שמים מצד מה שהם נתונים כסא למלך, וזהו (שם סו א) השמים כסאי, (תהלים קמו טז) השמים שמים לה'. וזה פשוט שהוא מרומם מכל עניני האדם, אך שחקים נקראים על שם מה שהם משפיעים, וזה מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (הגיגה יב ע"ב) שחקים ששוחקים מן לצדיקים. ואפילו בבחינה זו סוף סוף הם גבוהים מעניני בני האדם, ואינם משתנים בשינוייהם, על כן תדע מכל שכן, שאין שינוי למאציל יתברך שמו, אלא אם צדקת מה תתן לו, כי אם (איוב לה ח) לאיש כמוך רשעך. כי האדם במציאות הראשונה, הוא להיות קרוב לסיטרא אחרא, ויהיה הרע שייך בו, ואם אינו עושה טוב, הוא נשאר כפוף תחת הסיטרא אחרא כמות שהוא. והמאציל יתברך שמו, בעסקו בשלימותו בדחיית הרע, דוחה אותו ואין הקדושה מתפשטת עליו, ולכן אדם צדקתך אם מתקן עצמו ישרה עליו הדמות כמראה אדם שהוא השראת הקדושה בכל אבר ואבר, ועל פי הדרך הזה נמצאת תכלית השלימות כשיקומו בני האדם בתחיית המתים, שאז תהיה הנשמה בתוך הגוף שתיקנה וזיכתה, ואז יהיה עיקר שכרה והוא שלימות הנצחיות.

ועתה אחל להודיעך הדרך אשר תלך בה על פי הדברים האלה והתכלית הזאת שתים, הנה העבודות היסודיות הצריכות לאדם ליטהר מטומאת החומר ולהמליך את השכינה כנאמר למעלה על אבריו התמימות והחיוזוק, ונבאר התמימות בתחילה, כי היא סיבה לחיוזוק. ודוד מלך עליו השלום על זה היה אומר (תהלים כו יא) ואני בתומי אלך פדני וחנני, כי כבר שמעת איך הגוף בטבעו קרוב אל הסיטרא אחרא והרע שייך לו בו, והוא צריך ליפדות ממנו, ואי אפשר לעשות זה כי אם בכח התמימות. וכנגד זה תימשך עליו הקדושה, והוא ענין (זכריה יב י) ושפכתי רוח חן ותחנונים. כי מי שהטומאה רחוקה ממנו, חוט של חסד משוך עליו מצד הקדושה, וחנו מוטל על העליונים ותחתונים. וזה ענין נח (בראשית ו ח) ונח מצא חן בעיני ה', כי השאר לא היו מוצאים חן מפני הטומאה שהיתה מחשבת אותם, אך הוא היה מוכן לקבל אור הקדושה, ולכן פדני וחנני כי הקדושה לא תחון אלא למי שהוא פדוי. @

וצריך שתדע כי אף על פי שאחיות הסיטרא אחרא בגוף היא מועטת כי החלק היותר קטן הוא השייך לה והוא מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוכה נב א) יצר רע דומה לחוט של בוכיא כי גם למעלה אין סיטרא אחרא יונקת כי אם מן המדריגה התחתונה שבכל המדריגות וסוד זה אות תיו שבאל"ף ב"ת סוף הרגל התחתונה שלה היא המדריגה הזאת האחרונה שממנה יונקים והוא ענין עיקום הרגל הזאת והגוף הנכנס מן העשרים ושתיים אותיות כידוע מה שנכנס בו מצד אות תי"ו מצד רגל העקומה הזו ושם הוא מקום שליטת הסיטרא אחרא וכשאדם נפדה מן הסיטרא אחרא אז מיישר הרגל העקומה הזו כי מחזיר הרע לטוב ועושה אותו כולו טוב וקדוש

מאמרי רמז"ל

וזהו (תהלים כו יב) רגלי עמדה במישור כי בכח התמימות נעשה תיקון זה סוד התי"ו של תמים המעוקם מתיישר ולכן עמדה במישור שלא היה כך בתחילה וזוהי כל העבודה המוטלת על האדם והנה בעבור זה הרע שבגוף נאמר (מיכה ו ח)

"והצנע לכת עם אלהיך כי צריך הסתר ואי אפשר כל כך גילוי ופרסום מפני קנאת היצר הרע וקטרוגיו אבל כשזה נתיישר במקהלים אברך ה' (תהלים כו יב) כי לו נאה לברך אחר שכבר נטהר כי אין הסיטרא אחרא יכולה להתאחז ולקטרג אלא במקום שיש לה בית אחיזה וזהו (קהלת ד יז) שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים כי בתחילה צריך אתה לשמור הרגל של התי"ו ליישר אותה ואחר כך תלך אל בית האלהים או כי ידוע שמלכות נקראת בית וכבר אמרנו שאחיזת הסיטרא אחרא מן המדריגה התחתונה שבכל המדריגות שבמלכות נמצאת זאת כוונתו שמור רגלך כאשר תלך אל בית כלומר לתקן אותה הרגל שיש לה אחיזה בבית זו היא בחינת מלכות וכשתעשה התיקון הנזכר למעלה בתמימות אזי התמימות תתן חיוזק לקדושה כי בזמן הזה השכינה בסוד מגדל הפורה באויר"

וזה סוד (בראשית א ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים שהיא מרחפת על בניה להציל את מי שהוא ראוי להנצל אבל כשיתוקן הכל אזי יהיה נקרא מגדל עוז כמו שכתוב (משלי יח י) מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב כי התיקון כשיהיה בתמימות אזי יתן עוז לשכינה ותהיה נקראת מגדל עוז בו ירוץ צדיק שהוא היסוד שנקרא צדיק ונשגב מן הסיטרא אחרא ונראה לי מאחר דאיתא במאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ו א) הני ברכי דרבנן דשיליה מיניהו הוא אבל כשיתוקן אזי לא תהיה עייפות ושילהות לחכמי התורה כי אז יקויים מקרא שכתוב (עובדיה א כא)

"ועלו מושיעים בהר ציון הם התריז משיחין שתהיה להם עלייה מתוך הקליפות עם כל הבירורים שבררו עם השכינה לשפוט את הר עשו ואז תבוער הסיטרא אחרא מן הארץ והיתה לה' המלוכה אזי ייחוד וחיבור קודשא בריך הוא ושכינתיה ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד (זכריה יד ט) אמן בן יעשה האל אמן נצח סלה ועד אמן סלה

הנה ממאמרים אלו תבין ותשכיל בשכלך הו"ך כי אין תרופה למכתנו כי אם בעסק התורה כי אין לך דבר המחליש כח הסיטרא אחרא כי אם עסק התורה כמו שהוגד לנו שבימי המנוח החסיד המקובל הגדול הרב רבי שמשון אסטריפאליר כשהיתה הגזירה רחמנא ליצלן בשנת ת"ח השביע הרב הנזכר למעלה ושאל אותה על מה ולמה את מקטרגת על עמנו בני ישראל יותר מכל האומות והשיבה לו

יתבטלו מכם שלושה דברים אלו ואחזור מקטרוגי ואלו הם שבת ומילה ותורה מיד השיב לה הרב הנזכר למעלה יאבדו הם כהנה וכהנה ואל תתבטל אות אחת מתורתנו הקדושה חלילה הרי תבין ותדע שכל הקבלות שנתתי לך עד הנה הן אמת ולימוד תורתנו הוא ליצר הרע ולסיטרא אחרא סם המות ולאחינו בית ישראל הוא סם החיים והנה תראה שחורבן בית קדשנו ותפארתנו ושגלינו מארצנו היה בעוון ביטול תורה כמו שמבואר בתורתנו הקדושה (דברים כט) ואמרו כל הגויים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם ו"ברית האמור שם היינו תורה

והנה באמת מצינו שויתר הקדוש ברוך הוא על עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים ולא ויתר על מאסה של תורה שנאמר (ירמיה ט יב) על עזבם את תורת ופירושו צוה הנביא (שם טז יא)

"ואותי עזבו ואת תורתני לא שמרו ודרשו חכמינו זכרונם לברכה הלואי אותי עזבו ואת תורתני שמרו (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ו) נמצא כל הכעס שכעס הקדוש ברוך הוא על עמו ישראל הוא בשביל התורה כי בכל פעולה אין מי שיבין שורש הפעולה איכותה ומהותה כי אם הפועל בעצמו הוא מבין הפעולה איכותה ולאיזה דבר פעל הפעולה הזאת לכן הקדוש ברוך הוא שהוא

מאמרי רמז"ל

פועל כל הפעולות יודע שעסק התורה הוא ראש לכל התיקונים לכן הוזהר עליה כמה פעמים וכעס עלינו כל הכעס הזה על אשר עזבו את תורתו

והנה כלל זה הוא בידנו שכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו (ירושלמי יומא פ"א ה"א) מאחר שהמה בעלי בחירה והיו יכולים לפעול במעשיהם הטובים שייבנה בית המקדש ולא עשו לכן מעלה עליהם כאילו נחרב בימיהם כן הדבר הזה מאחר שלנו משפט הבחירה למאוס ברע ולבחור בטוב ולעשות תיקונים גדולים על ידי עסק תורתנו ואין אנו עוסקים נמצא אנו הנרמא בנוקין שהסיטרא אחרא מתגברת חס וחלילה בפרט לימוד חכמת האמת הוא לימוד הקבלה הוא ראש לכל התיקונים כמו שאמר הרב הקדוש רבי שמעון בן יוחאי זכרוננו לברכה בפה מלא

דביה יפקון ישראל מגלותא בזכות לימוד הקבלה יצאו ישראל מן הגלות והנה זאת התורה אשר נתאוו בה המלאכים באמרם (תהלים ח ב) תנה הודך על השמים על הקבלה אמרו כי אין לומר על פשט התורה וכי לא ידעו שאין שייך בהם פשטי התורה כמו שהשיב להם משה ואף על פי כן לא נתן הקדוש ברוך הוא להם אלא לישראל וכל כך למה רק שיודע הקדוש ברוך הוא שעסק הלימוד זה הוא ראש לכל התיקונים והתיקון אינו יכול להיות על ידי המלאכים כמו שהארכנו בפרקים הקודמים מחמת שאינם בעלי בחירה רק המה כמוכרחים אשר בשביל זה כתיב (זכריה ג ז) ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה ונקראים המלאכים עומדים מאחר שהם עומדים תמיד במדריגה אחת אבל בני האדם המה בעלי בחירה להם ישתנה התיקון על ידי עסק התורה ולכן ניתנה התורה לישראל דוקא שעל ידה יהיו נתקנים התיקונים האלה

ועוד נוכל לומר מעם אחר מאחר שידוע שאם הטא אזי אין חבירו יכול לעשות תשובה עבורו אשר בשביל זה אמרו בזוהר מפני שיבה תקום מפני שיבה דיך ופירשו המפרשים שלא יאחר זמן התשובה עד הזקנה כי כיון שבא האדם בעת זקנתו הוא דומה לאיש אחר ואינו אותו האיש שחטא והתשובה צריכה להיות דוקא על ידי אותו האיש שחטא לכך מפני שיבה דיך כשאתה בבחרותך תקום משינת תרדימת הבלי הזמן להתעורר בתשובה בכדי שתהיה השבה מעליותא כן הדבר הזה כי כיון שתחילת הקלקול היתה על ידי אדם לכך אי אפשר למלאכים שיתקנו הדבר הזה מה שקלקל האדם וכבר ידעת שכל הנשמות כולן היו כלולות בנשמת אדם הראשון וכשחטא אדם פגם את נשמתו ונפגמו כל הנשמות כולן לכך ניתן התיקון לישראל דוקא שיתקנו מה שקלקלו

ועתה בן אדם בין תבין את אשר לפניך והבט נא וראה שכל התיקונים הגדולים המה תחת ידיך על ידי עסק התורה וחכמת האמת והנה החכמה הזאת בקרן זוית היא מונחת ואין דורש ואין מבקש והכתוב מכריז (הושע ג ה) ובקשו את ה' אלהיהם ואת דויד מלכם שלא תהיה אצלכם כאבידה שאינה מתבקשת רק כאבידה המתבקשת דהיינו שצריכים אנו לבקש תיקונים שיתקנו כל הקלקולים שעל ידי זה יבוא משיחנו והנה התיקון הזה תחת ידינו ומה נעשה ליום פקודה אך כבר אמרו חכמינו זכרונם לברכה (אדר"נ פ"א מ"ו) והוי דן את כל האדם לכף זכות"

והנה יש באחינו בית ישראל כמה כיתות כיתות מכיתות שונות כי כת אחת אומרת

"כבוד אלהים הסתר דבר (משלי כה ב) אין לך עסק בנסתרות כת שניה אומרת

יראתי לגשת אל הקודש מפני האש הגדולה היא הקליפה אשר קדמה לפרי והיא הולכת סביב הקדושה לצוד ציד נפשות עניים אומללים כאשר ניצודו אנשי רשע ופשע ההולכים אחר טעות הצבי אחר ניאוף וגידוף וילכו ויעבדו אלהים אחרים וכופרים באלהי ישראל ותורתו והגם שיש בהם חכמים מחוכמים בתורה אף על פי כן כשנכנסו בפרד"ס נפגעו שפגעה בהם הסיטרא אחרא והמתה את לבבם בהיראות להם השקר כאמת והפכה דברי אלהים חיים וכל שקר שאין אומרים אמת בתחילה אינו מתקיים ועל כן הם תולים באילן גדול מאמרי הרב הקדוש רבי שמעון

מאמרי רמז"ל

בן יוחאי זכרונו לברכה ומהפכים הקערה על פיה ותולים בוקי סריקי באשלי רברבי דברי הרב הנזכר למעלה ובשביל זה אין אנו רוצים לגשת אל החכמה הזאת מאחר שהיא קרובה להפסד גוף ונפש וכוונתנו לשם שמים

וכת שלישיית אומרת מה מאוד חשקה נפשנו ללמוד החכמה הזאת אך מחמת עומק המושג וקוצר דעת המשיג אין אני יכול ללמוד החכמה הזאת והמה שלוש כיתות ליום הדין לאמר שהדין עמהן ואני אומר אם לדין יש תשובה לכל כת וכת תשובה הראויה לה (הכת הראשונה) נתסרה טענתם כמו שמבואר בהקדמת ספר הזוהר הקדוש פסק הגאון מורנו הרב רבי יצחק דלמאש וגם כן הארכתי בזה הענין בהקדמת חיבורנו ספר קנאת ה' צבאות משם תראה שאין בדבריהם ממש

ודברי כת השניה נסתרה מתוך חיבורנו ספר קנאת ה' צבאות הנזכר למעלה משם תראה דברי כת הטועים הכופרים באלהים חיים המה הבל הבלים שאין בו ממש ודברי הרב הקדוש רבי שמעון בן יוחאי זכרונו לברכה המה צודקים וישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם ולטענת כת השלישית הגם שאין זו טענה בשביל שאינו מבין לכך לא יהא רוצה להבין הלא לא עליך לגמור כתיב (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה ולא כתיב והבנת בו יומם ולילה אם תבין תבין ואם לאו שכר הלימוד בידך והא ראייה מספר הזוהר שאף על פי שאינו מבין הלשון מסוגל לנשמה אף על פי כן העליתי תרופה למכתם וחיברתי אבל חיבור זה מה שמצאתי בכתב ישן נושן קל"ח פתחי חכמה¹⁸⁸ והמה מפתחות גדולים לחכמת האמת אך כלל זה נקוט בידך למגמר והדר למסבר תחילה תראה להבין פירוש המלות ואחר כן תחזור להבין הדברים על אמיתתם וכשיהיו ה"קל"ח פתחי החכמה הנזכרים למעלה שגורים בפידך ובלבבך אזי תלך לבטח בכל ספרי חכמי האמת ותבין כל דבר על בוריו ותזכה לביאת הגואל במהרה בימינו אמן כן יהי רצון סלה

^א טענה (ספינר)

^ב ההארה (ספינר).

^ג כל (ספינר).

^ד נמחק בספינר

^ה קו (ספינר).

^ו שיבחן (ספינר).

^ז נמחק בספינר

^ח נוטה (ספינר).

^ט מצד (נוסף בספינר)

^י הנה (ספינר)

^{יא} אחריהם (ספינר)

^{יב} הג' (ספינר).

^{יג} אמר ר' ברכיה בההיא יתא אקיל ר' אבא בר כהנא לר' לוי וגו' (ספינר)

^{יד} ולהקשר (ספינר).

^{טו} מה (ספינר)

^{טז} הנשמות (ספינר).

^{יז} יקרה (ספינר).

^{יח} והם (ספינר)

^{יט} ותדבק (ספינר).

^כ נמחק בספינר.

¹⁸⁸ ע"י דרך עץ חיים מהדרות הגרא"צ ניימן ז"ל הערה רנב: שמוזכר הקל"ח פתחי חכמה בספר מאמר הויכוח מהדורת פרידלנדר עמו עא אות קב, והגר"מ שפירא ז"ל הציע שאפשר משום המחלוקת שבימיו כך כתב.

מאמרי רמוז"ל

- כא בספינר זה נמחק נ"מ?
כב אצלי זה לא קטע חדשה,
כג אצלי זה לא קטע חדשה,
כד תחתיה - ספינר
כה להם - ספינר
כו לכלא - ספינר
כז כח 0 ספינר
כח נתחבר - ספינר
כט הסתר - ספינר
ל לא עשיתי פסקא חדשה
לא על 0 ספינר
לב נמחק בספינר
לג בגאות – ספינר אבל הפסוק כמש"כ למעלה
לד כך 0 נוסף בספינר
לה על (ספינר)
לו לא עשיתי פסקא חדשה
לז כאחת (ספינר).
לח הצריך (ספינר)
לט המין (ספינר)
מ אולי והכיסוף.
מא נמחק בספינר
מב נמחק בספינר.
מג מכל (ספינר)
מד אחרי (ספינר)
מה ממה (ספינר).
מו ובגוים לא יתחשב כי בהיותו בגלות הוא עם לבדד ישכון – נמחק בספינר
מז הנטיעות (ספינר)
מח עשרת (ספינר)
מט עשרת (ספינר)
נ נמחק בספינר
נא הוסדו (ספינר).
נב נמחק בספינר
נג הכנפים (ספינר).
נד התישו (ספינר)
נה נמחק בספינר.
נו על (ספינר)
נז לחיבור (ספינר)
נח נמחק בספינר.
נט פלאי (ספינר)